FÖLDEÁK JÁNOS

TÉKOZLÓK

FÖLDEÁK JÁNOS

TÉKOZLÓK

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1960

A védőborító és a kötésterv

ZELENÁK CRESCENCIA

munkája

© *Földeák János, 1960*

Felelős kiadó a Magvető Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Mátyás Ferenc
Műszaki vezető: Murányi István
Műszaki szerkesztő: Haas György
Terjedelem: 25,2 (A/5) ív Példányszám: 6160
Az MSZ 5601–54 és 5602–50 Á szabvány szerint készült.
Szegedi Nyomda Vállalat 60–1027

A nagy, egybetűs jelzésű személygépkocsi szinte hangtalan morrogással suhan az Üllői úton; motorházán csattog a nemzetiszínű zászlócska; a bolgárkertek után letér jobbra, bele a vaksötét Újtelepbe. A reflektorok végignyalják a térdig érő kerítéseket, a bokrok és fák között szunnyadó földszintes házakat, de megvilágítják a megszutykosodott utcanévtáblákat is. Néha ablakokra csap a fény, és úgy villan vissza az üvegről, mintha magnéziumot lobbantana valaki.

Az autó egyet-kettőt kanyarog még, de egy pillanatig sem bizonytalanul. Aki vezeti, nagyon ismerheti a szűkre szabott utcaközöket, és érti a dolgát.

Magas termetű, egyenruhás férfi lép ki a kocsiból. Mire becsapja az ajtót, előtte áll a sofőr:

– Parancsára, főhadnagy bajtárs! Bercsényi utca négy!

– Tíz percig vár rám. Ha nem jövök, elmegy a kapitányságra. Reggel nyolckor ott találkozunk! Értem?!

– Igenis!

– A kocsit pedig senki nem veheti igénybe, megértette?

– Meg!

– Amíg itt áll, oltsa el a lámpákat. Végeztem!

A gépkocsivezető feszesen tiszteleg, majd bevágja magát a volán mögé, és kikapcsolja a reflektorokat.

Bojthár András főhadnagy zajtalan léptekkel és bizonytalanul megy végig a kerten. Most jár itt először. Néha elhajlik a csupasz orgonabokrok elől. Vezeti az utacska: megkerülteti vele a sötétségbe süppedt házat. Megáll az első ajtó előtt. Zseblámpát villant rajta végig. Alumíniumtáblán fekete betűkkel egy név: Darnai Ágnes. Azután a csengő: fehér foglalatban fekete gombocska. Célhoz ért. Megnyomja. Éles berregés a lakásban. Percek múlva mozgolódás zaja, mint aki széknek megy neki, majd kinyílik az ablak.

– Ki az?

– Bojthárné Darnai Ágnest keresem.

– Tessék! Milyen ügyben?

A férfi közelebb hajol az ablakhoz:

– Csak én vagyok, Ágnes. Bojthár András!

– Szent isten, Andi!... Nyitok már!

Hallható izgalom remegteti, fullasztja az asszony hangját. Az ablakot is alig tudja becsukni, annyira siet.

Vastag lehet a függöny belülről, csak oldalt szivárog ki a fölgyúló villany fénye.

Bojthár fogja a kilincset; türelmetlen és kíváncsi. De már nyílik is az ajtó. A sötét előszobában langyos meleg legyinti arcon, s ez kellemes a kinti csípős hűvösség után. Izgatott ő is. Tíz éve nem látta a feleségét. Tíz éve nem hallotta a hangját. Tíz éve nem érezte a testét, bőre bársonyát, karja ölelését, kézfogását, csókoló száját. Tíz éve már. S micsoda tíz év!

Mint házastársakat szakították el őket egymástól, most pedig... Igen, már nem házastársak. Csak a volt férj és a volt feleség találkozik tízévi kényszerű távollét után.

Mi maradt a hajdani együttlétből? Mit őriztek meg egy-

másról? Maradt-e még az egykori szerelemből valami, vagy könyörtelenül felőrölte az idő? Maradt-e legalább rokonszenv vagy annyi barátság, hogy ne tekintsék egymást idegennek? Vagy csak puszta kíváncsiságot hagytak maradékul az évek?...

– Szervusz, Ágnes! – nyújtja előre a kezét Bojthár, de nem látja az asszonyt a sötétben, csak érzi kölnije illatát s hallja a lélegzetét, ruhája suhogását és léptei csosszanását, amint közeledik feléje és nekiütődik kinyújtott kezének. Átöleli, magához szorítja az asszonyt; simogatja meg-megreszkető vállát és állát csiklandozó haját.

– Andi, Andi – suttog az asszony, de csüng a karja, és mozdulatlan, mintha megbénult volna a férfi ölelésében.

– Ágnes!...

Milyen furcsa, tíz éve nem látták egymást, és nem jut eszükbe más, csak a nevük.

Ágnes kifeszül az ölelésből.

– Kerülj beljebb – mondja barátságosan, és a férfi előtt benyitja az ajtót.

Kényelmes szoba tárul Bojthár elé. Alig van benne bútor, de azok ismerősek mind. A kinyitható rekamié, az angolos ízlésű, teljesen dísztelen kicsi és nagy szekrény, sarokban a klubgarnitúra. Csak a könyvespolc új és a tetején néhány kerámia, meg a kézi szövésű rongyszőnyegek a parketten. Néhány kép a falon. Ágnes leánykori fényképének nagyítása, rézkarc-tájkép és néhány színes ceruzarajz.

– Andi, már nem hittem, hogy... – hebeg az asszony a villany leleplező fényében, és tágra nyílt szemmel bámulja Bojthárt, mert csak a hangját találja ismerősnek, de nem annak szokatlanul fehér arcát, mely puffadt, mint a túlkelesztett tészta, és zsírosan fénylik is a pofacsont dombján

és a széles, húsos állon. Bajusza sincs, mint volt tíz éve. – Andi! – ismétli, de ebben a szóban benne van most leplezetlen meglepetése.

– Itt vagyok, Ágnes! – mondja a férfi, és ő is fürkésző kíváncsisággal nézi az asszonyt. Mintha teltebb lenne, mint utoljára látta. És most szőke a haja. Festheti, mert azelőtt barna volt, mint a frissen pottyant vadgesztenye héja. Jól áll neki a szőke. Egészen megújította, megváltoztatta. Még a kurta, szinte férfias borzassága is kedves. Mikor utoljára látta, válláig értek a hullámos fürtök. Szép volt; néha fórándítással csapta hátra, ha a homlokára lazultak. Így látta tíz éven keresztül, ahányszor csak fölidézte magának a börtönben. És most szőke...

– Meg se csókolsz? – kérdezi az asszony szemrehányóan, de megbántottság is érződik hangsúlyán.

Bojthár fanyarul elmosolyodik. Tenyere közé fogja az asszony fejét és szájon csókolja. Ügyetlen és idegen a csók, mintha most ízlelnék egymást először; csak a melegét érzi s az asszony ajkának ideges remegését.

– Tulajdonképpen mi már idegenek vagyunk, Ágnes.

Mentegetőzésnek szánta a férfi, de nem annak sikerült. Inkább kihívás lett és ítélet, s talán fenyegetés is, akaratlanul. Ennek érzi az asszony.

– Rajtunk múlik! – eszmél Ágnes, és begombolja félig nyitott pizsamáját, mintha idegen előtt állna valóban. Ne lássa tüzelő, födetlen bőrét. Maga sem érti, miért a gyors mozdulat, amikor nincs egy porcikája, mely ismeretlen lenne a férfi előtt. Talán ösztönös asszonyi szokás; vagy kacérság?...

Bojthár azonban észreveszi, s szeme végigpásztázza az asszonyt. Igen, teltebb az alakja. Mintha a melle is gazda-

gabb lenne, ahogy domborodik a pizsama selyme alatt. A csípeje is erősebb, és a dereka sem oly lányosan karcsú, mint valaha. Pedig Ágnes erre volt mindig a legbüszkébb. No persze, a tíz esztendő, tíz esztendő...

– Megcsúnyultam, ugye? – vacog az asszony a vizsga alatt, és lesi a másik arcát, hogy a szavak értelme mellett onnan is olvashasson.

Bojthár ledobja magáról a köpenyt, sapkát, mellékük a táskáját, és leül az egyik fotójbe. Így néz föl a topogó kérdezőre.

– Nem, szép maradtál! – és ezt őszintén mondja.

A vajszínű cserépkályha mázа ragyog a villanytól, s még érezhetően árad belőle a meleg. Bojthár a kályhát nézi, mintha sose látott volna még, s azután az asszonyt, akinek a tekintetében igazi érdeklődés fénylik.

– Egyedül vagy, Ágnes?

– Egyedül – tétovázik az asszony, és bizonytalanul tapogat a kerek asztalka holmijai között. Újságok, képeslapok, hamutartó. Majd hirtelen megfordul, mint akinek eszébe jutott valami, és a rekamiéja mellett álló görgős asztalkáról cigarettát tesz a férfi elé.

– Köszönöm. Még nem nagyon ízlik.

– Abbahagytad?

– Így is mondhatnám, de nem lenne igaz. Abbahagytam, mert nem kaptam. A cigaretta is tilos volt...

Ágnes megértően bólint: persze, persze, a börtön nem üdülőhely; a börtönnek szigorú szabályai vannak.

– Hiába szoktattak le – dörmög Bojthár, miközben rágyújt. Finom füstpárák lengik körül. Közéjük, gomolygásukba fú, hogy tisztábban láthassa Ágnest, s még kézmozdulattal is jelzi, hogy kérdése van hozzá:

– Egyedül élsz?

Nem kap rá mindjárt választ, megtoldja hát egy szimpla indokkal:

– Érdekel, értem?!

– Egyedül, Andi – vörösödik el az asszony zavarában, és a cigarettáját alig tudja szipkába dugni. Le is ül a férfival szemben, s úgy gyújt rá.

– Hát akkor – mondja a másik – nem egészen értelek.

– Én sem, hogy mire célzol? – taktikázik az asszony, hogy időt nyerjen.

– Válókeresetet adtál be...

– Csak öt évre az elítéltetésed után. Az ügyvédek reménytelennek tartották a helyzetedet.

– Az ügyvédek?! – legyint Bojthár fitymálóan. – Elsőnek feküdtek le Moszkvának! – Hangot vált: – Azt hittem, valakinek a kedvéért váltál el. Vagy szétment az a parti is? Érdekel.

– Haragszol? – térne ki Ágnes most a válasz elől, és nagyon közel van a síráshoz.

– Nem, bár volna okom, ha haragudnék – jelenti ki a másik.

Ágnest egy kicsit megütik ezek a szavak. Hogyan, ennyire elfogult Andi? Életfogytiglanra ítélik, és most szemrehányást tesz? Az életfogytiglan majdnem annyi, mint a halál. Megkérdezte ő az ügyvédeket erről. Azt mondták: Bojthár András nem számíthat kegyelemre. Kémek számára ritka a kegyelem... De nem mer ezzel védekezni, mert az előbb is leszólta Andi az ügyvédeket. Vagy talán kötelező az özvegység? Micsoda férfiönzés! És ha mégis férjhez ment volna?...

– Tanácsolták! – mondja dacosan. – A bátyád is ta-

nácsolta, hogy könnyebben el tudjak helyezkedni. Élni is kellett. Vagy lettem volna öngyilkos?

Bojthár mozdulatlan és hallgat.

– Először nagyon rossz volt. Egyik napról a másikra maradtam egyedül. Kerültek az emberek. Hirtelen nem tudtam mit kezdeni. Eladtam egy szőnyeget, és írógépet vettem, hogy gépelést vállaljak. Az ismeretségünk nem tudott munkával ellátni. Mit tehettem? A fölösleges bútorokat és porcelánjainkat kezdtem eladogatni. Jobbára ismerősöknek. Többet adtak, mint amennyit értek, hogy segítsenek rajtam. Közben elcseréltem a lakást, mert féltem, hogy beköltöztetnek valakit. Albérlőkkel nem mertem kísérletezni, inkább a kisebb lakást választottam megoldásnak. A lakáscseréből maradt is néhány forintom... Egyedüllétre rendezkedtem be...

– Értem...

– Néha a bátyádék is megkerestek, ha jobban ment Lászlónak. Igen sok hálával tartozom neki!

Bojthár erre fölélénkül. Közelebb hajol Ágneshez:

– Mondd, mit csinál most László? Kint lakik még Remetén? Nem volt időm kimenni hozzájuk.

– Hiába mentél volna.

– Miért, mi van vele? Csak nem halt meg?

– Hová gondolsz? Elment.

– Elment? – csodálkozik Bojthár. – Hová ment? És miért? Talán üldözték?

– Miért üldözték volna?... Szerdán még beszéltem vele. Fölhívott telefonon. Mondta, hogy mindenüket eladták, és mennek Nyugatra. Bécsbe. Ha nem sikerül, vagy bizonytalan arrafelé az út, akkor délnek mennek, Belgrádba, és majd onnan tovább.

– És hogyan, nem tudod?

– Motorkerékpárral!

– Hogyan fértek el hárman? – csóválja a fejét Bojthár.

– Oldalkocsin... Engem is hívott, de én... szóval, nem mentem.

– Értem. Hát marhaság, mondhatom!...

– Tessék? – rezzen az asszony, mert nem tudja, a „marhaság" mit illet? Azt-e, hogy László elment, vagy azért, mert őt is hívta?

A férfi ingerülten kaszál egyet a levegőben, és hirtelen újabb cigarettára gyújt.

– Nem tudott volna még várni? – vág a hangja becsmérlően. – Micsoda jószág! Tizenkét évig kínlódik, és azután meglép! Ezt a hülyeséget! Amikor már félig a kezünkben van minden! Amikor minden emberre szükség van!... Ez jellemző egyébként Lászlóra. Mindig ilyen volt, emlékszel? Csak a készet szerette, de tenni is valamit?! Azt nem! Kockáztassák mások a bőrüket!...

Ágnes meredten nézi Bojthárt. Zavarja a férfi kifakadása. Idegennek érzi a logikáját.

– Nagyon sokan mennek most ki Nyugatra. – Ezzel védelmezi Lászlót, mert megérdemli. Andi miatt is milyen sok nehézséget kellett Lászlónak leküzdeni. De Andi erről nem tud. Talán nem is hinné el, ha mondaná.

– Csak a gyávák és a kicsinyhitűek mennek. Jobb is. Alja néppel nem lehet mit kezdeni!...

– Izgalmas napokat élünk... Nem merek bemenni Pestre, olyan borzalmakat mesélnek az emberek. Nem csodálom, ha valaki menekül. Már itt is lövöldöznek az utcán...

Mintha nem is hallaná Bojthár az asszony szorongó

megjegyzéseit. Meg nem azért jött, hogy Pestről beszéljen; hisz onnan jön, tudja, mi van a fővárosban. Nagyon tudja. Nem azért járt annyiszor a parlamentben, hogy ne tudná.

– És te? Mit csinálsz? Hol vagy? Miből élsz? – kérdezi.

– Gyors- és gépírónő vagyok.

– Értem. Hasznát veszed a kereskedelmi érettségének. És hol?

– A Vörös Motorban.

– Nem ismerem ezt a gyárat. Új tákolmány? Kommunista gigant?

Ágnes megütközve mered Bojthárra. Tákolmány?

– A volt Mezőgazdasági Gépgyár, itt, Újtelepen – magyarázza. – László révén kaptam ott állást. A lakást is azért cseréltem ide, hogy közel legyek; ne kelljen annyit villamosozni. Gyalog sincs több, mint kényelmes félóra...

– Na, és? Jól érzed magad?

Ágnes csupa készség, csupa megelégedés. Még mosolyog is:

– Nagyon szeretnek.

– Tessék?

– Mondom, nagyon szeretnek. Megbecsülik a munkámat. És segítenek mindenben. Még jutalomban is részesítenek!

– A kommunisták is? – kérdezi Bojthár gúnyosan.

– Elsősorban ők – vallja be Ágnes szerényen.

– Na, jól nézek ki veled. Beálltál a vörösök közé! Talán még párttag is voltál?

– Nem. Nem vagyok párttag – ijed meg Ágnes.

– Szerencséd van, és nem is lehetsz, már csak lehettél volna. Már nincs kommunista párt. Lényegében nincs!

– Miért nincs? – kérdezi Ágnes, mert túlzásnak érzi,

amit hall. Hisz valamelyik nap még találkozott egy munkatársával, aki ment a pártba.

– Majd megtudod – legyint a férfi. – Az állás kielégítő?

– Most már igen.

Valóságos vallatás az újabb kérdés:

– Azelőtt rossz volt?

Az asszony először csak a fejével bólint, azután mondja:

– Segédmunkásnak vettek fel. Átképzősnek. Eleinte gépen dolgoztam.

Bojthárnak torkára szalad a füst. Alig tudja kinyögni:

– Micsoda?! Te gépen dolgoztál? T-e-e-e?... Milyen gépen?

Mintha büszkeség is lenne az asszony hangjában:

– Szigetelő tárcsákat stancoltam. Mint a férfiak!

A férfi kidülledő szemmel nézi:

– Gépen stancoltál?

– Azon ám! És majdnem jobban kerestem, mint most.

– Hihetetlen!

Ágnes könnyedén elneveti magát. Oly mulatságosnak találja a másik meghökkenését és csodálkozását. Még tódítja is, dicsekedve:

– Miért lenne hihetetlen? Kék kezeslábasban, amilyet a motorozók viselnek nyáron. Ezt is László tanácsolta. Egyik héten délelőtt, másik héten délután...

– Ezt szerezte neked László? – kérdezi Bojthár fojtott dühvel.

– Csak abban segített, hogy fölvegyenek – borul el Ágnes, és megint nem érti a másik mérgét. Hát mire számíthatott volna egy asszony, akinek a férjét kémkedésért ítélték el?

– Disznók! Csibészek! Ehhez értettek! – ugrik föl Bojthár váratlanul, és vadultan rázza az öklét Pest felé. – Egy Darnai Ágnest gép mellé állítani! Tárcsákat stancolni! Ehhez értettek! A villamosvezetőből meg minisztert csináltak, a bányászból tábornokot! Ehhez értettek! No, de ennek a vircsaftnak vége! Én mondom neked, vége!...

Ágnes, megrettenve a váratlan kiabálástól, újabb cigarettához menekül, s csak a szeme sarkából követi a férfit, aki a szoba hosszának megnyargalása után újból leül, de morog, sziszeg, káromkodásokat rág a szájában...

Kényelmetlen csönd ékelődik közéjük. Hallani Bojthár erős lélegzését; valósággal zihál. Sápadt, püffedt arcából kilobog a szeme, amit kitágít, megfényesít az indulat. Szakálla sörtéje meg úgy sötétedik, mint mosdatlan emberen a piszok.

Ágnes összegörnyedten ül a másik fotöjben. A lábát gyerekesen maga alá húzza, hogy a férfi egy pillanatra látja a meztelen lábszárát. De mintha nem látná, egy arcizma se rezdül. Csak az indulatai feszegetik.

– Mondd, Andi – tereli az asszony szándékosan másra a szót, de a kíváncsiság is hajtja –, honnan tudtad meg a címemet? Kitől?

Bojthár rábámul:

– Rajta volt a házasságbontó végzésen, hogy neked is kikézbesítették. Innen jegyeztem meg a címedet. Megtanultam kívülről. Volt rá időm. Olyan udvariasak voltak a kommunistáid, hogy még a címedet is közölték, hogyha megdöglök, megtaláljon a lelkem. A csibészek!... – háborog megint. – Elválasztottak tőled, anélkül hogy megkérdeztek volna. Csak a végzést nyomták a kezembe. Ne-

sze, te állat! Csak ennyi a jogod! Örülj, hogy nem akasztottunk föl!... Hát örültem, mondhatom!

Végigsimít az arcán, mintha idegen anyagot dúrna le a bőréről, azután nyersen, cinikusan fölnevet, és öntelten a térdére csap:

– Azért jó szimatjuk volt, elismerem. Megérezték, hogy ki vagyok. Pedig mennyire vigyáztam mindig. Nálam nem is találtak semmit, csak... csak másoknál. A hülyéknél! És azok rám vallottak! Érted? Rám vallottak! Mert kaptak néhány pofont, hát betojtak, és még azt is bevallották, amit nem csináltak...

– Téged is bántottak?

– Még az kellett volna! Egyszer vágtak hátba, hogy menjek gyorsabban a kihallgatásra...

– Súlyosan elítéltek...

– Igen, mert egy kicsit eltoltam a védekezést, amikor tiltakoztam, és cáfoltam a hülyék hazugságait.

– Mást is tehettél volna?

– Persze! Elfelejtettem mindent cáfolni és tagadni! De fölháborítottak a hazugságok, és csak azok ellen tiltakoztam. A vád többi részének tagadását elmulasztottam.

– Én se tudtam, hogy mit csináltál – vallja be az aszszony, bár a nyelvén volt már, hogy szemrehányást tesz ezért; mint feleség, azért több bizalmat érdemelt volna Anditól. – Engem is kihallgattak.

– És mit mondtál?

– Mit mondhattam volna? Semmit! Miről tudtam én? Semmiről!

– Persze, persze – vigyorog Bojthár öntelten. – Na, és mondd, előre elkészített jegyzőkönyvet nem akartak veled aláíratni?

– Nem... Csak házkutatást tartottak.

– Azt tarthattak! Mit vittek el?

– A leveleidet, amiket kaptál. Meg a telefonszámokat.

– Azt elvihették! Sokra mentek vele – röhög Bojthár, és fölényesen legyint.

– Hogyan tudtál még előttem is annyira titkolózni? – kockáztatja meg az asszony.

Bojthárból bántó gőg fröccsen ki. Minden szavát ütésnek érzi Ágnes.

– Mert jó emberismerő vagyok! Tudtam, hogy te használhatatlan vagy számunkra... Őszintén mondva, most se mernék rád építeni. Pedig te kívül éltél, jobban kellene tudnod, mi a teendőd. Már benőhetett volna a fejed lágya. A saját bőrödön is érezhetted az „elvtársak" módszereit.

– Én nem értek a politikához – védekezik Ágnes.

– De ez nem mentség! Még szerencse, hogy én értek hozzá.

Erre tudna felelni az asszony. Mennyire érthet az a politikához, akit életfogytiglanra ítélnek?... De nem kritizál, inkább azon riadozik magában, mennyire idegen Andi. Vagy mindig ilyen volt, és csak ő változott volna meg? Különös. Örül neki, hogy látja, de, jaj, mintha nem a férje lenne. De hát nem is férje; elválasztották őket. És ezt Andi is tudomásul vette. És most, most vette tudomásul. „Tulajdonképpen mi már idegenek vagyunk" – így mondta. Vajon, mit akarhat most? Miért jött mégis? És ilyen szokatlan időpontban? Hol járhatott eddig, hogy csak most keresi föl? Még a bátyjánál sem járt, mert nem volt ideje?

És a tiszti ruha is! Hisz Bojthárt lefokozták mint tisztet, hadmérnököt. A fölszabadulás után rögtön, nagyon

ügyesen, műszaki területre specializálta magát. A háború rongálta katonai objektumok célszerű, gyors helyreállításában kitűnő munkát végzett. Sosem várt utasításokra, hanem előre készített tervekkel állt elő és kért a megvalósításukra engedélyt és parancsot. A szorgalmával és ötletességével vonta magára felettesei kitüntető figyelmét. És épp előléptetés előtt állott, amikor leleplezték. Az ítélet indokolásában súlyosbítónak vették hadmérnöki buzgalmát, hogy azzal akart a vezérkar nagyobb bizalmába férkőzni, s így katonai titkokat az ellenség számára könnyebben megszerezni... Lefokozták, és most újra tiszt? Hogyan?...

Ágnest egyre jobban izgatják Bojthár „titkai":

– És most? Veled mi van? Téged is rehabilitáltak, vagy csak szabadlábra helyeztek?

Bojthár elkomorultan nézi végig az asszonyt.

– Hol éltél, Ágnes? – támadja méltatlankodva. – Még hogy rehabilitáltak volna? Engem? Amiért életfogytiglanra ítéltek, talán azért? Meg hogy szabadlábra helyeztek volna? Miért? Talán jutalomból? Hát ilyen naiv vagy te, mondd? Nem értem, ennyire bedőltél nekik?... Szabadlábra helyezni? – nevet föl cinikusan. – Jó vicc!... Nem, asszonyom, a forradalom szabadított ki, érted?! A for-ra-da-lom! A mi for-ra-dal-munk! A keresztény magyar nép forradalma!...

Legszívesebben ordítana újra, de Ágnes tágra nyílt szeme megfékezi egyelőre az indulatát: mit tud ez a szegény, butácska asszony? A haját szőkíteni, meg odakönyörögni magát, úriasszony létére, egy gyári gép mellé. S hogy idáig jut gondolataiban, mégse tudja magát türtőztetni:

– Mondd csak, hát nem találtál volna más foglalkozást? – támad.

– Dehogynem! Lehettem volna kurva is! – robban ki az asszonyból.

Bojthár egy pillanatra meghökken, s azután visszavág:

– No lám, de jól neveltek a gyárban! Egy Darnai Ágnest. Fogékony lettél a szocialista stílusra. Vagy ezt nem vetted még észre magadon?

– Nem! – hangzik visszautasítóan.

– Kár! Nem elég, hogy örökre kompromittáltad magadat meg engemet is...

– Mivel? – szakítja félbe ingerülten az asszony.

– Azzal, hogy beálltál a gyárukba dolgozni!

– Ha senki se dolgozna, mi lenne?

– Előbb megbuktak volna az „elvtársak".

Ágnes gyöngének érzi magát a további vitához, úgyis tele van riadalommal. Annyi mindent beszélnek az emberek.

A Vörös Motorban is. Milyen új arcok lepték el az irodákat. Azelőtt sose látta őket. És folyton rendelkeznek, követelnek. Ezért kérte ki az elmaradt szabadságát; inkább itthon várja meg, amíg leülepedik a zavaros. De ezt nem mondja meg Andinak. Még azt hinné, ezzel akar hízelegni neki, miután megrótta, amiért gyárba ment dolgozni.

– És a ruhád? – dob fel egy új témát. – Hol kaptad?

Bojthár büszkén nézi magát végig:

– Ez jár nekem! Azelőtt is ez voltam, és ma is ez vagyok: főhadnagy bajtárs, ahogy ma mondják... Nem a múltért öltöztem be, hanem a jelenért és a jövőért! Főképp a jövőért! Meg parancsot kaptam! – teszi hozzá nyomatékkal.

– Katona leszel újra? – bámul Ágnes, és a háború jut eszébe, amikor hónapokon keresztül hírt se hallott Andi-

ról. Már azt hitte, meghalt vagy fogságba esett. S úgy jött haza, hogy elege van a háborúból... És most újra katona lesz? Miért nem tér vissza inkább a rajztáblához és logarléchez? László, a bátyja is, milyen szép pozíciót ért el. Éppen tavaly nevezték ki főmérnöknek. Valóban, ő sem érti, és ebben igaza van Andinak, miért hagyott itt László mindent?

– Csak addig leszek katona, amíg szükséges! Amíg kitakarítjuk az országot az oroszoktól. Meg a vörösöktől! Amíg rendet csinálunk, értem?!

Ágnes bólint, hogy érti, pedig alig érti. Vörösök? Kik azok? Hát nem a kommunisták? De hát Vinczellér elvtárs is kommunista, a Vörös Motor párttitkára, s őt miért kellene „kitakarítani"? Többet törődik a dolgozókkal és a gyárral, mint talán az igazgató. Vagy Tóth Béláné, aki váltótársa volt a stancológépen, és az esti egyetemet végezte el a mindennapi munkája és a háztartási gondok mellett, s ma a Vörös Motor jogásza. Csak ők ketten annyit segítettek rajta a gyárban, mint mások összesen se többet. S leginkább, amikor még gépen dolgozott, és hallania kellett háta mögött a gúnyos megjegyzéseket; vagy amikor még nem ment a munka, hogy „ez bizony nem nagyságos asszonynak való foglalkozás!" Vinczellér két elvtársat is a „nyakára" küldött, hogy tanítsák és figyeljék a munkáját, nehogy selejt legyen, amit csinál... És Tóthné is hányszor leteremtette a férfiakat, ha szemtelenkedni kezdtek vele. Nekik köszönheti, hogy kiemeltették az irodára, amikor megtudták, hogy tanult gyors- és gépírónő. „Ha nem leszünk magával megelégedve – figyelmeztette Vinczellér elvtárs –, visszatesszük a stancológépre!" Ezt mosolyogva és mégis komolyan mondta. Ki-

sült volna a szeme, ha csalódásra ad okot. Miért haragszik hát Andi minden kommunistára?

De olyan elszántnak látja Bojthár arcát, hogy nem mer vele vitatkozni. Hátha árt esetleg Vinczellérnek, Tóthnénak és a többieknek. Inkább hallgat...

Nem így Bojthár, aki látja Ágnes megszeppenését, és ezt saját tekintélye gyarapodásának véli. S ez jólesik a hiúságának. Hogyne tetézné még személye fontosságát; lássa az asszony, hogy nem börtöntöltelék ő, s hiába volt tíz évig zárva, ma az új magyar forradalomnak egyik jelentős tényezője:

– Én vagyok Újtelep katonai biztosa. Malétertől kaptam erre megbízást! Értem?!

Az asszony megnémultan mered a férfira. Nem tudja pontosan ésszel fölmérni, amit Bojthár mondott, csak azt érzékeli, hogy Andi igen nagy hatalom lett. Aki Malétertől, az új, forradalmi minisztertől kap megbízást, valóban nem akárki. A Vörös Motorban is úgy emlegetik Malétert, mint a megszorult parasztok Jézus Krisztus nevét...

– Ember, fegyver és lőszer már van! Bátorságért sem kell a szomszédba menni! Olyan új Magyarországot csinálunk itt napok alatt, hogy mind a tíz ujjad nyalni fogod örömödben.

– S ezt csak háború árán lehet elérni? Nincs még elég özvegy és árva a háborúból?...

– Ez asszonyi szentimentalizmus, Ágnes! Mi most történelmet csinálunk, és a haza érdekében két csoportra osztjuk az embereket. Kik velünk és kik ellenünk? Az utóbbiak vagy megadják magukat, vagy elpusztulnak. Rajtuk áll, hogy mit választanak.

– És ha ők lesznek többen?

– Akkor többen pusztulnak el! – vágja rá Bojthár cinikusan. – Az erősebbek mi vagyunk! – Az asztalon nyugvó revolverére mutat: – Ez biztosítja, hogy végül mi leszünk többen! Ez beszél!... Hallottad az este a prímás urat?

– Milyen prímás urat? – csodálkozik Ágnes.

– Hát te ilyen buta vagy? – vörösödik el mérgében Bojthár. – Még református létedre is kellene tudnod, hogy ki az a Mindszenty! Nem hallottad a szózatát az este?

– Nem hallottam.

– Pedig mindenki érthetett belőle. Én kétszeresen értettem! – és hátradől, mintha elfáradt volna. Vagy talán unja az asszony dühítő tájékozatlanságát, de hirtelen elhallgat, és az órájára néz...

– Hagyjuk abba a veszekedést – használja ki Ágnes csöndesen a szünetet, mert fáj neki, hogy lebutázták. – Már hajnalodik...

– Tévedsz, én nem veszekszem, csak tényeket mondok. Ez a forradalom a miénk! Értem?!

Ágnes most már menekül: csak ne többet a háborúról, öldöklésről.

– Nem vagy éhes? Ne főzzek egy kávét vagy teát?

– Semmit! – jelenti ki Bojthár. És kihúzza magát a fotöjben, hogy férfi mivoltában minél többnek lássék.

– Ne félj, van itthon ennivalóm! – bizonygatja az asszony.

– Nem enni jöttem én. Kíváncsi voltam rád, és most azt szeretném inkább tudni – fölényeskedik Bojthár –, hogy hogyan is vagyunk mi tulajdonképpen? Mi a te véleményed a mi jelenlegi szituációnkról?

Ettől a kérdéstől félt Ágnes a legjobban, amióta Bojthár átlépte a küszöbét. Próbált már érveket gyűjteni a jó-

hiszeműségéről, szép, engesztelő mondatokat a válás miatt. El is kezdte már, de úgy érzi, nem lehetett elég Bojthárnak, aki más elégtételt vár. Csak tudná, hogy mit és hogyan?...

– Nos, hallgatsz?

Ágnes érzi, felelnie kell; de azt is érzi, hogy felelősséggel legfeljebb a válás előtti magatartásáért, múltjáért tartozhat. Ha tartozhat egyáltalán, hisz a jogerős válás az utólagos magyarázkodások alól is fölmenti. Vagy nem? – ijed meg. – A válás érvényességét a válás körülményei hatálytalaníthatják? Vajon tudnak-e erre ügyvédek választ adni?

– Magam sem tudom eldönteni, feleségnek tarthatom-e magamat vagy nem – mondja után.

– De kérlek, ezen kár vitatkozni. Jogilag már nem vagyunk házastársak.

– Nem tudtam, hogy csak jogi szempontból kérdeztél – zavarodik meg az asszony még jobban, és föláll az izgalomtól.

– Igen, igen, de te voltál a válás kezdeményezője, és kívánságodat teljesítették. Ez eddig rendben van. De most megváltozott a helyzet, mert felfogásom szerint már mentes vagyok a válást kimondató jogi kifogásoktól. Erről mi a véleményed? Érdekel!

– Ne kínozz, Andi! – kapkod Ágnes, és a kínozást szó szerint érti, mert most döbben rá, hogy Bojthár nem azt kérdezi tőle, szereti-e még? Csak a jogi véleményére kíváncsi...

– Ejnye, de nehezedre esik válaszolni! – figyelmezteti a férfi kajánul.

– Nem vagyok jogász, nem értek a jogi...

– Te csacsi – húzza magához Bojthár színpadiasan, és mozdulata nem a szerelmesé. – Bocsáss meg, tíz év alatt én is eldurvultam.

Ágnes enged a férfi karjának, és azt is moccanatlan tűri, hogy Bojthár a pizsamája szétránduló nyílásán rácsókol a meztelen bőrére. Csüngő karokkal, szinte bénán tűri a csókokat, s csak azt érzi egyre élesebben, hogy fájdalmat okoz a borotválatlan férfi-áll goromba horzsolása.

Bojthár visszaegyenesedik ültében, és elégedetten simogat végig Ágnesen.

– Azt hiszem, ott kellene folytatnunk az életünket, ahol tíz évvel ezelőtt félbeszakadt. Ami közben van, ugorjuk most át. Majd később visszatérünk rá... Igazad van, amikor azt mondottad, hogy a sorsunk rajtunk múlik. Így van; teljesen rajtunk múlik...

Ágnes idegenkedve hallgatja. Égetik a mellét a ráhorzsolt csókok. Öntudatlanul hátralép, és borzong, borzong...

– Ma itt alszom nálad! – jelenti ki a férfi ellentmondást kizáró természetességgel; mintha tíz évvel ezelőtt lennének; és gombolja ki a zubbonyát. – Persze, nem tudom kiszámítani, mit hozhatnak a következő napok. A parancsnoknak a katonái között van a helye, értem?! Lehet, hogy néhány napig még nélkülözni kényszerülsz; amíg befejezzük ezt az őszi nagytakarítást. Remélem, ezt még kibírod? – nevet föl esetlenül és érdesen, és ha közelebb lenne az asszony, most megpaskolná a fenekét.

Ágnesen egyszerre végigszalad a hideg.

Olyan újdonságként robbant be hozzája Andi, hogy csak most latolgatja, most jutott el odáig, hogy úgy számoljon vele, mint aki már a következő perceiben, óráiban és nap-

jaiban részese lesz életének. Iszonyatosan tehetetlennek érzi magát.

Eddig csak az nyugtalanította belülről, hogy Andi elókerült, jelentkezett, tehát meg kell oldaniok előbb-utóbb egymáshoz való viszonyukat. De arra még nem gondolt, hogy ez a megoldás annyira sürgős, hogy már a következő percekre is döntenie kell.

Mert Bojthár már döntött, itt marad nála.

De lehetséges ez? – és majdnem belebénul a gondjaiba. Természetes és elfogadható kezdete ez új kapcsolatuknak? Annyira magától értetődő, hogy Andi úgy vetkőzik, készülődik a lefekvéshez, mintha nem réselne közöttük tíz év és házasságbontás?

– Reggel kezdődik tulajdonképpen a kemény munka – dicsekszik a férfi –, szervezni, támadni és esetleg védekezni kell!

– Csak igazságtalanságokat ne kövessetek el. És ne öljetek! – mozdul meg tétován az asszony.

– Ó, női szív, meg ne szakadj a szeretettől!

– Miért gúnyolódsz? – kérdezi csöndesen Ágnes, és megfásult lélekkel nyitja két személyre a rekamiét, szedi elő az ágyneműt. Nincs benne asszonyi öröm, de még kíváncsiság sem.

Az elmúlt tíz év alatt készített így már néhányszor fekhelyet, mögötte egy-egy kellemes férfival, akit ki-kicsapódó asszonyi szomjúságával választott ki magának, de sohasem tartósan, és sohasem szerelemmel. Mindig volt egy-egy rokonszenves férfipajtása, de viszonyait nem engedte szenvedéllyé mélyülni. Nem az életfogytiglani börtönre ítélt férje emléke volt mindig a józanítója és fegyelmezője, hanem a sógora, László, Andi bátyja,

aki előtt megközelíthetetlen asszonynak akart maradni...

Most itt van Andi, mögötte matat, de idegennek érzi, jaj, idegenebbnek, mint nem egy férfit, akivel olykor megosztotta éjszakáit...

Bojthár mit se tud az asszony belső tusájáról. Kedvtelve nézi hajladozását, dereka fiatalos feszülését, az érett asszonytest ingerlő játékát, amit valósággal megkétszerez a csíkos selyem, ahogy hullámzik, redőzik a mellecskék dombja fölött, a csípő szép, telt ívén. Szőkített haja bodrainak völgyében aranyfoltokat sűrít a villanyfény árnyéka.

S Bojthár bosszankodik magán, szinte szégyenkezik, mert arra a hisztériás, lobogó hajú nőre gondol, akivel összeakadt a Kossuth Lajos utcában, kiszabadítása második napján, s aki nemzetiszínű kokárdát csücsörített a sapkája „vörös" rózsája és címere helyett. Csak a keresztnevére emlékszik még; valami Hédinek hívják, és a Bástya utcában lakik, maroknyi, lifttelen ház harmadik emeletén, egy szőnyegekkel, párnákkal és mindenféle groteszk bábokkal zsúfolt garzonlakásban. Hédire gondol, amint az utcákon át- és átzúduló szenvedélyek és friss szabadsága lázában, nyers őszinteséggel adta tudtára, hogy: „tíz éve nem volt a markomban nő, ne csodálkozzék, ha annyira bámulom magát!" S amikor Hédi megtudta, hogy honnan jött, milyen tíz év van mögötte, nem csodálkozott, csak vitte magával, „jóvátenni az igazságtalanságot". Ez volt asszonyi szolgálatának hajtóereje, becézésének és odaadásának érzelmi telítettsége. Bojthár dúskálhatott a női test meztelenségében, élvezhette az asszonyi gátlástalanság újabb és újabb lobogását, a féktelen szeretkezés rafinált örömeit, mert Hédi őrjöngve pazarolta magát „az én már-

tíromnak", hogy „visszatalálj a mi új életünkbe!" Összeharapdált vállával és nyakával, cserepesre csókolt szájával, roskadttá ölelt testével hagyta másnap magára Hédit, és még azt sem tette meg, hogy betakarja az alvó, pőre asszonyt, amikor kilépett a lakásából, és berántotta mögötte az előszobája ajtaját...

S előtte most Ágnes imbolyog, sugárzó tisztaságával, régen nem érzett jó ízeivel, hajdani házasságuk fel-feltoluló emlékeivel. Eléje teszi egykori hálóingét is; megismeri a már divatjamúlt holmit, és meghatódik az állástól megsárgult hajtásokon. Vajon mi maradhatott még? Mit őriz még Ágnes?

Az asszony, talán ösztönösen, megsejti a férfi meglepődése mögött lappangó kíváncsiságot, mert megszólal; inkább magyarázkodik:

– Csak a kétsoros sötétkék ruhád van meg. A többiből kosztümöket fabrikáltattam magamnak. Az ingeidből meg blúzokat. De azért akad még a szekrényben belőlük. Azt hiszem, négy ingedet ma is őrzöm...

– Kedves vagy...

– Voltak évek, amikor csak ennivalóra tellett, ruhára már nem!

– Ne folytasd, értem – állítja meg Bojthár, és mint a gyerekek, teste súlyát hintáztatja a rekamié rugóin.

Ágnes még áll a szoba közepén, mintha keresne valamit, pedig csak gondolkozik. Húzná az időt a végtelenségig, ha lehetne.

– Valamit talán elfelejtettél? – kérdezi a férfi.

– Azt hiszem. És nem jut eszembe – menti töprengését Ágnes, és mélyet sóhajt, mint aki nem tud valamit elkerülni, és meg kell adnia magát...

S néhány perc múlva sötétség zuhan a szobára.

Monoton egyhangúsággal ketyeg az ébresztőóra, de szabályosan ismétlődő időközökben más hangárnyalása van a ketyegésnek. Ilyenkor mozdulhatnak előre a mutatók – véli Bojthár, és kinyújtja a karját Ágnes felé.

Mélyet lélegzik az asszony, de nem mozdul.

Bojthár csúsztatja hát magát közelebb; fejét is odébb teszi a párnákon, Ágnes mellé, hogy homlokát már csiklandozza az asszony haja, és érzi a lehelete melegét.

Mandulaszaga van Ágnesnek, üdítő és tiszta, mint a felhőtlen egű reggelek ózona.

Motoz a férfi keze, és rátalál az asszony derekára, a meleg, bársonyos bőrre, a bordák alig érezhető sorára...

– Ágnes! – bukik belőle a szó, és nyakon csókolja a mozdulatlan asszonyt, szomjasan és áhítattal, és ajkán keresztül érzi a meggyorsult szívverést, ahogy feszegeti, lükteti az eret, és hálás magában, hogy Ágnes nem tárulkozik, hogy tartózkodó, mint házasságuk idején is. Nem, Ágnes nem Hédi, aki túltett a hivatásos szeretők gátlástalanságán; Ágnes finom és asszony, nem szerető, hanem feleség, akit újra és újra illik meghódítani, mert méltó is a meghódításra.

– Te drága! – hajol föléje suttogva, hogy minél többet érezzen az ápolt bőréből, az aprócskán ránduló, vibráló bársonyból. Ujjai már feszegetik az asszony összefont karját; mintha Ágnes a mellét védené és pizsamáját szorítaná, hogy ne lehessen kigombolni és hozzája férkőzni. Bojthárnak tetszik ez a vonakodás, ez a régi szokása Ágnesnek, és már érzi a régi diadalai ízét, a vágy erőszakára megadó asszonyt... Szétrántja az összekulcsolt

karokat, de a pizsama is kinyílik a majdnem goromba mozdulattól...

S ebben a pillanatban, váratlanul, távoli dörej hangzik kívülről. Megvaccan tőle az ablaküveg. Azután még egy, majd a harmadik, negyedik, ötödik...

Bojthár nem számolja tovább; könyököl az asszony mellett és fülel, fülel, hátha rosszul hallott. Vagy talán a szomszédban zuhognak valamivel? De nem; a tompa dörejek nem szűnnek, sőt gyorsulnak, szaporodnak, hogy végül egyetlen mennydörgésszerű morgássá olvadjanak össze.

– Hallod, Ágnes? – suttogja izgatottan, és les az ablakra, de az ki sem vehető a szoba vastag sötétségéből.

– Hallom – válaszol Ágnes, és alig tudja palástolni megkönnyebbülését. – Ágyúznak.

– Ugye, te is annak hallod? – emelkedik föl Bojthár izgatottan.

– Ágyúval lőnek. Mintha a Népligetből hallatszana.

– Nem értem, mi történt? Valami rendkívüli!

És Bojthár már nem uralkodik magán. Idegesen fölcsapja a takarót, és egyetlen lendülettel leugrik az asszony mellől. Fölgyújtja a villanyt, és sápadt arccal hallgatózik; még a háta is belegörnyed.

Ágnes is fölül. A szokatlan morgás megijeszti, s ez látszik az arcán. Hallgatózik ő is. Az ablak felé dől, hogy jobban halljon. Tekintetét megosztja az ablak és Bojthár között. Olyan a férfi, hosszú hálóingében, mint valami fura felekezet papja. Mintha szertartás lenne kövült mozdulatlansága, meggörbedése, figyelésre merevedett feje.

– Erről nem tájékoztattak, erről nem volt szó! Ilyen eshetőség föl sem merült – mondja rekedten, és tanácsta-

lanul Ágnesre néz. – Valami rendkívüli történt! Valami váratlan!

Mintha repülőgép is szállna fölöttük, de az is lehet, hogy csak az izgalmuk feszültsége játszik velük...

– Mostanában csak rendkívüli történik – viszonozza az asszony, és megszokott mozdulattal cigarettára gyújt. – Majd reggel kiderül minden, ne nyugtalankodj! – teszi még hozzá elégedetten, mint aki elkerült egy kellemetlenséget, s ha nyugtalan is a kinti események miatt, az önbizalma már visszatért.

– Reggel? Hisz már reggel van! – néz Bojthár az órára. – És én nem vagyok a helyemen! – csap a homlokára idegesen, és katonás gyorsasággal öltözködni kezd.

– Hová mész? – bámulja Ágnes, és mulatságosnak találja a férfi kapkodását.

– A kapitányságra! Attól félek, hogy már elkéstem! Valami rendkívüli történt, valami váratlan! – ismétli mániákusan. – Biztos, hogy az embereink már gyülekeznek. Lehet, hogy új parancs is érkezett, és nincs, aki intézkedjen, mert nem vagyok ott! Még szégyenben maradok!

– Hát nincs helyettesed?

– Erről még nem gondoskodtam, én ökör!... Hiába, régen voltam gyakorló tiszt!

Néhány pillanatra megszűnik az ágyúzás, hogy azután újra fölerősödjön, mint a szüntelen mennydörgés nyáron.

– Ez már nem mese, barátom! – ugrál Bojthár a holmijait magára szedni. – Újtelepet meg kell védeni! Újtelep elővéd! Ez a feladatom, értem?!

Ágnes nem érti, és nem is akarja. Egyre idegenebbnek érzi Bojthárt; ismerős idegennek. Olyan közömbösséggel nézi, mint nézte valamikor a Vörös Motorban a derékig

pucéran előtte mosakodó munkástársait. Nem egynek a hátára csapott, játékosan. Hát Bojthár se több már, csak egy férfi, csak egy ismerős... Hirtelen kiszárad a szája a rádöbbenéstől és belső izgalomtól: ezt a férfit szerette ő valamikor? Ennek volt évekig felesége? És mi maradt azokból az évekből? Hová lett a szerelem Bojthár szívéből is?...

S úgy bukkannak most föl az emlékek, időtlen szeszélyel, mint egy-egy jó vacsora vagy egy-egy új ruha. Nem többek. Ismétlésükre, fölújításukra nem érez ingert. Elmúlt, szép volt, jó volt, de folytatni nem kívánja; nem, nem kívánja...

– Talán még idejében érkezem – zökkenti ki Bojthár türelmetlen hangja a gondolataiból.

– Mitől kell megvédeni Újtelepet? – kérdezi azért, hogy meneküljön a végső számvetés elől, hogy más kösse le figyelmét.

– Az oroszoktól! Mert ne hidd, hogy kivonultak Magyarországról! Dehogy vonultak! Sokkal számítóbbak és taktikusabbak! Vecsés és Monor táján várnak ugrásra készen; mikor jöhetnek Pestre?! Ezt kell megakadályozni. Pestnek a miénknek kell maradni! A többi már magától megy!

– Itt fogtok háborúzni, Újtelepen?

– A hazát ott kell védeni, ahol veszedelem mutatkozik!

A csizmáját húzza Bojthár, és liheg közben.

Ágnes megborzong, és a melléhez kap, de csak a cigarettájáról hullott rá a hamu. Ijedten néz maga elé, és most veszi észre, hogy félmeztelenül támaszkodik a párnájának. Szégyellősen magára rántja a takarót, s alatta gombolja össze a pizsamáját.

– Fázom, kihűlt a szoba – mondja Bojthárnak, aki a gyors mozdulatra önkéntelenül odapillant.

De a férfi nem törődik vele. Már fején a sapka, és bújik a köpenyébe.

Az ágyúzás morgása szüntelenül hallatszik. Egy-egy erősebb buffanás is tarkítja, és néha kivehető a géppisztolyok rapszodikus kelepelése.

– Megtámadtak bennünket az oroszok, most már kétségtelen! – állapítja meg Bojthár, és megmarkolja az aktatáskáját, közben átdobja vállán a bőrtarisznyája szíját, és indul.

Olyan, mint a túlfűtött mozdony. Az asszonynak is csak az ajtóból int vissza:

– Szervusz, Ágnes! Rohannom kell! A kapitányságon megtalálhatsz! Nem tudom, mikor lesz időm ideugrani hozzád. Vigyázz magadra!

És már kívül van. Az ablak alatt döngnek el a léptei.

Azután csönd lesz, csak az ágyúzás morgása kuszálja a szoba némaságát.

Ágnes fölszabadultan ugrik le a rekamiéról. Úgy érzi magát, mint aki veszedelemből menekült meg. Visszanéz a kettőzött fekhelyre, és megrázkódik.

Majd szilaj gyorsasággal leráncigálja az ágyneműt és a szoba közepére hányja. A rekamiét visszaállítja egyszemélyesre, és egy türelmetlen mozdulattal ledobja magáról a pizsamáját, amit az ágyneművel együtt fölnyalábolva, kivisz a fürdőszobába.

A zuhany alá áll és didereg a hideg víztől, de irgalmatlanul szappanozza magát; ott kétszer is, ahol Bojthár keze érte. Pillanatokig tart az egész...

Leakasztott fürdőköpenyével visszavágtat a melegebb

szobába. Lehullott vízcseppek fénylenek utána. Tiszta törülközőt ránt elő, de csak nagyjából törüli magát. Magára kapja a köpenyt, és egy díszpárnát és takarót a rekamiéra dobva, lefekszik.

Eloltja a villanyt, és vacog a fázástól és az undortól.

Pest felől egyre árad a szünet nélküli ágyúzás nesze. Mint az új hajnalra ébresztő...

Könczöl Lacit is az ágyúzás ébreszti föl.

Bum-bum-bum! – szünet nélkül, nincs vége; feszegeti a szoba falait és meg-megreccsenti az ablak üvegét. Néha roppan a vedlő festésű keret is a Pestről idáig csapódó légnyomás játékára.

Dübörög künn a világ...

Könczöl Laci feszülten hallgatózik és töpreng.

Mi lehet Pesten, mi történt? Hol verekedtek össze megint? És kik? Civilek és katonaság? Ellenforradalmárok vagy a szovjet csapatok? És hol tört ki a harc? Még fogalmaz is magában: az udvarokon vagy az utcán? És milyen ideológiai koncon: több párt vagy diktatúra?

Talán többet tudna, ha fölkelne és széthúzná a függönyt. Nemcsak a Kiserdő sárguló levelű fáit látná, de azon túl is valamit. Látná az Újtelep és Pest között terpeszkedő Huszár-rétet, az újonc katonák „elemi" iskoláját: omlékony lövészárkait, géppuskafészkeit, lóugrató sáncait. Hátha ott folyik a harc?

Vagy talán a Gyáli Házak környékén bukfenceztek össze az ellentétek? Mint már nagyon sokszor az elmúlt években, ha bűnözőket keresett a rendészet, s ilyenkor körülfogták a Gyáli Házakat. Külön világ ez Pest és Új-

telep között. Aki otthonos a Gyáli Házak táján, az előbb-utóbb találkozik a büntető paragrafusokkal...

De Könczöl Lacinak nincs kedve fölkelni.

Töményen sötét még a szoba. A bútorok körvonalait sem lehet kivenni; alaktalan szörnyetegeknek tűnnek a mélyszürke derengésben; alig észrevehetően szivárog be a kora hajnal.

S azután hűvös is van a szobában; Könczöl Laci az orrán érzi. Hideg, mintha utcán járna. De érzi a vállán is, melyről alvás közben lecsúszott a takaró, és most fázik, pedig már régóta ráhúzta a paplant.

A szomszéd szobában beszélgetnek. A fiú csak donogást és dödögést hall, fojtott szopránt és akadozó baritont, de nem ért egy szót sem. A villany is ég, mert a kulcslyukon átlopakodik egy pontocskányi fény, de néha eltűnik – járkálhatnak a szobában.

Igazában Laci nem is kíváncsi Böske húga donogására, sem Péter sógor szaggatott dödögésére. Lehet valami titkuk, csak nem árulják el. A tegnap délutáni megérkezésük is teljesen váratlan volt. Tömött bőröndökkel jöttek, Péter sógor civilben, alig ismerték meg. Egész délután és este szótlanok voltak, még az öregek kedvét is elrontották. Csak annyit kérdezett meg tőlük, hogy elfoglalták talán előlük a lakást?

– Nem, dehogy, csak jobbnak látjuk, ha Böske köztetek lesz, amíg lecsillapodnak a szenvedélyek – magyarázkodott Péter sógor, és Könczöl bácsi is így találta helyesnek, nem beszélve Könczöl mamáról, aki elsírta magát örömében, hogy Böske újra hazakívánkozott.

Laci azért gyanítja, hogy a sógorék hazatérte mögött más is van, mint Böske féltése. Napok óta hallja, hogy

az államvédelmieket vadásszák Pesten, s akit elcsípnek, ahol érik, nincs kegyelem: agyonverik, fölakasztják. De arról is hallott, hogy kivágják a szívüket bicskával, és helyébe az okmányait gyömöszölik, hadd lássa mindenki, hogyan ítélkezik a népharag.

Az államvédelmiek vadászása lehet Böske hazatérése mögött. Laci nem sorolja az ávósok közé Péter sógort, mert az más ember; ha államvédelmi tiszt, akkor is. Olyan szelíd és nyugodt, és kedélyes mindig. Soha egy durva, fenyegető szót nem hallott tőle, sem hatalmi dicsekvést. Igaz, szolgálati beosztásáról sosem beszélt. Csak egyszer érdeklődött erről Péter sógornál, de az így tért ki a válasz elől:

– Folyik az osztályharc, László, határon belül, határon kívül. S nekünk biztosítanunk kell, amit a munkások teremtettek.

S ezzel Laci is egyetért. Az anyatejjel szívta magába, hogy a munkások hatalmáért küzdeni kell. Mióta az eszét tudja, ezt hallotta apjától, anyjától. Legtöbbször az apjától, az öreg Könczöltől, aki mint mozdonyfűtő, nemcsak megreumásodott a szolgálatban, de tekintélyt és megbecsülést is gyűjtött magának a mozdonyokon, mert mindig kiállt a munkásokért. Számtalan fegyelmi büntetés kísérte az öreg harcost, s mégsem tudták megfélemlíteni, megtörni. Tehát Péter sógor kurta válasza nem volt új és ismeretlen Laci előtt, legfeljebb azért neheztelt magában, hogy Péter sógor nem nézi őt fölnőttnek, pedig tudja, hogy tagja a DISZ-nek, és azt is tudja, hogy a Könczöl-családban mindenki politikus; még a mama is párttag. Miért hát a tartózkodás? Azért nem haragszik Péter sógorra, csak sokszor csodálkozik rajta. A szelídsé-

gén és csöndességén. Mindig barátságos és finom. Még káromkodni sem hallotta. S ha ma üldözik az államvédelmieket, Péter sógort biztosan nem. Mert véthet-e egy olyan ember, akinek Böskén akadt meg a szeme, az ő pehelysúlyú, vékony húgán, s jobban félti azt a kócost, mint a mama, akitől tanulhatnának a szomszédok, hogyan kell a családot óvni. Sokszor terhes is már Könczöl mama aggodalma vagy perlekedése, ha valamilyen ok miatt később érnek haza, mint mondták. Különösen Böskét fogta rövid kantárra, és lám, Böske egy napon nem egyedül jött haza, hanem Péterrel, akinek az egyenruhájától Könczöl mama először szívdobogást kapott, és egy pillanatig sem titkolta a gyanakvását. Utána Böske is megkapta a magáét, hogy mit gondol, egy katonatiszt komolyan udvarolhat éjjeliőr lányának? És Böske is, hová tette az eszét? Nem egyenruhához kell férjhez menni, hanem emberhez! Ezen parázs vita folyt, mert Péter sógor már az első alkalommal embernek is látszott, nemcsak egyenruhának. Böske sírt, hogy Péter nem akárki, ismerje meg a mama jobban, mielőtt ítélkezik! Még az öreg Könczöl is méregbe gurult, és pipatömés közben azt vágta Könczöl mama fejéhez, hogy:

– Ha engem úgy fogadott volna az anyád, mint te ezt a jóravaló fiatalembert, hát nem mentem volna többet hozzátok!

Könczöl mama a „más idők, más szokások" igazával védekezett, de amikor, hetek múlva, Péter sógor újra eljött, már barátságosabb volt hozzá, s amikor kiderült, hogy Péter apja uradalmi kovács volt, fölengedett a bizalmatlansága...

Laci elmosolyodik a takaró alatt, és sajnálja Böskét,

amiért nem sikerült neki a „forradalma". Holott milyen győztesen vonultak el vagy két hete Péter sógorral, hiába mérgelődött, sopánkodott a mama.

S erre van is oka, mert Péter sógor és Böske nincsenek megesküdve. Így élnek együtt, „vadan", ahogy Könczöl mama mondta először. Nem fordult még elő ilyen eset a népes Könczöl-famíliában, tagadhatatlan. Az agyonféltett és dédelgetett Könczöl Böske házasságkötés nélkül él egy férfival. Még vigasztaló a nyugtalanító rosszban, hogy hánykolódik a világ, leköti az emberek figyelmét, és a szomszédoknak nem tűnt fel, hová lett egyik napról a másikra Könczöl Böske?...

De most otthon van; tegnaptól kezdve látható újra. Péter sógor meg nem tűnik fel senkinek, mert az eddig is úgy jött, ment, hogy senki se látta. Igaz, nem is volt gyakori vendég. Legtöbbször este jött, vagy Böskét kísérte haza a gyárból, s ilyenkor egy-egy félórácskát elbeszélgetett velük. Legtöbbször Könczöl bácsival susmogtak. Sosem viselkedett úgy, mint aki udvarol, hanem úgy, mint akihez Böske már hozzátartozik. Laci nem is tudná megmondani, mikor és hogyan döntődött el, hogy Böske felesége lesz Péternek. Csak egyszer a mama figyelmeztette, hogy „Lacikám, huszadikára ne csinálj magadnak külön programot, mert"... Így tudta meg, hogy október huszadikán kötnek Böskéék házasságot, és az ünnepi ebédről nem illik testvérnek hiányozni. Így tervezték, de Péter sógort egy sürgős ügye vidékre szólította; csak huszonkettedikére jutott vissza, s így emiatt az esküvő újabb napját közös tanácskozással huszonhetedikére „ütemezték" be, mint ő, Laci mondta, a család vidám elismerése közben.

Ebben a jókedvben hozakodott elő Péter sógor azzal,

hogy jó lenne, ha Böske már odaköltözne hozzá az új lakásba, ne várjanak az esküvőig, mert fél, hogy esetleg valaki föltöri az ajtót és beköltözik. Böskének is ez volt a véleménye!

Hűh, micsoda vihar lett erre! A mama úgy összeszidta Böskét, hogy az elbőgte magát.

– Ez kellene még csak a szomszédoknak! Elhíresztelni fűnek-fának, hogy a Könczöl Böskének nem volt türelme még öt napot várni. Hát ilyennek neveltelek én, mondd!?

– Én nem a szomszédoknak megyek férjhez – zokogott Böske, és úgy búját Péter sógorhoz, mint az ijedős kicsiny, ha mennydörög és villámlik.

Péter sógor csak hallgatott. Hiába államvédelmi tiszt, az anyai ellenállás elhárítására nem volt módszere. Derűs arca és hallgatagsága egyformán táplálta a mama szigorát. Mit nevet rajta ez a Péter, még ha hetvenhétszer tiszt is? Amíg nem esküdtek meg, addig Böskének ő, az anyja parancsol. És ha Péter hallgat, azért hallgat, mert nem tud mit mondani, mert maga is érzi, hogy az a lakás-ügy sántít. Pedig Péter sógor másért hallgatott: nem szeret vitatkozni. Néha a papára nézett, aki elboruló arccal szívta a pipáját, és meg-megvakarta ősz üstökét, másszor meg őrá, Lacira: na, férfiak, segítsetek! És segítettek!

Először a papa:

– A lakás ma nagy szó, nem szabad kockáztatni!

De a mama csak erősködött: nem és nem!

Azután Laci:

– Mitől fél a mama? Böskének is jobb lesz, ha minél előbb . . .

– Te szemtelen, nem szégyelled magad!? – lármázott rá a mama, és ha nem ugrik félre, hát kap egy kiadós anyai

nyaklevest, pedig esze ágában sem volt az, amit az anyja gondolt, és amiért annyira megpaprikásodott, dehogy, őt csak a szimpla érdek vezette, amikor azt akarta mondani, hogy Böskének is jobb lesz, ha minél előbb kényelmesebb lakásba kerül, és neki is, mert ő költözhet be a kisebbik szobába, Böske jelenlegi birodalmába.

Végül a papa érve döntötte el a vitát, amikor hamiskásan a fiatalokra kacsintott, de a mamának mondta:

– Olyan biztos vagy te abban, hogy ezek a gyerekek eddig csak nézegették egymást?

Böske olyan lett, mint a pipacs, még Péter sógor is elvörösödött; de a mama nem szólt többet. Nem is viszonozta a leánya csókját, amikor az Péterrel együtt elment, asszonynak. Csak akkor jött meg újra a hangja, amikor a huszonhetedikei esküvőt meg a kitört ellenforradalmi vihar sodorta el. Alig lehetett vele bírni, dúlt-fúlt, szidta a mai fiatalok szégyentelen erkölcsét...

És ezek után Böskéék tegnap visszajöttek. Éppen jókor, mert a mama már nemegyszer elsírta magát, amikor hallotta a szomszédoktól, milyen bestiális gyilkosságok történtek Pesten. A papa kétszer is bekerékpározott a fiatalokhoz, de nem találta őket otthon, s így csak üzenetet hagyott hátra, hogy jöjjenek haza. Végre, tegnap este hazajöttek; fáradtak és borúsak voltak, különösen Böskén látszott az aggodalom és törődöttség. Péter sógor most is külön tanácskozott a papával, aki komoran hallgatta a pesti híreket, s közben magyaros káromkodásokat eresztett ki a pipája mellett. Csak a mama lett viszonylag nyugodt és boldog. És egy szó és megjegyzés nélkül ágyazott egymás mellé a fiatalóknak. Nem követelt tőlük házasságlevelet...

– Szegény Böske – sóhajt Laci megértően, míg füle az ágyúmorgást, szeme meg a kulcslyuk vibráló fénypontocskáját lesi.

De nyílik az ajtó. Péter sógor civilben útra készen áll a küszöbön, Böske pedig, csípőn alul alig érő lengében, amit még a villanyfény is átvilágít, kapaszkodik a nyakába, és csókolja, csókolja.

– Ne aggódj, Böske, én érted is vigyázok magamra – hallja Laci Péter sógort. – Ki ne mozdulj innen, míg érted nem jövök. Még az udvaron se mutatkozzál! Az életünk fontosabb most, mint a lakás.

– Mi lesz a bútorunkkal? – siránkozik Böske.

– Majd veszünk másikat, ne félj! Szervusz, kedves!

Végre becsukódik az ajtó. Sötét lesz újra. Péter sógornak át kell mennie Laci szobáján, de nekimegy egy széknek.

Erre szólal meg a fiú halkan:

– Hová mész, Péter, ilyen korán?

– Hát te ébren vagy, László? – suttog vissza Péter sógor.

– Már régen. Fölébresztett a dübörgés.

– Ezért megyek én is. Szükség van rám.

– Korán van még nagyon. Nem indultak meg a villamosok sem.

– Nem is fognak megindulni, László.

– Honnan veszed?

– Tudom – lép közelebb Péter sógor.

– Azt is tudod, hogy miért ágyúznak?

Mintha Péter sógor habozna a sötétben. Alig hallani a suttogását:

– Helyre kell állítani a rendet.

– Ágyúzással? – okoskodik Laci, és fölkönyököl.

– Ha mással nem lehet, ágyúval.

– Tegnap már rend volt – mondja Könczöl Laci –, és nem ágyúztak.

– Rend volt? – kérdezi Péter sógor keserűen. – Hallottad Mindszentyt?

– Hallottam.

– A többit már tudnod kellene, ha megértetted.

– Nem a hercegprímásé a hatalom – véli a fiú.

– Hogy ne lehessen az övé, azért van most szükség minden kommunistára.

Könczöl Lacinak tetszik, hogy Péter sógor annyira komolyan veszi őt, hát bátran beszél; mer vitatkozni:

– Azokra, akik nincsenek, ugye? Akik úgy eltűntek, mint a kámfor a nyitott edényből.

– Sajnos, László, ilyenek is vannak. Hullik a férgese.

– A Dunai Dinamóból is eltűntek a kommunisták.

– Nem mindegyik, László, nem mindegyik. Sokan már másutt vannak, ahol pillanatnyilag nagyobb szükség van rájuk. És te sem tűntél el. Vigyázz is magadra, László.

– Én nem csináltam semmit, miért kellene vigyáznom?

– Nem hallottad, mi történik Pesten?

– Hallottam, Péter.

– Hát akkor tudnod kell azt is, miért vigyázz. És gondolj az öregekre is. Mind a ketten párttagok. Vigyázz rájuk.

– Jó, jó, és Böskére is, mi?

– Arra is, László. Böske a testvéred, nekem meg feleségem. Mi már összetartozunk, egy család vagyunk. Vigyáznunk kell. Üldözik és gyilkolják a kommunistákat.

– Azokat, akik csibészek voltak.

– A legjobb barátomat is megölték, pedig nem volt csibész. Nekem elhiheted.

– Ávós volt – szalad ki Laci száján.

– Nemcsak az volt, László. Elsősorban kommunista volt...

– Téged miért nem üldöznek?

– Honnan veszed, hogy nem üldöznek? – hangzik komoran.

– Te más vagy, Péter, nem olyan, mint akiket...

– Ó, be naiv vagy... De most már megyek. Mennem kell. Nagyon vigyázzatok magatokra. – Megtalálja a sötétben Könczöl Laci kezét, és férfiasan megszorítja.

Laci még hallja, hogy Péter sógor a konyhában is búcsúzik. A szavakat nem érti és a mama hangos sírását sem. Miért? – tűnődik, és fölkel. – A mama miért sír? Mi lehet Böskéékkel? Talán kizavarták őket a lakásból, csak előtte eltitkolták? Kopogtatás nélkül benyit a húgához.

Böske törökülésben kuporog az ágyon, és hangtalanul sír. Vörös a szeme. Haja kócosan övezi a homlokát. Az ajtónyitásra csak a fejét emeli fel.

Laci elbámul a húgán, akit most ismer meg újra, mintha most látná először hosszú-hosszú távollét után. Milyen szép, milyen kecses kis asszony, és mennyire megható, ahogy sírdogál. Eddig valahogy mindig gyereknek látta, aki csak nagyoskodik, adja a nőt, a felnőttet. Hányszor veszekedtek ezen, s ő mindig gúnyolódott vele, szoknyás tacskónak nevezte, akinek még a mama szoknyáját kell fogni, ha valahová menni akar. Amikor Péter sógor először volt náluk, sajnálta is a vendéget, hogy hova tette a szemét, mi tetszik neki Böskén? Hát nem látja Péter, hogy

a húga csal? Dehogy nagyleány még, csak kacérkodó gyerek. És lám, nem gyerek... Olyan tisztelettel közeledik feléje, ahogy még soha, mióta testvérének tudja.

– Mi a baj, Böske? – áll meg előtte részvéttel, és elsimít a húga homlokáról egy rakoncátlan tincset. – Mi történt? Miért sírsz?

– Újra kezdődik, nem hallod? Tovább folyik az öldöklés!

– Pesten – hangsúlyozza Laci. – Csak Pesten!

– Az egész országban...

– Képzelődsz, Böske!

– A saját fülemmel hallottam, mit beszélsz?

– Ne mondd! És honnan? Kitől? Nemrég ébredtél föl, még künn se voltál az utcán. Honnan tudnád? Talán álmodtad...

– Bemondta a rádió, te hitetlen! – szipog Böske.

Laci odaül a húga mellé, és egy takarót terít a keskenyke, formás vállára.

– Mikor mondta be? Amikor aludtál?

Böske abbahagyja a sírást, és majdnem ráförmed a bátyjára:

– Hajnalban... Már régen nem aludtunk, mert Péter leste, hogy mikor kezdik?...: A világ becsületes népeinek segítségét kérték...

– Kik kérték? És kik ellen? – és Laci a rádióhoz indulna, de Böske visszarántja.

– Be van kapcsolva, nem látod? De elhallgatott. Már vagy egy órája nem szól. Nem tudunk semmit.

A fiú tehetetlenül áll a szoba közepén.

A mama nyit be hozzájuk. Törülgeti a szemét.

– Hát te itt vagy? – néz enyhülten a fiára.

– Miért ne lennék itt?

– Azt hittem, elmentél te is.

– Hová mentem volna, mama?

– Mit tudom én? – idegeskedik Könczöl mama. – Most mindenki csak megy és megy! Senki sem marad a fenekén. Apátok is szabadnapos lett volna az éjjel, de az istennek se tudtam itthon tartani. Hogy neki menni kell, mert ilyenkor szokás a gyújtogatás és rombolás, jó, ha ott van őrködni.

– Ez igaz!

– De Péter se helyeselte, hogy bemegy, mégis elment. Végül Péternek is csak a szája járt!...

– Miért, mama, Péter csak jót akart! – bátorkodik Böske.

– Jót akart, jót akart, és Péter is elment! Mint a bolondok! Nem lehet velük bírni! Csak mennek, mennek, mennek...

– Nyugalom, mama! – csillapítja a fiú minden meggyőződés nélkül, hisz tudja, hogy ilyenkor nem lehet otthon senkinek nyugta. Hát még férfiaknak? Ezt a mamának is meg kellene érteni...

– Menj el te is! – fakad ki Könczöl mama, és könnyeket töröl szét az arcán. – Hagyjatok bennünket egyedül! Mert ilyenek vagytok ti mind! Mindenütt hősködtök, de az asszonyokat egyedül hagyjátok! Azok védjék meg magukat, ha tudják, nem igaz?...

– Én nem megyek el, mama! – védekezik Laci, és Böskére néz, hogy segítsen az anyjukat megnyugtatni.

– Nem, mert nem vagy még felöltözve! De úgy se engedlek el, hiába beszélték tele a fejedet!

– Ki beszélte volna tele a fejemet? – szabadkozik Laci.

– Csak hallgass, ismerem a férfiakat! Nekünk mindig mást mondtok, mint amit tesztek! Apád is annyi tanácsot adott, hogy ne menjünk ki az utcára; meg ha idegenek keresnek, ne mutatkozzunk, tegyünk úgy, mintha nem lennénk itthon, mert keresik a kommunistákat. Ő meg elmegy! Tudja, hogy nem tanácsos most az utcán mutatkoznia, mégis elmegy. Itthagyott bennünket. És Péter is elment, bele a veszedelembe!...

– Ne féltse Pétert, visszajön.

– Mindegyik ezt mondja, és azt hiszik, ez elég!... Persze hogy visszajönnek, de miért mentek el, ki hívta őket? Senki...

– A kötelesség, mama, a kötelesség! – mondja Böske kedves komolysággal, ami tőle annyira szokatlannak tűnik, hogy Laci majdnem elneveti magát.

Könczöl mama is meglepetten néz a lányára, s talán csak most veszi észre, hogy Böskén alig van ruha; fölcsattan hát a hangja, és a fiára támad:

– Mit zavarod Böskét már hajnalban? – de nem ez a méltatlankodása igazi oka, hanem az, hogy nem illik még testvéreknek sem így látni egymást...

– De mama...

– Egyszerre milyen megértő vagy, milyen udvarias!? Azelőtt rá se néztél a húgodra, csak veszekedni tudtál vele... Mit zavarod, még föl se tud nyugodtan öltözni.

Laci sértődött arccal ódalog kifelé.

– Ne idegeskedjen, mama – mondja megbántottan.

Böske őszintén sajnálja a bátyját. Úgy érzi, hogy ma beszéltek először felnőttként egymással, és ez olyan jólesett az évek óta akaszkodó fivéri „terror" után.

– Csak jót akart az a fiú, mama. És engem nem zavart! – védi a testvérét.

– Nézd meg, hogyan nézel ki! – pattog Könczöl mama. – Majdnem meztelen vagy...

– Laci már nagyfiú! – pirul el Böske. – Maholnap megnősül.

– Éppen azért! Majd a feleségét nézegesse, ne téged. Nem való!...

Az asszonyka arcán szégyenlős, de mégis büszke mosoly suhan át. Megcsókolja zsörtölődő anyját, és belebújik a mackójába.

– Laci! Laci! Jöhetsz már, felöltöztem! – kiabál engesztelően.

De Laci nem hallja a testvéri hívogatást; már nincs a szobában.

Kicsit ködös és nyirkos a reggel. A házak kéményéből már bodorodik a füst, de szétomlik, elfoszlik a moccanatlan levegőben.

Újtelep ébredezik, de üresek az utcák. A Pestről szüremlő zaj, a végtelen ágyúmorgás, géppisztoly-kelepelés föloldódik a ködben és füstben; hallhatóbb nesze van a kerítésre kapaszkodó macskának vagy az ágáról lebukfencező falevélnek. Ha meg kutya csahint valahol, meszszebb hangzó most, mint a minapi villamosdübörgés.

Ezért hallható Bojthár csizmájának csattogása is. Siet a főhadnagy, majdnem futólépésben gázolja a fák alját terítő levélszőnyeget. Köpenyét alul kigombolta, hogy hosszabbat és könnyebben tudjon lépni. Már melege van a sietéstől. Veríték csapódik ki a bőrén; néha megtörli a homlokát, tarkóját.

A döngő léptek embereket csalnak a kerítésekhez, de csak utánanéznek a főhadnagynak, kíváncsian és szótlanul. Aki szemben látja, félrehúzódik előle a bokrok közé, és onnan les sandán és óvatosan az aktatáskáját lóbáló tisztre: hová mehet, milyen céllal?

Bojthár kiér a Sármány útra, és a sarkon majdnem föllöki egy biciklis férfi.

Puska van keresztben a vállán, és cigaretta lóg a szájában. Elharapott „pardon"-nal kanyarint kitérőt és karikázna tovább, de:

– Halló! Álljon meg! – kiált Bojthár a biciklisre.

Nyikog a fék, s már ugrik is le a férfi. Kíváncsian fordul vissza.

– Hozzám! – áll a kerítés mellett a főhadnagy, és még karmozdulattal is megtámasztja katonás parancsát.

A férfi méricskéli a feszesen várakozó tisztet. Egy pillanatig tétovázik, azután visszalép Bojthár elé.

– Hová megy? – kérdezi az.

– A kultúrházba, főhadnagy bajtárs!

– Minek?

A kerékpáros férfi mélyet szív a cigarettáján, majd tempós mozdulattal elhajítja, s csak úgy féloldalról veszi újra szemügyre a főhadnagyot.

– Megnézem, hogy kik vannak ott?

– Meg-né-zi? Hát nem kapott előzőleg üzenetet, hogy szükség van a magyarokra?

A férfi valamivel barátságosabb lesz:

– Állítólag ott van a gyülekező.

– A fegyvere honnan van?

– A kapitányságról hoztam.

– Talán kapta! Van ott már valaki?

– Nincs, főhadnagy bajtárs! Az viszi a fegyvereket, aki akarja. Ilyet még nem értem. Azért a fegyver nem mindenki kezébe való.

Bojthár összeráncolja a homlokát, és lelkiismeretfurdalást érez. Igaza van ennek a magyarnak. Ha nincs parancsnok, mindenki azt csinál, amit akar.

– Tölténye van?

– Még nincs, de úgy tudom, a kultúrházban kapunk. Így mondták.

– Ki mondta?

– Akitől az üzenetet kaptam.

– Helyes, bajtársam. Végeztem!

A kerékpáros vigyázzba rántja magát, majd nyeregbe ugrik, és gyors iramban elkarikázik.

Bojthár megkönnyebbülten föllélegzik, és szaporábbra fogja lépteit. Sietős alakok kanyarodnak ki a mellékutcákból, és húznak a Sármány úton a kapitányság felé. Bojthár látja már az otromba, tornyos épületet és egy kisebb gyülekezetet előtte. Többségükben fiatalok, szinte gyerekek. Amikor meglátják, hogy mennyire siet, érdeklődve fordulnak feléje. Kíváncsiság és várakozás az arcukon, még a kezüket is kihúzzák a zsebükből.

– Jó reggelt, bajtársak! – köszön rájuk öblös hangon.

Csak itt-ott fogadják, inkább dünnyögve, mint érthető szóval.

Bojthárnak kedve lenne rögtön szóba állni velük: kik vagytok, mit akartok, tudjátok-e, mire vártok, de óvatosságból letesz a szándékáról. S míg befordul az épületbe és megy föl a lépcsőkön, megcsóválja fejét az első csalódástól: nem ilyen társaságot remélt. Katonaviselt férfiakra számított és nem kamaszokra. Abban reménykedik, hogy a gyülekezők komolyabbja az épületben lehet, talán már értekezik is velük valaki, hogy mi lesz a teendőjük?...

Rendfokozat nélküli rendőr áll a folyosó elején, kigombolt zubbonyban, hajadonfővel, álmos szemmel és zsebre dugott kézzel. Bojthárra csak rátekint, de mert a főhadnagy egy szót sem szól, se nem kérdez, tovább bámul, kifelé, az utcára.

A folyosón puskák támasztva a falhoz s vagy húsz különböző korú férfi, közöttük pelyhes állú kamaszok is, lármázva válogatnak, csattogtatják a závárzatokat, és közben nagyokat nyerítenek jókedvükben.

Bojthár a zsinatoló fegyverválogatókat nézi: ki van köztük, aki rendelkezik vagy utasításokat ad, hogy beszéljen vele. De ilyenre nem akad. A rendőrhöz fordul:

– Ki osztja a puskákat?

– Nem tudom! – hangzik egykedvűen.

– Ki felel értük?...

A rendőr csak a vállát vonja, mint akinek semmi köze az egészhez.

– Mikor hozták és honnan?

– Mit tudom én, hány óra volt, nem néztem. Azt hiszem, a Timótból hozták. Én nem kérdeztem, ők meg nem mondták.

– Hány darab?

– Nem tudom! Nem adtak róla írást. Elismervényt se kértek!

Bojthárban sűrűsödik a méreg, és ingerülten emel a hangján:

– Maga kicsoda?

A rendőr még mindig álmosan, közömbösen válaszol:

– Szabó Mihály. Telefonügyeletet tartottam az éjjel.

– Kitől kapta a megbízást?

– A forradalmi tanácstól.

– És erre a Teleki téri módszerre is megbízást kapott?

A rendőr csak a fejét mozdítja Bojthár felé, és bamba nézése elárulja, nem érti a kérdést. Odapillant a folyosón sürgő népségre, de nem talál arra okot, hogy válaszoljon. Nem az ő dolga, hogy mit csinálnak a fegyverekkel.

– Álljon vigyázzba, ha velem beszél! – ordítja el magát Bojthár kirobbanó indulattal, és hangja többszörösen verődik vissza a hosszú folyosókon. – Kupleráj-portás maga vagy hazafi? Hol a sapkája? Hol a fegyvere?... Nem szégyelli magát?

Rémülten rándul vigyázzba a rendőr, mintha áramütés érte volna. Egyszerre megszűnik az álmossága.

– Parancs, főhadnagy bajtárs!

– A krisztusát magának! Mit gondol, hol vagyunk? Istállóban? Mire kötelezi magát az egyenruha, ha már megbízást kapott? Azonnal öltözzön föl, és jelentkezzen! Végeztem!

Bojthár ordításától elnémult a folyosói lárma. A fegyverválogatók megmerevedve várják, mi következik még? A főhadnagy közéjük lép, és sötét szemével végignéz rajtuk. Egyenként veszi sorra az arcokat, mintha külön-külön akarná emlékezetébe vésni.

– Jó reggelt, bajtársak! – mondja keményen.

Bátortalan morgás a válasz.

– Ki maguk között a parancsnok vagy megbízott?

Mindenki a másikra néz: ki lehet közöttük az ilyen? Különösen a fiúk forognak kíváncsian. És nem jelentkezik senki. Nincs parancsnok, nincs megbízott.

– Hogy kerültek maguk ide?

Hallgatás.

Bojthár türelmetlenül dobbant a söpretlen mozaikon:

– Mi az, egyszerre elvesztették a nyelvüket?

Végre egy feltűnően magas és izmos fiatalember felel. Magabiztos és nyugodt a hangja:

– Én magamtól jöttem, hogy segítsek, ha szükség van rám!

– És maguk mit akarnak? – mutat végig Bojthár a többieken. – Miért válogatják a puskákat?

Egy szó válasz se. Most már a magas fiúra néznek, mintha attól várnák, hogy beszéljen helyettük. De az hallgat.

– Hát nem magyarok maguk, bajtársak, hogy nem értik a szót? Miért jöttek, mit akarnak?

Fiatal gyerekember bátorodik szóra:

– Megvédeni a függetlenségünket!

– Helyes. Ezzel egyetértek!

– Ölég vót az elvtársakbú'! – mondja félénken egy idős bácsi, és lép is hozzá, hogy lássák, kitől jön a szó.

– Igaza van, öreg harcos! Előbb is megunhatták volna.

– Pestet lövik az oroszok, főhadnagy bajtárs! – kiált egy fiú sietősen, és belepirul az igyekezetbe.

Bojthár nem felel rögtön. Tudja, hogy a szünet hatásosabbá fokozza a választ:

– Hát igen... nehéz helyzetben vagyunk, emberek! A forradalomnak még nincs vége! Ki kell harcolni a végső győzelmünket, és megteremtenünk a független, kossuthlajosi Magyarországot. Mi nem akarunk Sztálin-gyarmat lenni! – pattog Bojthár.

Csak az előbbi idős bácsinak nő a beszélhetnékje:

– Ölég vót a titkárokbú' is, főhadnagy úr!

– Nem vagyok én úr, öregem, hanem olyan magyar ember, mint maga. Nincsenek urak és cselédek, csak magyarok, akiknek össze kell fognunk, ha élni akarunk! Értem?!

– Értjük! – helyeselnek néhányan.

– Erről van szó! – enged a hangján Bojthár. – Tudnunk kell, hogy mit akarunk. Lássunk hát munkához!

Csak aki harcolni akar az új magyar jövőért, az fogjon fegyvert!... Újtelepen két parancsnokság van a forradalmi tanács nemzetvédelmi bizottmányának irányítása alatt. Értem?!

– Értjük!

– Akik a Rákóczi utcától délre laknak, azok a kultúrházban jelentkezzenek további utasításokért! Ott kapnak lőszert és pontos beosztást is. Akik a Rákóczi utcától északra laknak, azok a Nyári Park szabadtéri színpadának öltözőiben jelentkezzenek... Fegyvert használni, parancs nélkül, csak az oroszok ellen és önvédelemből lehet. Aki a parancsot megszegi, azt a forradalmi tanács nemzetvédelmi bírósága vonja felelősségre... Értem?!

– Igenis!

– Vegyen magának mindenki fegyvert, és jelentkezzenek a beosztásukért! Az új kormány és a független magyar nép hálás lesz maguknak. A megbízható hazafiaknak pedig szóljanak, hogy mi a kötelességük, ha nemzeti létünk veszélyben van! A magyarok istene vezérelje magukat! Végeztem!

De nem végzett Bojthár, hanem figyeli a szedelőzködő embereket, mintha keresne valakit.

– Akik a Nyári Parkhoz tartoznak, ide, hozzám!

Mindössze hatan vannak. A három legfiatalabbat kiválasztja, köztük a bátor tekintetű, magas fiatalembert is.

– Hogy hívnak? – kezdi mindjárt rajta.

– Kaszás József.

– Foglalkozásod? Hány éves vagy?

– Húszéves! Kőműves vagyok, elvtárs!

– Nagyon jó. Derék ember vagy! De én nem vagyok

elvtárs, csak katona! És nálunk csak bajtársak vannak, ezt jegyezd meg! – oktatja a dagadó izmú fiút.

A másikhoz fordul:

– Hát te?

– Jaskó Ervin, géplakatos tanuló.

– Jó! Legalább lesz, aki megjavítja a puskáinkat! – kedélyeskedik. – Tovább!

– Rózsa Pál, vájártanuló!

– Vájártanuló, itt, Pesten? – csodálkozik rá a zömök fiúra.

– Nem! Oroszlányban, csak hazajöttem a szüleimhez.

– Elsietted, barátom! Oroszlányban is szükség lett volna az ilyen hűséges magyarra!... Na, fogjatok egy-egy puskát, és gyertek!

A folyosó torkában már ott áll Szabó Mihály közrendőr teljes öltözetben. Feszes tisztelgéssel fogadja a főhadnagyot.

Bojthár aprólékosan vizsgálódik rajta. Megigazítja a derékszíját, majd vállon veregeti a mozdulatlan embert.

– Jól van, Szabó Mihály, mindjárt másképp néz ki! Nem szeretem a cigányságot. Ha szolgálatban vagyunk, adjunk a szolgálat tekintélyére is!... Maga egyedül van csak? Társai nincsenek?

– Egyedül, főhadnagy bajtárs, de majd jönnek! Már kiértesítettük őket!

– Kiket, Szabó Mihály? Érdekel!

– A régi rendőrbajtársakat, akik valamikor itt teljesítettek szolgálatot, de kidobták őket.

– Maga mióta rendőr, Szabó Mihály?

– Harminchét óta, de kilencszáznegyvennyolcban engem

is leszereltettek. Mert nem voltam tagja egyik pártnak sem, nem találtak megbízhatónak!...

Bojthár egészen fölenged. Még egyszer vállon veregeti Szabó Mihályt.

– Nézze, itt van ez a három fiatal bajtárs! További intézkedésemig maga a parancsnokuk. Lássák el a kapuőrséget és a fegyverosztást, amíg a forradalmi tanácstól nem kapunk újabb erősítést. Tanítsa meg a fiúkat a fegyverhasználatra. Értem?!

– Parancsára, főhadnagy bajtárs!

Bojthár menni akar, de Szabó Mihály még eléje áll:

– Egy ember vár kinn az utcán, és valami Bojthár András nevű tisztet keres. Én nem ismerem, mondtam neki, de erősködik, hogy itt van a kapitányságon... Nem ismer a főhadnagy bajtárs Bojthár András nevű tisztet? Talán a forradalmi tanácsnál van?

– Hogyan néz ki az az ember? – kérdezi Bojthár gyanakodva, hogy ki keresheti őt, hisz jóformán csak a forradalmi tanács tudhat a megbízásáról.

– Olyan munkás kinézésű, lehet vagy negyvenes, mint a főhadnagy bajtárs.

– Nem mondta, honnan jött?

– Nem. De megkérdezhetem... Mit mondjak neki?

– Semmit. Vezesse majd a parancsnoki szobába!

– Igenis, főhadnagy bajtárs! – és Szabó Mihály indulna.

– Várjon csak! Maga miért nem kérdezi meg, hogy én ki vagyok?

A rendőr ijedten pislog a főhadnagyra.

– Maga szó nélkül tűri, hogy itt a kapitányságon azt csináljak, amit akarok?

– Főhadnagy bajtárs, nem kaptam utasítást igazoltatásra! Csak a telefonügyelettel bíztak meg... további intézkedésig! – mentegetőzik gyámoltalanul.

Bojthár megint indulatos lesz:

– Maga is a forradalmi tanács megbízottja itt vagy nem? Legyen katonásabb! Rendkívüli időket élünk, meg kell néznünk, hogy kiben bízhatunk?!

– Igenis, főhadnagy bajtárs!

– Egyébként Bojthár András főhadnagy vagyok! Jegyezze meg jól a nevemet, nehogy bárkit is elküldjön véletlenül, akit hozzám irányítanak valahonnan, vagy velem akar beszélni. Értem?!

Szabó Mihály közrendőr olyan mulya arccal bámul az ellépő Bojthár után, hogy Kaszás Jóska hangosan elröhögi magát:

– Jól néz ki maga, apuskám, ha még a parancsnok nevét sem tudja.

Szabó Mihály nyeli a szégyenkezést, és védekezik:

– Könnyű magának, fiatalember, most van itt először. Az elmúlt héten naponként változtak a parancsnokok. Mindig más és más volt.

– Miért cserélgetik őket?

– A rosseb tudja. Azt hiszi, megmondják?

Kaszás Jóska összenéz a fiúkkal:

– Azt honnan tudja, hogy Bojthár főhadnagy a parancsnok? – firtatja Szabó Mihálytól a rendészet titkait.

– Hát nem hallotta, hogyan beszélt velem? Azt hittem, rögtön lenyel egészben.

– Nem is igazolta magát, apuskám!

– Igazolni? Ugyan minek? Jön és parancsol!

– Hátha nem is forradalmár, hanem ügyes ávós! Majd

félrevezet bennünket! – mondja a zömök Rózsa Pali fontoskodva.

– A rossebet ávós! – fortyan föl Szabó Mihály. – Azokat már messziről fölismerni. Az ávósok nem ordítanak, én ismerem őket... Régi tiszt ez a főhadnagy, látszik a föllépésén.

– Ha így megy, apuskám, veszek egy századosi uniformist, és én is kiadom magamat parancsnoknak! – fogadkozik Kaszás Jóska.

Szabó Mihály elvigyorogja magát. Tetszik neki a fiú ötlete:

– Hát mér' ne lehetne! Azt hiszi, a többieket kinevezték? Minek az? Legyen meg a föllépése, és tudjon parancsolni. Ez a lényeg! A többit megeheti a fene! Így megy ez ma!

A három fiú csöndes nevetéssel nyugtázza a rendőr keserűségét.

Hoyer Magda egész éjjel dolgozott. Kötszer-csomagokat állítottak össze a Vöröskeresztnek. A munka nem volt fárasztó, és jól fizetik: dupla túlóra, mert vasárnap van, meg éjjeli pótlék, s azonkívül annyit adtak enni és inni, hogy Magda legalább három napra teleette magát. Olajos halkonzerv, libamájpástétom, kétszersült és bor, sör, amennyi beléjük fért.

Magda bort ivott csak, mert a sör álmosítja.

Éjfél után már énekeltek is, csak úgy csöndesen, s mire éjfélen túljutottak, mindnyájan pityókosak voltak. Ennek ellenére annyi kötszert „kiszereltek", hogy Werner elvtárs nem győzött dicsekedni a Vöröskereszt megbízottjának, egy szikár, öreg nőnek, aki ott ült közöttük. Mint a gépek, csak fűteni kell őket minden jóval, és kiugró lesz az eredmény: kétnapi munkát végeztek el egy éjszaka alatt.

Magdát nem józanítja a hajnalban kezdődő ágyúzás; Pesten van az, messze Újteleptől, minek ijedezne? Bolonduljanak csak Pesten az emberek, ha ágyúzásra van gusztusuk! Újtelepet hagyják ki a játékból. Mint ahogy október huszonharmadika óta itt alig van hatása a pesti felfordulásnak.

Újtelepen csupa munkásnép lakik; nem szokás itt fegyveresen csatározni egymással. Az a néhány ember és egy csomó suhancár fiatal, akik puskásan szaladgálnak az utcákon, inkább szórakoznak: lövik a kutyákat és verebeket. Vessen magára, akit közben egy-egy golyó eltalál. Minek mászkál arra, ahol a fiatalok virtusból próbálgatják a célzás tudományát.

Egy kicsit mámoros még Magda, ahogy megy a szürkületben hazafelé. Talán nem is megy, hanem táncol. Kigomboltan verdes lódenkabátja. Válláig érő sötét haján nincs semmi, a puha fürtök úgy lobognak jobbra-balra, ahogy a fejét billentgeti léptei ütemére. Világoskék szemében megszépülten verődik vissza a novemberi ködös szürkeség, és versenyt csillog az orgonabokrok levelein gyöngyöző harmattal. Kézitáskáját úgy lóbázgatja, mint a vasutasok éjjeli tolatáskor a kézilámpájukat.

Jókedve van Magdának. Fülében maradt a „Hawaii lány": ennek a dallamát dudorássza a nyújtózkodó utcákon, miközben bele-belerugdos az éjszakai páráktól elnehezült falevelekbe. Szétfröccsenti az elsárgult, ernyedt lombot, minél széjjelebb, hadd legyen mit söpörni a járdákról, ha ugyan eszébe jut most valakinek az előírt köztisztasági kötelezettség.

De nemcsak a bor deríti Magdát, hanem amit munkaközben hallott a lányoktól, hogy Pesten már utcára hordták a bíróságok irattárát, és elégették. Így elégethetik az ő aktáit is, és nem marad nyoma annak, hogy Hoyer Magdát kétévi javítóintézeti nevelésre ítélték, lopás miatt. Ötvenhat tavasza végén szabadult, miután büntetéséből, jó magaviseletéért, három hónapot elengedtek.

Milyen jó lesz majd, nem kell röstelkednie és magya-

rázkodnia, miért volt javítóintézetben. Amikor kiszabadult, megfogadta, többet nem nyúl semmihez, sőt ha másokon veszi észre, hogy enyves a kezük, figyelmezteti őket. Ha ez nem használ, csak akkor tesz jelentést a bizalminak. Nem azt csinálja, amit vele is tettek, hogy figyelmeztetés nélkül detektívek kezére adták.

S eltüzelhetnék Hoyerné három évének aktáit is. Bár csak így legyen! A mamának se kelljen minduntalan tapasztalnia a bizalmatlanságot, amely a múltja miatt minden munkahelyén körülveszi.

Magda máig sem érti anyja dolgát. Titok maradt előtte. A mama furcsa titka. Hiába kérdezgette tapogatózva, a válasz mindig kurta volt:

– Élni kellett, lányom!...

De hiszen éltek! Ha a mama özvegyen nevelte is két gyerekét, azért nem éheztek és sosem jártak rongyosan. Már több mint egy éve együtt éltek Kálmán papával, így nevezték a mostohaapjukat Feri bátyóval, amikor a mamát hosszú megfigyelés után rajtacsípték, hogy rendszeresen hordja ki a gyárból, maga köré tekerve, a három méternyi szöveteket.

Miért volt erre akkor szükség? Kálmán papa már segítette őket. Művezető a Vasműveknél; jól keresett mindig, akkor is, és minden pénzét hazaadta a mamának. A bírósági tárgyaláson derült ki, hogy Hoyernénak társai is voltak, akikkel összejátszott. Ha éjszakai műszakban dolgozott, akkor a gyárudvar kőfalán is kidobott egy-egy agyonkötözött csomagot. A gyár melletti Kiserdőben, a bokrok között, már várták az adományt. Heteken keresztül figyelték a detektívek, és így göngyölítették föl az egész társaságot.

A mama persze mindent tagadott. Csak azt ismerte be, amivel tetten érték vagy amit rávallottak. Mert olyan társai is voltak, akik Hoyernéra igyekeztek kenni mindent.

Szegény Kálmán papa! Majdnem belebetegedett akkor az izgalmakba és a szégyenbe. Volt olyan szomszédasszonyuk, aki azt híresztelte, hogy amíg Hoyerné özvegy volt, nem lopott. Jobban meg kellene vizsgálni, miért tette azt férjhezmenése után?

Kálmán papa minden rágalmazó gyanúsítás ellenére is derekasan viselkedett, pedig megtehette volna, hogy otthagyja őket. Amíg a mama börtönben volt, még főzni és mosni is segített...

Magda elérzékenyül, ha erre gondol. Látja maga előtt Kálmán papát, aki hazatérve a munkából, nekiáll szennyest áztatni és szappanozni, hogy a tizenkét-tizenhárom éves Magdának könnyebb legyen a mosás. S hányszor küldte el őket, Ferivel együtt, vasárnap délelőtt is moziba, s mire visszatértek, kész volt az ebéd.

Magda már elmúlt tizenöt éves, amikor Hoyerné kiszabadult. Az asszonyon jóformán meg sem látszott a közel háromévi börtön. Fiatal asszony még, csinos, tömött húsú, és tud öltözködni. Ha egyedül megy az utcán, a legtöbb férfi megfordul utána. Ha a tizenhét éves Feri fiával és tizenöt éves Magda lányával ment, mindenki azt hitte, hogy a testvérei.

Magda a mama csinosságának tudja, hogy a kiszabadulása után néhány napra már állása volt a Selyemgyárban. De Magdának is. Addig nem nyugodott, amíg az ő „leánykáját" is föl nem vették.

Szépen indult és rendeződött az életük, egy csúnya ve-

szekedéstől eltekintve, amit a mama élezett ki, mert Kálmán papa azt találta mondani, hogy kettérepeszti, ha csak egy zsebkendőre való selymet is haza merészel vinni.

Ez ötvenhárom vége felé volt. Akkor már dolgozott az egész család, Kálmán papa művezetősködött, Feri a Dunai Dinamónál, Hoyerné és Magda a Selyemgyárban. Ötezer forintjuk volt havonta tisztán. Tellett lakásra, öltözködésre, és még takarékba is juthatott volna, de nem jutott. Hoyerné kezében egyszerűen szétolvadt a pénz. Kálmán papa tett néhányszor megjegyzést, hogy más beosztást kellene bevezetni. Hoyerné mintha meg sem hallotta volna. Ha válaszolt, nem volt benne köszönet:

– Ha nem tetszik, tehetsz róla. Nem vagyunk összenőve!

Ezért aztán szétesett a család. Ahányan voltak, annyifelé jártak. Csak alvásra használták a lakást, csak esténként találkoztak, meg vasárnap. Alig volt közös témájuk. Még legtöbbször Kálmán papával értettek szót, mert a mama sokszor volt délutáni vagy éjszakai műszakos; lehet, azért, hogy ne kelljen annyiszor együtt lennie Kálmán papával vagy akár a gyerekeivel.

Így maradt Magda magára, s talán ezért is bonyolódott bele a végzetes selyembe...

Állandóan második műszakban dolgozott a Selyemgyárban mint betanított munkásnő, Juhász Lajos gépmester mellett, akit az egész gyár bátyuskának hívott, mert ez volt a szavajárása. Két selyemszövőgépet kezelt Lajos bátyuska, Magda segítségével.

Egyik nap művezetői utasítást kaptak, hogy addig ne álljanak meg, amíg a gépekre tervezett mennyiséget le nem gyártják. Maradjanak a műszak után tovább, futtas-

sák le a mintát, hogy másnap reggel már új anyagra állíthassák a gépeket. Mindössze egy órányi tovább-munkáról volt csak szó. Ez számtalanszor előfordult a délutáni műszakban, és most sem okozott nagyobb meglepetést, csak Magdának volt még új.

– Remélem, kibírod! – mondta Lajos bátyuska a leánynak.

– Akár reggelig is! – lelkesedett Magda, mert nagyon megszerette Lajos bátyuskát, a közel negyvenéves selyemszövőt, aki teljesen egyedül élt a világban, mert a családja Budapest bombázásakor egy óvóhelyen elpusztult. Talán ez okozhatta, hogy Lajos bátyuska csak a mesterségével törődött, hogy szokatlanul csendes, kevés beszédű ember volt, de mindig nyugodt és barátságos. Néha viccekkel vidámította Magdát, ha észrevette rajta, hogy fáradt, vagy valamiért rossz kedve van. De nem volt soha egy tolakodó mozdulata vagy kétértelmű szava. Csak annyiba vette Magdát, hogy fiatal leány, akinek az ereje véges határú, és néha kímélni kell.

Irigyelték is ezért Magdát a többi nők, de Lajos bátyuskának olyan tekintélye volt a gyárban, hogy nem merték kikezdeni. Másrészt Magda sem szolgáltatott arra okot, hogy haragosai legyenek. Szorgalmasan végezte a munkáját, és akkor volt a legboldogabb, ha Lajos bátyuska olykor valamiért megdicsérte.

És mégis Lajos bátyuska sodorta Magdát a buktató selyemhez.

Furcsán és váratlanul történt ez! Magda még ma sem hibáztatja Lajos bátyuskát, annak ellenére, hogy a habkönnyű, zizegő selyem két évre javítóintézetbe zárta. Ellenkezőleg. Lajos bátyuska még ma is legszebb emléke

Magdának. Talán az egyetlen ember életében, Kálmán papán kívül, akinél érezte, hogy szíve van, és megbecsüli őt...

Amikor kitelt az előírt mennyiség, Lajos bátyuska leállította a gépeket, és kiemelték a föltekercselt selymet, hátravinni a minőségvizsgálóba. Néhányszor lóbálniok kellett, hogy könnyen földobhassák a többi tekercsekre.

Kedves játék volt ez mindig Magdának; ringatásnak nevezte. Most is vezényelte Lajos bátyuska, hogy: egy! kettő! há-rom!, de olyan erővel lódított, hogy Magda kibillent az egyensúlyából, perdült egyet, és hanyatt esett a selyemvégekre. Könnyű szoknyácskája derékig fölcsapódott, és formás combjának finom sziromszínére nemcsak a villany fénye, de Lajos bátyuska szeme is rácsodálkozott.

Magda szívből jövően kacagott a mesterére, és kacagott még akkor is, amikor a férfi fölölelte, és simogatta, tapogatta, hogy hol ütötte meg magát?

– Sehol, bátyuska, nyugodjon meg! Ügyetlen voltam – és csiklandósan nevetett, mert jóleső volt érezni a derekán, hátán, vállán a férfi kedveskedő, meleg tenyerét, ami még a mellére is odasúrlódott, hogy azután a meztelen bőrét találja meg.

– Juj, Lajos bátyuska! – kacagott még üdén, és szabadulni igyekezett a ruhája alatt pajkoskodó tenyerektől, de egy ismeretlen érzés, mintha hirtelen megmámorosodott volna, teljesen elgyengítette, s mintha zuhanna, zuhanna, hogy ösztönösen átkapta a férfi nyakát, kapaszkodni valami biztonságért.

Nevetett, és közben vacogott a foga:

– Lajos bátyuska, ne... nem szabad! Drága Lajos

bátyuska, juj, engedjen!... – s érezte, hogy nincs is már rajta ruha, csak két forró kéz, csak a férfi teste...

– Ne félj, te kis bolond, nem halsz meg!...

Még akart könyörögni, de a férfi már nem engedte szóhoz. Az első igazi csókokat érezte a száján, nyakán, vállán...

Hogy mennyi idő múlva és hogyan bontakozott ki Lajos bátyuska karjaiból, nem emlékezett rá, csak arra az édes zsibbadtságra, ami utána elfogta, a férfi hálás, megfényesedett szemére, kedves becézgetésére, két erős karjára, amikor fölkapta.

– Ugye, nem haltál meg? – nevetett rá, és játékosan hintáztatta a karján.

– Le ne ejtsen, Lajos bátyuska! – mosolygott rá vissza, és boldognak érezte magát.

S mielőtt hazaindultak volna, Lajos bátyuska félrevonta az egyik gép árnyékába.

– Ameddig tudod, húzd föl a ruhádat!

– De Lajos bátyuska – pirult el ijedten, hogy mit akar még a férfi.

– Ejnye, csak nem szégyellősködsz még előttem, te kis bolond!?

S Lajos bátyuska finom, habkönnyű selyemmel göngyölte körül, s a derekán átkötötte egy vékony, végmérő szalaggal.

– Nem szoros? Nem?... Ezt azért adom, mert azt hiszem, eltéptem az alsóholmidat. És ne félj, mert ez nem hiányzik sehonnan. A többletgyártásból vágtam le...

S ettől kezdve Lajos bátyuska kimesterkedte, hogy minden héten legalább egyszer tovább maradhassanak.

Magda alig várta ezeket a napokat. A megízlelt mámor

szomjúságától már nem tudott szabadulni másképp. Hűséges szeretője lett a férfinak. Büszke volt erre a titkára, és kivirult tőle; hétről hétre szebb lett.

Lajos bátyuska még néhányszor „megjutalmazta" selyemmel, de később már ő dézsmálta a megtetszett leméretlen végeket vagy tekercseket.

A vasárnapok voltak a legszebbek, Lajos bátyuska lakásán. Nem kellett félni, rettegni, hogy betévedhet valaki a raktárba...

Odahaza ki sem kérte számon vasárnapi elmaradásait. A mama olykor kérdően nézett rá, de nem törődött vele. Ki-kieszelt ugyan alkalmi hazugságokat, hogy elüsse majd az anyai kíváncsiságot, de erre sor sem került. S mégis, a vasárnap esti hazatérések fojtott izgalma okozhatta, hogy Kálmán papa magatartásán változást észlelt. Mintha már nem úgy fogadta volna, mint máskor; nem azzal a természetes és elnéző közömbösséggel, amit megszokott tőle.

Igen, Kálmán papa megváltozott. Nemegyszer azt vette észre, hogy a mostohaapja figyeli, követi minden mozdulatát, amikor fésülködött vagy öltözködött. Többnek érezte már ezt az érdeklődést a férfi ismert és mindig jóleső családias gondoskodásánál.

És Magda, ha csak magában is, de büszke volt Kálmán papa sokszor ügyetlenül palástolt leskelődésére. Lajos bátyuska szerelme nemcsak egy új világot nyitott ki számára, de ráébresztette fiatalságának és csinosságának vonzóerejére is. S ha ez hatott a szövőmesterre, miért ne hatott volna Kálmán papára is?... Ha csak tehette, játszott ezzel a mostohaapai figyelemmel. Ízlelgette, próbálgatta a férfikíváncsiságot. Szépnek és kívánatosnak tudta magát Lajos bátyuska szerelmén keresztül, magabiztosan

Locérkodott hát Kálmán papával. S a férfi ki-kigyúló tekintete, elégedett mosolya sosem hagyott kétséget Magdában, hogy a mostohaapja már a nőt látja benne, nem a hajdani kisleányt, akit éveken keresztül édesgyermekeként nevelt és becézett...

Egyszer, búcsúzás ürügyén, Kálmán papa megölelte és megcsókolta. És Magda belepirult, annyira ismerős volt a mostohaapai csók és ölelés. A másik férfit juttatta eszébe.

Négy hónap múlva Juhász Lajost váratlanul kinevezték egy újonnan indult vidéki selyemgyár művezetőjévé. Abban maradtak, hogy Lajos bátyuska majd helyet biztosít neki a gyárban, hogy lemehessen ő is. Közben új mestert kapott, egy öreg, folyton dörmögő és asztmásan köhécselő idős férfit, aki minduntalan az unokáival dicsekedett Magdának.

Két hét múlva Magda ostobán lebukott. Kiszúrták a motozók. Nem volt mivel védekeznie. Házkutatást tartottak náluk, és többet találtak, mint amennyire Magda emlékezett, hogy hazavitte. Ferkó szerint a mama „szerzéséért" is őt büntették. Kétévi javítóra ítélték, s a büntetésbe belejátszott az anyja három éve is. Súlyosbította.

...Ez a Hoyer Magda ér most haza az ágyúdörgéses szürkületben, vidámító mámorával, s tudja, hogy náluk van a vőlegénye is, akinek napokkal előtte szétlőtték ferencvárosi lakását.

Vőlegényét, Lalit, a mama révén ismerte meg, amikor kiszabadult a nevelőintézetből. Lali jóval túl van már a harmincon, mint Lajos bátyuska is, és első eladó az ÁTEX-nél. Finom modorú, választékosan öltözködő férfi. Hálát érez inkább iránta, mert soha egy célzást nem tesz

a múltjára, mintha nem történt volna vele semmi. Nem is köti le nagyon. Vőlegénye úgy lett, hogy a mama egyszerűen bejelentette a családnak, anélkül hogy erről egy szó is esett volna közte és Lali közt. De még a mama se tett róla előre megjegyzést.

Magda mindegynek érezte ezt a fordulatot. A javítóintézeti két év zárkózottá tette. Fásultan és örömtelenül élt. Kálmán papa fel-felújuló, óvatos becézgetései is riasztották. A szavak jóindulatúan mostohaapaiak voltak, de a szavakat kísérő mozdulatok mögött, a tekintete mezztelen tolakodásában, egyre ott árulkodott a férfi. S Magda mindig attól félt, hogy a többieknek is föltűnik majd Kálmán papa sürgölődése körülötte. Sőt számtalanszor az jutott eszébe, hogy a mama észre is vehetett valamit, s ezért nevezte ki Lalit váratlanul vőlegényének.

S ezt a következtetést az is erősítette, hogy Lali vőlegénységének kezdetétől Kálmán papát mintha kicserélték volna. Lalival szemben egyébként is tartózkodó, mintha utálná, de amióta vőlegénye lett, láthatóan kerüli. Ha előre tudja, hogy Lali jön, elmegy hazulról. És soha nem beszél Laliról, s csak nagyon ritkán Lalival.

Talán még azért is ellenszenves Kálmán papának Lali, mert alig fiatalabb nála, de többnek tűnik közöttük a korkülönbség. Lali sokkal fiatalosabb, mint Kálmán papa, de lehet, hogy ezt a látszatot Lali gondosabb öltözködése okozza.

De nemcsak Lalit kerüli ki Kálmán papa, hanem Magdát is. Azonban Magda ennek külön örül. Mint ahogy annak is, hogy Lali nem szerelmeskedő természetű. Ha nagy ritkán megcsókolják egymást, inkább formaságból teszik, így érzi.

Lali néha hetekig vidéken van, mert mint mondotta, a vidéki kartársak szakmai továbbképző tanfolyamát ő vezeti. S egyébként is Magda szívében Lajos bátyuska nehezedik még, bár tudja, amíg ő a javítóintézetben volt, Lajos bátyuska megnősült.

... Magda zajtalanul rakodik le az előszobában, nehogy fölébressze a családot. Hadd aludjanak még. Vasárnap van. Ráérnek később izgulni a pesti csatározások miatt.

Óvatosan nyit be a szobájába, ami valamikor cselédszoba lehetett, és fölgyújtja a villanyt.

S azt hiszi, káprázik a szeme...

Kényelmes heverőjén ketten feküsznek. Lalit rögtön fölismeri. Lali alszik. S azután fölismeri a mamát, aki hangtalan ijedtséggel kapja föl a fejét, és bámul a lányára. Egyik karja Lali nyaka alatt, a másik a fiú mellén...

Magda megrázkódik, és még mindig nem hisz a szemének. Mégis, öntudatlanul int az anyjának, hogy csak maradjon, feküdjön tovább, és lekattintva a villanyt, kihátrál a szobából, és behúzza az ajtót.

Csak az előszoba fényében tér magához, és méri föl, veszi tudomásul, hogy mit látott. Áll, mint a szélütött. A mama és Lali! Együtt feküsznek...

Villámként világosodik meg előtte minden. Most érti meg Lali furcsa vőlegényi viselkedését, közönyét, amit eddig nem érzett bántónak. Ez hát Lali közömbösségének a magyarázata!...

Lali a mama szeretője. Vagy Lalinak szeretője a mama?

Végeredményben mindegy. Őbelőle csak azért csináltak menyasszonyt, hogy „falazzon", és Lali föltűnés nélkül járhasson hozzájuk.

Hozzájuk? Nem. A mamához...

És Kálmán papa? Talán nincs itthon?

Magda szédeleg, és kilép a cipőjéből, hogy zajtalanabbul járhasson a lakásban. Benyit a nappaliba, ahol Ferkó alszik a rekamién, ha itthon van. De még nem jött haza. Már napok óta távol van. Bement Pestre, harcolni a szabadságért.

Magda átmegy a nappalin. A hálószoba ajtajánál hallgatózik. Csönd van. Lenyomja a kilincset, s csak annyi rést tágít az ajtón, hogy beláthasson. De a szobában sötét van. Egyenletes lélegzést hall. Megismeri: Kálmán papáé. Visszahúzza az ajtót, kioson az előszobába, eloltani a villanyt, és visszatér a nappaliba.

S azután hirtelen dermed mozdulatlanná a szoba közepén, csak az agya kalapál.

Hát annyira senki ő, hogy ezt merték vele csinálni? Miért?

Lajos bátyuska vasárnapjaira gondol Magda, a férfi rajongó dédelgetésére, őszinte örömére. Az tudta értékelni. Lalinak viszont ő senki?

És a mamának is többet ér Lali, mint a derék Kálmán papa. Miért ilyen a mama? Ennyire közönséges? Miért csalja így Kálmán papát, aki legsanyarúbb sorsukban állt mellékjük? És miért csapja be a tulajdon leányát?...

Már majdnem elsírja magát a tehetetlenségtől és szégyenkezéstől, amikor megvillan agyában a bosszú módja.

Forróság veri ki, és elszántan benyit Kálmán papához. A tompított fényben is látja, mélyen alszik a mostohája; az egészséges alvás derűje tükröződik az arcán.

Szinte eszelősen hányja le magáról a ruhát szőnyegre,

székre, asztalra, ahogy a keze lendülete megszabja a repülő holmik útját.

Kálmán papa már fölébredt a fényre és matatásra, és csodálkozva, hunyorogva nézi a feléje lendülő meztelen leányt. Világít a Magda kék szeme. Még álomnak is szép lenne, pedig nem álom...

A villany égve maradt, s Magda láthatja, hogy a nyíló ajtón az anyja dugja be a fejét, és tátottra dermed a szája.

Jolicsnét ébren találja a hajnali ágyúkoncert. Már régen nem alszik. Éles autóberregés és ajtócsapódás riasztotta föl. Ha háziköntösét nem hagyja a fürdőszobában, kinézett volna, de a vékony pizsamában nincs kedve kimenni. Hűvösek már a novemberi éjszakák, didergetők, s oly marasztaló a vastag gyapjútakaró melege.

Jogos Jolicsné kíváncsisága, mert a Bercsényi utca nem tartozik az autós utcák közé. Nem lakják olyanok, akiket reggel és este gépkocsi rangosít. A Bercsényi utcában csak motorkerékpárok száguldoznak bravúroskodó fiatalemberekkel, akik mögött legtöbbször lobogó szoknyájú lányok lovagolják a pótülést. Nagynéha mentőautók szirénáznak, ha valakinek megbolondul a vakbele, vagy ha az asszonyokra hirtelen rátör a vajúdás. Nyár végén és ősszel egy-két tüzelőszállító teherautó is végiggurul az elgazosodott úttesten, de inkább csak a lovaskocsik kedvelt járata, különösen nyáron, mert árnyékos a sűrűn ültetett járdaszéli fáktól.

Ágyban hallgatózik Jolicsné az ablaka alatt elmorduló autó után, s hiába támadt csönd, nem alszik el újra. Bosszús a váratlan ébresztésért. Hogy a fene enné meg őket autóstul, éppen vasárnap zaklatják föl, amikor to-

vább lustálkodhatna az ágyban. Amikor takarítani sem kell, mert az elmúlt napokban egyebet sem csinált, csak takarított.

Jolicsné anyagkönyvelő a Vörös Motorban, de megállt a munka; nincs anyag, nincs szén, megváltoztatják a terveket, kicserélik a gyárvezetést, leváltják a művezetőket, megszüntetik a teljesítménybérezést, és ki tudja még, milyen indokok kavarognak a leállás magyarázatára. Jolicsné be-bement azért reggelenként, s a délelőttöket valahogy eltöltötte, legtöbbször a kartársaival beszélgetve a napok eseményeiről, de délután már mindig otthon volt, és takarított, ruhát javított, vagy a fiaival vitatkozott, akik szintén tétlenül ténferegtek.

Az este is összeszólalkozott a nagyobbikkal, Pistával, aki fegyverrel állított be. Már napok óta nemzetőr, mint nagyon sok fiatal, akik tagjai a DISZ-nek, de a puskáját eddig sosem hozta haza, ha véget ért a szolgálata. Erre Jolicsné kérte, mert irtózik minden olyan eszköztől, amelylyel ölni lehet, amióta a férje, aki vasúti főkalauz volt, az angol bombázó repülőgépek egyik támadása során, negyvennégyben, Szajolnál elpusztult...

– Ne okoskodj, mama – magyarázta Pista –, hisz éppen a te érdekedben hoztam haza.

– Az én érdekemben? Aztán miért?

– Hogy megvédjelek! Nagyon sokan tudják, hogy tagja voltál a pártnak, és már szedegetik össze a kommunistákat.

Rád is sor kerülhet! – nézett rá a nyurga, szőke hajú fia, és csak letette az egyik sarokba a puskát.

– Akkor sem! Engem nem kell megvédeni! Én nem ártottam senkinek, nincs okom félni!

– Naiv vagy, mama! Nem nagyon mérlegelik, hogy ki mit csinált. Ha párttag, viszik...

– Asszonyokat is? – kérdezte megriadva, hogy már itt tartanak a gyűlölködők.

– Mama, mama!... Hát nem látod, mi történik körülötted? A Vörös Motorban sem láttad? Vinczellér elvtárs már nem teheti be a lábát a gyár területére!

– Ki tiltotta ezt meg?

– A gyár munkástanácsa hozta határozatba. Mi meg parancsba kaptuk!

Jolicsnét megdöbbentette Pista közlése, és nem hagyta szó nélkül:

– És te azért vagy nemzetőr, hogy a párttitkár ne mehessen be a gyárba? – kérdezte gúnyosan. – És azért, hogy mint a párt tagjának, nekem sincs ott már keresnivalóm? A saját fiam állja utamat? Hát ez szép, mondhatom!...

Pista fáradtan ült le a konyhában.

– A te neved nem olvastam a határozatban – mondta vontatottan, és egyben vigasztalásnak is szánta. – Ez eddig szerencséd, látod! S jó, hogy eszembe jutott. Úgy látszik, téged nem kifogásolt még senki! S ez jó jel, mama! Nincs okod aggódni!

– És te?

Pista csak üres tekintettel válaszolt az anyjának, akit tovább nyugtalanított a belső szorongás:

– Te nyugodt vagy? Neked nincs okod félni?

Ezt már megértette a fiú.

– Rajtunk, fiatalokon múlik minden – mondta némi önteltséggel. – Nekünk kell igazságot osztanunk. Amit a kommunisták elrontottak, nekünk kell kijavítanunk. Min-

denki tőlünk várja az új rendet. Bárhova nézel, mindenütt ott látod a fiatalokat...

– Nemcsak a fiatalok dolga, hogy mi lesz holnap. A nemzetőrségben másokat is láttam, mint fiatalokat...

– Már nincs nemzetőrség, mama, föloszlatták!

Újabb rossz hír Jolicsnénak. A nemzetőrséget az új kommunisták és az igazságért harcoló, de eddig félretolt pártonkívüliek önzetlen összefogásának hitte. Ezért örült annak, hogy Pista is beállt közéjük. És most föloszlatták? Azonban ha így van, legyen ez újabb érv a puska ellen:

– Ha nem vagy már nemzetőr, minek a puska? Épp ezért vidd vissza!

– Kinek vigyem vissza? – ellenkezett a fiú.

– Mit bánom én! Nem engedem a lakásban tartani!

– Jól van, csak ne idegeskedj! – mondta Pista kellemetlenül, és kivitte a fegyvert a lakásból. S amikor visszatért, csak annyit dörmögött: – Átvittem Laciékhoz. Könczöl bácsi is párttag. Biztos, hogy másképp gondolkozik, mint te...

Több szó nem esett a fegyverről. Pista ugyan sugdolózott az öccsével, Robival, de Jolicsné ezzel már nem törődött. Robi nyugodtabb fiú, mint Pista, pedig két évvel fiatalabb. Robi nem jár sehova. Amióta leállt a gyárban a munka, legtöbbször otthon van, és segít az anyjának. Néha átnéz a barátaihoz, de ritkán találja őket otthon...

Később Kata nézett át hozzájuk, Pista menyasszonya. Nem tartottak még eljegyzést, de a szülők már tudomásul vették, hogy a fiatalok összeházasodnak. Örültek is neki. Évek óta ismerik egymást; a gyerekek előttük nőttek föl, tudják a szokásaikat, jó és rossz tulajdonságaikat, tehát van alap megítélni, illenek egymáshoz vagy

nem? S a szülők szerint illenek. Pistának nincsenek különösebb szenvedélyei; nem jampec, nem sportbolond, nem táncőrült, szorgalmas fiú. A lányos anyák szemében ő az ideális fiatalember. Kicsit irigylik is Katát, aki ügyesebb a többi lányoknál, s idejében „megfogta" magának a fiút.

Ám Katára sem lehet rosszat mondani. Egyes lány, még sincs elkényeztetve. A szülei nem kisasszonynak nevelik, nem; Kata textilipari technikumba jár, és önállóbb, mint a korabeli lányok. Karcsú, mint a nádszál, és cigányosan barna. Csupa mosoly és elevenség, bátor és természetes. Vitatkozott Pistával, hogy miért állt be nemzetőrnek? Majd lepuffantják valahol, és az jobb lesz?...

– Hová tartoztok ti tulajdonképpen? Kik rendelkeznek veletek? – hajtogatta napról napra hol gúnyosan, hol kérlelve, de kedves erőszakossága mögött mindig árulkodott a szerelmes féltés.

Pista alig tudta sokszor leszerelni:

– Valakinek meg kell védeni benneteket, Katám! A rendőrség szétesett, mint a rothadt tök. A párt sincs már sehol! Valakinek vigyázni kell a rendre. Elég volt már a szabadrablásból!

– Szép kis rend! – biggyesztette a száját Kata. – Látszik, hogy a kommunistákat félretolták! Fölborult minden!

– Ezért kell Pistáéknak résen lenni! – mondta akkor még Jolicsné, aki nemcsak természetesnek tartotta, hogy Pista nemzetőr lett, de örült is a fiának, amiért rögtön fölismerte, mi a kötelessége, mint a DISZ tagjának.

– A papa azt mondta, hogy ez a nemzetőrség nem tiszta dolog. Lefoglalják a párthelyiségeket, és gyűjtögetik a kommunistákat is. Miért? Kikért vannak hát a nemzetőrök? – töprengett Kata mindig, s az este mégis megnyu-

godott, amikor Pista tájékoztatta, hogy fölöszlatták a nemzetőrséget.

Csak Jolicsné hallgatott szokatlanul, és ez föltűnt Katának.

– Beteg vagy, anyu? – kérdezte a kedvetlen asszonyt.

– Nem tetszik nekem ez a kavargás. Nem lesz jó vége...

– A papának is ez a véleménye – vallotta be Kata, de az apja idegességéről hallgatott; nem akarta Jolicsné levertségét még fokozni.

Meghallgatták a rádión a hercegprímás fenyegetésekkel végződött politikai öklendezéseit.

– Mit akar ez a vén csuhás? – mérgelődött Robi. – Örüljön, hogy Pestre hozták, és szabadon mozoghat.

– Vele is igazságtalanság történt – nagyoskodott Pista. – Joga van a véleményét elmondani. Azért mert főpap, nem kell üldözni!

– Nem azért üldözték, mert hercegprímás volt!...

– Nem hát – vette át a szót Robi az anyjától. – Megérdemelte, amit kapott! Összeesküvő volt. Maradt volna az oltárnál. És mit politizál folyton? Imádkozzon; az a mestersége!

Kata gyöngyözve kacagott Robi indulatán, és segített neki Pistát bosszantani:

– Talán gyónni akarsz nála, Pista, hogy úgy véded?

Robi még ráadást is adott:

– Éppen Pista hiányzik neki! Úgyse gyóntatott még diszistát.

– Bolondok vagytok, gyerekek – mosolyodott el végre Jolicsné. – Nem vagytok katolikusok, mit keresnétek nála?

– Hát majd kikeresztelkedik Pista – csipkelődött Kata.
– Nem árt neki egy kis hideg víz!

– Viszek én egy vödörrel, csak szóljatok! – szőtte tovább Robi is a tréfát.

Erre mindnyájan nevettek. Még Pista is, aki arra sem volt rest, hogy elkapja az anyja mellé húzódott leányt, és bosszúból játékosan szorongassa, csiklandozza.

– Anyu, jaj, anyu, segíts! – vihánccolt Kata.

– Akkor is kiabálsz utánam, ha nem vagyok itthon, te kócos?

Kata azért nem maradt adós; Pista karjában fészkelődve mentegetőzött:

– Te is tudod, anyu, hogy akkor hiába kiabálnék!

– Jó, jó, csak vigyázz! – nevetett Jolicsné a kipirult leányra. – Még nem tudod, hogyan kell pelenkát mosni!

S Kata ezt szereti Jolicsnéban, ezt az asszonyi megértést. Nincs mindig a sarkukban, és már úgy beszél vele, mintha a felesége lenne Pistának. Néhány női titkot is tanult tőle, s ez jó volt, mert Pista erős és követelődző, nem sokáig elégedett meg a csókolózással. S egy vasárnap délután, amikor Jolicsné színházban volt Robival, és ők egyedül voltak a lakásban, Kata nem tudott védekezni. A koranyári öltözködés könnyedsége talán nagyobb csábító volt, mint a véletlen egyedüllétük. Mi ruha van ilyenkor a leányokon? Csak ami a bőrt takarja, de meztelenül hagyja a nyakat, vállat és kart...

S a szép és felejthetetlen kezdet nem maradhatott folytatás nélkül. Kata már nem tiltakozhatott, és nem is akart. Csak arra vigyázott, hogy Pista mohósága ne sodorja ország-világ előtt lehetetlen helyzetbe. S ezért nem is bánta, hogy Jolicsné véletlenül tetten érte őket, mulat-

ságos módon. Robi akkor szabadságon volt, valami ifjúsági táborban. Jolicsné, mint nagyon sokszor, ott marasztalta Katát vacsorára, és utána úgy csináltak, mintha Pista szokás szerint hazakísérné. El is búcsúzott Jolicsnétól, aki már lefekvőben volt. Talán ez adta az újabb, nem számított alkalmat...

Ó, milyen izgalmas volt nyitni és csukni az ajtókat, de nem kimenni a lakásból, hanem besurranni a másik szobába! Csak arra nem gondoltak, hogy Jolicsné éjfél felé fölébred, és meglátja az előszobában égve felejtett villanyt. S Jolicsné, mert néhány percnyi várakozás után sem hallott semmi neszt, persze hogy fölkelt eloltani, és ha már fölkelt, azt is megnézte, Pista otthon van-e már? Így érte tetten őket, a mámort követő édes alvásban...

Nem csinált ügyet a fiatalok türelmetlenségéből. A lány zavart ijedtségében is látta, hogy az boldog, hogy szereti Pistát. Összebújt hát Katával, és ellátta okos tanácsokkal. Talán nyíltabban és jobban, mint általában az anyák teszik, ha leányuk eléri a felnőttség határát. Pistát már keményebben vonta kérdőre, mert nemcsak szerelem van a világon, hanem becsület is, férfibecsület...

Ezeken tűnődik Jolicsné a szoba sötétségében, hogy az autólárma fölébresztette, meg az esti vitatkozáson, amikor Robi és Pista között a nyilvánvaló szemléleti ellentét kiderült. Kata is legtöbbször Robinak helyeselt.

Mi lesz velünk? Mi lesz ennek a vége? – gyötrődik Jolicsné a fiain, amikor Újtelepet meghimbálja az első ágyúlövés, majd sorozatosan a többi; mordul, zúg künn a világ. Még negyvennégyből, Budapest ostroma idejéből ismeri ezt a fenyegető, fojtottan hangzó dübörgést. Már a múlt héten megtanulta újra s több iszonyattal, mint az

ostrom alatt. A kíváncsiság bevitte csütörtökön Pestre, s amit az Üllői úton látott, föl a Nagykörútig meg a Boráros téren, lelke mélyéig fölzaklatta.

Hát megőrültek az emberek? Hová lett a párt, hogy így csúffá tehették megint a fővárost?

És most újra kezdődik? Háromnapi szünet után újra?...

Riadtan kapkodja magára a pongyoláját, majd percekig hallgatózik az előszoba sötétségében, míg ki mer lépni a lakásból. Óvatosan lopódzik át a kerten. Az éjszaka már foszladozóban van. Ritkás köd bugyolálja a világot, és foltokká oldja a közeli házak és fák alakzatát. Pest felé tekint, de nem lát semmit, csak a sötétet szürkítő ködöt.

Az utca teljesen néptelen és ijesztő; nincs közvilágítás. A Kiserdő felől, a Huszár-réten túlról, talán a Gyáli Házak környékéről vagy még tovább, talán a Népligetből hömpölyög a fenyegető morgás, és szétterül és dagad, dagad Újtelep utcái között.

Jolicsné fázósan húzza össze nyakánál a pongyoláját, de így is érzi a bőrére szivárgó nyirkos hideget. Már menne vissza a lakásba, de éles ajtócsukódást hall a közelből, azután súlyos lépteket, melyek gyorsak és döngők; zuzognak a lehullott levelek a sietős gázolástól, de olykor még kavicsok is csikordulnak. Jolicsné a szederfa törzse mögé áll, s kémlel az utca felé. A léptek közeledők. Két-három méternyire van csak a járda, látni lehet hát, kinek oly sürgős a szomszédból. Talán valamelyik elvtársnak?

Tisztiruhás férfi húz el a járdán. Köpenye alja úgy lobog kétoldalt, mintha szárnyak lennének. Jolicsné mereszti a szemét, de hasztalan, sem a járása, mozgása, sem a ter-

mete nem ismerős. Mindenkit ismer a környéken, hisz évtizedes lakók Újtelepen, de ez a tiszt ismeretlen számára.

Honnan jöhetett ki?

Sötétek még az ablakok, nem adnak választ. Vigyázva a kerítés mellé setteng, s a gyors járású alak után néz. Ki lehet? Azt még látja, hogy az első sarkon balra fordul, tehát befelé megy, a Sármány út felé...

Jolicsné nekibátorodik, és kilép az utcára. Ha már künn van, tudjon többet. Három ház választja el a Kiserdőtől; kimegy a Határ útra, hátha van olyan rés a keskeny Kiserdő fái között, amin elláthat Pestnek? Hátha csak a házak között sűrül a ködös sötét, de világosabb lehet a Huszár-rét felé. Megrezzen, mert váratlanul újra ajtónyitást hall a háta mögött, és egy pillanatra világosság pásztáz a kert bokrainak sűrűjébe.

Erre fordul meg és nyomban megnyugszik. Könczölék lakása előtt áll, most azoktól jött ki valaki, lépi az árkot, hogy bevágjon a Kiserdőbe.

Habozás nélkül utánaszól:

– Mi van, Könczöl elvtárs? Hová megy?

A férfi gyorsan visszafordul, és Jolicsné megijed, hogy kit szólíthatott meg, mert aki előtte áll, nem Könczöl elvtárs, de még Laci sem. Idegen, aki fölhajtott kabátgallérjával még titokzatosabbnak tűnik.

– Ismeri Könczöl elvtársat?

– Ismerem. Azt hittem, ő az.

– Maga valóban is elvtársnő, vagy csak megszokásból szólít így másokat?

Egy kicsit bizonytalan a kérdés.

Jolicsné nem mer felelni. Ki tudja, ki lehet az ismeretlen? Hátha éppen kommunistákat keres, mint Pistától hal-

lotta, hogy ez van. Gyűjtik a párttagokat. És Könczöl régi kommunista. Az egész környék ismeri. Habozik.

– Én párttag vagyok, ne féljen – bátorítja a férfi, és közelebb lép.

– Én is! – szalad ki Jolicsné száján.

– Sajnos, hogy nem vagyunk többen.

Jolicsné tartózkodása fölenged:

– Mi van, elvtárs? Mi történik Pesten? Nincs még vége a forradalomnak?

– A forradalom csak most lendül neki legyűrni az ellenforradalmat...

Jolicsné fölfigyel a határozott, biztos hangra. Ki lehet ez az elvtárs? Amennyire kiveheti az arcát a ködben, nem látszik ismerősnek. A hangja sem az, mégis barátságos és biztató.

– Félek – mondja halkan a férfinak.

– Nem szabad félni, mert akkor gyöngéknek látszunk.

– Azok is vagyunk, elvtárs, kár tagadni!

– Nem, csak ügyetlenek vagyunk. Az erőnk és igazságunk változatlan... Maga hol dolgozik?

– A Vörös Motorban...

– Ott mi a helyzet, elvtársnő?

– Úgy maradtunk tegnap, hogy hétfőn már dolgozunk.

– Ez nagyon helyes. A pártszervezet határozott így?

– A pártszervezet? – akad meg Jolicsné, és nem tudja, mit mondjon. Bevallhatja, hogy a pártszervezetet kitiltották a gyárból? Nem, erről hallgat. – A munkástanács most dolgozik a tervek megváltoztatásán – beszél másról. – A bérezésre vonatkozóan is új rendszert vezetnek be...

– Ugye, a Vörös Motor párttitkára Vinczellér elvtárs, ha még jól tudom?!

Értelmetlen dolog elhallgatni az igazságot:

– Vinczellér elvtársat kitiltották a gyárból.

– Akkor rendes ember. Nem bántalmazták? Nem fogták le?

– Erről nem tudok.

Furcsa ez a hajnali beszélgetés az utcán, s még furcsább, hogy Jolicsné egyáltalán nem érez idegenkedést az ismeretlen férfitól. Sőt megnyugtatják a szavai:

– Arra vigyázzanak, elvtársnő, hogy ne rombolják szét a gyárat! Nehogy fölrobbantsák vagy fölgyújtsák! Erre figyelmeztesse a többi elvtársakat is. A gépeket és berendezést meg kell őrizni. Mihez kezdenek a munkások, ha a gyár üzemképtelen lesz?

Jolicsné a szíve mélyéig megdöbben: erre az eshetőségre még nem gondolt. Valóban, mi lesz velük, ha a Vörös Motor nem tud megindulni? Mind a hárman ott dolgoznak...

– Legyen bátor, elvtársnő! – nyújt kezet az ismeretlen férfi, és eltűnik a Kiserdő fái között...

Jolicsné visszafelé már szalad. Hajtja a fázás és a félelem, mert nyitva hagyta az ajtót, és bárki beosonhat a lakásba. Arra nem gondol, hogy a két férfin kívül senki más nem járt az utcán.

Az előszobában Pistával ütközik össze.

– Hol jársz, mama? – korholja a fia, szemében az álom maradékával.

– Megnéztem, mi van künn? – és megrázkódik. – Hallod az ágyúzást?

– Hallom, mama! Az új kormány munkához látott. Lecsap a rendbontókra és hazaárulókra!

– Honnan tudod? – vizsgálja Jolicsné a fiát, hisz most

kelt föl, nem beszélt senkivel, és mégis annyira tájékozott?

– A kormány megerősödött, ura a helyzetnek! Ezért nincs szüksége a nemzetőrségre sem. Világos?

– Ha annyira ura a helyzetnek, miért ez a rettenetes ágyúzás? Kik ellen?

– Az ellenforradalmárok ellen, érthető!

Jolicsné bizakodik. Az az idegen elvtárs is ezt mondta. Gyorsan elhadarja az utcai beszélgetést. Pista megjegyzés nélkül hallgatja, csupán tiszteletből. Csak annyi marad meg az agyában, hogy a Vörös Motort meg kell védeni minden rombolás ellen. Ezzel egyetért.

– Jelentkezni kellene a pártban – ajánlja Jolicsné, mert gyakorlatból tudja, hogy a pártnak ilyen rendkívüli helyzetben külön utasításai lehetnek a párttagok számára.

– Hol, mama, hol? Adjál tanácsot!

Hát ez igaz! – torpan meg Jolicsné tanácstalanul. Hol jelentkezzenek, amikor Vinczellér elvtársról sem tudni, hol van?

– A pártház berendezését még a hét elején összetörték és kifosztották! – folytatja Pista komoran. – A forradalmi tanács meg kiutalta lakásoknak a helyiségeket.

– Ki mondta?

– Ezt senki. Én magam láttam, amikor ott voltam. Segítettem rendet tartani, hogy csak a beutaltak költözhessenek be! De ezt mondtam én neked, mama, nem emlékszel rá?

– Akkor is – makacskodik Jolicsné –, az elvtársak megmaradtak! A pártot nem a házak és helyiségek jelentik, hanem az emberek!

– Feküdj vissza, mama, vasárnap van! – tanácsolja Pista jóindulatúan.

– És te? Mit akarsz csinálni? – támad föl a féltés az asszonyban. – Miért keltél föl?

– Amiért te! Fölébresztett a lövöldözés!

– A mi környékünkön nincs semmi – nyugtatja Jolicsné a fiát, de ezt maga sem hiszi. – Most voltam künn, láttam – állítja tovább, és bezárja az előszobaajtót. – Feküdj le te is! – biztatja a fiát, és addig nem tér vissza a szobájába, amíg Pistát az előszobában látja.

Amikor újra lefekszik, egyszerre kitör rajta a fázás; vacogva rántja a fejére a gyapjútakarót, hogy minél előbb fölmelegedjék, s ez jó azért is, mert a gyapjútakaró alatt nem hallja a kinti morgást, dübörgést...

Csakhamar elalszik.

Kiszlinger Béla gépmunkás a Dunai Dinamónál. Az apja két éve halt meg, háborúban szerzett vesebajban. Az anyja bentlakó műtősnő az egyik budakeszi szanatóriumban. Emiatt adták föl a lakásukat is, közvetlen a gyár mellett, amit azért kaptak, hogy az öreg Kiszlinger mindig kéznél legyen, ha sürgősen villanyszerelőre van szükség a délutáni és éjszakai műszakban.

Béla most albérletben lakik Újtelepen egy nyugdíjas házaspárnál, akik anyjának távoli rokonai, és őt sem kezelik idegenként.

Havi ezerháromszáz-ezernégyszáz forintot keres, ami nem sok, de elég egy tizenkilenc éves fiatalembernek. Jóformán nem fizet lakbért, az anyját nem kell támogatnia, sőt az anyja segíti őt, ha nagyobb ruhadarabot: öltönyt vagy felöltőt csináltat. A havi kereset csak élelemre, szórakozásra és apróságokra kell, de Kiszlinger Béla beosztása szerint erre sem elég. Nagyon sokszor pénzesebb barátait pumpolja, hogy a fizetés előtti napokban tudjon még enni, és legyen pénze villamosra.

Hogy mire fogy el Kiszlinger Béla pénze idő előtt, nem titok. Szenvedélye a tánc. Minden szombat estéjét és vasárnapját táncos helyeken tölti, de nem Újtelepen, mert

ott csak zenés „istállók" vannak, „mosdatlan" leányokkal és tíz órakor hazaásítozó mamákkal.

Pesten más! Az ötórai teákon egyedül vannak a „csajok", s ha isznak, és miért ne innának, elég őket úgy hazabumlizni, hogy az utolsó újtelepi villamost ő is elérje. Van, amikor ez nem sikerül, s taxira kell fanyalodnia, hogy alhasson azért egy-két órát munkába indulás előtt.

Ez két okból fontos. Ha mulaszt: kevesebbet keres. Ha sokat mulaszt és gyakran: könnyen kiteszik a szűrét. Ezt pedig el kell kerülni, mert a Dunai Dinamónál az apja után sok mindent kiharcolt, amit más gyárban aligha érhetett volna el.

S mindezek ellenére keservesnek találja az életét. Minduntalan arról panaszkodik, hogy rabszolgasorsa van, kiszolgáltatottja munkatervnek, üzemi tervnek és teljesítménynek. A munkatársai utálják, mert vagánykodik, nem vesz semmit komolyan, nem vigyáz a gépekre és szerszámokra, és jampecesen öltözködik. Csak az apja érdemei és az apja barátai tartják a gyárban...

Közismert figurája az újtelepi aranyifjúságnak. Eldicsekedett szerelmi kalandjain még a legjobb barátai is mulatnak, mert néhányszor már rajtakapták, hogy nagy a fantáziája, és negyedrésze sem igaz, amit nőügyeiről híresztel. Kalandjainak az az alapja, hogy neki nem tudnak ellentállni a lányok, mert nincs Újtelepen még egy fiú, akinek olyan hibátlan fogai lennének, olyan hullámos fekete haja és olyan gangos szalonjárása, mint neki. Hajának hullámosságát a fodrászok biztosítják, és barátainak egyik legnagyobb mulatsága, hogy leöntsék a frizuráját. Kiszlinger ilyenkor őrjöng és káromkodik, mint tíz kocsis.

Barátai arról is tudnak, hogy Kiszlingernek mennyibe

kerülnek a nők, hiába tagadja. A nők valójában idegenkednek tőle, tisztátalannak tartják és üres fejű, komolytalan dicsekvőnek, akinek csak minden tizedik szavát szabad elhinni. Ha Kiszlingernek sikere van egy-egy lánynál, ezt csak súlyos anyagi befektetések árán éri el, és ezek a lányok olyanok, hogy rendesebb fiú másodszor már elkerüli őket. Így aztán Kiszlinger meglehetősen magányosan él; sokan ismerik, sokan köszöntik, és soknak köszön, de nincs egy olyan barátja, akit bizalmasának mondhatna. A korabeli fiúk nem veszik komolyan, és nem érdemesítik állandó cimboraságra.

Kiszlinger most különösen bajban van. Róna bácsiék, akiknél lakik, két hete leutaztak badacsonyi kis szőllejükbe szüretelni, s lent rekedtek, mert a közben kitört „forradalom" miatt nem járnak a vonatok.

– A jó úristenit az olyan forradalomnak, amelyik leállítja a közlekedést! – lármázik szüntelen, és kimondhatatlanul unja magát.

A Dunai Dinamónál sem dolgoznak, mert „nincs szén", és csak akkor lesz, ha az utolsó szovjet katona is kitakarodik az országból. Ezt mondják a bányászok, és Kiszlinger nem tudja eldönteni, igazuk van-e a bányászoknak. Áll a gyár, így szünetel az üzemi konyha is. Az éttermek zárva, esetleg hideget kapni, amit ő is megvehetne a Közértnél, de lusta az árura leselkedni, és még lustább sorba állni.

Már napok óta szárazon él. Nem mer elmenni hazulról sem messzire, mert fél, hogy betörhetnek a zavarost kihasználó alvilágiak, és elviszik a ruháit, cipőit, ingeit, nyakkendőit. Éppen elég betörésről hallott az utóbbi napokban...

Óránként átkozza Róna bácsiékat, amiért Badacsonyból nem tudnak visszajönni. Szidja a kommunistákat, akik felborították az országot, és most a feje tetején áll minden. Átkozza a szovjet katonákat, miattuk nem tud egy nyomorult bablevest sem enni, mert addig nem főznek a szakácsok, amíg szovjet katonák láthatók Pesten...

Egyetlen vigasztalója, hogy vásárolt néhány üveg barackot, és az Újtelepi Vendéglátóipari Vállalat központi raktáraiból hazacipelt egy tízliteres demizsont, tele rummal. Neki már csak ez jutott, mire meghallotta, hogy föltörték a raktárakat, és bárkinek szabad a vásár, nem kell fizetni egy fityinget sem.

Hiába akart később italért konzervet cserélni, nem sikerült. Most minden este rumot vacsorázik. Rumba áztatja Róna néni prézlinek összegyűjtött száraz kenyerét, kiflijét és zsemléjét. A hatvanfokos szesz jótékonyan megpuhítja a kenyeret, kiflit és zsemlét, és kétszeresen ehető lesz. Hogy változatosabb legyen olykor a vacsora, néha meghinti cukorral. Kitűnően alszik az ilyen vacsoráktól. Sokszor arra sincs kedve, hogy levetkőzzön, ami fölösleges is, hisz másnap úgyis fel kellene öltöznie...

Vasárnap délelőtt is úgy keltik föl Kiszlingert a rumos vacsora mámorából, hogy rázzák a vállát, húzzák a haját, és pofozzák, míg végre kinyitja a szemét. Már azt hiszi, hogy Róna bácsiék keveredtek haza Badacsonyból, de nagyot néz, mert az ébresztője nem a pipaszagú Róna bácsi, sem a sipító hangú Róna néni, hanem egy leány, aki csak az első pillanatban tűnik ismeretlennek, de amikor fölegyenesedik az ágya mellett, és távolabbról láthatja az arcát, azonnal megismeri, de mennyire!

Mert nem lehet olyan gyorsan elfelejteni Baán Irénkét,

a Városi Kertészeti Főiskola tizenöt éves gyakornokát (nem tanulóját, mert Irénke az ilyen minősítés ellen tiltakozik!), a „tyúkoskodó kiscsirkét", ahogy Kiszlinger a barátjainak emlegeti a kenderszínű valódi szőkeséget, akivel a Népligetben enyelgett utoljára, a vasúti töltés tövében, miután a harmadik dobással eltalálta a közelükben levő, túlságosan világító villanylámpát.

Nem az első kirándulása és enyelgése volt az Irénkével, de az utolsónak szánta, mert unta már a „csajt", aki adja a bankot az ötórai teákon, puccos és affektál, mint egy úrilány, de lefekszik vele a Népligetben a bokrok alatt, ha előre ad neki egy „piroskát", azaz egy százast.

Csak addig volt izgalmas Irénke, amíg rá nem jött, hogy a Dunai Dinamóban dolgozó gépmunkásleányok is finomabban beszélnek, pedig elég változatos az a nyelvtan, amelyet a mellettük dolgozó férfiaktól eltanulhatnak. Azután a bokrok alatt is oly otthonosan viselkedett Irénke, és oly nagy tájismeretről tanúskodott, hogy Kiszlingernek nem volt nehéz arra következtetni, nem ő az első lovag, aki a leány tejfehér bájait és fejlett idomait így méltányolhatja.

De méltatlankodása mégis a „piroskák" miatt kezdődött. Először nem találta érdemtelennek az ilyen gavalléri ellenszolgáltatást, sőt hízelgett a hiúságának, hogy a zenés presszó hangulatvilágítását feledtetni tudta vele a Népligetben, de az „otthonosság" és a „tájismeretség" árulkodása után azt is természetesnek találta volna, hogy a leány leszállítsa az igényét, miután a premieren néhányszor már túl voltak. Irénke azonban nem tágított, hitelezésről meg hallani sem akart. Egyszer pofon is csapta ezért a „csajt" vitatkozás közben, de olyan óbégatást eresztett meg a

Népligetben, hogy jobbnak látta egy „piroskával" kibékíteni...

– Hát te hogyan kerülsz ide? – dörzsöli a szemét Kiszlinger, és a rumos alvástól bódultan bámulja a pufajkájában is mutatós leányt.

Nem valami elegáns látvány Irén, de a gömbölyűségei tetszetősen domborodnak. Nem olyan vidám, mint szokott, sőt zaklatottság, fáradtság fakítja a tekintetét. Az arca meg olyan, mint aki napok óta nem mosdott. Mintha kormos-poros, füstös lenne.

Hogy a fiú fölébredt, megmozdult és megszólalt, leül egy székre, és előrenyújtja poros durábel bakancsát.

– Alig tudtunk, apafej, a vörösök elől megugrani, úgy aprították a bandát – darálja minden bevezető nélkül. – Egy sztari komcsi vezette őket a nyakunkra, aki mellől kigitároztam egy ávóst a másvilágra.

A fiú fölül, és az irigységtől kételkedik:

– Te gitároztál? Hol tanultad? – kérdezi gúnyosan, és közben az ujjait használja fésűnek, hogy borzas haját valahogy megigazítsa, ha már a hullámokat kisimította a véget nem érő heverészés.

– Nem tőled, jószágom – dagad Irén az önérzettől. – Szóval megismert a sztari, és hiába kudaltam én félre, mutogatott utánam. Még jó, hogy előre eldobtam a gitárt, s így nem puffantott fenékbe a ruszki. De talán nem is hitt a komcsinak, vagy nem értette, mindegy! Dögöljön meg!...

– Ámen! – mondja rá Kiszlinger, és fölélénkíti Irén dicsekvése. Úgy hat rá a leány, mintha filmet nézne, melynek nem ismeri az elejét, csak a főszereplőt látja és hallja, szerepének derekán.

Irén folytatja:

– Nem mertem a környéken maradni, inkább leszakadtam a bandától; én voltam köztük az egyetlen nő, és mindenki ismer Franzstadtban. Sztár voltam, apafej, járőrparancsnok!

Ezt már nem hiszi Kiszlinger. Hogy egy tizenöt éves leány járőrparancsnok legyen? Ilyen nincs! Lódít a „csaj", lódít!...

– Hülye lettem volna kockáztatni a fogamat, szépen megléptem. Még ott hallottam, hogy Újtelepen is alakulóban vannak a srácok, hát, mondtam magamban, kijövök ide, hasznos leszek én itt is!...

– Nem tudok semmiféle alakulásról – mondja Kiszlinger, és érzi, nem maradhat lejjebb Irén előtt, valamit neki is kell mutatnia. Ezt követeli a tekintély. Egy üveg barackot nyom a leány kezébe, és maga is üveget emel: – Igyunk! Könnyebben forog a nyelved!

– Forog az pia nélkül is, jószágom. Inkább enni adnál, ha már fölkerestelek. Tegnap óta nem ettem!

– Az ám, hogyan találtál ide? – csípi a kíváncsiság Kiszlingert, és majdnem büszke, hogy eszébe jutott a leánynak, és az fölkereste.

Irén nagyon leegyszerűsíti a választ:

– Hoyer Ferkó magyarázta el.

– Együtt voltatok? Hol van Ferkó?

– Tudja a franc. Szelelt ő is utánam, de azt mondta, előbb megnézi, mi van a Teréziánál, és beszél Maléterrel, csak azután jön haza... Na, van valami kajád? – sürgeti Irén, és leveti a pufajkáját.

– Talán akad – szedelőzködik Kiszlinger, de szeme a leányon van, duzzadó mellén, széles tomporán, meztelen

karján. Rég volt az utolsó népligeti találkozó, de emlékszik még Irénre. Jóleső őt markolászni és henteregni vele.

– Hiába van pénzem, nem kapok érte semmit. A vendéglők nuku, az üzletek zárva! A jó népség meg elfeledkezett rólunk, amikor meglátták, hogy a vörösök közelről szorongatnak bennünket.

Kopogósra száradt kenyérdarabokat és szalonnát hoz be a konyhából Kiszlinger.

– Csak ilyen kenyered van, apafej? Kitördeli a fogaimat... Hogyan lehet ezt kajolni?

– Ha akarsz, főzhetsz teát! Minden van, csak tűz nincs! – röhög Kiszlinger a leányra. – Nem ég a gáz! Nincs!

– Annyi baj, jószágom, de van itt kályha! Amíg eszek, begyújthatnál!

Csakugyan: van kályhája, amiben tüzet lehet rakni. Kiszlinger arca földerül, és már nyergeli a leány találékonyságát:

– Akkor főzhetnél, hallod, valamit. Több mint egy hete nem volt a számban meleg étel.

Irén szájában ropog a száraz kenyér, noha szalonnát fal hozzá, mégis; alig tud válaszolni:

– Nem vagyok én szakácsnő, apafej!

– Egy lábas paprikáskrumplihoz nem kell tudomány.

– Ja, az más, jószágom! Azt hittem, csirkét akarsz velem kirántatni. Azt még nem csináltam.

– Csirkét? – szalad össze a nyál Kiszlinger szájában. – Megenném, csak lenne!

– Hát akkor ne duma! Elő a krumplit, zsírt, hagymát, sót, paprikát! Gyorsan, gyorsan! De előbb gyújts be, jószágom! Tűz nélkül én se tudok főzni!

– A konyhában minden van! – magyarázza a fiú, mert

ő maga nem tudja, hol tartja Róna néni a kívánt dolgokat.

– Tiéd a konyha is? – áll meg Irén az evéssel.

– Nem, de nincs itthon senki. A tulajék hetek óta Badacsonyban kotlanak.

– Akkor szüret, apafej! – élénkül a leány. – Kialhatom magamat, ha egyedül vagy. Az éjjel úgysem hagytak a ruszkik. Mire jól körülnéztünk, hogy mit csináljunk, már eregettek közénk.

Kiszlingernek szélesre húzódik a szája. Soha jobbkor nem jöhetett volna a csaj! A kutya se zavarja őket, és ágyban lesznek, végre ágyban! Kézzel-lábbal vendéglátóskodik:

– Jó helyen vagy! Van itt minden! Ágy, dunyha, nyugalom. Alhatsz kedvedre! Legalább én is kialszom magamat!

– De nem velem, mert az nem alvás! Egyébként rövidzárlat van nálam – figyelmezteti a fiút durván.

– Mondd csak, hogy elhiggyem! – röhög Kiszlinger.

– Jó, ne hidd el! Mosakodni hol lehet?

– A fürdőszobában – mutat ki a fiú. – De vigyázz, mert nem lesz meleged, nehogy a feneked odafagyjon!

– Bánja a franc, csak víz legyen! – indul Irén a szobából. – De rakd már a tüzet, jószágom, ha paprikáskrumplit akarsz. Ha már főzetsz velem, kajolok én is! Rakd meg a tüzet, és készíts elő mindent, addigra megmosakszom!...

A kapitányság parancsnoki szobája sem épebb, mint a többi szobák. Sőt, a fényezett bútorokon jobban látszik a vandál pusztítás, mint a többi szobák szabvány irodai bútorzatán. Az íróasztal posztóját kitépték. Az irattartó szekrény ajtaja barbár módon kifeszítve, hogy jó darabon lecsetlett róla a furnér. A székek legtöbbje sánta: kitörve egy-egy lábuk, leszakadva a támlájuk. Még talán a politúrozott tárgyalóasztal a legkevésbé sérült, bár, a nyomok szerint, szöges talpú cipőben ugrálhattak rajta. Itt-ott a fal tövében iratfoszlányok. A cserépkályha csurdig papírhamuval; ott semmisítették meg a parancsnoki szobában található hivatalos iratokat.

– A berendezést megkímélhették volna – jegyzi meg Szabó Mihály, de nincs a hangjában sajnálkozás. A szekrényt ő feszítette föl, mert pénzt és elkobzott értékesebb holmikat remélt találni. Azonban a szekrény üres volt. Csak nyomozati jegyzőkönyveket és érdektelen jelentéseket talált benne...

Bojthár megáll a küszöbön, és tekintetét végigfuttatja a megviselt bútorzaton és a sáros, szemetes parketten.

– Mit szól ehhez a szobához, Szabó Mihály? – kérdezi szigorú hangon.

A közrendőr igazat ad magában a főhadnagynak:

– Azelőtt nem így nézett ki...

– Gondolom. Rákosiék rendőrkapitánya ilyen istállóba be se tette volna a lábát, igaz? Feleljen!

– Igaz, főhadnagy bajtárs! – hagyja rá kényszeredetten a másik.

– De nekünk jó, mi? Azért harcolunk a forradalomért, hogy istállókkal is megelégedjünk! Nekünk csak ennyi jár. Összetört bútor és térdig érő szemét. S mindezt maga tudta, de még csak kísérletet sem tett, hogy a forradalmi kapitány parancsnoki szobáját rendbe hozassa...

– Bocsánatot kérek, főhadnagy...

– Ne nyöszörögjön, hanem intézkedett volna! – kiált rá Bojthár. – Az autóm hol van? Meg a sofőröm. Hol adott nekik helyet?

Szabó Mihály közrendőr már haptákban áll:

– A fegyverszállítókon kívül nem járt nálunk autó. A házban sem maradt senki. Tudnék róla.

– Az éjjel ide utasítottam! Nyolcra kellett jelentkeznie!

– Még nincs nyolc óra, főhadnagy bajtárs!

– Ha jelentkezik, azonnal irányítsa hozzám! Értem?!

– Parancsára! – és Szabó Mihály inkább menekül, mint távozik: minél messzebb lenni a főhadnagytól.

Bojthár fintorogva méregeti a szobát. Próbálgatja a rokkant székeket, s csak nagy nehezen talál egy olyan megbízhatót, hogy az asztal elé állíthatja.

Éppen veti a köpenyét, amikor kopogtatnak, és az ajtón belép egy hihetetlenül sovány, megviselt arcú, alacsony termetű, negyven év körüli férfi. Kopottas, zöld lódenkabát van rajta, alatta szürke sportruha, melynek vasalt merevségén látszik, hogy nemrég akaszthatták le a váll-

fáról. Turista bakancs és csáléra nyomorodott kalap egészíti ki a férfi öltözékét.

– Jó reggelt, főhadnagy úr!

– Jó reggelt! – nézi Bojthár a jövevényt csodálkozva, hogy az nem bajtársnak szólította. S ez bizalomkeltő; emberének érzi. Csak ne lenne olyan jelentéktelen külsejű. A hangját azonban ismerősnek találja.

– Nem ismer meg, főhadnagy úr? Schubert Gyula szakaszvezető! – és szabályosan összeüti a bokáját.

Bojthár arcán meglepetés, de mértéktartóan nyújt kezet. Főhadnagyosan és leereszkedően, mert tudja már, kivel parolázik. A hangja is fölényes marad:

– Nahát, Schubert, tizenhárom év után újra találkozunk? Ki hitte volna tizenhárom évvel ezelőtt?

– Nem szerencsés szám, főhadnagy úr – vigyorog Schubert boldogan. A ráncai kipirulnak az örömtől, hogy megismerték, és továbbra is úgy áll vigyázzban, mintha kihallgatáson lenne, szolgálat közben.

Bojthár most érzi igazán, hogy főhadnagy. Előtte egy régi katonája, aki tanúja volt egykori előléptetésének. Egészen megvidámodik: végre egy ismerős! Végre egy megbízható ember Újtelepen; van már híve, akit megbizhat bizalmas föladatokkal!

– Ne félj, Schubert, most szerencsés a tizenhárom. Mi járatban vagy?

– Negyedik napja, hogy én is itthon vagyok. Éppen ideje volt már!

– Miért, hol voltál?

– Ahol a főhadnagy úr! – tündököl a büszkeségtől Schubert.

Bojthárnak elszigorodik az arca. Sosem szerette, ha az

alantasai bizalmaskodtak. S ez a szakaszvezető mintha többet engedne meg magának, mintha tudomásul se venné, hogy egy valóságos főhadnaggyal áll szemben. Schubert szolgálatvezetője volt a második világháborúban, munkaszolgálatos keretben, de nem sokat ért vele, mert nem tudott fegyelmet tartani, és nevetségesen félt a haláltól. Emlékszik, amikor egy zsidó agyonlövésére parancsot adott, mert az aknarakás közben fölvett egy szovjet röpiratot, és a körletbe vitte, a parancstól Schubert hirtelen rosszul lett és hányt. Másra kellett bízni a kivégzési vezénylést. Még arra is emlékszik, hogy megvárta, amíg Schubert jobban lett, lehúzatta vele a hulla durábel bakancsát, s azután rábízta az elföldeltetését. Hadd szokja meg a háborút...

– Hol voltál hát? – kérdezi Bojthár némi várakozás után.

– Hat évet hűtlenségért. Még kettő hátra lett volna, de kiengedtek.

– No, nézd csak, miből lesz a cserebogár – húzza össze a szemöldökét Bojthár.

Schubert állja a szúrós tekintetet. Már régebben megszokta, s most nincs mitől tartania. Nincsenek szolgálati viszonyban. Ömlik belőle a dicsekvés:

– Találkoztam én a főhadnagy úrral a Fő utcában is, amikor az újrafölvételimben határozatot hirdettek. Nincs még egy éve sem. A folyosón találkoztunk. A főhadnagy úr nem ismert meg, de én igen!

– És kinek dolgoztál, mondd? – érdeklődik Bojthár. Bosszús, mert látja Schubert önteltségét, aki most valóban egyenrangúnak érzi magát Bojthár főhadnaggyal. Ki lehetett az, aki egy ilyen korlátolt barmot beszervezett? – töp-

reng magában, és sokért nem adná, ha Schubert nem tudna róla semmit.

– Egy Szigeti nevűnek. Ő volt az összekötőm. Nem ismerte, főhadnagy úr?

– Nem az összekötőd érdekel, te hülye! – csúszik ki Bojthár száján. – Amerikának? Londonnak?

– Azoknak is, másoknak is, főhadnagy úr – dagasztja Schubert a múltját.

A főhadnagy erre már majdnem elneveti magát: szegény ördög, filléres kis féreg, szerencsétlen állat; nem változott ez semmit. Butább, mint régen.

– Mi volt a föladatod?

– Jelenteni, hány kocsi van, milyen márkájúak, mit és hova szállítunk, honnan kapnak üzemanyagot, hol vannak a kirendeltségek, garázsok – fújja Schubert, mint a leckét.

– Hát hol voltál te tulajdonképpen? – frissül az érdeklődés Bojthárban. Őszintén kíváncsi a szakaszvezetője karrierjére, hogy egy ilyen jelentéktelen ember mire vihette a fölszabadulást követő években? Nem néz ki belőle semmi ügyesség, ami tápot adna arra, hogy kihasználhatta származása előnyeit, és bevágódott volna a kommunistákhoz kádernek.

– A TEFU-nál voltam gépkocsivezető! Igen nagy vállalat az, főhadnagy úr. Tudja, mi mindent szállítottunk? Ajjaj, de sok mindenről tudtam. Szigeti nem győzött dicsérni.

A kapott válasz lelohasztja Bojthárt. Mégis jelentéktelen ember Schubert, csak belekergült a saját fontosságába. Azt hiszi, hogy a teherautók és benzines hordók számának bemondásával új világtörténelmet csinált, s talán ennek tulajdonítja kiszabadulását...

– Értem – takargatja a nevetését, annyira mulatságos a cingár emberke önteltsége. – És most hol vagy?

– Még sehol, főhadnagy úr. Épp ezért jöttem. Munkát keresek. Éhezünk odahaza. Három gyerekem van, és hónapok óta betegállományban a feleségem. Táppénzből éltek. Éltek?... nyomorogtak, főhadnagy úr, valósággal nyomorogtak!

– Nem irigyellek, Schubert!

– Dolgoznék én, de hol? Áll minden! Amíg benn voltam, megváltozott a világ. Azt se tudom, hová kell mennem, hogy segítsenek rajtam.

Schubert most merő gyámoltalanság. Könyörgő, tanácsot remélő tekintettel csüng a főhadnagyon. Lesi a száját; mondjon már valamit, amiből állás lehet, pénz és kenyér.

– A TEFU-nál hogyan fogadtak?

– Nem voltam náluk. Őszintén mondva, nem mertem jelentkezni. Ott mindenki tudta, hogy miért buktam le. Irtó szenzáció voltam.

– Mi az, hogy nem mersz jelentkezni?

– Elítéltek, főhadnagy úr! Jogerősen elítéltek engem hűtlenségér+!

– És aztán? – csattan föl Bojthár cinikusan, és szúrós tekintetével szuggerálja a másikat. – Nincsen szégyellni valód. Te a haza érdekében cselekedtél. Olyan múlttal, mint neked van, legalább osztályvezetőnek kell lenned a vállalatnál!

Schubert viccnek hiszi, amit hall, és félszegen nyeherészik vissza a főhadnagyra. Még hogy ő osztályvezető legyen a TEFU-nál?

– Ne röhögj ezen, te hülye! – mérgelődik Bojthár, hogy

a másik nem érti meg a tanácsát. – Te a nemzet egyik mártírja vagy! Neked erkölcsi és anyagi kártérítés jár!

Sok mindent hallott már magáról Schubert, de azt, hogy ő a nemzet egyik mártírja, most hallja először. Gyanakodva néz a főhadnagyra, nem részeg-e, hogy ilyeneket mond?

– Igen, igen! – erősíti az. – Én is mártír vagyok, meg te is mártír vagy! Értem?!

– Igenis, főhadnagy úr – habozik Schubert; nincsen meggyőzve. Lehet, hogy Bojthár mártír, nem vonja kétségbe, de őt tetten érték, és nem is tagadta. Azonnal beismerő vallomást tett. Hiába lett volna a tagadás, amikor a tanúk mindent a szemébe mondtak. Az ítélet súlyosabb is lehetett volna. S különben is, azok a mártírok, akiket ártatlanul ítélnek el, és végeznek ki...

Értetlenül szegi le fejét, és csak lopva pislog fel, mint aki összezavarodott a főhadnagyon. Nem tudja biztosan, hová tartozik? Ha hallja is úton-útfélen, hogy megbuktak a kommunisták, vége van a kommunista diktátorok uralmának, azt mégsem érti, hogy azokat is kiengedték a börtönökből, akiket ő kommunistáknak tudott és ismert. Ha annyira leverték a vörösöket, akkor akiket már régebben lecsuktak és elítéltek, miért nem tartották benn továbbra is?... Bojthár főhadnagy úr kártérítést emleget, de kártérítést azoktól kell kapnia, akik őt elítélték, s úgy látszik, mégiscsak ők vannak uralmon, ha a főhadnagy úr feléjük címezi az erkölcsi és anyagi kártérítést.

– Mi az, megkukultál? – reccsenti a székét Bojthár.

– Dolgozni szeretnék, főhadnagy úr – kezdi újra Schubert gyámoltalanul. – Kellene a pénz. Gondoltam, talán tudnak itt valami útbaigazítást adni, ha vasárnap van is...

– Miért éppen itt, te bamba?!

– Ide telepítették ki a családot, míg benn voltam. Itt lakunk Újtelepen. Hová mehetnék máshová?

– A kapitányság nem munkaközvetítő hivatal...

– Tudom, főhadnagy úr – vallja be a másik.

Bojthár körüljárja a szobát, mint szokása, ha gondolkozásra kényszerül, majd megáll a satnya emberke előtt:

– Ha forradalmárok lennének itt, mit csinálnál?

Schubert néma marad. Nincsenek jó emlékei a főhadnagyról; ilyenfajta találós kérdésekkel gyötörte annak idején a munkaszolgálatos zsidókat is, akik bármit feleltek, igent vagy nemet, utána súlyos fegyelmezőt kaptak...

– Feleljen, szakaszvezető úr! – parancsolja Bojthár erélyesen.

– Amit a főhadnagy úr! – sunyiskodik Schubert a bizonytalanságtól.

– Mit nyalsz nekem? Ki kényszerít erre? – veszti el a türelmét Bojthár.

– Az éhezés, főhadnagy úr! Éhen halunk! – védekezik, habog Schubert ijedten.

– Éppen azért kellene tudnod, hogy mit csinálj, te szerencsétlen! Kik mellé akarsz állni? Kiket akarsz szolgálni? Hová tartozol?

Ennyi kérdésre nem lehet hallgatni, érzi Schubert. De nincs is gátlása. Még fiatal korában megtanították alkalmazkodásra, és erre Bojthártól egyértelmű leckéket kapott a háborúban.

– Én mindig egyetértettem a főhadnagy úrral! – siet felelni, és feszesebbre húzza magát.

– De miért, te? Halljam!

– Éhen halunk – nyöszörög Schubert.

Bojthár észre sem veszi, hogy a feleletnek semmi köze sincs a kérdéséhez:

– A fenét haltok éhen, csak várj néhány napig! Értem?!

– Igenis, főhadnagy úr!

– Lesz állásod, én garantálom, csak előbb rendet csinálunk ebben az országban!... Forradalom van, te Schubert, nem látod!? És ennek a forradalomnak vagy egyik bátor katonája. Bebizonyítottad! Értem?!

Schubert nem érti. És gyáva megmagyaráztatni, de fölöslegesnek is tartja, hogy ha már a főhadnagy úr szerint ő mártír és bátor katona, mit csináljon a forradalom érdekében?

– Amit a főhadnagy úr! – mondja ki hangosan a véleményét, és visszatartott lélegzettel figyeli Bojthárt, aki meglepetten csapja feléje pillantásait.

– Mit... mit mondasz?

Schubert már nekifohászkodik, hogy érthetőbben mondja meg, amit gondolt, hogy mindenben a főhadnagy urat követi, és parancsait várja, de a folyosóról dühös kiabálás hallatszik be, és Bojthár odafigyel.

És már nyílik is az ajtó.

Egy hasasodó, gyűrött ruhájú rendőrszázados fújtat be, karján tenyérnyi széles nemzetiszínű szalag. Mögötte Szabó Mihály közrendőr kullog, és úgy kanyarog közben, mintha attól tartana, hogy a pocakos rendőrszázados hátrafelé beléje rúg...

– Micsoda baromság, Szabó, egy kommunista kölyköt állítani a kapuba! Elment az esze magának?

Szabó Mihály komikus igyekezettel helyezkedik, hogy mindig szemben maradjon az ordibáló századossal, de

biztonságos távolságban azért, hogy módja legyen védekezni a másik esetleges tettlegességétől...

– Ne forogjon itt nekem, mint a tojó galamb, hanem vigye azt a kölyköt a fogdába! Azonnal! Egy percet se várjon! Ha szökni engedi, magát csukatom le. Nahát!

Talán most fedezi föl, hogy a parancsnoki szobában mások is vannak, vagy tudta már, csak így akarta hatalmát hangsúlyozni, odalép a figyelemmel váró főhadnagy elé:

– Bojthár főhadnagy? – kérdezi hivatalos hangon.

A másik barátságosan bólint, hogy még egy valaki akadt, aki tud a létezéséről és valószínűleg a megbízásáról is.

– Ondriska Ödön, a forradalmi kapitányság parancsnoka! – mutatkozik be a hangosan szuszogó, nagy hasú rendőrszázados, és keményen kezet ráz a főhadnaggyal. – Nagyon örülök, hogy megismerhetlek! Azonnal menned kellene a forradalmi tanácshoz. Már hajnal óta várnak!

– Ide irányított az utasításom – nyúl a zsebébe Bojthár, hogy a megbízólevelét elővegye.

– Tudjuk, főhadnagy úr. A gépkocsivezető, aki kihozott, jelentkezett nálunk, hogy akadálytalanul megérkeztetek.

– Parancsba adtam neki, hogy szolgálattételre itt...

Ondriska Ödön félbeszakítja:

– Futármegbízással vissza kellett küldenünk. Megváltozott a helyzet, te is tudod. Amikor ti elindultatok, még csönd volt. De hát korábban kezdték a bolsik, mint vártuk! No, ugye, így van?...

Bojthár otthonosabban érzi magát.

– Sajnos, nem tudom, közben mi történt Pesten, míg

úton voltunk – mondja. – Engem is meglepett a váratlan...

– Erről van szó, főhadnagy úr! Ezért küldtük vissza a sofőrödet! Bizonyára, a váratlan helyzetnek megfelelően, újabb utasítást kapunk.

– Jó lett volna ezt az eshetőséget számításba vennünk! – mondja Bojthár halkabban, hogy csak a rendőrszázados hallja. – A vörösök kiszámíthatatlanok...

Ondriska dagadó arcán egy fölényes grimasz rándul:

– Azt hiszik, megelőztek bennünket! De ha megelőztek, se baj, annál előbb végzünk velük!

Észreveszi Szabó Mihály közrendőrt. Dühösen ráordít:

– Hát maga? Mért nem hajtja végre a parancsot, mi?

– Százados úr, jelentenem kell, hogy...

– Hajtsa végre a parancsot, és azután jelentsen! Azonnal fogdába azt a kommunista jabrancot!

Szabó Mihályt ellenállásra bátorítja Bojthár jelenléte:

– Parancsára, de a főhadnagy bajtárs rendelkezett így!

Ondriska a hasával is Bojthár felé fordul:

– Főhadnagy úr, ébernek kell lenni! Egy kommunista fattyú nem állhat a forradalmi kapitányság kapujában!

– Ez természetes!

– Hallja, Szabó Mihály? – gúnyoskodik Ondriska. – A főhadnagy úr nem ismerhette azt a bitangot, mit okoskodik? Vagy talán a barátja magának?

Szabó Mihály visszadünnyög valamit, s megy a parancsot teljesíteni.

Ondriska tovább magyarázkodik:

– Nem vonom kétségbe a jóindulatodat, főhadnagy úr, de az emberek politikai kiválogatását bízd rám.

– Kérlek...

– Én nagyon ismerem Újtelepet, és tudom, kinek a kezébe adhatunk fegyvert!

Bojthárt már bosszantja ez a kérkedés. Veszi a köpenyét:

– Nem történt semmi, százados úr! A kapitányságért természetesen te vagy a felelős. Ha megengeded, akkor én mennék...

– Nem mennél, főhadnagy úr, hanem rohanj! Hajnal óta várnak, hogy kidolgozzátok a védelmi stratégiát – és Ondriska keze úgy kalimpál, mintha csiklandoznák. – Ez a legfontosabb! És rögtön közöljétek velem!...

– Ahogy kívánod...

– Én csak a rendészet vagyok, de a támogatásodra utasítást kaptam a forradalmi tanácstól. Akármi kell, fordulj hozzám!

– Ha szükséges lesz, természetesen. Közös érdekünk.

– Tökéletes helyismerettel rendelkezem, csak tudnom kell, mit terveztek, hogy igazodni tudjak az elgondolásaitokhoz! Állandó kontaktusban kell lennünk!...

Bojthár üres fecsegésnek tartja a pocakos buzgalmát, de azért udvarias:

– A fegyveres erőknek mindenkor össze kell tartaniok!

– Úgy van, főhadnagy úr! Én a házat semmilyen körülmények miatt nem hagyom el. Ezért az életemmel felelek. Engem itt mindig megtalálsz!

Bojthár könnyedén meghajlik, de Ondriska visszatartja:

– Kérlek, főhadnagy úr, már kiutaltam egy teherautót a számotokra, de nincs még hozzá sofőr. De majd lesz! A sofőrök is jó hazafiak, tudják, mivel tartoznak a mi szent forradalmunknak...

Bojthár rámutat a távolabb állingáló Schubertre:

– Tessék! Van gépkocsivezető is! Rendelkezz vele! – és otthagyja őket.

Ondriska végigméri a haptákba vágódó emberkét:

– Újtelepi vagy?

– Igenis! – Schubert mintha tábornok előtt állna: – Százados bajtárs, Schubert Gyula gépkocsivezető ezennel szolgálatra jelentkezem!

Ondriska kipöffeszti a hasát, és sértődötten az asztalhoz lép. Onnan mordul vissza:

– Téged a kommunisták neveltek? Mit gondolsz, hol vagyunk? Milyen alapon vagyok én bajtársad?

– Százados úr, alázatosan bocsánatot kérek!...

– Tisztességes ember vagy te mégis! – nyugszik meg a százados. – Siess a főhadnagy úr után. Az ő csapatához osztlak be! További parancsot tőle kapsz! Végeztem, fiam!...

Második felénél tartott már a délután, amikor a nyurga Hoyer Ferkó és a zömök, kurta hajú Rózsa Pali beállitottak Kiszlingerhez. Az utcán találkoztak össze, véletlenül.

Hoyer Ferkót a Magda és mama parázs veszekedése hajtotta el hazulról. Még hallani is rossz volt, amin perlekedtek. Úgysem lehet közöttük igazságot tenni, inkább magukra hagyta őket. Lali még idejében elpárolgott; nem várta meg, hogy számon kérjék tőle a tisztességet. Rózsa Pali tempósan lépegetve, puskásan rótta az utcát. Nem kellett sokáig biztatni, hogy látogatást tegyen ő is a régi cimboránál. Hónapok óta Oroszlányban vájárkodott; elszakadt az újtelepi barátoktól.

– Igyunk a forradalomra! – fogadja őket pálinkával Kiszlinger. – Ki tudja, meddig élünk?

– Itt a szobában holtodig, te marha! – röhög rá Rózsa Pali, és a puskát a sarokba állítja. – Mióta az oroszok megtámadtak bennünket, berezeltél, és folyton a gatyádat mosod. Mások meg fegyvert fognak, és védik a hazát.

– De mennyire védik, akárcsak te itt a szobában! – röhög Kiszlinger, és nem haragszik Rózsa Palira. Nem ivott még annyit, hogy kedvét rontaná. Ellenkezőleg. Táncolni lenne kedve, annyira örül a fiúknak. Nem emlékszik

rá, mikor keresték csak egyszer is a barátai. S most egyszerre ketten jöttek.

– Mi csak röhögünk, Pesten meg nyírják a palikat – mondja Hoyer Ferkó. – Csuda balhé van benn, fiúk!

– Voltál a Teréziánál? – kérdezi Kiszlinger.

– Csak szerettem volna. Még a közelében sem. Irtózatos ott a cirkusz! Kész halál! Még a föld is mozog, én mondom!

– Nem baj, Újtelepen nem fog mozogni – fogadkozik Rózsa Pali. – Mi úgy szervezzük meg az ellenállást, hogy az oroszok csak messziről mernek szagolni felénk.

– Beszélhetsz! Pesten is megszervezték az ellenállást, és látod, mi lett belőle? Mert mit tudsz tenni a tankok ellen? Árkot ásol, barikádot emelsz? Ehhez idő is kell, nemcsak szándék – tudákoskodik Hoyer Ferkó, és érződik a szaván, éppen eleget láthatott; van tapasztalata...

– Nem idő kell, hanem bátorság és szakértelem, én mondom. De egyiket sem tanítják az eszpresszókban. Érteni kell a módját.

– És te értesz hozzá, mi?

– Többet, mint te! – gőgösködik Rózsa Pali. – Láttam én Oroszlányban, hogyan kell robbantani. Szétvágnâ az a tankot is.

– Hogyne, ha a közelébe férkőzhetnél, és megtömhetnéd zavartalanul a réseket robbanóanyaggal. De ez kockázatos! Jó néhány srác kísérletezett a tankokkal. Leöntötték benzinnel, és meggyújtották. És mégis, a legtöbbje otthagyta a fogát. A tankok erősebbek, barátaim! Meg azok se ijedősek, akik benne ülnek!

– Mennyi lóvét kapsz mint a vörösök propagandistája?

– Hülye vagy te, Rózsa Pali, beszélsz a nagyvilágba!

Én harcoltam ellenük, tudom, hogy mit mondok. Könnyű innen kritizálni!

– Na, majd ha itt lesznek a vörösök, kiderül, hogy milyen hős vagy – ingerli Rózsa Pali a barátját.

– Nyugodt lehetsz, én nem eresztem nadrágba a bátorságomat!

– Mit akarsz ezzel mondani? Te tízszer berezelsz, míg én egyszer sem!

– Szobából könnyű hősködni!

– Ne vitatkozzunk, igyunk! – ajánlja Kiszlinger, és töltögeti a poharakat.

Inkább virtusból isznak, mintsem kívánnák. Férfiaknak érzik magukat, akik beleszólnak a világ dolgaiba.

– Te honnan tudod, hogy a Teréziánál voltam? – kérdezi Hoyer Ferkó átmenet nélkül. – Eppen csak hogy hazajöttem. Napok óta nem voltam otthon, ismerősökkel meg nem találkoztam.

– Én mindent tudok – titokzatoskodik Kiszlinger, és élvezi a másik csodálkozását. – Csak azt nem tudom, Rózsa Paliból hogy lett forradalmár? És mit szól majd ehhez a DISZ? Azoknak nem szokásuk az oroszok ellen puskásan szervezkedni!...

– Marha vagy te, Kiszlinger, nem értesz a politikához! Fogalmad sincs, mi történik a világban. Neked csak a vugi-bugin jár az eszed. Sose törődtél te a hazával!

– Na és, velem talán törődik a haza?... Napok óta nincs egy vasam. Még kenyeret se tudok venni!

– Csak pálinkát! Literszámra!

– Azt nem a te pénzed bánja! Látod ezt a demizsont? Még majdnem tele van. Mit gondolsz, mivel? Hatvan fokos rummal!

– Mire megiszod, éppen bedilizel – kacsint rá Hoyer Ferkó.

– Nem rossz valuta ez ilyen időkben! A felét eladhatod, vagy cseréld el kajáért! – tanácsolja Rózsa Pali.

– Rossz ötlet! – legyint Kiszlinger, és változatosság kedvéért most rumot töltöget. – Kóstoljátok meg ezt is!

– Az éjjel megint szolgálatban leszek – dicsekszik Rózsa Pali. – Reggel óta a kapitányságon tartottam ügyeletet. Fegy-ver-rel!

– Te voltál a kapitány, mi? – kötözködik vele Kiszlinger.

Rózsa Pali ügyet se vet rá:

– Összehaverkodtam ott egy kőművessel. Marhanagy ember! Legalább kétméteres. Szinte óriás...

– Melletted könnyű óriásnak látszani, Rózsa Pali! Téged az isten dugasznak teremtett, csak szállítás közben belekevertek az emberek közé.

– Mindig jár a pofád, Kiszlinger. Ezért nincs igaza Ferkónak. Te nem dilizel be...

– Tudom, mit akarsz mondani. Hogy már bediliztem... Hát ide hallgass! Előbb kapsz te kényszerzubbonyt, mint én...

– Hagyd abba, ne eszelősködj! – inti Rózsa Pali.

– Mi lett a kétméteres haveroddal? – kérdezi Hoyer Ferkó.

– Kiderült róla, hogy kommunista! Becsaklizták!...

– Óriási! És te mi vagy? – mutogat Kiszlinger Rózsa Palira. – Rólad nem derült ki? Apád tanácstag, anyád nőtitkár, te meg sportfelelőse vagy a DISZ-nek. Csak azért nem vagy párttag, mert hetenként egyszer kell még borotválkoznod!

– Én utálom a kommunistákat! – jelenti ki Rózsa Pali.

– Nem csodálom. Én is utálnám őket, ha megkeresnék havonta harminc „piroskát"!

Rózsa Pali ráöklöz az asztalra:

– Én megdolgozok azért a harminc „piroskáért"! Nem szerelemből adják, elhiheted!

– Apád mit szól, hogy utálod a kommunistákat? – kérdezi Hoyer Ferkó.

– Kussol, barátom! Nincs egy szava sem! Ne is legyen, mert...

Elhallgat.

– Mert? – néznek rá a fiúk.

– Semmi. Nem érdekes... Tartani kell a Határ utat. Újtelepet! Ez a mi vonalunk!

– Mit beszélsz?

– Az agyára szivárgott a pálinka – lökdösi Rózsa Palit Kiszlinger.

– Korlátoltak vagytok. Tartani kell a Határ utat! Újtelep nem lehet szovjet gyarmat. Nem engedjük, hogy ide vörösök tegyék be a lábukat!

– Te nem engeded, mi? – dülöng a nevetéstől Kiszlinger. – Tisztára dilis vagy!

– És ezzel akarod föltartóztatni a tankokat? – mutat Hoyer Ferkó a sarokba támasztott puskára.

– Ezzel is! Csak érteni kell a módját. Van egy klassz parancsnokunk, Bojthárnak hívják, főhadnagy. Az nem operettkatona ám! Akkorát ordított ma reggel a kapitányságon, azt hittem, kitörnek az ablakok. De lett is olyan rend percek alatt, hogy...

– Ordítani én is tudok, pedig nem vagyok főhadnagy! – szól közbe Kiszlinger.

– Fontos, hogy irányítani tudjon – mélázik Hoyer Ferkó. – Pesten az irányítás hiányzik. A tervszerű támadás. Gitároznak a srácok ész nélkül, csak nem oda, ahova kellene. Ha lett volna egy hozzáértő parancsnokunk, minket se vertek volna széjjel. Nem tudtuk, mit csináljunk, hát szaladtunk, ki merre látott...

– Pedig lány volt a parancsnokotok! Csak szépen a sárban hagytátok, hadd lövöldözzék a vörösök! Nem rossz célpont egy lányparancsnok.

– Honnan tudod ezt is? Ott voltál? – bámul Hoyer Ferkó a vigyorgó Kiszlingerre.

– Mondom, hogy én mindent tudok!... Na, egészségünkre!

Mint mindig, most is a poharazás szereli le a további vitát.

– Te, Kiszlinger, nem állsz be közénk? – kérdezi később Rózsa Pali.

– Nincs puskám!

– Azon ne múljon. Kapsz kettőt is, csak gyere! Nekem se volt, és már van. Azért vagyunk magyarok, hogy segítsük egymást!

– Gitárt szeretnék, az biztosabb.

– Pocsékolja a töltényt – mondja Hoyer Ferkó.

Rózsa Pali folytatja az agitációt:

– A Nyári Park színpada alatt tanyázunk. Ott van a parancsnokság. Hoyer Ferkó már benne van a buliban!

Kiszlinger elkomolyodik. Tetszik neki az invitálás. De ha italos is, még logikusan gondolkozik:

– Tudod, hogy az én apám régi komcsi volt. Köpje be valaki, és kész a nyavalyám! Nincs kedvem fejjel lefelé lógni egy fáról, és kivágatni a szívemet.

– Nagy Imre is kommunista volt, a miniszterelnök, mit akarsz? – magyarázza Rózsa Pali.

– És Maléter is! – teszi hozzá Hoyer Ferkó.

– Jaskó Ervinnel már együtt voltunk délelőtt szolgálatban.

– De a másik haverodat sittre tették.

– Majd kivizsgáljuk, Béla! Rajtunk múlik az igazsága. Nem az számít most, mi volt azelőtt, sem az, mi volt az apja. Hanem, hogy mit akar? Velünk tart-e? Na, nem igaz?

– Igaz.

– Lesznek ott haverok még többen is, ha bennünket kevesellsz. Az újtelepi srácoknak nem kell sokat magyarázni. Jönnek azok maguktól!

– Csak a ruhámat sajnálom. Bakancsom még akad, de ruhám nincs.

– Holnapra az is lesz. Bojthár már intézkedett, a saját fülemmel hallottam. Pufajkát kapunk. Könnyű és meleg!

– Ilyet? – kérdezi Kiszlinger, és fölemeli Irén pufajkáját.

A fiúk álmélkodnak. És még ez a Kiszlinger beszél, hogy nincsen ruhája.

– Honnan vetted?

– Mi közötök hozzá? Van! – élvezi Kiszlinger a váratlan hatást. Maga sem hitte volna, hogy egy pufajkán annyira csodálkoznak.

– Ezt leány viselte! – forgatja Hoyer Ferkó szakértelemmel.

– Miből látod? – kapja ki a kezéből Rózsa Pali, és forgatja, emelgeti, de nem lesz okosabb. Még meg is szagolja.

Kiszlinger is feszülten várja a választ.

– Látszik, hogy nem ismeritek a nőket – rejtélyeskedik Hoyer Ferkó. – Csak ugattok, mint a kutyák tavasszal.

– Mutasd csak, Ferkó! – lógatja a pufajkát Kiszlinger, és keresi, fürkészi a titkot, az áruló jelet. Ő is megszagolja, de az eredménytől elfintorítja az orrát.

Vigyorgás ül már az arcukon az erős szeszektől, és folyton fészkelődnek a belső nyugtalanságtól.

– Na, honnan tudod, hogy leány viselte? – izgatja a kíváncsiság Rózsa Palit.

– Tökegyszerű! – veszi vissza a pufajkát Hoyer Ferkó, és csüngeti a fiúk előtt. – Nem látjátok, hogy a melle milyen formát csinált? Belül fészek, kívül domb.

– Klassz! – lelkesedik Rózsa Pali elismerően. – De neked könnyű, van egy húgod. Tudod, mi hol van.

Ezen a naivságon Kiszlinger hangosan hahotázik. Irénre gondol, akire csak rá kell nézni, és mindenki megállapíthatja, mi mindenből áll egy leány.

– Éppen elég baj van miatta – mondja Hoyer Ferkó szomorkásan, csak úgy a fogai között. – Most is áll a balhé otthon!

– Magda miatt? – figyel föl Kiszlinger, aki egy időben hasztalan próbálkozott a Hoyer-lánynak szépet tenni.

– Lefeküdt a faternak, képzeljétek?! – mondatja ki a szesz Hoyer Ferkóval az igazságot.

– Hűha! – esik le az álla Rózsa Palinak, mert ilyet még nem hallott, mióta ismeri a szoknyák titkait.

– Ohó, vigyázz, te! – magyarázkodik Hoyer Ferkó helyett Kiszlinger. – Mostohaapja az Magdának. És nem öreg ember még, túltesz a mai legényeken... Hány éves a fatertok, Ferkó?

– Azt hiszem, negyven.

– És Magda?

– Csak tizennyolc!

– Hát akkor érthető! – nyugszik bele Rózsa Pali a „szenzáció"-ba, és visszatér pálinkájához. Jobban esik neki, mint a rum.

Hoyer Ferkó viszont búcsúzik. Képtelen maradni. Folyton a húgát látja és a sziszegő, dühöngő anyját. Már bánja, hogy magukra hagyta őket.

– Ne mondjátok el senkinek – kéri a fiúkat. – Ezért is megyek haza. Nem szeretném, ha összeverekednének. Mit dumáljanak rólunk megint hetekig a szomszédok? Nincs szükség ingyen cirkuszra!

– És Lali mit szól az egészhez? – kacsint Kiszlinger, mint aki némileg ismeri a Hoyerék ügyeit közelebbről.

– Szerencsére elköltözött tőlünk. Én már nem találkozhattam vele, pedig lenne neki mondanivalóm!

– Lali mit tehet a dologról? – csodálkozik Kiszlinger. – Viselje a szarvakat, megérdemli!

Hoyer Ferkó majdnem elszólja magát, hogy tulajdonképpen Lali az oka mindennek, Lali és az anyja, de maga is megretten attól, ami otthon történt. Most gondol bele mélyebben. Nemcsak Magda feledkezett meg magáról, hanem... kínjában fölhajt még egy pohár italt... hanem mindenért az anyja felelős... Szégyenkezik magában, és valósággal menekül a fiúktól. Hátha Kiszlinger tudja pontosan, mi van náluk. Laliról és az anyjáról már régebben is hallott beszélni. Akkor nem hitte el...

– Szervusztok, fiúk!

– Mikor találkozunk? – kérdezi Kiszlinger, aki érzi,

hogy Hoyer Ferkóból most állandó barát válhat, ha ő is úgy akarja.

– Majd csak összejövünk – bizonytalan a másik.

Amikor egyedül maradnak, Rózsa Paliban kiújul az érdeklődés:

– Ki az a Lali? Telepi gyerek?

– Valami pesti mandró, Magdának a vőlegénye...

– Nyaffadt alak lehet, ha a mostohapapa előnyben részesül a leánynál.

– Tévedsz! Néhányszor már találkoztam vele. Jó, kajakos gyerek. Úgy öltözik, mintha állandóan ruhabemutatóra készülne. Nem értem Magdát, hogy Lali miért nem tetszik neki! Minden újtelepi bugyis megdicsőülne, ha lenne egy Lalija. Magdának meg, úgy látszik, nem kell.

– Muris eset, nem mondom – rágódik rajta a másik.

Kiszlinger megint a rumot porciózza.

– Formás csaj ám a Hoyer Magda. Nem ismered? – kérdezi, amikor leteszi a poharát. – Nekem nem állt meg, pedig szívesen meggyömöszöltem volna.

Rózsa Pali alig hallja, mit mondanak neki Hoyer Magdáról, a kíváncsisága a pufajkához tér vissza. Fölemeli, Kiszlinger orra alá:

– Szóval, kié ez?

– Hallhattad Ferkótól! Egy leányé! – kezdi Kiszlinger újrázni a játékot.

– Jó bőr?

– Mit mutat a pufajka?

– Hát... előnyösnek látszik – ismeri el Rózsa Pali, és mereng a pufajkán.

– Megkaphatod! – tüzeli Kiszlinger, és bódulatában már „piroskákat" lát.

– Kapok én holnap újat. Bojthár megígérte.

– Nem a pufajkát, te hülye! Hanem a leányt!

– Ne mondd! – és Rózsa Pali fölvillanyozódva sandít a barátjára.

– Egy „piroskáért" átengedem neked!

– Mikor? – nyúl a poharáért Rózsa Pali, mert egyszerre melege támad.

– Akár ma – lovalja bele magát Kiszlinger a hirtelen pénzszerzési ötletébe.

– Lehet róla szó!

– Ide a „piroskát"!

– Lassabban hé, talán előbb láthatnám, nem? Hátha egy öreg tyúkot akarsz a nyakamba sózni.

– Láttál már engem öreg tyúkkal?

– Oroszlányból nem látni Újtelepig, hogy láthattalak volna?

Rájuk sötétedett a szoba, és dolgozik bennük a szesz. Jólesik ilyenkor hallgatni és a leányokra gondolni. A pufajka emlékeket ébreszt...

Kiszlinger zökken ki először a hallgatásból. Képtelen nyugodtan maradni. Bujtogatja a rum. Fölkapja Rózsa Pali puskáját.

– Vigyázz, te! Benne a golyó!

– Annál jobb, legalább kipróbálom!

– Ne hülyülj! Hol akarsz lövöldözni? Szobában?

– Miért ne? Nyisd ki az ablakot!

Ez már tetszik Rózsa Palinak. Miért ne nyitná ki, ha a barátjának ebben telik kedve? De máskülönben is, lehet mennyeibb élvezet a lövöldözésnél? Nem lehet, nincs...

Kiszlinger csak úgy vaktában kilődöz az utcára. Háborog a fülük a durrogásoktól.

– Te nem vagy normális! – röhög Rózsa Pali, és gyorsan becsukja az ablakot. Azután visszateszi a fegyvert a sarokba.

– Beállok én is közétek! – mondja Kiszlinger, és inni készül; emeli a poharát: – Egészségedre, öcsém, a hon javára!

– Éljen a forradalom! – kiáltja Rózsa Pali, s mire leteszi a poharat, váratlanul fölgyúl a villany, és hárman vannak a szobában. A harmadik a leány...

– Mi történt? – kérdezi Irén ijedten, és az álomtól még bágyadt szemét dörzsölgeti.

– Lőttem néhányat! – áll föl Kiszlinger, és Rózsa Pali felé fordítja a leányt. – Kipróbáltam a barátom puskáját!

– A lakásban?

– Naná, majd kimegyek az utcára! Még mit nem?

Rózsa Pali szolgálatkészen kezel, és majd fölfalja a szemével Irént. Mit tagadni, van rajta néznivaló. Telt alakja, tejfehér bőre megfrissült az alvástól. Még Kiszlinger is másnak látja, mint délelőtt. Kócos szőke haja külön szépül a villany fényében.

Irén fesztelenül viszonozza Rózsa Pali szomjas nézését, és még jobban meghódítja a fiút, amikor úgy beszél vele, mintha régebben ismerné:

– Te is újtelepi vagy? Hol tanyáztok?

– A Nyári Park színpada alatt.

– Parancsnok?... Van?

– De van ám! Főhadnagy Bojthár!

– Új tiszt vagy régi?

– Még békebeli!...

– Még békebeli? – és minhárman nevetnek.

Irén tovább érdeklődik:

– És elegen vagytok?

– Van még gazdátlan puskánk jócskán! Most hívtam Bélát is!

– És engem miért nem hívsz, apafej?

– Hívlak én, gyere! – kap Rózsa Pali a leány kezén.

Irén úgy torkol le egy pohár rumot, mintha víz lenne.

– Összeszedem magam, és mehetünk! – lép vissza, és magukra hagyja a fiúkat. Egyszerre üres lett a világ körülöttük.

– Aludt a másik szobában – mutat utána Kiszlinger. – Fölébresztettük!

Rózsa Palinak is Irénen jár az esze.

– Te, Béla! Áll még az alku?

– Ide a „piroskát"!

Kiszlinger zsebre vágja a százast, és cinkosan összenevetnek. Az „üzlet" részleteinek megbeszélésére nem jut idejük, mert Irén visszatért. Most már a fiúkkal iszik, és bújik a pufajkájába.

– Menjünk! – rendelkezik határozottan. – Le akarok jelentkezni!

A Határ úton már vágni lehet a sötétséget. Összebeszélés nélkül is a Kiserdő szélén mennek; biztonságosabb, mint a járdán.

Az ágyúzás zaját élesebb puskalövések tarkítják, már Újtelepen is durrogtatnak, de a lövések ritmusa elárulja, hogy céltalanul. Talán a puskákat próbálgatják...

– Bojthár azt mondta, a Kiserdőn túl már oroszok vannak. Beásták magukat – suttogja Rózsa Pali.

Egy kicsit bizonytalanul mennek. Kiszlinger kiismeri magát a sötétben; itt él évek óta. Fogja Irén karját, hogy el ne botoljon.

– Ide hallgass! – hajol a leány füléhez hirtelen. – Lefekhetnél Palinak!

– Aztán miért? Nem mondanád meg? – vihog Irén csiklandósan.

– Mert én akarom! A barátom!...

– Hát aztán, mert a barátod!? Feküdj le vele te! – és alig tudja visszafojtani a kacagását.

– Ne okoskodj, nem érted?

– Azzal fekszem le, akivel akarok! Nincs közöd hozzá!

– De van! – erősködik Kiszlinger. – Nekem van! Megváltottam a jogomat, nem tagadhatod!

– Tévedsz, apafej, és ha éppen tudni akarod, fütyülök rád! – ingerli Irén a fiút. – Nekem már nem tudsz annyit fizetni, hogy még egyszer...

– Nem rólam van szó! Paliról! – gyűl az indulat Kiszlingerben; fűti a szesz meg a hiúság.

– Ha róla, akkor sem parancsolsz nekem! – sziszegi vissza Irén.

– De parancsolok! – makacskodik a másik, és megállítja a leányt, éppen egy szénaboglya mellett; a Kiserdőben kaszálták és gyűjtötték össze.

Rózsa Pali beléjük ütközik. Nem vette észre a sötétben, hogy azok megálltak, annyira fülelte a vitájukat.

Kiszlinger rekedt a méregtől:

– Még egyszer mondom, Paliról van szó! Pali a barátom! És helyettem...

Irén olyan trágár választ lök vissza, hogy még Rózsa Palit is dühbe gurítja: hát olyan utolsó legény lenne ő?... Kiszlingert viszont kiborítja teljesen. Most már nem teketóriázik. Egyszerűen a szénaboglya tövéhez penderíti a leányt, és földre rántja...

A két fiú nem először csinálja ezt, noha még nem „dolgoztak" együtt. Irtózatos birkózás kezdődik. Irén rúg és harap, de kiabálni még nem jut eszébe, annyira hirtelen került a fiúk markába, akiket végsőkig megvadít elszánt ellenállása. Irén végül kifullad, nem bír a túlerővel...

– Ezt még megkeserülöd, Béla! – adja meg magát tehetetlenül, és kirántott öklével belevág az arcába Kiszlingernek, aki a vállán térdel és szorítja a földre, hogy ne tudjon kibújni és fölugorni. Nem Rózsa Palira haragszik, pedig az sem valami gyöngéd...

S amikor fölül, Kiszlingert nem találja sehol. Meglépett. Gondol rá néhány káromkodást, de mennyit még, ha tudná, hogy Kiszlinger zsebében egy „piroska" zizeg mindazért, ami vele történt. Már Rózsa Palira akar támadni, amikor két alak áll meg előttük. A sötétben kiveszi, hogy pufajkában vannak, és puskát szegeznek rájuk. Csak nem oroszok?...

De nem. Az egyik megszólal, magyarul:

– Mit kerestek itt? Kik vagytok?

– Én vagyok, Ervin, a Rózsa Pali! Hallgatózunk, leskelődünk!

Irén elismeri magában, hogy Rózsa Pali talpraesett fiú. Hogy kivágja magát!...

– Mi a nyavalyának? Kitől kaptatok erre parancsot? A mi dolgunk ez, azért vagyunk szolgálatban!

– Igazatok van, fölösleges buzgalom. Be is megyünk! Gyere, Irén!...

– Te leány vagy? – csodálkozik Jaskó Ervin a másik tápászkodóra.

– Az. Talán nem tetszik?

– Mit mondjak erre? Nem látlak a sötétben...

– Tedd le a puskádat, jószágom! Tudod már, hogy nem ellenséggel állsz szemben. Ne legyél olyan zöldfülű!

Jaskó Ervin megütközve lép hátra. Ha nem venné ki a sötétből a leány formáját, és nem hallaná dallamos hangját, újtelepi vagánynak hinné.

– Úgy beszélsz, mintha legalább három háborúban vettél volna részt.

– Hát többet gitároztam, mint te aludtál!

– Na, ne mondd! Aztán hol?

– A Terézia körül, apafej, ahol te berottyantottál volna, ha tudni akarod!

– Ne vágj úgy föl!... Hogy kerültél ide?

Irén szelídít a hangján:

– Segíteni akarok! Meg hogy többen legyünk!

Ezzel válnak széjjel. A két járőr tovább a Kiserdő szélén, Rózsa Pali és Irén meg a Nyári Park felé.

– Terád azért nem haragszom – mondja Irén, s igyekszik egyszerre lépni a fiúval –, pedig disznó vagy, tudod?

– Hiába is haragudnál – hetykül rá Rózsa Pali, és lekapja a puskáját, mert egy macska szalad át előttük az utcán.

De Irén lefogja a karját:

– Legyél észnél! Nem ez a magyar nép ellensége, apafej!

Estébe fordult már a vasárnap. Takaró sötétség ereszkedett le Újtelepre. Kihaltak az utcák, csak aki puskás, járkál nyugodtan vagy hencegve, s hogy unalmát űzze, lövöldöz a levegõbe.

Az elsötétített ablakok mögött szorongó nyugtalansággal készülõdnek éjszakára az emberek. Aludni csak a gyerekek tudnak igazán. A felnõttek sokáig fölöltözve üldögélnek, és néha kimennek az udvarra, a kertbe, és hallgatóznak mindenfelé, választ remélni, mi leskelõdhet rájuk, milyen veszedelmek az õszi sötétségben? A lehullott leveleket zizzentõ mászkáló macskák éppoly figyelemben részesülnek, mint a pesti harcok idáig áradó morajlása.

A Nyári Park színpada körül mozgalmas az élet. Kora délelõtt óta egyik centruma Újtelepnek. Már kétszer állt meg elõtte teherautó. Kisebb-nagyobb ládákat rámoltak le róluk, és puskákat, géppisztolyokat meg összekötegelt pufajkákat. A bejáratnál fegyveres fiú áll õrségben, akinek tetszelegve tisztelegnek a jövõ-menõ harcosok.

Mindenfelõl somfordáló puskás suhancárok, legénykék tûnnek el a színpad alatti helyiségekben, s amikor kijönnek, mintha kicserélték volna õket: úgy mennek tovább, olyan büszkén, rátartian, mintha díszszázad állana tiszte-

letükre. Pedig csak néma házak és nyirkosságukat cseppentő, levelüket hullajtó fák silbakolják peckes vonulásukat.

A már férfiszámba vehetőknek géppisztolyuk van: kurta csövük lefelé fordítva, mintha a föld szívével lenne számadásuk. Ezek nagyon kevesen vannak. Legtöbbjük italos, és messziről látszik rajtuk, alkalmi emberek, egyik napról a másikra élő kalandorok.

Mire az est sötétsége teljesen fölfalja a világosságot, ez a járkálás is megszűnik, csak a Határ út mentén, a Kiserdő szélén ballag egy-egy puskás ifjonc-pár. Mozgásuk elárulja, nem időtöltésből és szórakozásból óvatoskodnak az alig nyesett akácok alatt, de föladatuk van. Néha megállnak, és mozdulatlanul hallgatóznak; a Kiserdőbe figyelnek. Járőrök. Újtelep hősi „védőinek" előőrsei és felderítői...

A színpadi öltöző ablakait elsötétítették. A legnagyobb teremben egyszerű falitábla, melyen krétával rajzolt, hevenyészett térképvázlat vonalai fehérlenek. A tábla előtt vagy tizenöt-húsz ifjú ember ül törökösen a padlón, hátukon fegyver van. Izgatott figyelemmel hallgatják azt a magas termetű, fehér arcú, hideg tekintetű főhadnagyot, aki mindnyájuknak apja lehetne. Falják a határozott hangú s számukra nagyon érdekes magyarázatot a tábla rajzáról, mely nem más, mint Újtelep északi szélének vázlatos térképe.

A tábla közepén a Határ út, ebből ágaznak ki balra az újtelepi utcák, külön megjelölve, hogy a vasútig melyik utcasarkon emeletesek a házak. A térképvázlat Határ útjától jobbra a Kiserdő; keskeny sávja párhuzamos a Határ úttal. A Kiserdőtől meg jobbra a Huszár-rét, melynek a

vasútvonalat érintő végződésébe fehér karikákat rajzolt a főhadnagy bajtárs, mondván, azok a szovjet állások, oda ásták be magukat a vörösök.

– Mi tehát a konkrét föladatunk, bajtársak? – fordul feléjük Bojthár, de mutogató pálcáját a szovjet állások berajzolásán tartja. – Először az, hogy holnap hajnalban földerítjük, milyen harci egységek leselkednek ránk tulajdonképpen. Másodszor: állandóan nyugtalanítani kell őket, hogy ne érezzék magukat biztonságban, hogy ne tudjanak a pestiek harcába beavatkozni, hogy a folytonos támadásainktól kifáradjanak, és adott pillanatban lecsaphassunk rájuk. És harmadszor: teljes erővel, igazi magyar elszántsággal megakadályozni Újtelepre való behatolásukat. Értem?! Világos?

– Igen! Értjük! – vakkant közbe néhány fiú, s az izgalomtól csillog a szemük.

– Miért az oroszok ellen? – veti fol valaki bátortalanul.

Bojthár nem érti meg tisztán a közbevetést, csak a fejek ide-oda forgásából és a fiúk egymás közötti sugdolózásából következteti, hogy valamin vitatkoznak.

– Mi az, ami nem világos előttetek? – kérdezi éberen.

– Az oroszok nagyon képzett katonák! – kiált föl egy fiú.

– Na és aztán? – ágál egy másik vissza.

– Tankjaik vannak, s talán ágyúik is.

– Nem számít...

– Hogyne számítana – süvít a válasz. – Nekünk csak kézifegyvereink vannak...

– Dávid is legyőzte Góliátot! – harsan föl hátulról valakinek a hangja.

Néhányan hangosan nevetnek.

Bojthár belecsap a kusza zsongásba:

– Az egész világ szeme rajtunk van, bajtársak! Ezt tudjátok. Közép-Európa népeinek szabadsága azon múlik, hogy a mi maroknyi magyar népünk, ez a kis ország, hogyan áll helyt ezekben a napokban, és hogyan teljesíti történelmi hivatását. A magyar hősiesség és a magyar virtus számtalan csodával ékíti történelmünket; a magyar hazaszeretet az elmúlt évszázadok során még mindig lerázta a nemzetünket elnyomorító idegen hatalmak jármát! Most is összetörjük ezeket a jármokat, Isten minket úgy segéljen!

Csak itt-ott tapsolnak, mert előzőleg szigorú parancsot kaptak, hogy kerülni kell minden föltűnést kelthető lármát és nagyobb csoportosulást künn az utcan, de bent a körletben is. Külön parancs nélkül két embernél több nem mehet együtt...

– Ez a mandró csak háborúzni akar – legyint csalódottan egy vékony arcú, sovány termetű fiú.

– Melyik katonatiszt nem akar? Ők a háború művezetői. Ez a foglalkozásuk.

– Isten segítségével – biggyeszti valaki hozzá gúnyosan.

– Menjen a négereket fölszabadítani! Ne itt ugráljon! Mi a rendet...

– Hülye vagy! Nem értesz a dolgokhoz!

– Miért? Te talán értesz a háborúhoz?

A vita vége jut el Bojthárhoz. Fölényesen veti oda a fiúknak:

– A háborúhoz az ért, aki tudja, hogy a fegyverekkel mit kell csinálni, és mit lehet elérni. És mi tudjuk! Értem!?

A közelében levő fiúk megcsöndesednek. A főhadnagyi egyenruha tekintély a szemükben.

– Most pedig pihenjetek le, bajtársak! – használja ki ezt a kis figyelmet Bojthár. – Ma még mostoha körülmények között vagyunk, de holnapra már lesz fekhelyetek. Akik nincsenek éjszakai járőrszolgálatra beosztva, hazamehetnek...

A fiúk közül azonban nem megy haza senki. Kisebb csoportokba osztódnak, beszélgetni.

– Mit akar tulajdonképpen ez a főhadnagy? – töpreng valaki hangosan. – Nekem nem nagyon tetszik.

– Neked se? – suttog vissza egy másik fiú, s mert látja, hogy hárman is megértően bólintanak, fölbátorodva folytatja: – Hátha nem is tiszt, csak szajrézta az egyenruhát, és most adja nekünk a bankot, hogy így meg úgy, bajtársak...

– Röhögnék, ha kiderülne, hogy szélhámos...

– Akkor nem ússza meg szárazon. Jó lesz rá vigyázni!

– Nekem életemben ma volt először puska a kezemben, de ettől én még nem lettem katona...

– De ki akar katona lenni? Én nem! – hangoskodik az előbbi töprengő fiú. – Mondtam is a faternak, mert murizott, hogy ide jöttem, hogy csak a rendcsinálásban akarok segíteni...

– Én is ezt mondtam! De nem háborúzni... Láttátok az Üllői utat? Ki fizeti azt meg?...

– Látod, erről nem beszélt a főhadnagy...

Sokan már végigfeküdtek a csupasz padlón, és lehunyták a szemüket, mintha aludnának, hogy teljesítsék a parancsot: „pihenjetek le, bajtársak!" Valójában nem alusznak. Hősöknek tudják magukat, mert a „vezérkari" tiszt

bajtársaknak nevezte őket. Egy vezérkari tiszt! Nem éretlen kamaszoknak, mint némelyik tanáruk. Sem naplopóknak, mint a tanműhelyvezetők olykor. A főhadnagy felnőttszámba vette őket, nem úgy, mint otthon az apjuk. Lehunyt szemük mögött a képzelet játékossága torlódik: már hadvezérek mind, akiknek a neve beíródik a történelem aranykönyvébe.

Bojthár átmegy a maga szobájába, melynek ajtajára már rátűzött valaki egy fehér kartonlapot: PARANCSNOK. Elmosolyodik ezen, és kezével int a szobában ülő Schubertnek és Hoyer Ferkónak, maradjanak csak ülve. Ő is letelepszik közéjük, és letörüli a homloka verítékét. Kimelegedett a fiúk hadászati oktatásában.

– Azt mondja a Hoyer Ferkó, főhadnagy úr, hogy ő tudja, hol vannak teherautók, csak cédula kellene a forradalmi tanácstól.

– A forradalmi tanács én is vagyok – mondja Bojthár rendreutasítóan. – Milyen autók azok, Hoyer?

– Hattonnás príma Rábák! Van ott vagy négy-öt darab. Egyik jobb, mint a másik.

– Éppen jó lenne! – reménykedik Schubert, mert Bojthártól függ, lesz-e kocsijuk végre, vagy tovább hagyják magukat bolondítani a forradalmi tanácstól. Ondriska Ödön nagy hangú kijelentése mögött, hogy kiutalt egy teherautót, csak levegő volt. A forradalmi tanácsban mindent ígértek, de nem adtak semmit. A nyilvántartásban szereplő autókat már elvitték, náluk ügyesebbek...

– Nekünk csak egy kellene! – gondolkozik Bojthár. – Hol vannak azok az autók?

– Az Útépítő Vállalat telepén!

– Mikor láttad őket? – kérdezi tovább, mert nem akar

megint fiaskót, hogy potyára menjenek, mint ahogy a rendőrszázados autó-utalásából sem lett eddig semmi. Elvitték mások, utalás nélkül.

– Ma délután. A telep előtt mentem el, akkor láttam.

– Jó lenne megnézni, főhadnagy úr, mielőtt mások fölfedezik! Úgyse lesz nekünk másképp autónk, csak ha magunk szerzünk! – ajánlja Schubert, mert alig várja, hogy újra kocsit vezethessen. Hat éve nem volt a kezében volán.

– Messze van innen?

– Ha jól kilépünk, nincs félóra. Menjünk!

Bojthár habozik. Fáradt és kedvetlen. És éhes is. Délután kétszer kereste Ágnest, de nem találta otthon. Arra számított, ott vacsorázik és nála alszik. Kimondhatatlanul kívánta már a tiszta és megbízható fekhelyet. Mióta kiszabadult, még nem feküdt úgy le, hogy gusztusára lett volna az ágy... S Ágnes nem volt otthon. Se vacsora, se fekhely. Az éjjel, változatosság kedvéért, alhat a még ki nem osztott pokrócokon és pufajkákon a színpad egy másik, raktárnak berendezett öltözőjében. Azt tervezte, harmadszor is próbálkozik Ágnesnél. Nem lehet, hogy az asszony ne menjen haza... S míg tépelődik, érzi magán a másik kettő tekintetét: választ várnak tőle...

Váratlanul lövés dörren az utcán, közvetlenül a színpad előtt. Nyomában még egy. Majd éktelen kiabálás, de nem lehet kivenni a szavak értelmét.

– Nézd meg már, Schubert, ki az isten esztelenkedik?

A nagyteremből dobogva tódulnának kifelé a fiúk, de Bojthár rájuk rivall:

– Hová mentek? Ki adott erre engedélyt? Azért vannak künn fegyveres őrök, hogy jelentsék, ha valami baj

van. Azt hiszitek, otthon vagytok? Micsoda csürhe tempó ez?

A fiúk megszeppenve taszigálják egymást vissza, de nem jut eszükbe a hang durvaságán fönnakadni.

Schubert két vendéget enged be maga előtt: Irént és Rózsa Palit.

Bojthár megenyhül, amikor megismeri a mosolygó arcú, kurta hajú, tömzsi fiút, aki bokaösszeütéssel tiszteleg, és mulatságosan hunyorog az éles villanyfénytől.

– Te lődöztél? – kérdezi a fiút korholóan.

– Csak az elsőt, főhadnagy bajtárs! – jelenti Rózsa Pali hetykén. – Az a mafla őr nem állított meg, hogy hova megyek, csak azért! Hogy durrantottam, se kérdezte, csak ijedtében majdnem agyonlőtt a marha! Még jó, hogy nincs gyakorlata! – és nevet, szélesre hasadó szájjal.

Bojthár elmosolyodik, majd ránéz Irénre: hát ez a tejes szájú fruska mit akar? Anyányi már, mutatja a pufajka; talán jobban is, mint ami igaz alatta...

– És maga? Itt nincs óvoda, kislány!

Irén elvörösödik, mert a fiúk fölnevetnek.

– Jelentkezni jöttem! Baán Irén vagyok!

– Ismerős a neve. Mintha hallottam volna!

– Őróla beszéltem, főhadnagy bajtárs! – siet Hoyer Ferkó közbeszólni.

– Aha, már tudom! Maga a gitáros Irén, aki járőrparancsnok volt! – és méregeti az előtte topogó, pufajkás leányt. Kurta, szőkés haja ápolatlanul övezi a homlokát. Egyébként csinos arcú, még a szája is üde; nincsen rajta rúzs.

– Én vagyok! – pirul tovább Irén. Érzi Bojtháron, hogy

az valódi tiszt, nem egyenruhába öltözött hadász-analfabéta.

– Maga újtelepi? Itt lakik? – fúrja a tekintetét a leány kipirosodott, hamvas arcába.

– Kollégista vagyok Budán! De már két hete nem tanyázom otthon. Beálltam a harcosok közé. Ide is azért jöttem!

Bojthárnak lassan az emlékezetébe szivárog, amit Hoyer Ferkótól hallott a leány vakmerőségéről. Egyre jobban tetszik neki a harcias amazon. Csak ne lenne olyan gyerekesen fiatal még. Azért megbecsüléssel szól hozzá:

– Jól tette! Igazi magyar leány maga! Megérdemli, hogy nálunk is géppisztolya legyen. Kivételesen! Hozz ki, Schubert, egy gitárt! – fordul a sofőrhöz, mosolygósan hangsúlyozva a géppisztoly népies elnevezését.

Hoyer Ferkó fontoskodva kering Bojthár körül, hadd lássa Irén, hogy nem akárki ő itt; több, mint a másik teremben zsinatoló fiúk. A parancsnok egyik bizalmasa és választottja.

– Főhadnagy bajtárs, elmegyünk mi azért az autóért! Félek, hogy a forradalmi tanácsnál megelőznek bennünket!

– Jogos az aggodalmad! De én is megyek veletek! – határoz Bojthár. – Ha lesz kocsi csakugyan, rögtön hozunk szalmazsákokat, pokrócokat és fölszerelést a Dobó-laktanyából. Mégsem alhattok csupasz padlón!

– Valami ennivaló is kellene! – sopánkodik a visszatért Schubert.

– Szerezz valahol útközben! – mordul rá Bojthár. – Mit gyámoltalankodsz? Azt már nem kívánhatod tőlem, hogy kiszolgáljalak. Én is éhes vagyok. Nem volt időm még enni se!

– Majd én szerzek kaját! – bújik bele a gitárba Irén. – Csak jöjjön velem valaki!

– Annyira ismerős Újtelepen, hogy tudja, hol vehetünk ennivalót? – kérdezi Bojthár.

Irén nevet:

– Szerzek!

– Ne felejtse el, vasárnap este van, s a vendéglők már napok óta nincsenek üzemben. Ha nem ez lenne a helyzet, nem okozna különösebb problémát az éhség.

– Bízza rám a dolgot, főhadnagy bajtárs! Üzletek Újtelepen is vannak. Kinyitjuk őket! Mi most fontosabbak vagyunk, mint a bürokratikus szokások. Oda nyúlunk, ahol találunk, ahol van! Próbálja valaki kifogásolni!

Hoyer Ferkó türelmetlen. Őt jobban izgatja az autó, mint az ennivaló. Rózsa Pali a leányt mustrálja, és ostobának tartja magában Kiszlingert, aki egy „piroskáért" átengedte Irént. Egy ilyen leányt! Csupa élet és egészség, és fiatalabb, mint hitte...

Bojthár ide-oda járkál, közben hol az egyikre néz, hol a másikra. Mintha ötleteket várna tőlük. És éhes; egyre inkább érzi, hogy éhes. A szoba közepén megáll:

– Tehát indulunk, bajtársak! – mondja rendelkező hangon. – Először az autóért, hogy könnyebben és gyorsabban mozoghassunk! Értem?!

Schubert már a kilincset fogja, annyira menne.

– Te, Rózsa Pali, válassz ki két erősebb fiút, puskával természetesen. Mozgás! Katonásan!...

– De én is mehetek, főhadnagy bajtárs? – ugrik a fiú.

– Mit, hogy mehetek? Parancsolom!

– És én? – reménykedik Irén.

– Hoyer bajtárs vezet, ő tudja az utat. Mellette Rózsa

Pali és Schubert. Azután mi – és Irénre mutat. – Gondolom, szívesen jön.

Irén hálásan mosolyog vissza.

– Utánunk öt lépésre a két bajtárs! Értem?!

Hoyer Ferkó büszke, hogy az ő javaslatát fogadta el a főhadnagy.

És mennek...

Nem könnyű a sötét utcákon kanyarogni. Zizeg talpuk alatt a falevél, és riadoznak a házőrző kutyák.

Vagy ötpercnyi járás után Bojthár hátraszól a mögöttük haladó két fiúnak:

– Minden utcasarkon lőjetek egyet. Lőgyakorlat menet közben. Cél a legközelebbi házkémény.

– Sötét van, hogyan célozzunk?

– Ha lőni kell, nincs se sötét, se világos, csak parancs van! Értem?!

Több se kell a fiúknak. Szorgalmasan gyakorolnak. Egy-egy kutya szűkölő ugatással válaszol a lövésekre.

– Én is futtathatok egy dallamot? – kérdezi Irén.

– Rajta! Tessék!

A géppisztoly sorozata úgy hasítja az utcákat, hogy zúg tőle a fülük.

– Kitűnő! – dicséri Bojthár. – És a rátartás?

– Azt hiszem, az is megy – büszkélkedik Irén.

– Lássuk! – állítja meg Bojthár.

Irén egy kerti szobrocskát vesz célba.

– Várjon csak! – igazít rajta Bojthár, s közben érzi a tenyere alatt a leány formás és meleg derekát. – Nos, rajta! Tűz!

Valósággal szétfröccsent a kerti törpe.

Rózsa Pali is kedvet kap a durrogatásra.

Így érnek az Útépítő Vállalat telephelye elé. Magas kőkerítés fehéredik eléjük, széles kapuval és ajtóval.

– Ki lesz a vezér, főhadnagy bajtárs? – reménykedik Hoyer Ferkó.

– Aki a legügyesebb.

– Ki legyen az?

Bojthár gondol egy merészet:

– Gitáros bajtársnő! Hadd lássuk, mit tud! Vállalja?

Hoyer Ferkó nem ezt várta, de nem mer ajánlkozni.

– Vállalom! – mondja Irén dacosan.

– Tehát, mi a föladat? Lefoglalni és elvinni egy teherautót! Ha szükséges lesz, majd segíteni fogunk! Mindegyőnk rendelkezésére áll. Maga a parancsnok!

– Megértettem! – lép oldalt a leány. – A fegyveres bajtársak ide, mellém! – és már dörömböl a kisebb bejáraton.

Percek telnek el, és semmi.

– Be kellene mászni! – mondja Rózsa Pali a főhadnagynak.

– Türelem, bajtárs! Egyelőre Iréné a föladat – csillapítja Bojthár. – Várjuk meg, mennyire találékony! Most ő a parancsnok, mondtam!

S a leány nem sokat tétovázik. A gitárjával üti az ajtót, és rugdossa, csak úgy dübörög bele a környék.

Erre már kiszól egy férfihang:

– Ki az?

– A forradalmi tanács megbízottai! – mondja Irén vastagított torokhangon. – Nyisson ajtót!

– Mit akarnak ilyenkor? Már éjszaka van!

– Nyisson ajtót, majd megtudja!

– Máma vasárnap van, nincs itt senki. Jöjjenek holnap

reggel, akkor itt lesz a telepvezető elvtárs! Én csak éjjelőr vagyok!

– Ne elvtársazzon, hanem a saját érdekében nyissa ki a kaput!

– Nem tehetem, kérem! Ilyenkor szigorúan tilos!

Bojthár feszülten figyeli a leányt. Mit csinál most?

A fiúk izgatottan topognak a kapu előtt. Schubert nyílást keres, hogy bekukucskáljon.

– Maga szembeszegül a forradalmi tanáccsal!

– Azt se tudom, hogy az micsoda!

– Maga egy kommunista bérenc! Azonnal nyissa ki az ajtót!

Erre sincs válasz.

– Hallja, mért nem nyit kaput?

– Kijárási tilalom van ilyenkor!

– Ne feleseljen! Még egyszer fölszólítom, nyissa ki a kaput!

Megint nincs válasz, de a kaput se nyitják.

– Kibabrálnak veled, Irén! – jegyzi meg Rózsa Pali.

Irén fölemeli a géppisztolyt, és a kapu felső szélét végigpásztázza egy sorozattal. Még a deszkák recsegését is hallják.

– Tessék várni! Nyitom már!

Bundás, kucsmás öregember áll a kinyíló kapuban. Remeg a rémülettől, amikor meglátja a puskájukat rátartó fiúkat.

Irén közelebb lép hozzá:

– A forradalmi tanács megbízásából lefoglalunk és elviszünk egy teherautót!

– Kérem szépen – reszket az öreg hangja –, megadom a telepvezető elvtárs címét, tessenek vele beszélni! Biztos,

hogy otthon lesz. Nekem semmire sincs kiadási fölhatalmazásom! Én csak éjjeliőr vagyok!

– Nem érdekel bennünket a fecsegése! Maga szabotálja a forradalmat! Álljon oda a falhoz, egy, kettő!...

Az öreg mozdulatlan.

– Nem érti, mit mondtam? Álljon oda a falhoz!

– Én csak éjjeliőr vagyok!

A leány melléje villant egy sorozatot, amitől az öreg vaccanó fogakkal, szinte odatántorodik a portásfülke falához.

– Két bajtárs itt marad velem! – rendelkezik Irén. – A többiek előre! Foglaljanak le egy autót! Indulj!

– Üzemanyagot is, Schubert! – szólal meg végre Bojthár, és kedvtelve simogatja meg a leány kihevült arcát.

Vagy tíz perc múlva Schubert már vezeti a hattonnás Rábát. A kapuban mindnyájan fölkapaszkodnak rá.

Az öreg mukkanni sem mer. Még ijedtebb lett, amikor észrevette Bojtháron, hogy tiszt.

– Aztán vigyázzon, öreg, hogy életben érhesse meg a karácsonyt! Gondunk lesz magára! – kiált le az elindult kocsiról Rózsa Pali, s hogy nagyobb nyomatékja legyen a szavainak, lő egyet az őr feje fölé...

Bojthár alig tudja túlkiabálni a motorberregést:

– Bajtársak, így kell cselekedni! A bajtársnőt nemcsak a bátorságáért, hanem az öntudatáért is meg kell dicsérni!

Irén a legszívesebben nyakába borulna Bojthárnak. Büszkén kihúzza magát, és a sötétben rohanó teherautón, lobogó hajával, vállán a géppisztollyal, fejekkel nő a fiúk szemében. Rózsa Pali a legszívesebben megölelné. Még Hoyer Ferkó is elismeri, hogy ügyes volt Irén.

A Dobó-laktanyában könnyebb a dolguk.

Itt már Bojthár intézkedik. A főhadnagyi rang hengerel. Nem ütköznek semmi ellenállásba. Csupán jegyzéket kérnek az autóra halmozott pokrócok, pufajkák és szalmazsákok számáról...

– Ennivalónk még mindig nincs – panaszkodik Schubert, amikor indulásra készek.

– Az első Közért előtt állj meg! – mondja neki Irén.

– Mi a fenének? Zárva van!

– Sokat beszélsz, Schubert bajtárs. Én nem azt kérdeztem, nyitva vannak-e az üzletek, hanem azt mondtam, hogy az első Közért előtt állj meg!

Schubert sértődötten meghunyászkodik, és úgy indít, hogy majdnem lebukfenceznek az autóról.

– Ne dühöngj, Gyula! – kiált neki Hoyer Ferkó. – Árt a szépségednek!

– Okosabbat nem tudsz mondani?

Útközben kinyitnak egy Közért-boltot. Baán Irén vezérkedik ebben. A sötétség jó cinkosuk. Csak a raktárban akadnak már ennivalóra, néhány rúd téliszalámira. Ellenben italokkal annál jobban megszedhetik magukat. Bojthár saját kezűleg bont föl egy üveg barackpálinkát, és sorra kínálja vele a fiúkat.

Mire hazaérnek, többé-kevésbé részegek. Botladozva rámolják le az autót, és hordják be a parancsnoki szobából nyíló alkalmi raktárba a laktanyából hozott holmikat és szalámirudakat és pálinkákat...

– Csinálj nekem valami fekhelyet! – mondja Bojthár, és az ital hatásától céltalanul kóválygó az összevissza dobált pufajkák és pokrócok között.

Irén megértően bólint. Ő is bizonytalanul áll a lábán, de azért teregeti a pokrócokat. Ki is melegszik a szokat-

lan munkától vagy inkább az italtól; kénytelen levetni a pufajkáját, hogy ne izzadjon. Kurta ujjú kötött blúzát úgy feszíti a melle, mintha kinőtte volna.

Bojthár megelégedéssel nézi a leány egészséges teltségét és fehér bőrét.

– Velem alszol, ugye? – kérdi rekedten.

Irén nem lepődik meg.

– Csakis! – egyezik bele egy nyesett szóval a meghívásba. Nem szokatlan és nem új számára a főhadnagy kívánsága. Amióta fegyvert fogott, természetesnek tartja, hogy a bajtársakkal háljon. A leselkedő haláltól való félelmet nem lehetne másképp közömbösíteni. És mindenki csak egyszer él...

Irén játékosan kitér a férfi ölelése elől.

– De szemérmes vagy! – röhög Bojthár, amikor a leány eloltja a villanyt.

Könczöl Laci az ablaknál áll és néz kifelé a néptelen Határ útra...

Az egyik mellékutcából ketten fordulnak ki. S no csak, az egyik leány. Szőke haját kócolja a korai fuvallat. Mellette egy tiszt; főhadnagy.

A leánynál géppisztoly van. Úgy tartja, oly biztosan és szakszerűen; legalább Lacinak úgy tűnik, mintha kiképzett katonaleány lenne. De annak túl fiatal; nem látszik húszévesnek sem.

A főhadnagy magas termetű, lehet úgy jó negyven körül. Régen borotválkozhatott, mert szigorú arcán szőrtusák sötétlenek.

Most egészen jól látja őket, mert a járdán jönnek, közelednek, az ablak felé. Lassan, tempósan, egyszerre lépnek.

A tiszt magyarázhat valamit. Erre mutat a leány figyelme, aki néha bólint egyet-egyet, sőt elneveti magát. Egészségesen fehér, apró fogai kivillannak rúzstalan ajka nyílásából. Kerek, fehér arcán enyhe pír. Lehet, hogy a hűvösségtől. Megfogja a tiszt karját, és ebben a mozdulatában ösztönös játékosság van. Szerelmes leányok érintik így a fiújukat sétálás és beszélgetés közben.

Elhaladnak az ablak előtt. A leány izmos, de formás lába könnyedén tapodja a járda levélszőnyegét...

Laci újabb kettőst szemlélhet. Két fiú. Furán hatnak egymás mellett, mert az egyik magas és vékony, a másik alacsony és köpcös. Mindkettőnek cigaretta fityeg a szája sarkában. Ezek is beszélgetnek, és komoly az arcuk. A magasabbikat megismeri: Hoyer Ferkó az, egy iskolába jártak, csak Ferkó egy osztállyal följebb. Az alacsonyabb fiú is ismerősnek tűnik közelről, de nem emlékszik a nevére. Azelőtt sokszor találkozott vele Újtelepen, s mintha a tánciskolában már látta volna...

– Micsoda nyálas kölykök! Te is őket nézed, ugye? – lép be Könczöl bácsi Lacihoz. – Az anyjuk szoknyája mellett lenne még a helyük, nem puskával csavarogni.

– Nemzetőrök lehetnek!

– Már nincsenek nemzetőrök. Még szombaton föloszlatták őket.

– Pedig valami ilyen alakulathoz tartozhatnak. Talán önkéntes rendőrség? Valakinek kell a rendre vigyázni!

– És ezek vigyáznának a rendre, ezek? – méltatlankodik az öreg. – Ha valaki jobban rájuk kiáltana, betojnának. Ezek csak lődözni tudnak ész nélkül. És éjjel, nehogy meglássák, kit találnak el!

– Éjjel csak betörők járkálnak az utcán. Hadd riasszák őket!

– Hogy helyettük ők törjenek be!

– Egy főhadnagy van velük. Biztosan az oktatójuk!

Könczöl bácsi pipára gyújt.

– A főhadnagyok se különbek! – mondja megvetően. – Az éjjel betörtek egy Közértbe...

– Ezt beszélik az asszonyok...

– Ilyet nem lehet kitalálni, fiam. Teherautóval voltak. Még egy leány is volt közöttük, mondják...

Lacit már bosszantja az apja. Miért szidja mindig a fiatalokat?

S az öreg csak mondja a magáét:

– Az Útépítőtől meg elvittek egy hattonnás Rábát. Hajszálon múlott, hogy nem lőtték agyon Mojzes bácsit, az éjjeliőrt, aki nem akarta engedni az autólopást...

– Miért lett volna lopás, apám, ha fegyveresek voltak?

– Akik vasárnap éjjel rátörnek egy fegyvertelen éjjeliőrre autóért, azok csak tolvajok lehetnek, fiam...

– Ne ítéljen, papa, elhamarkodottan, nem ismeri a pontos tényállást!

– Már hogyne ismerném! Mojzes bácsitól magától tudom. Egy leány akarta agyonlőni, mert nem nyitotta ki a kaput. Még egy cetlit se adtak az autóról; azt mondták, hogy a forradalmi tanács megbízásából viszik.

– Na, látja, apám, így mindjárt másképp hangzik.

– De mennyire. Hát ha még tudod, hogy a forradalmi tanácsban senki se hallott arról, hogy megbízást adtak autó-rekvirálásra... Azokkal is volt egy tiszt, de csak a leány lődözött... Pétertől nem jött üzenet?

– Nem tudok róla.

– Csak nincs valami baja?

– Az kell, hogy még a papa is ijedezzen! Nem elég az asszonyokat egész nap hallgatni. Böskével már nem lehet bírni. Beszéljen vele, papa, hogy ne bőgjön folyton. Vagy ha már bőg, ne menjen ki az udvarra. Mit kell a szomszédoknak látni, hogy nálunk valami baj lehet.

– Hát nincs? – kérdezi Könczöl bácsi keserűen.

– Hát van? – kérdezi vissza Laci. – Nem több, mint

másoknál. Azok mégse jajgatnak folyton, mintha halott lenne a háznál.

A két Könczöl összenéz.

Az öreg gyűrött arca sápadt és idegesen rángatózik. A szeme sem mosolygós, mint máskor.

– Megtiltották, hogy bemenjek többet a gyárba – mondja komoran. – Azonnal elküldtek. A forradalmi munkástanács így határozott!

– Milyen indokkal? – döbben meg Laci, és elfordul az ablaktól, hogy lássa az apját.

– Miért? – ismétli a kérdést az öreg elkeseredetten. – Mert kommunista vagyok. Azt mondták, örüljek, hogy nem állítanak a falhoz, mert megérdemelném... Meg hogy menjek Rákosi után!

– Miért állítanák magát falhoz? Csinált valamit? – szorul össze a torka Lacinak. Most érzékeli csak, milyen veszélyben lehetett az apja.

– Mit csináltam volna? Vigyáztam a gyárra! És azt mondtam, hogy meg kell kezdeni a munkát. Az ország érdeke...

– Laci! Laci-i-i! Hol vagy? – kiabál Könczöl néni az udvaron. – Keresnek!

Apa és fia összenéznek.

– Nem lehet veszélyes, ha anyád így kiabál – mondja az öreg megnyugtatóan, és kifelé indul.

Laci utána. Kiszlinger Bélát látja az anyjával beszélni.

– Ez is jó firma – bök feléje Könczöl bácsi, mielőtt behúzódna a konyhába.

– Mit akarhat? – találgatja magában Laci, és behívja a szobába Kiszlingert.

Hajdan együtt jártak iskolába, s most együtt dolgoznak

a Dunai Dinamóban. Napok óta nem látták egymást, ámbár egy kis jóakarattal szomszédoknak lehetne őket nevezni.

Viharkabát van Kiszlingeren, csak úgy panyókán, vállára dobva. Sötétzöld gyapjúsál csüng a nyakából, s mint két farok, hintál. A nyakkendője kívül libeg a kabáton. Amerikai divatú selyem: pálmafához támaszkodó meztelen nő díszeleg rajta. Kordbársony nadrágján tenyérnyi széles hajtóka. A kétujjnyi vastag gumitalpú cipőből sárgazöld csíkos zokni virít.

– Nem szégyen az, hogy itthon ücsörgünk, míg a haverok kockáztatják a bőrüket? – kérdezi köszönés helyett.

– Nem látok teljesen tisztán – mentegetőzik Laci. – Nem tudom, hogy ki ki ellen, és miért harcol?

– Te nem tudod, aki mindig a DISZ-ben trónoltál? – lepődik meg Kiszlinger. – Nincs itt különösebb zrí, mint megtámadtak bennünket az oroszok.

– Megtámadtak, megtámadtak, folyton ezt hajtogatjátok! De például teszerinted, miért?

– Ezt te jobban tudod, apus, mint én, ne tettesd magad. A ruszkik nem akarják, hogy szabadok legyünk. Érted? Nem akarják! Mert akkor nem vihetnek tőlünk ingyen vagy bagóért kaját, hajót és uránt...

– Nem másért, te Béla? Nem azokat támadták-e csak meg, akik ellene vannak a szocializmusnak, és gyűlölik a kommunistákat?

– A semmit nem lehet gyűlölni, apus! Hogy gondolod? A semmi, az semmi!

– Mi az a semmi? Nem értem!

– Hát a kommunisták a semmi, a párt! Eltűntek, mint a tavalyi hó. A szocializmus pedig... arról kuss, te! Ne

dumálj róla, mert mindjárt hányni fogok! És ne tarts szemináriumot, ha haverom akarsz maradni. Nekem nem kell az olyan szocializmus, amiből nem lehet rendesen kajolni, ruhát és csukát venni.

Lacit elönti az indulat:

– Hány öltönyöd van, te nyomorgó? Csak én ismerek vagy ötöt. Azután a külön nadrágjaid, amiket pulóverhez és lemberzsekekhez és olasz ingekhez viselsz. Van télikabátod, felöltőd, lódenod, ballonod, viharkabátod... mit akarsz még? És hány pár cipőd van? Hány inged, gatyád és hány nyakkendőd? Mondd meg, mid hiányzik még?

– De meg kellett koplalnom; a hasamon tudok csak valamit venni.

– Te koplalsz, aki egy szombat-vasárnap száz-százötven forintot csak elrumozol és eltáncolsz?

– Ezt meg honnan tudod? – érzi magát találva Kiszlinger.

– Tőled! Te panaszkodtál, hogy amióta fölemelték a rum és a konyak árát, nem jössz ki a pénzedből!

– Hát nem is, apus!

Laci már benne van a sodrásban:

– Miért nem tanultál tovább? Talán nem hagytak tanulni? Hányszor beszéltek veled az elvtársak, hogy ne hagyd ott a technikumot.

– Jó vicc, miből éltem volna, nem mondanád meg?

– És a többiek miből élnek? Éhen halnak tán? Hány technikumost szedtek föl már az utcáról, mert az éhségtől összeestek?

– Van apjuk, anyjuk, dugják őket lóvéval – védekezik Kiszlinger.

– A saját fülemmel hallottam édesanyádat, amikor kö-

nyörgött annak idején, hogy ne hagyd ott a technikumot, ne tagadd meg az apád utolsó kívánságát!

– Ccc! Könnyű volt a faternak végrendelkezni, amikor tudta, hogy nem neki kell majd tartani a hátát!

Könczöl Laci megdöbbenten meredt Kiszlingerre. Mintha most ismerné meg igazán. Ez a fölismerés új irányt ad érveinek:

– Mondd, milyen embernek tartod te az én apámat?

– Mit ugratsz? – berzenkedik Kiszlinger, mert csapdát gyanít a kérdés mögött. – Én nem mondtam még semmi rosszat Könczöl bácsira. Aki mást mond, az linkel! A te apád egy nagyon kóser ember. Bár csak mindenki olyan lenne!

– És a te apád milyen ember volt?

– Mi az? Talán káderezni akarsz? Kiment a divatból!

– Tudod-e, hogyha apád élne, most kirúgnák a gyárból?

– Micsoda hadova ez? Miért rúgnák ki?

– Amiért az enyémet!

Kiszlinger arcáról lehámlik a hetvenkedés. Az érdeklődése őszinte:

– Könczöl bácsit kirúgták a gyárból? Miért?

– Amiért a te apádat is kirúgnák, ha élne! Mert kommunista!

Kiszlinger néma marad. Cigarettát vesz elő, de előbb odanyújtja Lacinak, csak aztán gyújt rá.

Sokáig hallgatnak.

– Meg kellene azért nézni a srácokat, te Laci! Azok se hülyék! – kezdi újra Kiszlinger. – Ott a Hoyer Ferkó, a Rózsa Pali meg az én csajom is! Ismered őket?

– Azt hiszem, csak látásból! Hoyer Ferkót hogyne. Ott dolgozik, ahol az apám. Épp az előbb láttam.

– Na, erről van szó, apus! Tegnap már hívtak, de közben annyira beszoptam velük, hogy nem akartam mólésan bemutatkozni... Ma aztán én is láttam Hoyer Ferkót, utánajöttem, de úgy eltűnt, mint a füst szélben... És ha már ennyire elhúztam hazulról, Hoyer Ferkót meg elvétettem, gondoltam, beugrok hozzád, és megkérdezlek. Még nem bántam meg, ha hallgattam rád...

– Nem veszem észre. Most is úgy nézel ki, mintha egyenesen New Yorkból szalajtottak volna.

Kiszlinger vidáman perdül egyet a sarkán:

– Nincs érzéked a divathoz, Laci! Inkább ilyet viselek, mint a csóró konfekciót... De nem ezért jöttem. Mondtam, hogy Rózsa Pali hívott tegnap, tartsak velük! Az újtelepi srácok már mind ott vannak. Nem hiányozhatunk mi sem. A gyárban is csupa új emberekből alakult meg a munkástanács. Nekünk, fiataloknak sem szabad kimaradni a buliból! Segíteni kell az új magyarokat!

– Az apámra fogjak fegyvert, te Béla?

– Ne bolondulj már! – hadonászik Kiszlinger. – Ki mondta, hogy Könczöl bácsi ellen harcolj?

– Hogy állhatnék azok mellé, akik az apámat kirúgták a gyárból? Akiknek az én apám nem megbízható, azoknak én sem vagyok megbízható, azokat én nem támogatom!

– Rózsa Palinak más a véleménye, pedig az ő apja is párttag! – felel a másik, és tanácstalanságában rándít egyet a vállán, majd mint aki váratlanul rátalál az igazságra, hátba vágja Lacit: – Rákosiék ellen harcolnak, ha nem tudnád! Az más!...

Böske nyit rájuk.

– Kézcsókom, Böske! – gavalléroskodik Kiszlinger, mélyen meghajolva.

– Jónapot, Béla! – de Böske mégis tartózkodó. Az ismerősnek kijáró mosolyból még rezdülés sincs az arcán.

– Nem látta véletlenül Hoyer Ferkót? Vagy Rózsa Palit?

– Csak Hoyer Ferkót ismerem. Most érhet a vasúthoz. De nem egyedül, még egy leányt is láttam köztük...

– Ők azok! Éppen mifelénk mennek! – ugrik föl Kiszlinger. – Rohanok, hátha elcsípem őket! Ha tudok valamit, majd szólok!

Böske fintorgatja az orrát:

– Pálinkáztatok, Laci? Olyan szag van, mint egy italboltban.

A fiú is érzi, és az ablakhoz lép, kinyitni.

– Kiszlinger hozta ezt a szagot – mondja bosszúsan.

– Förtelmes alak, tiszta jampec! – nézi Böske a járdán loholó Kiszlingert, aki szájába dugott ujjakkal füttyöget a vasút felé tartó „haverjai" után...

11

A Nyári Park fölzavart hangyabolyhoz hasonlít.

Schubert állandóan fuvaroz a Rábával, hordja a fegyvereket, lőszert, Bojthár parancsára. Ahányszor megérkezik a teherautó, annyi vitatkozás a fiúk között. Először azon, hogy ki rámolja le a Rábát, mert senki sem szeretné, ha csak rakodómunkásnak tekintenék, és nem harcosnak; másodszor azon, hogy kik legyenek a kiválasztottak, akik a következő fordulóra a Rábával mehetnek?

Mert ez nagy dicsőség ám! Állni a teherautóban, puskával a pufajka fölött, és élvezni a robogást, a Rábát kísérő kíváncsi tekinteteket, s közben leintegetni egy-két bámészkodó ismerősnek.

Azután az se utolsó dolog, ha megállnak a kapitányság előtt, vagy valamelyik nagyobb gyárnál, katonai épületnél, szertárnál, hogy milyen tisztelettel bánnak velük, és segítenek. Tekintélye van az ifjúságnak! De a legizgalmasabb mégis az, amikor nem akarják a fegyvereket odaadni, és nekik ilyenkor lőni kell, hogy mindenki vegye tudomásul: nemcsak dísz vagy kellék vállukon a puska, hanem félelmetes erő, amivel élni tudnak, de mennyire, ha erre kényszerítik őket...

Legtöbbször Hoyer Ferkó a parancsnokuk, ha még is-

meretlen helyre mennek. Hogy érti ez a fiú a dolgát! Nemhiába vett részt a ferencvárosi harcokban, van tapasztalata. Már az emberek mozgásából, tekintetéből megállapítja, kik azok, miben törhetik a fejüket? Hányszor állnak meg egy-egy mellékutca sarkán, mert Hoyer Ferkó csoportosulást vett észre, és Schubertnek oda kell futtatni a Rábával, hogy az ilyen utcai összeverődéseket szétoszlassák. Ilyenkor is a levegőbe kell durrantani néhányat, s valóban, az első utasító szó után rögtön oszlani kezdenek az emberek.

Persze a Rábával csak azok mehetnek, akik már tudnak a fegyverrel bánni. Az utcai őrjáratok kettősei közé csak így lehet beosztást kapni. Minden pillanatot ki kell tehát használni a puskák titkainak megismerésére!...

Bojthár főhadnagy magyarázatai legtöbbször csak elméletiek. Az igazi oktatómesterek Schubert, Hoyer Ferkó és Rózsa Pali. Ők nemcsak magyaráznak, de lövetnek is a fiúkkal. A színpad hátterének falát és az öltöző egyik, ablaktalan végét jelölik és rakatják tele célpontokkal. Micsoda szégyen az, aki nem üti meg a mértéket, akire azt mondja Rózsa Pali, hogy „neked még cucli kell a kezedbe, öcskös!"

Külön udvara van Irénnek. És persze, mint Hoyer Ferkónak, neki is külön tekintélye. A főhadnagy úron kívül Irén ért legjobban a géppisztolyhoz. Még Rózsa Pali is tanul tőle, gyakorlatozik vele. „Gitárosnak" lenni külön kitüntetés Bojthár részéről.

A főhadnagy mindig ott járkál közöttük. Figyeli a gyakorlatokat, tanácsokat ad. Néha vitatkozik Jaskó Ervinnel, aki mindig kritizál és méltatlankodik valamin. És türelmetlen, mint most is:

– Mi lesz a feladatunk, főhadnagy bajtárs?

– Tanuld meg, fiam – mondja Bojthár –, bevárni a további parancsot! Nektek csak a végrehajtás a kötelességtek!...

– Nem ismerjük a tankokat sem – aggódik Jaskó Ervin, és a fiúk közül nagyon sokan osztják ezt az aggodalmat. Örülnek, hogy végre valaki fölemlíti.

– Arra is sor kerül majd! Mindent a maga idejében. Nem a tankok győznek végső soron, hanem az emberek. Ha nincs szív és bátorság, hasztalan a tank. Ha van szív és bátorság, pótolja a tankot...

– A tankokról visszapattog a golyó! – jegyzi meg valaki.

– Hadd pattogjon! – fordul arra Bojthár. – Majd kidolgozzuk, hogy a tankokat hogyan tegyük ártalmatlanná?...

– Benzines palackokat kell rádobni és meggyújtani, mint Pesten! – szól oda Hoyer Ferkó. – Kitűnően bevált! Pecsenyére sültek benne!

– Pesten, Hoyer bajtárs, Pesten! – s Bojthár láthatóan elkomorul a bosszúságtól, hogy minduntalan közbefecsegnek. – Itt a homokban majdnem semmit sem ér a benzines palack! A homok pillanatok alatt elnyeli a folyadékot. Azután nekünk a Kiserdőre is vigyáznunk kell, nehogy fölgyújtsuk. Nekünk a Kiserdő egyik legfontosabb fegyvertársunk a támadásnál és védekezésnél egyaránt. Értem?!

– Minek kellene nekünk a tankok ellen harcolni? Nem azért jöttünk mi ide. És mi keresnivalónk van a Kiserdőben?

Bojthár összevont szemöldökkel fordul egy tanonc formájú fiú felé. Nagy keze, nehézkes járása legalábbis erre

mutat. Ő az, aki csodálkozik a tankvitán és Kiserdőn. A főhadnagy azonban diplomata:

– További parancsig pihenő! – hagyja ott a fiúkat az udvaron, és visszahúzódik a parancsnoki szobába.

Irént és Rózsa Palit már bent találja. Vitatkoznak egymással. Föl se tűnt neki, mikor hagyták abba a fiúk oktatását.

Száján a szó, hogy a parancsnoki szoba nem kaszinó, és egyedül kíván maradni, de a leány, a feszülő pulóverjével, megnémítja. Harsányan, szinte kihívóan árad Irénről az érzékiség. Olyan tömör az alakja csípőtől fölfelé, mintha felöltöztetett szobor lenne.

Rózsa Pali is ezért forgolódik körülötte, s mint Bojthár főhadnagy, ő sem a ruháját látja, de a ruhát kitöltő, kifeszítő fiatal testet. S Irén teste egyiknek sem ismeretlen. Nagyon friss még az élményük...

– Kézigránátot kell szerezni, okvetlenül! – hajtogatja Irén szenvedélyesen. – Tankokkal szemben annyit ér a puska és gitár, mint a csúzli. Semmit!...

– Lesz kézigránát, csak türelem. Mindent módjával! – nyugtatja őt is Bojthár, és a leány meleg, ruganyos karja jut eszébe; arról meg Ágnes, akinek már nem emlékszik a karja melegére. Mire újra megízlelte volna, közbeszóltak a szovjet ágyúk. – Más is kellene, és még nincs – mélázik, Ágnesre gondolva. Ágnes is kellene, egy tiszta asszony már végre...

– Páncéltörő? Gépfegyver? – ízlelgeti Rózsa Pali a haditudományt.

– Nem ártana bizony – hagyja rá Bojthár.

– Gépfegyver nem kell! – nyújtózkodik egyet Irén. – Jobb a gitár, apafej, praktikusabb!

– Segélynyújtónk sincs! – jut eszébe Rózsa Palinak.

Erre Bojthár is fölfigyel. Ez igaz. Nincs kötöző...

– Csak engem ne, jószágaim! Mindent vállalok, csak kötözni ne kelljen!

Bojthár megütközve pillant a leányra. Sérti a fülét az „apafej" és a „jószágom", „jószágaim". Számára szokatlanok ezek a szavak, még inkább egy leány szájából. Az éjszaka még mulatott rajtuk; valahogy természetesebbnek hatottak, mint most. Irén erősen italos volt, és szabados és trágár. Furcsa szavait ennek tulajdonította. Ölelkezés közben ki mérlegeli, milyen szavak kísérik a mámor hullámzását. Akkor még tetszett is. A leány mohósága és gátlástalansága velejárójának tartotta, hogy „jószágom"-nak nevezze őt. Most azonban más; a feladatok az elsők. Irénre is kötelező a parancsnok iránti tisztelet és fegyelem, ha már a jó modor hiányzik belőle.

– Főhadnagy bajtárs, én tudok valakit kötözőnek! – siet Rózsa Pali újra hasznosítani magát. – Szólni kellene Hoyer húgának!

Bojthár minden meggyőződés nélkül hagyja jóvá:

– Nosza, szóljatok neki!

Hoyer Ferkónak fölragyog a szeme, amikor meghallja, miről van szó.

– Erre én is gondolhattam volna! Már itt se vagyok! – és vágtat hazafelé, vinni az örömhírt Magdának, akinek most pokoli a helyzete otthon, az anyja miatt...

– Hány éves az a Hoyer-lány? – kérdezi Irén.

– Tizenhét-tizennyolc, magam sem tudom pontosan. Fiatalabb Ferkónál – mondja Rózsa Pali, és arra gondol, hátha könnyebben elkaphatja Irént majd néhány bizalmasabb fordulóra, ha riválisa lesz neki.

Irénben fölcsap az önzés. Kacéran néz Bojthárra, de úgy, hogy azért a fiú lássa:

– Nem leszünk sokan ketten, jószágaim? – kérdezi.

Bojthár nem mai gyerek, már fogékony füle van; mint a durva reszelő a politúrozott bútort, úgy horzsolja most a leány vásári nyíltsága.

– Maga tulajdonképpen miért van itt? – kérdezi.

Irén mulyán bámul a főhadnagyra, aztán Rózsa Palira. Kinek szól a kérdés?

– Magát kérdeztem, Irén – biccent feléje Bojthár, és várakozóan figyel. – Talán nem tudja már, miért jött közénk?

– De... de igen! Harcolni a forradalomért – mondja halkan.

– Azt hittem, hogy itt akar férjhez menni! – hangzik rendreutasítóan.

– Ha akarod, megválasztunk szépségkirálynőnek! – hizeleg naívul Rózsa Pali.

– Hülye vagy, jószágom! – zavarodik meg Irén, és kiszalad a szobából.

– Megsértődött a csaj! – nevet utána a fiú, s közben rákacsint a főhadnagyra.

Bojthár idegenül érzi magát, és viszolyog a további társalgástól. Hirtelen föláll:

– Szétnézek kicsit Újtelepen, vigyázzatok a rendre! – mondja Rózsa Palinak.

Valójában Ágneshez megy.

Nem az aggodalom, inkább a kíváncsiság hajtja, valami érzelem nélküli kívánság az asszony után.

Már reggel eszébe jutott, amikor Irénnel menve, szemébe ötlött egy táblán, hogy: BERCSÉNYI UTCA. A

fegyelem és Irén tartotta vissza, hogy nem ugrott be Ágneshez. Nem akarta elárulni, hogy tudja bárki, kihez megy, hogy neki itt ismerőse van. Ösztöne úgy diktálta, jobb lesz ezt titkolni. Ágnes maradjon csak fedezet. A lakásában szükség esetén rejtezni lehet. Ezt meg is mondja Ágnesnek; megegyezik vele...

De hiába ment. Zárt ajtót talált.

Néhány pillanatig gondolkozik: ne tegyen-e egy cédulácskát a kilincshez: „Itt voltam, Andi!", de úgy dönt, hogy nem.

Amilyen gyorsan jött, még gyorsabban surran vissza az utcára. Minél kevesebben lássák és jegyezhessék meg az arcát. S megfogadja, hogy Ágnest nem keresi fel többet nappal; esetleg egy fiút küld el holnap délelőtt, ha este sem találja otthon. Mert estére újból megkísérli a találkozást...

A Sármány útról most fordul be egy férfi, és gyors léptekkel közeledik feléje. Géppisztoly van a vállán, és a szíjövébe kézigránátok vannak tüzdelve. Először ez tűnik föl Bojthárnak, ez a komoly harci fölszerelés, ami szokatlan Újtelepen. Nem találkozott még itt ilyen teljes fölszerelésű felkelővel. Imponáló. Képzett katona lehet, nem vitás.

S amikor közelebb érnek egymáshoz, majdnem kiált a meglepetéstől: hisz ez Szolnoki Flóris, a lefokozott hadnagy, előzőleg rendőr, ezt előzőleg betörő. Majdnem egy évig volt cellatársa, és akinek viselt dolgain mindig mulatott magában, ha eszébe jutott.

Szolnoki Flóris többszörösen büntetett betörő, aki, midőn már égett a talaj a talpa alatt, egy disszidens igazolványát fölhasználva, bevágódott a rendőrséghez. Az ajánl-

lást néhány aláírás hamisításával oldotta meg. Vakmerőség volt éppen az oroszlánbarlangba húzódni, de remekül bevált. A disszidens igazolványa miatt bajuszt kellett növesztenie, s a majdnem pödrésig növesztett szőrzet csak fokozta biztonságát. Az alvilágon kívül alig volt ismeretsége, azt meg alaposan megritkította a rendőrség egyre javuló munkája. Nem kellett attól tartania, hogy olyan ismerősbe ütközik, aki a bajusza ellenére is fölismeri. Hogy milyen ügyes rendőr volt, magától értetődik. A rendőrségtől, jutalmul, tiszti iskolára küldték az egykori vízvezetékszerelőt mint munkáskádert, és iskolai végzettségén múlott, hogy csak hadnagyi rangot kapott. Mint hadnagy is föltalálta magát. Sosem tolakodott dicsőséget halmozni, viszont ez az óvatos, kényszerű szerénysége sokszor jobb ajánlója lett a bizalomra, mint a mellkasnyi kitüntetés. Anyagi gondjai nem voltak. Hajtotta a törekvés, hogy minél messzebb kerüljön a lebukás veszélyétől, ami a hajdani, sóványan kamatozó legutóbbi betörés után úgy fenyegette, hogy állandó körözés volt ellene. Amíg rendőr volt, az ellene adott körözést mindig semlegesítette. De hiába volt merész, hiába a tiszti iskola, a hadnagyi rang, az újonc oktatásért kapott elismerések, mégis lebukott ostoba, bohózatba illő, nevetséges módon... Rendőrségi altisztek katonai-hadászati kiképzésére vezényelték a nyári hónapokra egy bakonyi táborba. Ki mást, ha nem őt, a rendőrből lett hadnagyot. Ezt is azért vállalta örömmel, hogy távol lehessen a városoktól, és ne kísértse a hajdani szenvedélye, mely sportfeladatként már nemegyszer izgatta. S a bakonyi táborban bukott le, egy balatoni közös fürdőzés során. Lebuktatta egy tetoválás a mellén, egy primitív, gémeskutat ábrázoló rajzocska, amiről nem

feledkezett meg Fehér Antal nyomozó. Mert hogyan is lehetne egy gémeskutat elfeledni valakinek a mellén, egy ilyen röhögtető értelmetlenséget; még inkább nem lehet elfeledni, mert betörő viseli. És Fehér Antal kitűnő nyomozó volt, szerelmese foglalkozásának, aki fejből tudta a körözés alatt álló egyének ismertetőjeleit, így a mulatságos gémeskutat is Szolnoki Flórián mellének ritkás szőrzete között, és hiába nevezték az oktató hadnagy bajtársat Szalai Ernőnek, hiába volt kedvenc beosztottja a kiképző tábor parancsnokának, Fehér Antal egész délután, míg fürödtek, a tetovált gémeskutat leste, nézte a hadnagy bajtárs mellén, és amikor befejeződött a nyári kiképzés, Fehér Antal munkához látott, már csak azért is, hogy önmagát megnyugtassa: van-e két gémeskutas mellű ember Magyarországon, és kéthónapi szorgalmas földerítés után, rajtaütésszerűen leleplezte Szalai Ernő hadnagyban Szolnoki Flóris évek óta körözött betörőt...

Bojthárnak imponált a börtönben Szolnoki Flóris vakmerősége és kétségtelen ügyessége, és szórakoztatta betöréseinek kiszínezett története, de magában azért mégiscsak betörőnek és közönséges vízvezetékszerelőnek tartotta, és ezt úgy éreztette Szolnoki Flórissal, hogy az nem merészelte együttlétük alatt tegezni, noha a börtönben néhány nap alatt nevetségessé válnak a társadalmi és osztálykülönbségek formaságai. Bojthár a börtönben főhadnagy úr maradt Szolnoki Flórisnak, aki hiába szerette volna a közös rabság tényét kettejük viszonyának demokratizmusára kihasználni...

Érthető, ha Bojthárt egyszerre fölvillanyozta Szolnoki Flóris csodálatos föltűnése...

Végre Szolnoki Flóris is fölnéz. Gépies ez a mozdulat.

Így tekintenek az utcán egymásra a szembe haladó idegenek, s persze hogy őszinte a meglepetés és öröm, ha a szembenjövőben éppen arra ismer az ember, akit keres, akihez igyekszik.

Szolnoki Flóris azt sem tudja az első pillanatban, hogyan üdvözölje, hogyan szólítsa Bojthár főhadnagyot. Ölelésre tárt karja inkább ösztönös kifejezése örömének, mintsem tudatos elhatározása. Bojthár meglepetést eláruló arca, de a meglepetését is magába foglaló átkozott „főhadnagyos" fegyelme végül nem hagy kétséget Szolnoki Flórisban, hogy a közös börtönévek ellenére Bojthár András mégis és most is felül maradt, mérnök úr és főhadnagy úr...

– Szolnoki! – kiált rá Bojthár, és csak a kezét nyújtja. Dehogy ölelkezik egy betörővel, még ha közös sorsban volt is részük, s ha még oly katonás is...

– Hej, főhadnagy uram, de csuda szerencsém van! Éppen önt keresem! – és sovány, betegesen sápadt arca kifényesedik az örvendezéstől.

– De milyen minőségben, Szolnoki? – neveti el magát Bojthár.

– Erre játszva felelek – veszi át a könnyed hangot Szolnoki Flóris. – Hazafiúi minőségemben keresem. Meg akarom hálálni, amiért kiszabadítottak engemet is. Új életet akarok kezdeni, főhadnagy úr!

– Értsem úgy, hogy nincs betörés, nincs hadnagyság? – élvezi Bojthár a nem mindennapi embert.

– Csakis! Bár megmondom őszintén, majdnem visszatértem a régihez. Csábítottak a soha ilyen kedvező körülmények. Rendőrség sehol, hekusok nincsenek, de van pénz és minden, csak meg kell markolni.

– Mi tartotta vissza?

– Először éppen az, amit mondtam. Ha nincs kockázat, nincs izgalom, akkor nem kényszerül az ember tudása kifejtésére. Van így értelme a munkának?

– Hát nincs, Szolnoki, igaza van! – nevet újra Bojthár.

– Tudok én még mást is, főhadnagy úr, éppen eléggé bebizonyítottam. Öreg se vagyok, hogy félnem kellene a jövőtől.

– Hogyan talált rám?

Most Szolnoki Flóris nevet. Sovány, aszketikus arcát, hegyes orrát, szokatlanul dús szemöldökét mintha kicserélné a nevetés.

– Egyszerűen! Küldtek önhöz... Sokáig abban a hitben voltam, hogy ön már régen külföldön van. Hisz tudja, nagyjából ismerem az ügyét, és természetesnek tartottam volna, hogy meg sem áll Bécsig, amíg biztonságban nem érzi magát.

– Én nem olyan ember vagyok, Szolnoki! Én nem hagyom el a helyemet! Hiába vádoltak hűtlenséggel, én nem voltam és nem vagyok és nem leszek hűtlen a meggyőződésemhez! Értem?!

– Hogyne, főhadnagy úr! – szeppen meg Szolnoki Flóris erre a dialektikára.

– Én csak a kommunistákhoz voltam és vagyok és leszek hűtlen, amíg élek! Ehhez meg jogom van!

– Természetesen, főhadnagy úr!

– Vissza akarom fizetni, amit kaptam! Érti?! Kamatostul! – Olyan szenvedély uralkodik el Bojtháron, hogy Szolnoki néhány lépést hátrál tőle. – Maradtam, hogy visszafizethessek a vörösöknek! Megnyugtatom, nagyon

drága leszek nekik. Olyan drága, hogy beledöglenek! – ezt már kiabálja.

– Ön tudja, főhadnagy...

– De folytassa csak!...

– Alig bírtam Pesten maradni, főhadnagy úr. Bizonytalansági érzeteim voltak. Nem ismertem ki magamat. Kerestem önt is, azt mondták, Maléter mellett van. Oda már kockázatos volt eljutnom a harcok miatt, ami engem rettenetesen idegesített, az a napokig folyó aszfalt csetepaté! Ahány civillel beszéltem, annyi ok és cél. S hogy a mennykőbe lehet úgy harcolni, ha nem ismerem ki magamat a civilek között. Nem komoly embernek való az ilyesmi, én mondom!

– Ha az ember tudja, mit akar, a civilek között is disztingválhat! – mondja Bojthár nyomatékkal.

– A főhadnagy úrnak nagyobb a tapasztalata, de hol vagyok én öntől? Más iskolába jártam én!

– Az igaz, Szolnoki, maga más iskolába járt! A vörösökébe, nem tagadhatja! Sőt tanárkodott nekik, igaz? Tanította őket, hogyan lehet, milyen módszerekkel, elnyomni és rettegésben tartani a magyar népet?

Szolnoki Flórisban megrendül a világ. De kegyetlen ember ez a Bojthár! Mindent számon tart...

– Kár, hogy nem volt okosabb. Ügyesen tette őket csúffá! Hanem ha már bejutott közéjük, rothasztani kellett volna őket, értem? Ellenkezőjét annak, amit maga csinált, és amiért ki is tüntették, viselje egészséggel! Ha magát nem buktatják le, Szolnoki, ma ellenem harcolna, tudja-e?

– Jobb viccet is mondhatna, főhadnagy úr! – és Szolnoki megkönnyebbülten mosolyog Bojthárra.

– Na, folytassa, de rövidebben! – s ez szinte utasításnak hangzik, ha nem parancsnak.

– Igyekszem, főhadnagy úr – hunyászkodik meg. – Nem tudom, emlékszik-e még a kis Baranyira? Arra a kétméteres, másfél mázsás mackósra? Becézésből hívtuk kis Baranyinak... Együtt szabadultunk. Az hozott ki Újtelepre. Nevemre íratta a társbérletét, ő meg szétnézett egy kicsit, megszedte magát pénzzel, ruhával, elcsaklizott egy autót, aztán lekarikázott egy nővel Szabadkára. Én nem akartam vele menni. Nem szeretem a nálamnál erősebb embereket... Nekem is az volt először a titkos tervem, hogy összeszedek egy kis szajrét, és elpucolok külföldre. De aztán meggondoltam magamar. Civilként nem tanácsos ilyen vállalkozásba fogni és a fejemmel játszani. Elmentem hát a kapitányságra, beöltözni. Van rendőrségi gyakorlatom. Egyenruhában mégis biztonságosabb a portyázás... A kapitánysagrol azonban önhöz küldtek. Amikor meghallottam a főhadnagy úr nevét, szavamra, majdnem megcsókoltam azt a hasas századost! Ha a főhadnagy úrnak megéri a kockázat, hogy itt maradjon, akkor nekem százszor megéri! Mert ha szakad a kötél, még mindig lehet ugrani, nem igaz? Nincs nekem se macskám, se kutyám; könnyen mozgok. Olyan bál van itt, hogy sokáig nem veszik észre, ha valaki megunja a táncot...

Bojthárnak nem nagyon tetszik ez a magyarázkodás. Érződik is a hangsúlyán:

– Tehát mit akar csinálni, Szolnoki Flóris?

– Amit a főhadnagy úr parancsol! Biztos, hogy amit ön akar, az nekem is jó!

– Ennyire bízik bennem, Szolnoki Flóris?

– Igen! Pedig a főhadnagy úr sosem bízott bennem...

– Hát ezt honnan veszi? – érzi magát találva Bojthár.

Szolnoki megbocsátó hangon válaszol:

– Volt időm rá, tapasztalni. A főhadnagy úr néha barátságtalanabb volt, mint a smasszerek.

– Azért ne túlozzon, hallja-e?!

Bojthár már fölmérte magában a beszélgetés során, hogy Szolnoki Flórissal mit nyerhet. Vakmerőségben, ügyességben, találékonyságban a nagyon kevesek közé tartozik. Ki kell használni. Miért ne? Ha terhes iesz, engedetlen, vagy külön utakon jár, hát... rovott múltúval szemben nem lehet probléma.

– Szóval, szolgálatra jelentkezik, Szolnoki Flóris?

– Parancsára, főhadnagy úr! Kérem a beosztásomat! Mi a teendőm?

– Hát akkor figyeljen! Nincs kegyelem a ruszkiknak, értem?!

– Értem!

– Nincs kegyelem a komcsiknak, különösen ha csahosok voltak valahol, vagy alapító tagok, értem?!

– Ezt is értem, főhadnagy úr. Ismerem őket! Ajjaj, de mennyire!

– Azt tudja-e, hogy én vagyok Újtelep katonai biztosa?

– Tudom! Maléter megbízásából.

– De egy dologra azért még figyelmeztetem magát, Szolnoki!

– Parancsára!...

– Én nem fogok ám magában csalódni...

– Reméljük, főhadnagy úr! Mindent elkövetek, hogy...

– Várjon, nem fejeztem be, amit mondani akarok.

– Tessék parancsolni!

– Én nem fogok magában csalódni, mert arra nem lesz ideje! Értem?!

Ezt a fenyegetést Szolnoki Flóris már sokallja. Törmelék az önérzete, de összeszedi:

– Kérem, főhadnagy úr, valamit én is tudok, törleszteni valóm nekem is van! Tisztelje az én szándékomat is!

Bojthár először meglepődik ezen a fordulaton, majd elneveti magát, és vállon veregeti Szolnoki Flórist:

– Éles esze van magának!... Akar hadnagy úr lenni? Ez volt a rangja! Jól hangzana, hogy hadnagy bajtárs!...

Szolnoki Flóris pillanatokig gondolkozik, s mert összemérte magát Bojthárral, a válasza egyszerű és megfontolt:

– Nem akarok sem hadnagy úr, sem hadnagy bajtárs lenni!

– Ez tetszik nekem, Szolnoki. Okos ember maga, és ügyes diplomata – és Bojthár most nem hazudik.

Egymás tenyerébe csapnak, mint a megegyezett alkuszok.

Ágnes képtelen a lakásban maradni. Látta Bojthárt a géppisztolyos szőke leánnyal, és egyszerre tudatossá vált az idegenkedése Bojthártól. Az a képzete támadt, ha lövöldözést hallott, hogy Bojthár süti el a puskákat; körülötte állnak a fiúk, és adogatják neki a töltött fegyvereket: tessék, főhadnagy úr, tessék!

Az Útépítő Vállalat telepéről elvitt autó ügyéről is tud; arra jött haza a Vörös Motorból. Terjed az ilyen hír gyorsan. A megmenekült Mojzes bácsi se hallgat, inkább arra törekszik, tudják meg minél többen, hogyan nézett szembe a halállal, hogyan lövöldöztek rá? A kaput és a portásfülke falát mutogatja bizonyságul...

A szájról szájra vándorló személyleírások pontosan illenek Bojthárra és arra a leányra, akivel reggel látta. Nincsen kétsége Ágnesnak, hogy a tettesek kik lehettek. S még több okot érez, hogy kerülje Bojthárt. Ki tudja, hány embert ölhetett meg bosszúból, amióta kiszabadult?...

Ágnes tegnap is Bojthár elől ment el hazulról. Eredetileg Tóthnéhoz készült, megkérni, hogy nála alhasson, míg más helyet nem talál Bojthár elkerülésére. Így gondolt arra, meghúzódhatna néhány éjszakára a gyárban. S

mert napok óta szabadságon van, és fogalma sincs, mi a helyzet a Vörös Motorban, tehát jobb lesz előbb Tóthnétól megtudakolni, s egyben a tanácsát is kikérni.

Tóthné nemcsak igazat adott neki, de küldte:

– Okos gondolat, Ágnes! Te nem vagy párttag, nem lehet bántódásod, és legalább körülnézhetsz, mit csinálnak benn az új emberek? Nem rombolnak-e? És mit csinál a munkástanács? Csak nagyon vigyázz! Ne ellenkezz nagyon semmiért sem, csak figyelj! Gondolj arra, hogy a Vörös Motor mindnyájunké!...

Nem mondott Tóthné többet, Ágnes mégis megértette, hogy a gyárban bajok lehetnek.

Félelemmel állított be a Vörös Motorba. Arra igazán nem számított, hogy a munkástanács vasárnap is benn legyen. Csak az őrökre s tűzoltókra gondolt, a szokásos vasárnapi gyárőrségre.

– Drága nagyságos asszony! – bókolt neki Barokk Csaba, a szerszámkiadóból, egy piperkőc, italos férfi, aki községi jegyző volt azelőtt valahol Pest megyében, és most a munkástanács elnöke. – Soha jobbkor nem jöhetett volna, kezét csókolom, soha jobbkor! Nagyon kell nekünk a megbízható adminisztrátor, aki nem a kommunistákkal tart.

Oly régen mondták Ágnesnak a „nagyságos asszony"-t, hogy alig hitte a szokatlan titulust. Először idegenül hangzott, és gúnynak érezte, mint hajdan, amikor a stancológép mellett valóban így alázták meg néhányan. De Barokk Csaba oly szaporán és oly meggyőződéssel „nagyságos asszonyom"-ozta, hogy beletörődött, de szívesebben vette volna, ha barátilag Ágnesnak szólítják, mint később a gép mellett, majd az irodában hívták munkatársai...

A pártirodán aludt, két összetolt fotöjben. Ott aludt Kemencés néni is, aki az irodákat takarítja. Ágnes tudja róla, hogy párttag, de nem kérdez tőle semmit, noha sokszor a nyelvén volt már, mi van Vinczellér elvtárssal?...

– Mindent kiszórtak az asztalokból és szekrényekből, kedveském, és eltüzelték. Ki tudja, milyen fontos iratokat!? – sóhajtott Kemencés néni, és félóránként fölkelt és kiment.

– Miért nem alszik, Kemencés mama? – kérdezte úgy az éjszaka derekán Ágnes, fölébredve az öregasszony csoszogására. – Így nem piheni ki magát.

– Kevés az őr, kedveském. Segítek vigyázni, nehogy a gyárat valaki fölgyújtsa, és leégjen. De maga csak aludjon!

Kora reggel Ágnes mégis hazament. Nyugtalanította az üresen hagyott lakása. Így látta meg Bojthárt.

Förtelmes lárma a lövöldözés. Hiába tartja csukva az ajtót, ablakot, mégis betolakodik a lakásba. Magára kapta hát a kabátját, és átrohant Jolicsnéhoz. A Vörös Motor ebédlőjében gyakran kerültek egy asztalhoz, s ilyenkor mindig barátságos volt közöttük a beszélgetés. Ismeri a Jolics-fiúkat is, még mielőtt a gyárba kerültek volna. Pista a tavaszi élüzemünnepségen meg is táncoltatta az „Ágnes nénit". Így hívják őt gyerekkoruktól a Jolics-fiúk.

Jolicsné nem csodálkozik Ágnes látogatásán, sőt örül neki. Évek óta ismeri a gyárból és a szomszédságából, de csak annyit tud róla, hogy elvált a férjétől, akit hosszan elítéltek. Soha egy rossz szót nem hallott még Ágnesről, pedig az egyedül élő asszonyokat, különösen ha fiatalok es csinosak, hamar kikezdi a pletyka.

– Félek, Jolicskám! – használja Ágnes Jolicsné gyári

becenevét. – Nem bírom a lövöldözést! – könyörög a szeme oltalomért. – Most értem haza, hogy pihenjek, és háború fogad...

– Hol voltál? – kérdezi Jolicsné, de nem különösebb kíváncsisággal, inkább megszokásból, a beszélgetés folytatásáért.

– Benn voltam a gyárban! Ott is aludtam.

Jolicsné gyanakodva nézi: mért ment be Ágnes, hisz tegnap vasárnap volt? Vagy Ágnes is olyan, mint nagyon sokan, akik elérkezettnek vélik a maguk idejét ebben a fölfordulásban, és halászni akarnak a zavarosban? Vagy talán a politikai meggyőződése vitte a gyárba? Ki tudja, mi lakozhat ebben a még nagyon csinos, fiatal nőben? Hátha álcázta eddig magát, és most porondra lép ő is, mint Barokk meg a többiek, akik a munkástanácsba választatták be magukat. Óvatosan jegyzi meg tehát:

– Úgy tudom, szabadságon vagy, mégis bementél? Hívtak?

– Nem hívtak. Tóthnéval beszéltem, és ő küldött, hogy nézzek körül, és... – lehalkítja a hangját: – és figyeljem meg, mit csinálnak? Nem rombolnak-e?

Jolicsné megszégyelli magát a gyanúsításért.

– Bátor asszony vagy! – dicséri őszintén, és érdeklődve hallgatja Ágnes beszámolóját, aminek a summája lehangoló.

A kommunista funkcionáriusokat majdnem mind kitiltotta a munkástanács. Az igazgatót további rendelkezésig fölfüggesztették, és a gyár mindaddig nem dolgozik, amíg szovjet csapatok vannak az országban. Így határoztak...

– Vinczellérről mit tudsz?

– Semmi újat – komorítja el Ágnest az aggodalom. – Nagyon sajnálnám, ha valami baja esne.

– Én is. De bízom az ügyességében – reménykedik Jolicsné.

– A fiúk hol vannak? – kérdezi Ágnes félénken, mert attól tart, hátha azok is a Huszár-réten harcolnak.

– Pista a menyasszonyánál, Robi a padláson!

– Szent isten! Bújkálniok kell talán?

– Jaj, dehogy, ne ijessz! Robi a háztetőről lesekedik.

– Nemcsak én vagyok gyáva?

– Bevallom, Ágnes, én is félek. Féltem a gyerekeket. Pistát majdnem kidobtam tegnapelőtt, mert képzeld, hazahozott egy puskát! Hogy arra szükség lehet... Most meg valami főhadnagy bolondítja a környékbeli fiúkat. Mert idősebb embert nemigen láttam közöttük. Csak csupa gyereket. Látásból szinte mind ismerem. Egy leányt is láttam közöttük, géppisztollyal! Milyen anya az, aki ilyet megenged?

– Hát igen... igen – révedezik Ágnes, és hajának szép szőkesége sem ellensúlyozza arca borúságát. Gondolatait a „főhadnagy" tölti ki teljesen. Jolicsné anyai félelme újból lök a szorongásán. Hány anyát nyugtalaníthat már Bojthár Újtelepen?... Alaktalanul, megfogalmazatlanul gomolyog benne a veszély érzete, amit Bojthárnak tulajdonít.

– Te láttad már azt a főhadnagyot? – kérdezi Jolicsné.

– Úgy hallom, két napja van Újtelepen. Azelőtt nem látták itt.

– Láttam – leheli Ágnes, és megrémül, hátha Jolicsné tudja, hogy neki köze van ahhoz a főhadnagyhoz. Leszalad a vér az arcából.

Elszíntelenedő szája széle föltűnik Jolicsnénak, aki ijedten hajol hozzá:

– Beteg vagy, Ágnes? Rosszul érzed magadat? Elsápadtál...

– Félek. Nagyon félek, Jolicska. Nem merek otthon maradni! – és rejtené kibuggyanó könnyeit, ha lehetne.

Jolicsné részvéttel nézi a nálánál vagy tíz évvel fiatalabb asszonyt, és érti a félelmét. Szegényke, teljesen egyedül él; ha gyereke lenne, mint neki, nem érezné magát elhagyatottnak.

– Maradj itt, Ágnes, elférsz nálunk! – vigasztalja kedveskedve.

– Csak éjszakák ne lennének, a sötétség, a lövöldözés!...

– Maradj itt éjszakára is – nyugtatja Jolicsné. – A fiúk majd vigyáznak ránk. Egy okkal több lesz, hogy ne menjenek sehová, és ne hagyjanak magunkra bennünket – táplálja anyai reményeit, és szerencsésnek találja ezt az ötletét.

– Annyi mindent hallani! Ilyenkor olcsó az emberi élet!

– Sajnos, így van. Épp az előbb mondta a szomszédasszonyom, hogy az éjjel majdnem agyonlőtték az Útépítő Vállalat éjjeliőrét.

– Te is tudod? – suttogja Ágnes. – És mit hallottál, kik voltak? – oktalanul abban reménykedik, hátha Jolicsné másképp tudja, és nem kell Bojthárra gyanakodnia.

– Valami tisztféle volt a vezetőjük, így mondták...

– Én ismerem – nyög egyet Ágnes, és úgy érzi, be kell vallania a titkát. Ennyivel tartozik Jolicsnénak, aki oly megértő és kedves hozzá. Ha nem teszi, megfullasztja a „titka".

– Kit ismersz? Csak nem a főhadnagyot?

Ágnes hangtalanul bólint.

– Honnan? Kiféle, miféle ember? – kérdezi még Jolicsné, mert gyanítja, hogy Ágnes furcsa viselkedése és kínlódása összefüggésben lehet a főhadnaggyal.

Ágnesban összeomlik a tartózkodás. Ráborul a heverő végére, és rázza a zokogás.

Jolicsné ijedten ugrik melléje, és simogatja.

– Ágnes, Ágnes! Mi történt? Miért sírsz?

Percekig tart, amíg Ágnes annyira összeszedi magát, hogy fölegyenesedik és letörli a könnyeit. Szorongás és félelem rebeg a tekintetében.

– Az a főhadnagy a férjem, Jolicska! – mondja ki egyszerűen, de olyan mozdulat kíséretével, hogy nem tehet róla.

Jolicsné elámul. Erre nem gondolt. Ismerősének hitte, esetleg a barátjának, de hogy a férje legyen?...

– Úgy tudtam, hogy elvált asszony vagy – mondja bizonytalanul, ha már kikívánkozott belőle a szó. S úgy emlékszik, magától Ágnestől hallotta. A környéken is úgy tudták. Meg a Vörös Motorban...

– Az vagyok, de... Visszajött! Kiszabadult és visszajött! – Megtorpan, hogy mondja-e tovább? De Jolicsné arcán nemcsak a kíváncsiságot látja, hanem az asszonysorsok megértését is.

– Ha elváltatok, mit akar?

– Elismerte a válást, de az kényszer volt, vagy... Nem is tudom, hogy mondjam?... Én kértem, mert életfogytiglanra ítélték, mert... – úgy vergődik Ágnes, hogy csak szánalommal lehet nézni.

Jolicsné likőrt vesz elő.

– Igyál egy kicsit, Ágnes, és ne hagyd el magad!... Jogerős a válás?

– Jogerős, de ő folytatni akarja a házasságot.

Mi minden van az életben! Milyen furcsaságok? – gondolja Jolicsné, és azért asszony, hogy megkérdezze:

– Szereted még?

Ágnes még önmagának sem adta föl ilyen meztelenül ezt a kérdést. Nem kényszerült rá. S most, hogy Jolicsnétól hallja, érzi, nemcsak annak kell felelnie, de önmagának is.

– Már nem szeretem, Jolicska – mondja ki őszintén, s egy kicsit maga is csodálkozik, hogy semmi sem maradt a hajdani, öröknek hitt vonzalomból.

– Tíz év hosszú idő – sóhajt a másik asszony. – Elkoptatja az érzéseket, ha nem jelentkeztek újak. Magamról tudom.

– Talán nem is szerettem igazán – fűzi tovább a szavakat Ágnes, és megkönnyebbülten, bátran emeli föl a fejét; kimondott egy rejtegetett igazságot.

– Miből következtetted?

– Annyira idegennek érzem most. Mintha sosem éltünk volna együtt.

– Megmondtad neki?

– Olyan váratlanul nyitott rám. És börtönből jött. Tíz évig el volt zárva a világtól. Sajnáltam, Jolicska! – könyörög a szeme megértésért, és borzong közben, mert a hálóinges Bojthárt látja maga előtt, és érzi bőrén a férfi tenyerének mohó matatását.

– Tíz év alatt talán nőt se látott. Nem csodálom, ha erőszakos volt.

– Erőszakos? Nem, nem volt az! Nem adtam rá okot

– vallja be Ágnes némi restelkedéssel, mert most válik tudatossá számára, milyen vak engedelmességgel viselkedett Bojthár irányában.

– Nem értelek, Ágnes, ne haragudj, de ha idegennek érezted...

– Tudomásul vettem, hogy nálam marad. Megágyaztam neki, mert... mert, mondd, mit csinálhattam volna? – kínlódik Ágnes.

Jolicsné nem akar erre felelni, hátha őszinteségével megsértené a vendégét. Pedig mondhatna példákat az asszonyi ellenállásról. Egy-két követelődzőbb férfi már próbára tette néhányszor. És oly furcsák az emberi kapcsolatok, sokszor nevetséges apróságokon múlik az alakulásuk. Olykor egy visszatetsző mozdulaton, nyersen maradt szón, vagy egy (ha nevetséges is) ruhadarabon, ami kijózanít és elidegenít.

– Nem küldhettem el éjnek idején. Börtönből jött, se lakása, se... De nem is jutott eszembe, hogy elküldjem...

– Hát igen; ha valaki egyenesen a börtönből jön tíz év után, megsajnálja az ember...

Ágnes zavarral küszködik. Mondja meg azt is, hogy nem ő volt az első útja Bojthárnak? Inkább mellébeszél:

– Természetesnek tartottam, hogy hozzám jött. Hisz mellőlem vitték el, és úgy, hogy utána már szót se válthattam vele...

Magyarázná még bővebben, de nem jut eszébe további mentség. Azért már nyugodtabb. Biztonságban érzi magát.

Jolicsné fölhasználja a hallgatást és újból likőrt tölt Ágnesnak, de most már magának is. Ágnes hálásan mosolyog rá, amikor leteszik a poharukat. Az édes szesz mintha teljesen fölszabadítaná nyomasztó szorongása alól.

De még az italnál is jobban esik neki, jobban, a másik asszony tapintatos megértése, kedves bizalma. Milyen különös, szomszédságban laknak, egy helyütt dolgoznak évek óta, és mégsem jártak eddig össze.

– Ne irigyeld a helyzetemet...

– Nem irigylem, Ágnes!...

– Nagyon nehéz... Utólag jöttem rá, milyen fura helyzetbe kerültem. Már félek tőle!

– Elhiszem, szegénykém – sóhajt megint Jolicsné, s csak magában meditál azon, hogy néha az asszonyok mennyire kiszolgáltatottjai az erőszaknak és saját gyengeségüknek. Vannak az életükben pillanatok, amikor teljesen tehetetlenek, és ilyenkor jó, ha valakihez tanácsért fordulhatnak. – És most mi lesz, hogyan fogsz védekezni? – kérdezi részvételteljes bizalommal.

Ágnes fölfigyel az őszinte hangra.

– Ha már egyszer engedékeny voltál – folytatja Jolicsné –, nehéz lesz ellenállnod. A férfiak mindenből jogot formálnak.

Ágnes meglepődik, és elpirul. Hohó, nem úgy van! Nem történt semmi. Meg kell mondani Jolicskának az igazat, nehogy azért sajnálja, amire nincsen ok. Az az éjszaka mégsem úgy végződött, dehogy!

– Micsoda félreértés! – kuncogja el magát hangosan, és szeles, fölszabadult mozdulattal megöleli a másikat. – Nem történt köztünk semmi, Jolicskám !

Kételkedést kifejező csodálkozás fogadja a váratlan vídámságot és szabadkozást.

– Jaj, csak arra ne gondolj, drágám! Dehogy! Az valóban borzasztó lett volna!

Jolicsné gyanakodva nézi a hevült arcot, de fülének

sem meggyőző a mentegetőzés; az asszonyok nem szívesen ismerik be tévedésüket, különösen azt nem, ami férfiakkal kapcsolatos...

– Magad mondtad, hogy milyen váratlanul nyitott rád, és megsajnáltad... Nem küldhetted el éjnek idején; tudomásul vetted, hogy nálad marad, és megágyaztál, mert mit csinálhattál volna mást...

– Így volt, Jolicska, persze hogy így volt, de mégis megmenekültem előle. Talán az utolsó pillanatban dördült el az első ágyú Pesten, mindegy; az mentett meg...

– Az ágyúzás mentett meg? Nem értem...

– Hogyne értenéd, csak gondolj arra, téged is mennyire megriasztott az ágyúzás! Mintha mondtad is volna! Vagy téged nem?... Iszonyú volt a vasárnap hajnal! Úgy éreztem, megindult alattunk a föld!...

Erre Jolicsné is emlékszik, hisz tegnap ő is kirohant az utcára, hogy megtudja, mi történt?...

– Úgy horkant fel az ágyúzásra, mint katonaló a trombitaszóra. Felugrott, és... és már nem törődött velem. Otthagyott... szóval, megmenekültem!

Jolicsné hitetlenkedve hallgatja. Egy férfi, aki tíz évig nem ölelhetett asszonyt, otthagyná a feleségét?... Végignézi a mellette ülő Ágnest, és enyhe irígységgel méri asszonyi érettségét, fiatalos üdeségét: csak rá kell nézni Ágnesra, csak ránéz egy férfi, és már kívánja, vetkőzteti magában. Hát még tízévi kényszerű rabság után, amikor egyedül van vele, amikor már levetkőzött, és mellette fekszik? Nincsenek ilyen férfiak, nem lehetnek...

– Ha láttad volna, Jolicska – mosolyog Ágnes szemérmesen –, amikor hosszú hálóingben ugrált a szobában, és kapkodta a ruháit...

– És te? Mit csináltál?

– Nem marasztaltam. Feküdtem, és néztem, ahogy öltözködött, és hallgattam az ideges töprengését. Alig vártam, hogy egyedül hagyjon, hogy megfürödhessek...

– Nem történt semmi, és te mégis megfürödtél utána?

Ágnes elszomorodik, és könnyes lesz a szeme.

– Jolicska, te nem hiszel nekem! Miért kételkedsz?... Megfürödtem, mert hozzám nyúlt, mert megfogott, és... és piszkosnak éreztem magamat. És ezért menekültem el hazulról... hogy még egyszer ne találjon otthon, mert... mert tudom, hogy visszatér. Talán már keresett is tegnap vagy az éjjel, nem tudom...

Jolicsné engesztelődik. Ha kételkedik még abban, hogy Ágnes érintetlen maradt, azért megérzi és megérti a másik helyzetét. Magáról tudja, hogy az asszonyokban néha utólagosan tisztázódnak az érzések. Ilyenkor menekülnek, bújnának a föld alá, hogy kikerülhessék a teljes megaláztatást.

– Sajnállak, Ágnes – mondja együttérzéssel a hangjában.

– Segíts rajtam, mit csináljak? Adj tanácsot! – könyörög Ágnes. – Ezért jöttem. Kihez mehetnék máshoz? Nincs nekem itt Újtelepen senkim most, csak te...

– Itt maradsz nálunk! – jelenti ki Jolicsné határozottan, és megöleli, megcsókolja. – Majd megbeszéljük a fiúkkal, és valamelyik átmegy aludni, hogy legyen valaki a lakásodban. Szívesen fogják vállalni, különösen Pista, ha megengeded, hogy néha Kata vele lehessen.

– Én engedjem meg? – derül föl lassan Ágnes.

Jolicsné cinkosan kacsint:

– Tudod, milyenek a fiatalok.

– Vagy neked megfelelőbb lenne, ha nem engedném? Az anyai elővigyázatosságot én gyakoroljam, mondd?!

– Ó, dehogy, hisz felnőttek már! A saját felelősségükre élnek. Szeretik egymást, hát tudják, hogy mit csinálnak!

A két asszony megértő mosollyal néz össze. Így találja őket Robi, aki kamaszos fontoskodással azt hiszi, nyugtatót mond:

– Milyen szerencse, hogy nem a Határ úton lakunk! Nem állnék jót a Kiserdő melletti házsorért. Jön még a homokbányából áldás, de az nem a Huszár-rétet vagy a Kiserdőt fogja szentelni, hanem a szélső házakat. Majd meglátjátok!...

Az asszonyok megrettennek:

– Ne fesd falra az ördögöt, Robi!

Délutánra majdnem kiürült a Nyári Park. Alig maradt otthon néhány fiú. Csak a legzsengébbek, akik operettbe illő fontoskodással és kimértséggel őrzik a körletet.

S amíg a fiúk katonásdiznak a színpad bejárata előtt, addig Bojthár mosakszik és borotválkozik. Készül a kapitányságra, Ondriskához, hogy több lőszert hozzanak és lehetőleg kézigránátot is. Az élelmezés sem kielégítő, a fiúk legtöbbje kénytelen hazajárni, mert éhesek maradnak.

A csoport többségét már Szolnoki Flóris vezeti. Aprólékosabb parancsokat osztogat a fiúknak, mint Bojthár. Minden párnak külön feladatokat szab meg, pontosan kijelölve számukra a terepet a Kiserdőben és a Huszár-réten. Alparancsnokokat nevez ki, akikkel félrevonulva a sűrűbb bokrok közé, külön értekezik...

Hoyer Ferkó lett az alparancsnoka a Huszár-réten csatárláncba széthasaló harcosoknak. Feladatuk: állandóan lőni a homokbányában tanyázó szovjet alakulatot, de ritkán a lövésekkel, és változtatott helyekről. Ne figyelhessék meg az oroszok pontosan, honnan kapják a tüzet.

– Hát ez marhaság, én mondom! – szól bele Jaskó Ervin. – Minek támadjuk mi a szovjet csapatot, ha az nyugton hagy bennünket? Ha támadnának bennünket,

félreértésből tennék! Nem azért húzódtak ők a homokbányába, mert ellenünk vannak! Nem ellenségeink...

– Mit zagyválsz, te Ervin? Ha nem ellenségeink, menjenek haza! A magunk dolgára mi is rábirunk – mondja Hoyer Ferkó, és összenéz Szolnokival, de az figyelemre se méltatja a stréberségét...

– Ha negyvennégyben otthonmaradtak volna, nem tudom, most mit csinálnál?... Nyögnél valamelyik gyárosnál! – felesel amaz.

– Sokat okoskodsz, Jaskó – szól rá végül Szolnoki gúnyosan. – Nekünk nem dumafrancikra van szükségünk!

Sértődötten elhallgat hát a fiú; csak magában morog. Mielőtt elindultak, Bojthárral vitatkozott össze, hogy miért nem az üzleteket és gyárakat őrzik inkább? Mit keresnek ők a Kiserdőben? Mi van ott? A fákat kell talán védeni?...

Bojthár mintha nem hallotta volna az utolsó szavakat, úgy bízta meg a Határ út civiltelenítésével.

– Aki felszólításra nem áll meg, vagy nem fordul viszsza, rálőni! – utasította ellentmondást kizáró hangon. – Azok az ellenség álcázott cimborái. Kegyelmet csak én gyakorolhatok!

Jaskó Ervinnek erre is lenne ellenvetése; hogy mit tegyenek, ha élelem után indult asszonyok vagy gyerekek kerülnek eléjük? De csak magában lázad már a merev parancs ellen.

Kettesével osztódnak szét a fiúk a Határ út mentén. Topognak az izgalomtól. Újtelep kizárólagos urainak érzik magukat...

Rózsa Pali a Határ út és a Gyimesi út sarkán levő emeletes ház körül tanyázik csoportjával. Nekik csak ak-

kor szabad lőni, ha netán egy tank „lemerészkedne" a Gyimesi út folytatásán a Határ útig. Szigorú helyváltoztatást kell támadás közben alkalmazniok. Kétszer azonos helyről nem szabad lőni. Így kapták parancsba.

Rózsa Pali csoportjában van Baán Irén, aki lehúzódik a Határ út Kiserdő felőli árkába, és egy bodzabokor fedezetéből végiglát a Gyimesi úton, egészen a homokbányáig. Irén bosszankodik, hogy neki a homokbánya már lőtávolon kívül esik, pedig igen nagy kedvet érez az oroszok közé „gitározni".

– Nehogy vaktában lőjetek a tankra! – figyelmezteti őket Szolnoki. – A hidegvér és tervszerűség már félgyőzelem. Csak akkor a zárótüzet, ha a tankból kilépnének! Fogolyra nincs szükség! Nem vesződünk velük!

Pirosodik a fiúk füle az izgalomtól. Óriási tisztelettel hallgatják Szolnokit, akin nincs semmiféle rangjelzés, csak a nevén szabad szólítani: Szolnoki bajtársnak... Délben mutatkozott be nekik, miután a főhadnagy bajtárs úgy állította eléjük mint a helyettesét, akit egyenesen Maléter miniszter küldött ki Pestről, hogy Újtelep kulcshelyzetét ezzel is hangsúlyozza. Először bizalmatlanul szemlélgették a sovány, beesett arcú katonát, de amikor megszólalt, rokonszenvesnek találták. A furcsa, vékony orrán meg tréfálkoztak is.

Szolnoki Flóris nem beszélt sokat, mert inkább cselekedni szeret, mondta, mint szónokolni.

– A magyar nép a tettek embere; kétszeresen érvényes ez a magyar ifjúságra, melynek ma az a legszentebb kötelessége, hogy minél előbb diadallal fejezze be a magyar nép dicső új forradalmát, megteremtve újra a haza legteljesebb függetlenségét!

– Mért lennénk mi elnyomottak? – akadt fönn ezen Jaskó Ervin, de néhány taps elnyomta csodálkozó kérdését.

Dél óta ismerik csak Szolnokit, de mennyire más már minden. Egyenként vizsgáztatja őket: értenek-e a fegyverhez, tudnak-e helyesen célozni? S a Kiserdőben is előbb megmagyarázza a lövésre sorosoknak, mire ügyeljenek tüzelés közben? Nem mindegy akárhova lőni. Vannak a homokbányának olyan részei, melyeket hasztalan tűz alatt tartani, még ha látszólag belőhetőknek tűnnek is.

Igen, Szolnoki Flóris vérbeli parancsnok, semmi sem kerüli el a figyelmét. Mielőtt indulásra adott volna parancsot, mindenki kapott egy pofányi pálinkát melegítőnek:

– A Huszár-réten nincs etázsfűtés, nehogy befagyjon a feneketek, és tudjatok fingani!

És közöttük van mindig. Nem vonul félre, mint a főhadnagy. Egyszer itt, másszor ott hangzik föl buzdító szava.

A Huszár-réten szétszóródott fiúk már lövik a homokbányát. Némelyik morog ugyan, hogy a segítőtársaikat támadják az oroszokban, de a többieknek más a véleményük. Egyszer innen, majd amonnan dörrennek a puskák.

A homokbányában csakhamar megszűnik a mozgás. Csak néha látnak egy szovjet katonát kibukkanni a dombocskák között. Van, aki lesi ezt az alkalmat, gyűlölettel és vadász-szenvedéllyel...

– Csak pozitív célpontra szabad lőni! – oktatja őket Szolnoki Flóris.

S olyan meggyőzően hangzik az a „pozitív célpont". Mozgó szovjet katona: pozitív célpont. A tank általában negatív célpont, csak az érzékenyebb részei pozitívok.

Akiben ellentmondás támad a harc értelmét illetően, vagy embervadászatnak tartja a szovjet katonákra lődözést, azt legyőzi a többség vak engedelmessége s a lövöldözés varázsa és izgalma. Megfogalmazatlanul gomolyog bennük, hogy ők most kizárólag a hazát védik, de hogy ki ellen és kik ellen és miért, eddig nem jutnak el. Csak lőnek, lőnek...

Meg-megmarja a borús, felhős délutánt a puskák szórványos ropogása. A fiúk legtöbbje betartja a parancsot. Lövés után rögtön métereket kúsznak, míg újabb mélyedést nem találnak. Szerencsére a Huszár-rét mélyedések sorozata. Évtizedek óta használják az újoncok kiképzésére, akik csupa lőfészkekre, futóárkokra, gépfegyver-állásokra, no meg süllyesztett erődítményekre túrták, tagolták a Huszár-rétet.

– Tüzet szüntess! – kiált Szolnoki, aki az első párnál tartózkodik.

Parancsát láncban adják tovább, s mire a Gyimesi úti párhoz ér, már mindnyájan látják, hogy a homokbányából kifordul egy tank, rákanyarodik a Gyimesi útra, és lassan, mintha sétálna csak, közeledik a Határ út felé.

– Csak középről tűz alatt tartani! – ordít Szolnoki, és hátranyargal a Kiserdőbe, hogy a fák védemében érje el a Gyimesi útnál rejtező fiúkat, és egyben közel legyen Rózsa Pali csoportjához.

Maga sem veszi észre, hogyan kerül melléje Baán Irén.

– Adjál két kézigránátot! – lobog a leány szeme, és olyan elszántság van az arcán, hogy Szolnokinak eszébe se jut a kérés megtagadása.

– Tudsz vele bánni? – kiált az árokban már hajlottan osonó leány után.

– Hülye vagy, jószágom? Nem játszani kértem!

Szolnokit bosszantja a pökhendi hang, de rögtön felejti, mert minden figyelmét leköti a tank, mely megállt, s majd arra fordul, ahonnan tüzeltek rá. Azután lead egy sorozatot a Huszár-rétre, csak úgy fröcsköl a sárga-vörös homok.

A Határ út felől lődözni kezdik a tankot.

– Megőrültetek, állatok? – ordít Szolnoki Rózsa Paliék felé.

Az új irányból jött lövésekre a tank visszakanyarodik, és megindul a Határ út sarkán levő ház felé. Hallani a lánctalpak csikorgását.

Szolnoki üzen Hoyer Ferkónak, hogy húzódjanak közelebb a Határ úthoz, azután indul Rózsa Paliék irányában, mert számít rá, esetleg segítenie kell a marháknak, ha már magukra vonták a figyelmet. Nem játékból lódult arra a tank.

Ekkor ugrik ki Irén az árokból. Szőke haja lobog, mint a kurta zászló.

Szolnoki kiáltani akar, hogy várjon még, csak akkor dobja, ha a tank megáll, de mégsem kiált, nehogy megzavarja a leányt, aki időzíthette már úgyis a kézigránátot, s ha megakasztja, a kezében robbanhat föl és szétvágja...

Irén eldobja az egyik kézigránátot, majd nyomban a másikat. Mindkettő a tank elé esik, és fölcsapja a Gyimesi út makadámját. Csattognak a kövek a páncélzaton. Por és füst burkolja be a tankot, amely hirtelen megáll.

Irén előrenyargal a Kiserdőbe, és ledobja magát egy bokor alá.

Szolnoki meg a fiúk azt hiszik, hogy a tank harckép-

telen lett, megsérülhetett a futószerkezete. Feszülten lesik, nem nyitják-e föl? Rózsa Pali másodmagával már kilép a ház mellől, és az árok mélyén, ahonnan Irén támadott, kúsznak a tank felé.

A következő pillanatban tűz csap ki a tankból, s egy időben akkora dörrenés, hogy a fiúk rémülten behunyják a szemüket, azután még egynéhány dörrenés, hasonló erejű, hogy reszket a levegő, és dőlnek, szakadnak a sarokház falai. Fehér por lebeg az omló téglák nyomában, és ijesztően recsegnek a támasz nélkül maradt tetőzet gerendái.

A lövések után megfordul a tank. Golyószóróval fésülnek belőle a Kiserdőbe, s ahogy megy a dübörgő, csikorgó acélalkotmány, vissza a homokbányának, végigpásztázza a Huszár-rétet. Onnan is tüzeltek rá.

– Mire volt ez jó? – rikácsol Jaskó Ervin, és mutogat az összeomlott ház felé, s közben maroknyi csoportjával behúzódik a Kiserdőbe. – Minek támadtuk őket?...

Kivörösödött arccal nézi a társait.

– Mi kezdtük, nem ők! – folytatja, hogy meggyőzze a fiúkat. – Joggal gondolhatják, hogy ellenük vagyunk! Nem igaz?...

Nincs hallható visszhangja Jaskó kétségbeesésének. Vagy talán az a válasz, hogy rémülten lapulnak a fiúk. Legszívesebben belebújnának a földbe, ha lehetne. Hát még, amikor aknák csapódnak közéjük a homokbánya felől. Nem Jaskóék csoportjába, hanem Hoyer Ferkóéba. Tisztán hallják a robbanást megelőző éles fütyülést. Nagyon kevésnek van mersze nézni, hol vágódik föl a Huszár-rét füve és homokja.

– Elszakadni! Elszakadni! – üvölti a fiúknak Szolnoki,

mert attól tart, hogy a tank újból visszatér, csak megerősítésért ment.

Kúsznak a fiúk a Kiserdőnek, hogy minél előbb elérjék az elrejtő fákat, s ott várják meg Szolnoki újabb parancsait.

– Sebestyének! Halló, Sebestyé-é-nek! – ordít Hoyer Ferkó. – Miért nem mozogtok? Küldöttséget vártok talán?

Hasztalan a kiáltozás. A két Sebestyén-fiú mozdulatlanul fekszik a Huszár-rét fűvén. Közelükben sárgán virít a frissen föltépett föld.

– Ott robbant az akna! Ott ni! – mutatja az egyik fiú a Kiserdőből.

– Sebestyének! Elszakadni, a krisztustokat! Mit késlekedtek? Gyertek már! – integet feléjük Hoyer Ferkó.

– Ne integess, hanem menj oda hozzájuk! Nézd meg, mi van velük? – ezt Szolnoki mondja.

– Biztosan megsebesültek – véli az egyik fiú, aki Sebestyének közelében hasalt az akna robbanásakor, s most vacog a foga még.

– Lehet, hogy elkábultak a légnyomástól.

Rózsa Pali mészporosan, verítékes arccal ér Szolnoki Flóris közelébe.

– Ne hozzám gyere, te, hanem rohanj, vagy küldess Schubertért! Sérültjeink vannak! Azonnal jöjjön a kocsi!

– Annak itt kellett volna várni valamelyik ház mögött!

Irén megjegyzése ez; előbújt ő is a fák közül, hogy csatlakozzon a bizonytalanul gyülekező fiúkhoz.

– Te meg várhattál volna, amíg a tank megáll! – oktatja őt Szolnoki Flóris.

– Miért nem szóltál neki, apafej, hogy álljon meg? – vágja vissza foghegyről a leány, és mintha tornászna, csap-

kodja magáról a mészport és a pufajkájára tapadt szöszmőt.

Szolnoki uralkodik magán. Csak végignézi, megvetéssel, a leányt, és parancsot ad:

– Kettesével, oszoltan, indulás haza! Hoyerék maradjanak, várják meg az autót!

A Gyimesi út és Határ út sarkán, a félig leomlott ház körül, emberek sokasodnak. Az ereszkedő szürkület lassan-lassan takargatja őket. Leülepedett már a por, s tisztán látni a félig leomlott szobák tarka falát. Az egyik alatt még maradt annyi padló, hogy tart egy régimódi szekrényt.

Hirtelenül visítozás szopránja hasít bele a Kiserdőbe, de befurakodik Újtelep utcái közé is, mint a pusztulás elnémíthatatlan áriája. A leomlott ház lakója szaladgál eszelősen a romok előtt.

Néhány fiú megdöbbenten bámulja. A visítozás és futkosás a negyvennégyes bombázásokra emlékezteti őket, mint a feléjük virító fehér falcsonkok is. Nem így gondoltuk – vág beléjük az iszonyat és lelkiismeretfurdalás...

– Gyertek segíteni! – kiált rájuk Jaskó Ervin.

Néhányan futásnak erednek a ház felé.

Persze, segíteni kell! Mozdulna már a többi is, de egy váratlan jelenet visszatartja őket. Az első fiút, aki a házhoz ér, egy asszony pofozza és lökdösi.

– Csirkefogók, gazemberek! – hallják a fiúk az asszony ijesztő jajongását. – Nektek köszönhetjük! Nektek, ti... Takarodjatok!

– Hazaárulók, gengszterek!... – ugrik ki a csoportosulásból egy férfi, és kezében kerítésléccel, fut Jaskóékkal szemben. S követik még néhányan...

– Elmenjetek innen, ti szarháziak! Mit akartok? Összelövetni Újtelepet?

Düh és fenyegetés, indulat és gyűlölet...

Jaskó Ervin magyaráz valamit, miközben hátrál a társaival együtt, de összevissza kiáltozás a válasz.

A megpofozott fiú az arcát tapogatja, és káromkodik.

– Hallgass, igazuk van! – csillapítja Jaskó Ervin, és visszafordul csapatával az őket fenyegető férfiak, nők elől. – Ezt akartátok, mondjátok? – kérdezi a Kiserdő szélén várakozó fiúktól, akik megzavarodottan hallgatnak. – Na, beszéljetek, ti hősök!

– Akarta az atyaisten! – mordul végre valamelyik.

– Azt hiszem, mi nagy marhák vagyunk! – mondja a megpofozott fiú, és nem mer visszanézni a ronccsá vált házra és gyülekezetére...

Lassan megindulnak és kullognak a Nyári Park felé. Szótlanok és fáradtak. Riadalom és zavarodottság bujkál bennük. Jóval előttük Baán Irén lépked határozottan és keményen, a mögötte lépést tartó Rózsa Palival. Ők csak legyintettek a ház körüli forrongásra.

Ezalatt Szolnoki fölment a Huszár-rétre, Hoyer Ferkóhoz, aki tehetetlenül topog a mozdulatlan Sebestyén-fiúk mellett.

– Élnek?

– Igen, azt hiszem... nincsenek észnél. Csak jönne már Schubert! – sóhajt, és Újtelep felé kémlel.

Szolnoki lehajol a Sebestyénekhez, megfogja a pulzusukat:

– Nagyon gyenge – csóválja a fejét.

– Nézd csak, Szolnoki bajtárs, most veszem észre, csupa vér alattuk a fű. Egész tócsa van – borzong Hoyer

Ferkó, aki életében most lát először ennyi frissen kifolyt embervért.

Végre megérkezik a Rába.

Szolnoki és Schubert úgy emeli teherautóra a két élettelen fiút, mintha zsákok lennének. Bevéresedett kezüket homokkal tisztítják le. Hoyer Ferkó elfordul tőlük...

– Teljes gázzal a kórházba! – ugrik föl Szolnoki az autóra. – Talán még nem késő! – nézi a viaszsárga arcokat, a vértől és homoktól ragacsos pufajkákat.

– Igazi hősök! – mutat rájuk, hogy hallja az a fiú is, aki kihajol a teherautó oldalán, háttal a kocsi fenekén fekvő Sebestyéneknek és Szolnokinak, és hány, hány, mint a részegek, akik nyakig vedelték magukat.

Újtelepre lassan leereszkedik a novemberi sötétség...

Másodszor pólyálják már az est árnyai Kaszás Jóska celláját, és még mindig nem tudja, mit akarnak vele. Arra csak végső riadalmában gondol, hogy fölakasztják vagy agyonlövik mint kommunistát, mert bízik abban, csak akad valaki a kapitányságon, aki igazolja, hogy nem volt párttag.

Nem azért, mintha szégyellné vagy bánná, csak az igazságért.

Nem, Kaszás Jóska még nem párttag, csak az újtelepi 33-as Építőipari Vállalat DISZ-szervezetének vezetőségi tagja. Talán ezért csukták le? Ezért szálka valakinek a szemében? Ostobaság. Fiatalok sok ezrét, sőt tízezrét lehetne ilyen indokkal börtönbe vetni. Kinek használnának a társadalom ilyen megcsapolásával? Mit vétettek mint fiatalok, és mit véthetett ő? Semmivel sem akart többet, mint a vállalat többi fiatalja, akik komolyan vették és szerették a munkát, és keresni akartak, hogy öltözködni és szórakozni tudjanak.

A kőművesmesterség nem könnyű foglalkozás, de akinek kedve és ereje van hozzá, és aki mögött úgy sorakozik a család apai és anyai ágon, nemzedékről nemzedékre visszamenőleg, mint kőművesdinasztia, hát az maga

sem lehet más, csak kőműves, méltó folytatója és megtestesítője a családi tradícióknak.

Kaszás Jóska is így lett kőműves. És azért maradt az, mert győzte erővel, és fogékony volt a munkát megkönnyítő vagy meggyorsító újítások és gépesítési lehetőségek alkalmazására. Egyik legjobban kereső munkása az újtelepi 33-as Építőipari Vállalatnak.

Ha nem lenne annyira fiatal, művezető lehetne, híven a kőműves Kaszásokhoz, akiknek szakmai hírét hosszú évtizedek emlékei és épületek százai őrzik. Az új idők szokásai, a szellemi és anyagi igények növekedése Kaszás Jóskát is kiemelte a kőművesek kevésbé rokonszenves tradícióiból. Ha az öregebb malterosok sopánkodnak az esti fröccsözések közben, hogy a mai fiatalság „más", mint az ő fiatalságuk volt, ez igaz, mert a maiak inkább a kerékpárt és a motort dédelgetik. Ez sem olcsóbb szenvedély, mint az ital, de mindenképpen több az értelme.

A józanok és motorosok közé tartozik Kaszás Jóska is. És ha azért tagja a DISZ vezetőségének, mert így könnyebben és gyorsabban letehette a motorkerékpár- és gépkocsivezetői vizsgát, ennyi önzést még akkor is meg kellene bocsátani egy fiatalembernek, ha csak névleg lenne a DISZ-ben, de mozgalmilag nem.

Kaszás Jóskát ilyen szemrehányás nem érheti, mert a motorja mellett még jut ideje a DISZ-ben tevékenykedni, nem kis örömére a lányoknak. S ez velejárója a Kaszások tekintélyének.

A közszereplés is családi hagyomány; még egyetlen Kaszás sem halt meg csak kőművesként, hanem a mesterség űzése mellett a társadalmi munkában is kiemelkedtek. Még természetesebbé vált ez a fölszabadulás után. Az

öreg Kaszás sem markolássza már a vakolókanál nyelét, de közmegelégedésre a vállalat személyzeti osztályának vezetője, akinek a kezében már otthonos a töltőtoll, nemcsak a tégla, aki éppúgy megállja a helyét az íróasztalnál, mint az állványokon, és aki nemcsak a szűkebb családja gondját tudja viselni, de mint az üzemi pártszervezet vezetőségének tagja, a kommunisták több százezres családjában is megbecsült és kiemelkedő egyéniség.

S a fiatal Kaszásnak külön érdeme, hogy nem apja tekintélyéből emelkedett fölfelé. Nem a személyzeti osztály vezetőjének és a pártbizottság tagjának a fiát tisztelik és szeretik benne, hanem a szorgalmas, szakmáját értő munkást, a többiek gondjában osztozó társat.

Külön élvezi azt a tekintélyt, amit nem mindennapi erejével érdemelt ki magának. Az erejével azonban sosem él vissza. Jókedvében féltenyerén, mint egy tálcán, megemeli, megcsücsülteti néha a formásabb leányokat. Egyetlen szenvedélye a motor. A Csepeljét jobban szereti még a leányoknál is, noha nem veti meg a dudoribb formájú fehérnépet sem. Minden vágya egy Moszkvics-autó. Erre gyűjti a pénzt. A Moszkvics bírja a hazai utakat, lehet vele kószálni az országban mindenfelé.

Ami a politikát illeti, tudja, mi a tőkés és a szocialista társadalom közötti különbség. Ezt még mint gyerek megtanulta a saját bőrén, kőműves apja fölszabadulás előtti sanyarú életének részeseként. A fölszabadulás után mégsem tanult többet, mint amennyit a mesterségéhez kellett, s amióta szakmunkás, minden nyáron „előveszik", hogy tanuljon tovább, legalább érettségiig, de kitér előle...

Most kommunistaként csapták rá a cellaajtót, olyan fifikával, hogy belepirul, ha rágondol. Az a tetyetutya

Szabó Mihály közrendőr jött ki érte a kapuhoz, amikor már silbakolt az utcán, hogy menjen utána. Hát ment. Azt hitte, valami új feladattal bízza meg az a jótorkú főhadnagy.

Még akkor sem gyanakodott, amikor az alagsor egyik vasajtaja előtt Szabó elkérte a puskáját, majd beléptette a félhomályos fülkébe, hogy várjon csak nyugodtan, és rázárta az ajtót.

Egy ideig türelmesen várt, azután dörömbölni kezdett. Semmi. Kisvártatva újra kezdte. Megint semmi. Harmadszor már úgy rugdosta az ajtót, hogy mennydörgött az egész alagsor. Végre jelentkezett Szabó közrendőr, de csak pökhendien beszólt a kémlelő nyíláson:

– Mit akarsz?

– Ti mit akartok itt velem? – ordított dühösen. – Engedj ki!

– Szeretnéd, mi, te büdös kommunista? Várj a sorodra!

Mire Kaszás Jóska magához tért a meglepetéstől, újra egyedül volt. Szabó Mihály magára hagyta, hiába üvöltözött utána.

Hogy ő büdös kommunista? – kalapált folyton az agyában. De miért? Mi történt künn a világban? Elsején már nagyjából helyreállt a nyugalom, elhallgattak a fegyverek. Hogy vasárnap hajnalban mi történhetett Pesten, nem tudja, csak a ricsajra ébredt, a társbérlők gágogására, hogy a szovjet csapatok megtámadták az országot, és Pesten már folyik újra a vér, lövik a várost...

Nem értheti Kaszás Jóska pontosan az események hátterét, mert hónapok óta vidéken dolgozott, és nem járt haza rendszeresen. Kinek van kedve a szép nyárvégi és

őszeleji napokban órákig vonatozni, amikor vidéken is szórakozhat az ember? Amikor a vidéki leányok előtt nagyobb egy pesti legény tekintélye... A téeszeknek építettek lakásokat...

Amikor október huszonharmadika után hallotta, hogy leálltak a vonatok, meghökkent. Mi lesz vele? Szerencsére, építési anyagban nem volt hiány, a napi munka meg elvonta figyelmét a külső eseményektől. Később már idegesítette a rádió. Rémtörténetek sorozatát hallhatta napról napra...

Csak november elsején keveredett haza. Egy ugyancsak vidéken rekedt újságíró, aki írt róla néhányszor, szerzett valahonnan autót, sofőr nélkül; ennek a vezetését vállalta, ami nem volt könnyű, mert a négyüléses Skodában heten szorongtak, és negyedóránként megállították őket az önkéntes nemzetőrök, hogy nem ávósok-e?

Tehát amikor november elsejének estéjére hazaért Újtelepre az anyjához, csak az Üllői úti rombolások képét vitte magával, és a legelképesztőbb híreket a parlament előtti öldöklésekről, a rádió körüli harcokról, a Köztársaság téri akasztásokról, kommunisták üldözéséről, a párt megszűnéséről.

Az apja nem volt otthon. Még a hónap derekán hivatalos delegációval Csehszlovákiába utazott, az anyja viszont nem tudott mást mondani, mint amit Pesten hallott már, kiegészítve azzal, hogy Újtelepen sincs már pártszervezet, elzavarták a tanács elnökét, és megalakították az újtelepi forradalmi tanácsot.

A vállalatnál sem talált mást, csak a fél műlábú Guszti bácsit, a portást, aki a vállalati telepen lakott, s aki csak annyit mondott neki félősen és szomorúan, hogy: „egye-

lőre ne mutatkozz, Jóskám, itt nálunk, mert nagyon haragszanak apádra meg rád is. Várjátok meg, amíg hívnak benneteket". Fölényesen nevetett Guszti bácsin, és egy percig sem hitte, amit az öreg ránézve mondott. Hogy az idősebb Kaszásra haragszanak egyesek, ez vele jár a beosztásával. Ki az a személyzetis, akinek nincs haragosa?

De miért haragudnának őrá? Eh, nevetséges, Guszti bácsi rémeket lát. Öreg ember, és begyulladt néhány szájaskodótól.

Csak azért nem ment többet a vállalathoz, mert találkozott a szőke Jolics Pistával, akit nemcsak a DISZ-ből ismert, hanem gyerekkora óta mint szintén újtelepi srácot. Jolics Pista nemzetőrösködött az utcán, az elszelelt rendőrök helyett, hát beállt ő is nemzetőrnek. De azt meg szombaton már föloszlatták.

Vasárnap reggel azért ment a kapitányságra, hogy fegyvere legyen, ha már Pesten újból harcolnak; fegyvere, mint Jolics Pistának, akinek volt esze, mert megtartotta a puskát és hazavitte. Nem adta le, hiába követelték...

És mi lett a vasárnap reggeli jelentkezés vége? Ül a cellában mint büdös kommunista, és nem tudja, mi lesz a sorsa? Az anyja is egyre többször az eszébe jut. Mit gondolhat, szegény asszony, mi történhetett vele, hogy nem ment haza...

Tegnap este adott neki Szabó Mihály rendőr egy darab száraz kenyeret meg egy kulacsban vizet, de semmi mást és nem többet. Szólni egy szót se, hiába szidta, majd kérlelte; makacsul hallgatott, mintha megsüketült, megnémult volna.

Hétfőre sem változott a helyzete. Hallotta, hogy a szomszédos cellákba is vihetnek embereket, mert kommu-

nistázták őket. Néha meg mintha vertek volna foglyokat: a zuhogásokból, fájdalmas ordításokból és káromkodásokból következtette.

Ilyenkor mindig készenlétbe helyezte magát. Ha őhozzá is bejönnek, hogy megverjék mint kommunistát, annak csak halál lesz a vége, mert olcsón nem hagyja magát...

Estére megint elfogyott a türelme...

Dörömböl, öklözi a cella ajtaját. Ha nem sajnálná a cipőjét, szétrugdosná vele az ajtót...

Egy fiatal, fegyveres civil szól be hozzá:

– Mit akar? Miért nem marad csöndben?

– Vigyetek kihallgatásra! Tudni akarom, miért vagyok itt?

– Ne vicceljen, tudja maga jól! Ha nem volna kommunista, nem lenne itt!

– De a hétszentségit, én nem vagyok párttag, nem érted?

– Annál jobb, mert akkor biztos, szajrézott valamit. Itt nincsenek mások, csak kommunisták és szajrések!

– De nem is szajréztam, hallod? Vigyetek kihallgatásra! Az igazamat akarom! Nem csináltam semmit! – öklözi az ajtót.

A fegyveres jóindulatú kamasznak látszik, habozva kukucskál be a kémlelőnyíláson.

– Mióta van maga itt? – kérdezi némi szünet után.

– Még tegnap reggel óta, te!

– Mit csinált hát?

– Mit csináltam volna? Egy főhadnagy választott ki, és puskát adott, hogy álljak a kapu elé őrnek.

– Tegnap én is láttam egy főhadnagyot. Magas, fehér arcú, bajusztalan ember volt...

– Na, az volt! – reménykedik Kaszás Jóska. – Itt van? Szólj neki, hogy itt vagyok, és nem tudom, miért...

– Ma még nem láttam!...

– Itt kell annak lenni a házban! Ő a parancsnok!...

– Rendőrszázados a parancsnok, nem főhadnagy...

– Keresd meg, pajti! – szinte könyörög már Kaszás Jóska. – Valami tévedés miatt vagyok én itt, ezt szeretném tisztázni.

– Lehet – bizonytalankodik a fegyveres fiú, de azért hajlik a kérésre. – Majd megkérdezem fönt.

Kimondhatatlanul lassan múlnak a percek. Türelmetlenségében már újra dörömböléshez kezdene, amikor kulcs fordul a zárban.

Két fiatal fegyveres nézegeti óvatosan a gyér világításban. Vele egykorúak lehetnek. És megismerik, határozottan emlékeznek rá. Mert nem is lehetne nem fölismerni egy olyan erős és szokatlanul magas termetű fiút, mint Kaszás Jóska. Tegnap reggel találkoztak vele a folyosón. Válogatta a puskákat, és ő volt az, akit az a kemény hangú főhadnagy őrnek állított a kapu elé. Őket akkor kiküldték a kultúrházba, csak este tértek vissza. Mi történhetett közben ezzel a fiúval, hogy lecsukták? Azért, mert kommunista?... A fegyveresek sem értik a dolgot, de logikusnak érzik, hogy ártatlan lehet. Viszont a fülükben riog a százados úr szigorú intelme...

– Na, gyere, viszünk a százados úrhoz!

– Végre! Ki az a százados úr?

– A forradalmi kapitányság parancsnoka! Ha szökni próbálsz, tudod, mi vár rád?

– Miért szöknék meg, hülyék? Nem csináltam én semmit.

– Kommunista vagy! – mondják a fegyveresek.

– Nem vagyok párttag, de ha az lennék, se szöknék meg, mert nincs rá okom.

– Ezt te mondod! Nem a szép szemedért vettek őrizetbe.

– Majd kiderül a parancsnoknál, hogy miért? Nem vitatkozom veletek.

Némileg megnyugodva megy Kaszás Jóska a két fegyveres között. Valami csak történik vele. Nincs más nála, csak a személyi igazolványa és egy vállalati kiküldetési rendelvény, megbízólevéllel.

Irányítás nélkül is tudja a járást, talán jobban, mint akik kísérik. Tudja, hogy a földszinti folyosó végén van a parancsnoki szoba. Néhányszor már járt ott...

A fegyveresek unottan követik. Bizalmuk van Kaszás Jóska iránt, valami tévedés történhetett a fiúval.

Kaszás Jóska bátran és bizakodva lép be a parancsnoki szobába, mint aki hisz a maga igazában. Gúnyos, fölényes hang fogadja:

– Hát te vagy az a kommunista fattyú, aki nem férsz a bőrödbe? Volt bátorságod kihallgatást kérni? Hej, ha tudtam volna... Na, nem baj, mi már régen ismerjük egymást, igaz? Nem fogunk unatkozni!

Kaszás Jóska az első pillanatban azt hiszi, játszanak vele. Valaki pokoli tréfát eszelt ki a bosszantására, fölhasználva a zavaros helyzetet. Csak tudná, hogy ki? És mit keres itt Dönci bácsi?

Mert a terjedelmes íróasztal mögött álló hasasodó, kopasz férfi, a gyűrött és istentelenül álló rendőrszázadosi uniformisban nem más, mint Ondriska Odön bácsi, az újtelepi 33-as Építőipari Vállalat éjjeliőre.

– Jó estét, Dönci bácsi! – nevet rá megkönnyebbülten, és megnézi a mellette álló két fegyverest, nem árulja-e el az arcuk, hogy sikerült komédiáról van szó. De a fiúk inkább csodálkoznak, és igazoltnak tudják véleményüket. Ismerős ez a Kaszás, nem veszedelmes kommunista, hiába gorombáskodik vele a százados úr. Ha olyan veszedelmes ember lenne, nem merné Dönci bácsizni a századost...

Hanem ami Kaszás Jóska várakozására, hogy kiderül a tréfa háttere, rácsattant, azt életében nem felejti el. Ondriska Ödön akkorát ordít, és csap az asztalra, hogy a két fegyveres megrezzen.

– Kuss, te bitang! Én nem vagyok neked Dönci bácsi! Az az idő már elmúlt, kedves elvtárs úr!

Kaszás Jóska meghökken. Az ordításból valódi haragot érzett. Nem, ez már nem lehet játék, sem tréfa. Valami nincs rendben. A századosi egyenruha is érthetetlen. Ondriskából hogyan lett rendőrszázados?... Megzavarodva dadogja:

– Bocsánat, Ondriska elvtárs!...

Az ordítás még fokozódik:

– Micsoda-a-a? Elvtárs?!

És Ondriska Ödön előre jön, egészen a fiú elé. Kopasz fején fénylik az ösztövér izzású villany. Kidüllesztené a mellét, hadd lássák, ki ő, de melle helyett a hasa dudorodik jobban. Mulatságos alak.

– Mi vagyok én, te, kommunista bitang? Elvtárs? Ezt mered nekem mondani? Hát majd adok én neked elvtársat, neszel – és azzal teljes erővel pofonvágja Kaszás Jóskát.

A két fegyveres, a fiú mögött állnak, bután neznek ösz-sze. Sajnálják Kaszás Jóskát. Mindegyik arra gondol,

hogy a rendőrszázados is kommunista lehetett, de most az ellenkezőjét akarja bebizonyítani a fiú előtt, aki régebbről ismerheti őt, hisz oly bizalmasan szólította, amikor belépett hozzá.

Ondriska Odön vörös és fujtat. Esetlen pocakosságával úgy áll a majd kétméteres fiú előtt, mintha annak játékbábja lenne.

– Az a híres apád itthon van?

Kaszás Jóska hallgat. Ég az arca a pofontól. S ha nem is érti, hogyan lett Ondriska Dönci bácsiból rendőrszázados, de az már eszébe jutott róla, hogy továbbszolgáló őrmester volt Horthyék alatt. Sokat vitázott emiatt az apjával, aki sosem helyeselte, hogy Ondriskával annyi kivételt tesznek. Az apja mindig óvatos volt Ondriskával szemben, aki betonozó munkásként került a vállalathoz, így dolgozott néhány évig, de később megsajnálták, mert idős kora miatt nem bírta a nehéz munkát; lemarasztotta a brigádot. Nem akarták elküldeni, megtették éjjeliőrnek. Most pedig rendőrszázados!...

Milyen fenyegetően és ridegen dagadozik a villanyfényben, Kaszás Jóska csak magában töpreng ezen a meglepő változáson. És nem érti, nem, nem! Ondriska Odön mindig olyan alázatos volt és jámbor, mint aki a légynek sem tud és nem is akar ártani. Amikor egy brigádban dolgoztak, hányszor bízta meg könnyebb munkával, mert sajnálta a vén Dönci bácsit. Soha nézeteltérés, vita nem volt közöttük. Bármit mondott, ellenvetés nélkül teljesítette. Mindig Jóska fiam volt neki, most meg pofonvágja, és mindenféle kommunista bitangnak lehordja.

– Hallgatsz, te rohadék? Azt kérdeztem, apád itthon van?

– Nincs – mondja a fiú halkan.

– Sajnálhatod! Nem tudsz tőle elbúcsúzni! – gúnyolódik Ondriska Ödön, és visszasétál az íróasztal mögé. Úgy terpeszkedik ültében, ahogy a Ludas Matyiban rajzolják az öntelt hatalmasságokat. A nemzetiszínű karszalag már lecsúszott a könyökéig...

Kaszás Jóska mozdulatlanul áll, és nézi a pocakos Ondriskát. Mint egy víziló, olyan esetlen. S a pofon sajgása úgy növekszik a fiú arcán, ahogy az undora. Ha visszaadhatná a pofont, Ondriska menten kiesne a századosi gúnyájából, akkorát sózna a pofájára.

– Hogyan akarsz megdögleni? Golyó vagy kötél? Választhatsz, bitang! Nem érdemelsz mást! – hangzik az íróasztaltól.

– Én nem csináltam semmit! – felel a fiú elszántan, és farkasszemet néz a totyakossal.

– Hazudsz! – rikácsol Ondriska Ödön. – Csak fegyverhez akartál jutni, hogy elbánhass a hazafiakkal!

Kaszás Jóskában lobbot vet az önérzet:

– Aki ezt híreszteli rólam, az rágalmaz! – kiáltja.

– Kuss, te kommunista fattyú! És vigyázz a pofádra, mert még egyszer beverem! Egyébként biztosítok neked egy kis időt, hogy elmélkedhess a sorsodon! Nem sokat, csak néhány napot, amíg eldöntik, hogyan ugrasszák ki belőled a lelket – vigyorog Ondriska. – Apád sem fogja a sorsát elkerülni, ezért kezeskedem!

A két fegyveres újra összenéz, azután Ondriskát figyelik, aki mintha trónon ülne és alattvalóit nézné, úgy dől hátra a széken.

– Kötelet kapsz, te koszos – sziszegi. – Kötelet!...

Kaszás Jóska megdöbbenve hallgatja, és most már

tudja, nincs kétsége, hogy nem Dönci bácsival, az éjjeliőrrel áll szemben, hanem Ondriska Ödön volt zupásőrmesterrel, a Horthy-banda egyik utolsó pribékjével, aki elérkezettnek látja a maga idejét, és kíméletlenül taposni, bosszulni akar, ahogy arra véres kezű, szadista feljebbvalói hajdan megtanították. Meglódul benne az életösztön, és szeme sarkából a mellette álló fegyvereseket méricskéli, a maga erejében bízva. Jóval alacsonyabbak nála, és vékony csontjuk sem árulkodik annyi erőről, hogy ne bánhatna el velük. De hogyan?... A fegyver keresztben van a vállukon. Mire lerántanák, hogy lőjenek, addigra...

– Melyikőtöknek van jó írása, bajtársak? Olvasható! – mozdul meg az asztalnál Ondriska, és papírt szed elő.

Az egyik fegyveres közelebb lép.

– Gyere ide mellém, és írd, amit diktálok – rendelkezik gőgösen. – Írtál már jegyzőkönyvet?

– Írtam. Másolat is kell?

– Ezt a bitangot másolat nélkül is fölakasztják!... Na, kezdjük!... Jegyzőkönyv... Ezt középre!... Felvétetett ezerkilencszázötvenhat évi november hó ötödikén este az újtelepi kapitányság parancsnokságán... Olvasható legyen!

Míg a fegyveres írja, Ondriska öntelten fölnéz.

– Te meg vidd vissza ezt a bitangot! – utasítja a másik fegyveres. – Látni sem akarom többet!...

Itt az alkalom – fogja el az izgatottság Kaszás Jóskát, amikor újra a folyosón vannak, s közelednek a kijárat felé.

– Gyere mellettem nyugodtan. Együtt megyünk – szólal meg a fegyveres mellette. – Nincs itt semmi keresnivalónk. Kiderült...

Kaszás Jóska már válaszolna, de a másik óvatosságra inti:

– Egy szót se még, csak gyere velem. Orjáratra megyünk, érted?!...

Ha nem lenne biztató a hang, esetleg azt hihetné Kaszás Jóska, hogy az utcán akarja majd lepuffantani...

A bejáratnál többen állnak, és érdeklődve nézik őket.

– Adjatok egy puskát a bajtársnak! – mutat a fegyveres Kaszás Jóskára. – Földerítesre megyünk!...

Ketten is ugranak, és hozzák a puskát.

Az utcán vágni lehetne a sötétet. Sűrűsíti a köd. Az első sarokig szótlanul mennek.

– Néhány napig ne aludj otthon, ajánlom! Hátha kerestet ez a vaddisznó!...

– Köszönöm – hálálkodna Kaszás Jóska, de:

– Ezek ellenforradalmárok, te, rájöttem... Még jó, hogy erőszakoskodtál a fogdában, legalább így én is tudom mihez tartani magamat...

– Visszaadom neki a pofont, elhiheted...

– Add ide a puskát, szükségem van rá, azért szereztem így! – folytatja a másik. – Ennyivel is kevesebb maradt nekik... Mondd, merre mész?...

Kaszás Jóska a Határ út felé mutat. Ellenkező irányba, mint amerre lakik. Már megfogadta a tanácsot.

– Hát akkor szervusz! Talán még találkozunk.

S egy gyors kézfogás után eltűnnek a sötétben...

Bojthár éppen elkészült a mosakodással és borotválkozással, már a köpenyét emeli, hogy a kapitányságra menjen, amikor az őrség jelenti:

– Főhadnagy bajtárs, egy leány keresi!

– Egy leány? – kérdezi tűnődve. Talán Ágnes? Vagy valakit küldött? – A nevét nem mondta?

– Megkérdezem mindjárt!

Bojthár állva várja meg a választ.

– Hoyer Magda. A Ferkó húga! Azt mondja, tud róla a főhadnagy bajtárs.

Bojthár tudja már, miért keresik. Kicsit bosszús, hogy föltartják. Ezt már Szolnoki elintézhette volna. Minden aprósággal ő foglalkozzon, a parancsnok? Ha már így van, mindegy...

– Küldd be! – mondja a várakozó fiúnak kimérten.

Hoyer Magda kopogtatás nélkül lép be a szobába. Hullámos, feketébe árnyalódó haja a vállát veri. A száján kevés rúzs, amitől kedves finomságot kap a szokatlanul sápadt arca. Nyakig fölgombolt lódenkabátját nem szorítja öv a derekához, s ez meg szinte előkelővé teszi a külsejét. Duplatalpú sportcipő van a lábán.

Bojthár majdnem megfeledkezik a szerepéről, annyira

meglepi a leány bája, nagy, kék szeme, de elsősorban a hajviselete, ami Ágnest juttatja eszébe. Tíz év előtt Ágnes is így viselte a haját. Elfogódottan mutatkozik be Magdának, aki zavartan viszonozza, majd:

– A bátyám szólt, hogy... – kezdené, de Bojthár átveszi tőle a szót.

– Helyezze magát kényelembe, mielőtt megköszönném, hogy eljött. Talán vesse le a kabátját, nehogy megfázzon, ha újból kimegy. Nálunk meleg van.

Csupa udvariasság és figyelem Bojthár. Elégedetten veszi szemügyre a leányt, aki halványzöld kötött blúzában, sötétbarna szövetaljában a legkényesebb ízlést is kielégítené, ha vizsgáztatnák öltözködését. Nem hitte volna, hogy ezen a proli Újtelepen ilyen választékos ízlésű, finom megjelenésű leányok akadnak. Alig mer Magdára nézni, nehogy feltűnjön, milyen kedvére való a kötött blúz alatt hullámzó leánytest.

– A bátyja megmondta, miről van szó? – és leül Magdával szemben.

– Igen. Nincs elsősegélyesük.

– Vívjuk a forradalmi harcot, küzdünk az ellenség ellen, és közben sebeket kaphatunk. Ez velejárója a harcnak. Vegye ki belőle maga is a részét!

Magda csak a szavakat találja ismerősöknek, a fogalmakat, hisz annyiszor hallja az üzemben és otthon, de a szavakból kialakított meghatározások már kívül esnek világán. A politika férfiakra tartozik.

– Kötszer van? – kérdezi.

– Majd lesz! Ért az elsősegélynyújtáshoz?

– Tanfolyamot végeztem, amikor még a Selyemgyárban dolgoztam.

– Az nem sok. Ott csak üzemi balesetekről kaptak kiképzést.

– Meg légoltalmi segélynyújtásokról – egészíti ki Magda, és otthonos természetességgel teszi egymásra a lábát, hogy kényelmesebben üljön. S mert sportharisnyát visel, meztelen, gömbölyű térde takaratlan marad.

– Akkor kitűnő! – élénkül meg Bojthár a leány mozdulatára. Külön szobát rendezünk be kötözőhelynek, s maga lesz a teljhatalmú parancsnoka.

– Aludni is lehet ott? – kérdezi Magda reménykedve, mert minden azon múlik, hol alhat, hogy megszabadulhasson hazulról. – Nagyon messze lakom...

Bojthár fürkészve nézi a majdnem közönyösséget tanúsító leányt. Lényeget kifejező, szabatos mondatait kicsit gépiesnek érzi. Mintha nem lenne benne semmi érdeklődés. Viszont a közönyösség és gépiesség mögül mégis milyen meglepő kívánság lopakodik elő. Itt akar aludni annyi férfiember között. Ha nagyobbrészt kamaszok is, de már nem közömbösek a leányok iránt. Vagy talán éppen ezért?...

Hogy megváltoztak a nők tíz év alatt – tűnődik magában, és Hédire gondol, de Irén naturalizmusa is átvillan agyán. Azonban Magdából mégsem árad egy olyan bátorító fesztelenség és fölkínálkozó kacérság, mint azokról...

– Ennek külön örülünk – óvatosságból többes számban mondja. – Majd úgy rendezzük be a kötözőt, hogy ott alhasson! Legalább mindig kéznél lesz. Nem fél a vértől?

– Én semmitől sem félek – felel Magda gondolkozás nélkül, és most néz először figyelmesebben Bojthárra.

Idegennek találja betegesen fehér arcát, mely a friss borotválkozástól kékes árnyalatú. Fekete haja simán és fényesen tapad a koponyájára; mintha sisak lenne, annyira szabályos. Mégis megkönnyebbül, hogy nem valami heveskedő ifjonc a parancsnok, hanem komoly férfi. Akár az apja lehetne, ahogy latolgatja magában, hány éves lehet Bojthár.

– Tehát már itt maradhat? Jó lenne!

– Nincs akadálya. Közben azért jut idő hazamenni, nem?

Bojthár bólint:

– Csak mindig szóljon előbb! A katonák között fegyelemnek kell lenni. Mert mostantól kezdve maga katona, a mi bajtársunk.

Ez sem fogja meg Magdát, csak annak örül, van ahol alhat, és nem kell hallania az anyja szitkozódó megjegyzéseit. Kálmán papát sem kell folyton kerülgetnie, aki mindenütt a sarkában van, hogy egyedül maradhasson vele, hiába akaszkodik rá az anyja, ezer és ezer lelemény eszelve ki, hogy ne tudjon tőle a férje megszabadulni. Kálmán papának talán fogalma sincs arról, mi vitte őt vasárnap hajnalban váratlanul az ágyába. Amikor kijózanodva fölkelt mellőle, a bútorok fedezetéhez menekült öltözködni, annyira szégyellte meztelenségét a férfi előtt, és kicsinyesnek, gyerekesnek találta az elkövetett bosszút...

Elrévedezéséből Bojthár zökkenti ki:

– De elgondolkozott, kedves. Talán fáradt?

– Egy kicsit. – De csak azért mondja, hogy valami választ adjon a férfi kérdésére.

Bojthár egy pohárba rumot tölt:

– Igya meg, ez fölfrissíti!

Magda nem mer ellenkezni. Olyan tekintélynek érzi Bojthárt, mint az üzemük igazgatóját vagy főkönyvelőjét. A rum azonban jólesik. Egyszerre föloldja merevségét.

– Kér még? Nagyon szívesen! – biztatja Bojthár darabos mozdulatokkal. Azt akarja, hogy jól érezze magát a leány. Otthonosnak a vendéglátást. – Ez a katonák itala.

– Nem, nem, köszönöm! – és Magda félénken elmosolyodik.

Bojthár visszateszi a rumot, és járkál a leány körül. A tehetetlenség sétája ez. A börtönben szokta meg, amikor órák hosszat rótta a cella öt-hat lépésnyi hosszát céltalanul. Néha rápillant az udvarias tisztelettel figyelő Magdára, mivel folytathatná vele a beszélgetést? Inkább a szórakoztatás kötelezettségét érzi iránta, mint arról tájékoztatná, mint illeszkedjék bele a csoportjuk életébe? Annyira finom jelenségnek találja a leányt, hogy nem talál erre hangot. Ha összehasonlítja a bárdolatlan fiúkkal vagy a már férfias Rózsa Palival, zavartan ismeri el, nem illik közéjük. Ápolt virág a vad növények között. Nem olyan, mint Irén, akit csak a leánymivolta különböztet meg a fiúktól, de magatartása, gondolatmenete teljesen azonos azokéval.

– Maga megdöbbentően hasonlít a volt feleségemre – mondja ki végül az első és minduntalan visszatérő gondolatát, amióta a leányt maga előtt látja.

– Csak volt? – bátorodik Magda a szesz hatására.

– Tíz évvel ezelőtt meghalt – és Bojthárnak patetikus a hangsúlya, hogy azzal takarja hazudását. – Pontosan így viselte a haját. És ilyen szép volt, mint maga. Csak

nem ilyen karcsú. – Pedig ez sem igaz, mert Ágnes törékenyen karcsú volt, amikor összeházasodtak.

Magda zavartan elpirult. Oly régen dicsérték ilyen komolyan a szépségét. Talán Lajos bátyuska óta senki. Aki férfi eddig a közelébe került, kivéve Lalit, malacságokat súgdosott a fülébe, vagy a melléhez kapdosott...

A Nyári Park színpadától nincs olyan messze a Kiserdő és a Huszár-rét, hogy ne lehetne hallani a lövöldözést. Bojthár hallja is, amíg a leánnyal beszél, de különösebben nem izgatja. Azt csináltatja Szolnoki Flóris a fiúkkal, amit ő reggel: lőjék a homokbányában levő szovjet alakulatot. A kézigránátok sajátos hangú robbanására azonban fölfigyel, majd a tank megismerhető lövéseire, az aknák éles csattogására. Ezt már sokallja, és nyugtalanítja.

És Magda hiába lesi Bojthárt, kellemes beszédét, mert az mintha másra figyelne, sőt hirtelen kimegy a szobából. Egyedül marad hát, és egyedüllétében ő is hallja az erősebb robbanásokat, az ajtó előtt rohangáló fiúk dobaját, a főhadnagyot, aki utasításokat ad, egy autó motorjának kíméletlen berregését... Unalmában és kíváncsiságában az ablakhoz megy. A sűrűsödő esti szürkületben már összefolynak a Nyári Park fáinak koronái, csak a murvával hintett sétányok szőkesége válik ki és a fehérre festett padok...

Bojthár visszatér a szobába. Gondterheltnek látszik, és Magdának föltűnik, milyen frissen és gyorsan kapja magára köpenyét.

– Kérem, maradjon csak nyugodtan, amíg visszajövök. Szólít a kötelesség! Az őröknek utasításba adtam, hogy

maga közénk tartozik, és teljesítsék, ha valami kívánsága van! Igyekszem gyorsan visszatérni!...

Magdának nincs ideje megköszönni ezt a váratlan kitüntetést, mert Bojthár újból magára hagyja...

De félóra múlva már a leány fültanúja Szolnoki Flóris tömör jelentésének. Mutatja, hogy odafigyel, ezt már kötelességének érzi mint „bajtársnő", de lopva azokat nézegeti, akik Bojthár előtt állnak, és néha egy-egy közbevetéssel egészítik ki Szolnoki beszámolóját. Már kétszer kapta rajta az egyik fiút, Rózsa Palit, hogy mily kíváncsisággal bámulja. Közöttük van a bátyja is, Ferkó, aki nem győzi hangoztatni, hogy a Sebestyén-testvérek nem tartották magukat az utasításokhoz, és azért sebesültek meg...

– Az autón azonban meghaltak – mondja Szolnoki Flóris egyszerűen, mintha nem is két kihunyt életről lenne szó. – Mikor föltettük őket, még éltek, de nem voltak eszméletnél!

– Honnan tudod, hogy már nem élnek? – kérdezi Irén élesen. – Rádiószemed van? Ellátsz a kórházig?

Magda viszolyogva bámulja az erős testű, kipirult leányt, akinek nemcsak a pufajkája piszkos, hanem az arca is. A hangját ellenszenvesnek, bántónak találja, és nem csodálkozik Szolnoki Flóris méltatlankodásán.

– Sokat megengedsz magadnak, bajtársnő! Ha már elfelejtetted volna, vedd újra tudomásul, a főhadnagy úr bejelentése neked is szólt, hogy én vagyok a helyettes parancsnoka a csoportnak!...

– Na és aztán? Azért ne ugrálj, apafej! Tudomásul vettem!

– Valóban, Szolnoki, honnan tudja, hogy azok a Sebestyének már nem élnek? – kérdezi Bojthár.

– Főhadnagy úrnak jelentettem, utasítottam Schubertet, hogy a kórháztól azonnal térjen vissza. Már itt kellene lennie! Csak ide ment a szomszédba!

– Jó, jó, de még nem tért vissza! – szól közbe Rózsa Pali.

– Persze hogy nem, mert a srácok meghaltak, s ki kellett őket vinni a temetőbe, a hullaházba. Mit lehet ezen vitatkozni?

Bojthár utasítást ad Szolnokinak, hogy ha Schubert megjön az autóval, hozasson a központi orvosi rendelőből elsősegély-nyújtáshoz szükséges fölszerelést, kötszert, fertőtlenítőt, esetleg egy hordágyat is.

– És hozzatok fehér orvosi köpenyt a bajtársnőnek! – mutat Magdára.

– Meg fityulát, mert ilyen eszpresszó-lobonccal nem illik sebesülteket kötözni!

Mindenki megütközve néz Irénre. Bojthár csak némán megcsóválja a fejét.

– Vigyázz te, mert a szádra csapok ám! – és Hoyer Ferkó indulatosan fordul Irén felé.

– Próbáld meg, apafej! – néz vele farkasszemet a leány, és tüntetően rácsap a „gitárjára". – Unom az ilyen pofahősöket!

– Micsoda hang ez, bajtársak?! – kiált rájuk Szolnoki. – Mit gondoltok, hol vagyunk?

– Ne bolondulj, Irénke! – lép hozzá Rózsa Pali. – Ha nem tudnád, Hoyer Ferkó húga az új bajtársnő. Akiről már volt szó köztünk!

– Tőlem akár az ángya lehet! Nem érdekel!

– De kérem... – áll föl Magda sértődötten, és nyúl a kabátjáért. A mozdulata elárulja, menni akar...

A két leány ellentéte annyira szembeötlő a szóváltásból, hogy teljesen lefoglalja a férfiakat. Magda vékony és barna, tiszta és jól öltözött; Irén testesebb és szőke, maszatos és a pufajkában lompos.

Hoyer Ferkó a hugát védi:

– Maradj! – mondja bizonytalanul, mert tudja, hogy Irén a főhadnagy úr babája már, és Bojthár még hallgat. Hátha azért, hogy inkább menjen Magda, semhogy a szeretőjét nyugtalanítsa.

Szolnoki Flóris találja föl magát elsőnek. A két leány között párhuzamot vont, és viszontagságai még nem durvították el annyira, hogy ne találná rokonszenvesebbnek Magdát.

– Takarodj ki a parancsnoki szobából, de azonnal! – ordít Irénre, s még a lábával is dobbant hozzá.

Irén megrezzen a kíméletlen hangra, és Bojthárra néz segítségért.

A főhadnagy arca azonban mozdulatlan. Még egy biztató pillantása sincs. Irén erre fölrántja a vállát, és kirohan, csak az ajtóból rikácsolja vissza, de már sírva a dühtől:

– A tank ellen miért nem voltál ilyen nagylegény?

Bojthár visszaveszi Magdáról a kabátot:

– Maga pedig itt marad, bajtársnő! Felejtse el ezt az ízléstelenséget. Nem akarta magát megsérteni, csak ilyen a modora.

– Szép kis firma – sercint Hoyer Ferkó.

Magda kelletlenül álldogál közöttük. Ha nem Bojthár marasztalná, azonnal elmenne.

Szolnoki Flóris póztalanul egészíti ki a főhadnagy szavait, és jobban megnyugtatja Magdát, mint a kimért, határozott udvariasság:

– Oda se neki, Magda! Én a főhadnagy úr helyettese vagyok, és külön vigyázok magára. Itt az történik, amit mi akarunk! Majd külön gondom lesz erre a megvadult szőke macskára. Igaz-e, Ferkó?

Bojthár feszes mozdulattal Rózsa Palit inti maga elé:

– Parancs, főhadnagy bajtárs!...

– Vegyél magad mellé néhány fiút, és a díszletraktárt ürítsétek ki! Hordjátok föl az egészet a színpad valamelyik sarkába... A díszletraktárt kell berendezni segélynyújtó szobának – fordul Szolnoki Flórishoz. – Mire visszajövök, készen legyen! Értem?!

Mindnyájan tudomásul veszik.

Amikor Bojthár eltávozik, Ferkóból kitör az indulat:

– Micsoda pofája van ennek a rüfkének! Azt hiszi, mert lefeküdt a főhadnagy bajtársnak, most már kisisten lehet!

– Ez nem tartozik ide, Hoyer bajtárs! – inti le Szolnoki Flóris. – Mi forradalmárok vagyunk és nem bugyipecérek.

Magdának jólesik a sovány, beesett arcú férfi szokatlanul nyílt kifakadása, s már megérti Irén durvaságát. Féltékeny a főhadnagyért. Szegény leány! Majd megmondja neki, nyugodjon meg, a főhadnagy úr még akkor sem kell neki, ha esetleg udvarolna. Nem esete az olyan savanyú férfi, mint Bojthár.

– Jöjjön, Magda, ismerkedjen össze a fiúkkal! Őrülni fognak magának, és igazuk lesz.

Csak Rózsa Pali áll lesújtva a szoba sarkában. Alig várja, hogy négyszemközt kerüljön Hoyer Ferkóval:

– Honnan tudod, hogy Irén és a főhadnagy úr?... – kérdezi akadozva.

Hoyer Ferkóból még nem párolgott el a düh. Ha valaki, hát ő ismeri Irént. A ferencvárosi harcok idején kapósabb volt, mint az oroszokra és az ávósokra való vadászat. A csoportjuknak nemegyszer azért volt sikere, mert a leány szeretői puszta virtusból és hetvenkedésből kockáztatták az életüket. Szinte íratlan szabály volt, hogy a nap egy-egy „hőse" Irént kérhette külön jutalmul. S nem is hiába.

– Véletlenül láttam az ablakon keresztül. Későn oltották el a villanyt.

– Jól láttad? Nem tévedsz? – reménykedik még Rózsa Pali.

– Más is látta, nemcsak én. Nem újság az nála, bírja, mint az állat – mondja Hoyer Ferkó közömbösen.

– Biztos, a főhadnagy úr követelődzött! – kesereg Pali, és azt hiszi, ezzel mentséget talál Irén számára.

Ferkó végre megérti a másik lehangoltságát. Megsajnálja Rózsa Palit, és pajtási jóindulattal megrázza:

– Csak nem lettél kamelós beléje, te? Inkább akaszd föl magadat, mintsem az ezredik legyél! Nekem elhiheted!...

Nyugtató meleget lehel Ágnes szobájának cserépkályhája; körüllebegi, simogatja a két gondokba merült fiút, Jolics Pistát és Könczöl Lacit. Besötétedés óta vitatkoznak egymással, neki-nekirugaszkodva igazuk kifejtésének, mint ahogy a megrakott szekeret segítik, lódítják, ha hegynek visz az út. Egy kicsit belefáradtak már a szócsatába, most szívják a cigarettájukat, miközben a kakaskodás örök szokásai kaptatják őket.

– Ez az Ágnes néni többet mutat, mint némelyik leány – mondja Laci, és amatőrfelvételeket nézeget egy dobozkából.

– Szép nő – hagyja rá Pista. – Nem látszanak rajta az évek, hat-nyolcat vígan eltagadhatna.

– Édesanyád sem panaszkodhat. Aki nem ismer benneteket, nehezen hiszi el, hogy milyen legényfiai vannak.

Pista elneveti magát:

– Erről sokat tudnék beszélni. Volt már néhány humoros esetünk, az igaz. Persze, Ágnes néninek könnyebb. Mi gondja van neki évek óta? Egyedül él, eltartja saját magát... De azért, te, nem cserélném el Katával!

– Azt én se! – erősíti meg Laci is a szentenciát. Jolics Pista Katája neki is tetszik. Irigyli érte barátját, s még

jobban, ha arra gondol, hogy Pista egész délután együtt volt itt Katával.

Megberren a csengő az előszobában.

– Hát ez ki lehet?

– Bárki legyen, te nem ismered Ágnes nénit! – súgja Pista. – Majd azután megmagyarázom.

Kimegy az előszobába:

– Ki az?

– Jolics Pista? – kérdezik kívülről.

– Igen.

– Na, végre, alig találtalak meg!

Erre Pista kinyitja az ajtót, s hiába van sötét, a magas termetéről azonnal megismeri Kaszás Jóskát.

– Otthon kerestelek, de édesanyád ide küldött, hogy itt megtalállak.

– Gyere csak. Legalább többen leszünk, és könnyebben kiokosodunk.

Laci őszinte örömmel fogadja Jóskát.

– Miért vagy úgy megizzadva? – kérdezi, amikor túl vannak egymás baráti hátbaverésén, és látja, hogy Jóska hajáról csöpög az izzadság, és az arca kipirult.

– Tilosban jártál talán? – incselkedik vele Pista.

Kaszás Jóska nagyot fúj, és kimerülten veti magát hátra a karosszékben. Összegyűrődött ruhája, napok óta borotválatlan arca, fésületlen haja éles ellentét a barátságos, asszonyos kényelmű szobával.

– A halál elől menekülök, fiúk, segítsetek rajtam!

– Ne bolondozz, Jóska – hőköl Laci, s a legényes derű lefoszlik vonásairól. – Kik üldöznek?

És Kaszás Jóska a két dermedező fiú nógatására részletesen elmondja, mi történt vele vasárnap reggel

óta a kapitányságon, hogyan bántak vele, hogyan menekült meg.

– Most mondjátok meg, mit csináljak? – kérdezi végül tanácstalanul. – Hová legyek, merre menjek?

Laci föláll; nyugtalanul tappogja a szoba hosszát, és majdnem kiabál. Szinte ott folytatja, ahol Pistával megrekedtek a vitában, s ami körül újra és újra összecsaptak.

– Látod, Pista, mondom én neked, hogy ez nem forradalom már. Nemcsak a szovjet csapatokkal van itt egyeseknek bajuk, hanem a kommunistákkal is. Azokat üldözik és ölik! Te magad is láttad, hogy összetörték az újtelepi pártház berendezését; mondtad, hogy elzavarták a gyári pártvezetőséget, és Vinczellért be sem engedik a gyár területére... Az apámat azonnal elküldte az új munkástanács azzal, hogy örüljön, amiért nem állították falhoz...

– Én meg újra csak azt mondom neked, hogy a sztálinista pártvezetőségekkel meg az ávósokkal számolnak csak le, a Rákosi- és Gerő-legényekkel – magyarázza Pista. – Az egyszerű párttagokat nem bántják. Nézd, az anyám a példa! Egy rossz szót se mondtak még neki. És a nemzetőrök között is hány kommunistával, párttaggal találkoztam. Ha annyira üldöznék a kommunistákat, adtak volna a kezükbe fegyvert?

Jolics Pista nem érez lelkiismeretfurdalást, amiért az anyjának még tegnap nem így beszélt a kommunisták sorsáról. A mama azonban más, a mamától nem kell tartani; Lacinak élesebb a véleménye, vele szemben engedékenyebbnek kell lenni.

Könczöl Laci most ismétel. Ezt is mondta már Jolicsnak:

– Az én apám nem volt tagja a pártvezetőségnek, mégis kirúgták!...

– Megtudhatták, hogy ki a sógorod. Azokkal van baj, a volt belügyi nyomozókkal meg egyebekkel. Valamelyik lapban olvastam, hogy Ausztriában lekapcsoltak néhányat, kilószámra volt náluk arany és több ezer dollár. Érthető, ha gyűlölik őket!

Könczöl Laci Péter sógorra gondol. Arany és dollár...

– Ezt nehezen hiszem; mese ez – mondja határozottan. – Néhány valóban csirkefogóért nem lehet a többit halálra üldözni. A Rákosi–Gerő-féle politikából se következik, hogy minden kommunista olyan volt, mint azok...

Kaszás Jóska úgy vágja közbe magát, mintha attól félne, elkésik:

– Az öreg Kaszás pártvezetőségi tag volt, de éppen azok közé tartozott, aki állandóan vitatkozott a párttitkárral, mert nem értett egyet a párt módszereivel. A pártbizottság haragudott is az öregemre...

– Ha így lenne, akkor nem követelnék a felelősségre vonását – oktatja Jolics Pista Kaszás Jóskát. – Valahol mégis elvéthette a dolgát Kaszás bácsi, hidd el nekem!

– Mondjuk. De én hol vétettem el a dolgomat, hogy bíróság elé akarnak állítani? Miért? Nem voltam párttag, és ezt az az Ondriska Ödön tudja, és mégis mit akart...

– Eh, ez más dolog, Jóska! Egyéni bosszú is van a világon. Az ilyesmi nem új. És mindig van valami háttere! Neked kellene legjobban tudnod, miért tartanak sztálinistának? Valamit csak tettél, amit Ondriska meg akart bosszulni.

– Semmit, én mondom. Sőt, én voltam a vállalatnál, aki pártját fogtam! – bizonygatja Kaszás Jóska.

– Helyben vagyunk! Mert mindenki ellene volt, haragszik most a kommunistákra. Sokan vannak ilyenek. Azon kell lennünk, hogy megvédjük a tisztességes embereket. Nem szabad engedni a tömeghisztériának, mert azt mesterségesen szítják. Igaza van Kiszlinger Bélának, amikor azt mondja, hogy itthon ülünk csak a fenekünkön, ahelyett hogy közbelépnénk és segítenénk. Pedig a mi bőrünkről is szó van!...

– De kinek vagy kiknek segítsünk? – kérdezi Könczöl Laci. – Kiszlingertől kérdeztem, nem tudott rá felelni!

– Az új kormánynak, ki másnak? – fölényeskedik Jolics Pista. – Minden erővel támogatnunk kell az új kormányt, Nagy Imrét. A nemzeti összefogásnak nemcsak fönt, de lent is muszáj érvényesülni! Meg kell indítani a közlekedést és a termelőmunkát, ujjá kell szervezni a hadsereget és a rendőrséget, méghozzá sürgősen!...

– Ezzel szemben sztrájkolnak a munkások, nem mennek a vonatok, villamosok, autóbuszok. Izgatnak a kommunisták ellen, üldözik őket. És akik mindezt csinálják, a Nagy Imre-kormány híveinek mondják magukat. Ómelléjük állsz, Pista? – kérdezi tovább Könczöl Laci.

– Azok mellé állok, akik azt akarják, amit én! Az új Nagy Imre-kormány nyilatkozata mindenkit meggyőzhet arról, hogy...

– Várj, te Pista, azzal a kormány-nyilatkozattal! – türelmetlenkedik Laci. – Egy vezérőrnagy is nyilatkozott, minden bizonnyal a kormány szellemében, mondván, hogy fegyvert ezentúl csak honvédek, rendőrök és nemzetőrök viselhetnek! Olvastad? Benne volt az újságban! És most

nézd meg, kik járnak itt Újtelepen fegyverrel, és mit csinálnak?...

– Épp ezért kellene közbelépnünk!

– De hogyan, te? És milyen alapon? Honvéd vagy? Nem! Rendőr vagy? Nem! Nemzetőr vagy? Ez sem! Egyik sem! Hát akkor?! Aki a forradalom ellen tör, ellenforradalmár, igaz? És te is tudod, hogy ma a munkásosztály ellen...

– Nemzeti összefogásra van szükség! – állítja meg Jolics Pista a barátját mondat közben.

– De kik ellen? Anyád ellen? Kaszás elvtárs ellen? Az én apám ellen? A munkásigazgatók ellen? A munkásosztály ellen?...

Kaszás Jóska is Jolics Pistára támad:

– Volt fegyver a kezünkben? Volt, de szombaton letetették velünk! Miért csinálták? Talán nem bíznak bennünk? Úgy látszik, nem! És miért nem?... Én vasárnap újra jelentkeztem, és lecsuktak, mert kommunista fattyúnak tartanak. Ezért van igaza Könczöl Lacinak! Ellenforradalom van!...

– Mondd, Pista, fogjak fegyvert, és vadásszam a kommunistákat? Lőjem le a szüleimet, a sógoromat, Jolics nénit, Kaszás bácsit? Ezt tegyük? Felelj!... – kiabál Laci szenvedélyesen.

De Jolics Pista még nem felel.

Percek telnek így el, néma mozdulatlanságban. Mintha üres lenne a szoba.

– Az Ondriska Dönciket kell félrezavarni! – töri meg a hallgatást Jóska. – Mi közük van nekik a munkásosztályhoz? Mit tettek az Ondriska Döncik a szocializmusért?

– No, éppen az hiányzik, hogy te meg szemináriumot tarts nekünk! – jön meg a hangja Jolics Pistának. – Erre van most szükség, azt hiszed? Nem erre! Tettek kellenek, barátaim, tettek! Ondriskáék a forradalmat támogatják, de nem tesznek különbséget a kommunisták között! Ez a hibájuk, érted?

– Csak ez? – csattan föl Laci.

– S ne csak ezt lásd, hanem azt is, hogy fegyverkeznek a szovjet csapatok ellen, mert megtámadtak bennünket! Vagy nem így van? Nézd meg, mit csináltak a Határ úton!? Összelőttek egy házat! Miért? Ki bántotta őket abban a házban?

– Senki! Csak a háznál dobtak a barátaid kézigránátot a tankjukra! Ez az igazság!

– Te szerencsétlen, de miért dobtak? Azt elfelejted? És ők miért lövöldöztek a Kiserdőben levő magyarokra? Halottak is voltak...

– Nem az oroszok kezdték! – állítja Könczöl Laci.

– Na, ne mondd! És vasárnap hajnalban kik szegték meg a megállapodást?... Három napja már csend volt. Tegnap megindultak volna a vonatok, villamosok, gyárak, megkezdték volna a megrongálódott lakások helyreállítását is...

– Ott vagyunk megint, ahol voltunk!... Újtelepen ki a mennydörgős mennykő akadályozza a munkásokat, hogy dolgozzanak? Téged vagy engem ki akadályoz, hogy bemenjek a gyárba?

– A többiek se dolgoznak! – védekezik Jolics Pista.

– Nem, mert a munkástanács a sztrájk mellett foglalt állást, hiába hangoztatják a józan emberek, hogy fel kell venni a munkát!

– De ha megtámadtak bennünket az oroszok! – erőlködik a másik makacsul.

– Nem igaz, Pista! Az oroszok védenek bennünket!... Ha azt mondanád, azért fogjunk fegyvert, hogy helyreálljon a nyugalom, és meginduljon a termelőmunka, veled tartok. De nem ezt mondod! Azért akarsz fegyvert fogni, hogy harcolj az oroszok ellen! Én ezzel a felfogásoddal nem értek egyet! Én csak azok ellen fognék fegyvert, akik az apámat, Jolics nénit meg Kaszás bácsit falhoz akarják állítani, és azok ellen, akik akadályozzák, hogy dolgozzunk. Érted?

– Úgy van! Ezen nem is lehet vitatkozni! – csatlakozik Jóska.

– Én csak azt érzem, nem szabadna nekünk tétlenkednünk – ágál újra Jolics Pista. – Hogy szét kellene néznünk, megtalálnunk azokat, akik azt akarják, amit mi! Engem hívtak már, de még gondolkozom. Szombat este óta most hagyom el először az utcánkat, hogy ide jöttem aludni...

– Te sem mersz otthon maradni? – kérdezi Kaszás Jóska.

– Miért ne mernék? Csak szívességből jöttem ide, hogy legyen valaki a lakásban éjszaka, mert Ágnes néni vidékre ment. Nehogy betörjenek, tudod!...

– Ki az az Ágnes néni?

– Egy ismerősünk. Ő is a Vörös Meteorban dolgozik.

Jóska megragadja az alkalmat:

– Mondd, én nem maradhatnék itt éjszakára? Megalszom a csupasz parketten is!...

– Hozzánk is átjöhetsz, Jóska! – ajánlja Laci.

– Minek menne, amikor itt jobb helyen van! – mondja Pista ingerülten.

– Igaz, mi kommunisták vagyunk!

– Vedd tudomásul, mi is azok vagyunk! – fortyan föl a másik, mert megérti a célzást. – Még akkor is, ha nincs párt.

– Az nem igaz. Van párt! – állítja halkan Laci.

– Va-a-an? Aztán hol, nem mondanád meg? – veti föl Jolics Pista élesen, noha eszébe jutott, hogy az anyjának is ez volt a véleménye.

Laci gondolkozás nélkül válaszol:

– Figyelj csak, Pista! Te azt mondod, hogy kommunisták vagytok! Mi is azok vagyunk. A sógorom is...

– Meg az apám – szól bele Kaszás Jóska –, és én is annak számítok...

– Hallod, Pista? Márpedig ahol kommunisták vannak, ott van párt is! A kommunisták a párt!

– Csak otthon ülnek, mit mi! – heveskedik Jolics Pista. – És nem törődnek azzal, hogy megtámadták az országot. Én csak ma tudtam meg, hogy már vasárnap hajnalban bemondta a miniszterelnök a rádióban! Talán nem tudsz róla?

– Hazudott, Pista, hazudott!... A szovjet csapatok nem ellenforradalmárok. Azok bennünket támogatnak; kommunista államot képviselnek.

– Mondhatom, hogy gyönyörűen!...

Könczöl Lacinak már nyelvén volt a válasz, de Péter sógor figyelmeztetése jut eszébe, és hallgat.

Megint percekig némák. Nem a szavaik fogytak el, csak megtorpantak. Érzik mindhárman, hogy nem értik meg egymást. Talán Könczöl Laci töpreng legmélyebben:

micsoda játéka a sorsnak, hogy Jolics Pistának párttag az anyja, és ő mégsem tud Pistával szót érteni. Nem egyeznek.

Ki felelős ezért? Talán Jolics néni? Vagy Jolics nénin túl a párt, amiért olyan kevés útravalót adott a fiataloknak, hogy eltévednek?...

– Sajnálom, hogy odaadtam a puskámat – töri meg másodszor is a hallgatást Kaszás Jóska. – Jogom van az életemet védeni, ha az állam nem véd meg!

A másik kettő meglepődve néz föl. A vitatkozás sodrában már megfeledkeztek a fiú helyzetéről. Segíteni kell rajta valahogyan!

Pista fejezi ezt ki:

– Mondtam már, hogy az éjjel itt alszol! Aztán majd kitalálunk valamit.

Lacinak a sógorán jár az esze. Az biztosan tudna puskát szerezni. Nem ártana az öreg Könczölnek sem. Ez már három puska. Kaszás Jóska a negyedik puska.

És ha minden kommunistának lehetne szerezni fegyvert, csak Újtelepen többen lennének, mint ahányan a Kiserdőben surrognak és lövöldöznek a szovjet katonákra.

Az előszobában váratlanul fölcsirren a csengő.

Jóska megrettenve néz az ajtó felé, és fölugrik.

– Maradj nyugton, hozzám jönnek! – inti le Pista. – Valószínűleg az öcskösöm. Nem kell félni!

– Lehet, hogy értem jön – véli Laci. – Kereshettek otthonról, mert régen eljöttem, és átküldték ide, hívjon haza.

Pista nyitva hagyja a szobaajtót, mert nem akar az előszobában világosságot gyújtani. Jobb is, mert így nem látható a meglepetése.

– Szervusz, Ágnes! – köszön Bojthár tele szájjal, és belép.

Jolics Pista mindjárt fölismeri a főhadnagyot. Alig tudja rejteni az izgatottságát, amikor felel Bojthárnak:

– Ágnes néni nincs itthon.

– Nincs?

– Vidékre ment.

Mintha megérezné Bojthár, hogy nem igaz, amit hall:

– Hogyan mehetett vidékre, hisz se vonat, se autóbusz!

– Sajnos, tudjuk. Ágnes néni azonban kerékpárral ment! – találja föl magát Jolics Pista, bár azt sem tudja, van-e Ágnes néninek kerékpárja?

Bojthár meglepődik a kerékpáron. Ágnes kerékpározna? Majd töprengve nézi a magas, szőke fiút, de Jolics Pista állja a tekintetét. Csak a szíve ver gyorsabban, mert látja a főhadnagy komor arcán a tamáskodást.

– Maga honnan ismeri Ágnes nénit? – kérdezi Bojthár, mert nem nagyon érti a fiú szájából a „néni"-t. Férfi ez a fiú inkább, semmint illene neki Ágnest nénizni. Még szeretőjének is elmenne...

– Édesanyám barátnője. Egy helyütt dolgoznak.

– A Vörös Motorban, igaz? – nevet érdesen a másik.

– Igen. Én is ott dolgozom.

– Milyen szerencse! És mióta ismeri Ágnes nénit? – s a néni külön hangsúlyt kap most is.

Jolics Pista már szeretné kívül látni a kellemetlen, de számára nem váratlan látogatót. Nem éppen barátságosan válaszol:

– Gyerekkorom óta. Amióta Ágnes néni itt lakik.

– Talán magát ő vitte a Vörös Motorba?

– Nem, kérem, én az édesanyám révén kerültem oda.

– Bocsánat, már megfeledkeztem arról, hogy az édesanyja is Vörös Motoros.

Jolics Pistának nagyon célzatosan hangzik, hogy az édesanyja is „Vörös Motoros". Kiveri a forróság. Mi lesz ennek a vége?

Bojthár még mindig nem megy. Újabb kérdése azért nem hangzik ellenségesen; tiszta kíváncsiság csak:

– Ha nem haragszik... maga miért van itt?

Jolics Pista igyekszik nyugodtan válaszolni:

– Ágnes néni megkért, aludjak itt, hogy ha valaki keresi, megmondjam, hol van.

– Na, és hol van? – rándul a szeme Bojthárnak, amit Jolics Pista kacsintásnak vesz, és még óvatosabb. Nem hagyja magát csapdába csalni, már csak azért sem, hogy Ágnes néninek bebizonyítsa, a legkényesebb dolgokat is elintézi, mert nem gyerek már, hanem férfi, akire Kata bátran rábízhatja magát.

– Vidéken – ismétli egyszerűen, amiben Ágnes nénivel megállapodtak.

– Tág fogalom. Pontosabban nem tudja?

– Sajnos, nem jegyeztem meg, de nem mehetett messzire kerékpárral.

Bojthár nem fogy ki a kérdésekből:

– És mikor jön vissza, mit mondott?

Pista már majdnem sarokba szorul, de szerencséjére Lacinak olyan ötlete támad, hogy majdnem elneveti magát:

– Amíg le nem szüretelnek!

– Ejha! – lepődik meg Bojthár. – De jó dolga van Ágnes néninek. Szüretre járni jó mulatság!

Pista udvariasan mosolyog és közben elhatározza, csak

legvégső szükségben válaszol szóval. Hátha ebből ért a főhadnagy, és odébb áll.

– A fiúk a barátai?

Jolics Pista bólint.

Bojthár emel a hangján, hogy hallják a szobában is:

– Az egyik barátja nagyon ismerős.

– Lehetséges – hangzik fanyarul –, nemzetőrök voltunk.

Pista már váltogatja a lábát: csak menne már, jaj, menne már ez a kellemetlen ember.

– Voltak? Miért csak voltak? Már nem szorul a haza védelemre?

Jolics Pista erre hallgat.

– Szerte az országban – mondja a másik – harcol az ifjúság a magyar nép függetlenségéért és igazságáért, és maguk hiányoznak? Vagy maguk nem magyarok?

– De igen – feszeng Pista.

Bojthár némi szünetet tart, mintha ezzel akarná kiemelni figyelmeztetése pátoszát:

– Nem gondolják, hogy a történelem egyszer majd felelősségre vonja magukat?

– Erre nem gondoltunk.

Bojthár hangja keményebbé válik:

– Hát gondoljanak! És ha magyaroknak tartják magukat, holnap jelentkezzenek a Nyári Parkban. Újtelep ifjúságának színe-java már megértette, mivel tartoznak a hazának... Ma is megfutamítottak egy szovjet tankot.

– Hallottam...

– Csodálatos hősök a mi fiataljaink, ha tudják, hogy miért kell harcolniok. És a mi fiataljaink most tudják! És remélem, majd maguk is!...

Csend. Csend, amit nem lehet megérteni.

De Bojthár nem azért megy, egyszerűen kifogyott a szóból:

– Hát beszélgessenek csak tovább. Jó éjszakát!

Pista mélyet lélegzik, amikor végre becsukhatja az ajtót.

– Hallottátok? Csodálkozik azon, hogy itthon ülünk. Nem is járna velünk rosszul! – tér vissza a fiúkhoz.

Laci mást mondana erre szíve szerint, de inkább megint hallgat. Péter sógor intelme mindig idejében fékezi. Gyorsan elbúcsúzik a két fiútól, és hazamegy...

Bojthár meg bosszankodva ballag a Nyári Park felé. Csalódás és indulat kavarog benne. A hiúságát sérti Ágnes közönye. Elutazott egy szó üzenet, értesítés nélkül. Még erre sem érdemesítette.

Jogot érez az asszonyhoz. Hiába választották el tőle, mégis. Már meg is fogalmazta magában, miért érez hozzá jogot.

Amíg a válást kimondták, eltelt néhány év. Előtte még törvényesen férj és feleség voltak, csak nem élhettek együtt. Ezek az elrabolt évek viszont neki járnak, ezekből törlesztenie kell Ágnesnek még akkor is, ha nem akar vele újra élni. S valószínű, hogy nem akar, azért ment el szüretelni, szó nélkül...

A parancsnoki szobában nincsen senki. Az ügyeletes kapuőr jelenti, hogy Szolnoki bajtárs Baán Irénnel és Jaskó Ervinnel kiment a Határ úti járőrök ellenőrzésére.

Bojthár unalmában pálinkát tölt magának s számvetést próbál csinálni. Elégedetlen a tanács munkájával: nem mozgósítják Újtelepet az ellenállásra. Csak a suhancok és kamaszok lepik a kultúrházat és a Nyári Parkot.

Külön ingerli Bojthárt, amit véletlenül tudott meg, hogy Ondriska Ödön azért rendőrszázados, mert csak ilyen

rangjelzésű ruhát talált, amelyikbe belefért; egyébként Ondriska Ödön zupásőrmester volt valamikor.

Amikor Bojthár ezt a századosi „előléptetést" enyhén mondva csalásnak nevezte, a tanács új elnöke percek múlva egy „kinevezési okmány"-t tett eléje, mely szerint „Újtelep Forradalmi Tanácsa Bojthár András főhadnagyot a november 5-i szovjet tanktámadás hősi elhárításáért soron kívül alezredessé lépteti elő"... Bojthár szó nélkül zsebre vágta a kinevezést, és köszönés nélkül hagyta el a tanács épületét. Innen ment Ágneshez.

Szolnoki Flórisék érkeztek vissza az ellenőrzésről.

Bojthár réveteg tekintettel hallgatja a jelentést, és megelégedéssel látja, hogy Irén milyen fegyelmezetten, katonásan viselkedik jelentés közben.

– Látom, fáradt a főhadnagy úr – mondja részvéttel Szolnoki. – Engem sem kell ringatni reggelig. Kimerítő volt a mai nap.

– Mit végzett, Szolnoki Flóris, a központi orvosi rendelőnél?

– A parancsot teljesítettük. A kötözőhely berendezve, a bajtársnő már ott is alszik. Jelentem még, hogy a Sebestyén-fiúk, ahogy mondtam, sajnos, meghaltak. A forradalmi tanács saját halottjának tekinti őket, és holnapután lesz az ünnepélyes temetés...

– Köszönöm.

– Engedélyt kérek a távozásra!

Bojthár egy üveg barackot nyom Szolnoki Flóris markába. Még mindig van italuk a Közértben szerzett zsákmányból. Irént is megkínálja:

– Igyon. Jó munkát végeztek!

Szolnoki tisztelegve lelép, csak Irén tétovázik a mere-

ven, italosan üldögélő Bojthár előtt. A pufajkáját már letette, s csak úgy az ujjával fésüli, igazgatja a haját.

– Én hol aludjak? Kimenjek a fiúk közé? – kérdezi halkan.

– Elfér mellettem?

– Tegnap is elfértem, főhadnagy bajtárs.

– Akkor meg mit kérdezi?

Irén fölbátorodva lép a főhadnagyhoz, és magához szorítja a kifejezéstelen férfifejet.

– Rendes ember vagy, apafej – mondja becézve.

– Kár, hogy elkurvultál – mormolja Bojthár, és a pálinka mámorától fűtve belemarkol a leányba...

Kedd reggel van. Schubert elégedetten járatja a Rába motorját, és nyomkodja a gumikat. Gondosságán néha már nevetnek a fiúk. Most is ott állnak körülötte, és biztatják, nézzen meg minden csavart, mert óriási szégyen lenne, ha menet közben egy zökkenőnél, csak a volán maradna a kezében. Mindez tréfa, ami Schubertet nem bántja, s ha van ideje és kedve, lelkes magyarázatokat tart a motor működéséről és titkairól.

Jaskó Ervin már fönn van a kocsin, és Irént segíti, húzza fölfelé. Két fiú alulról billent a leányon, aki zsémbelve igazgatja magán a ruhát, majd viszonzásul lenyújtja a kezét, hogy a fölsegítői könnyebben kapaszkodhassanak a kocsira.

A Timót utcai katonai raktárakba mennek lőszerért. Erre utasította óket Bojthár, aki most kísérte ki Szolnokit, mivel megbeszélte vele a teendőket, és ott áll a színpadi öltözők bejárata előtt komoly, szigorú arccal, és figyeli a készülődést.

Irén hasztalan mosolyog Bojthárra, az még pillantásra sem méltatja. Mintha nem látná a leányt, vagy nem ismerné, közömbösen sorozza a többiek közé. Irénnek ez fáj. Gyerekesen azt szeretné, ha az összes „srácok" tudnák,

hogy a parancsnok az övé, hogy hatalma van a szép szál férfi fölött, aki nemcsak valódi tiszt, de valódi úriember is; nem olyan hebehurgya, műveletlen és durva, mint azok legtöbbje, akik eddig lefektették, akár „piroskáért", akár potyán. És milyen határozott, bátor ember! Igazi férfi!...

– Schubert, vigyázz a kocsira! Nem belemenni valami esztelenségbe! – rendelkezik Bojthár kemény hangon. – Hallja maga is, Szolnoki? Kettejükön a felelősség!

– Legyen nyugodt, főhadnagy úr!

Schubert gázt ad a motornak, és a büszkén sorakozó fiúk sorfala között kikanyarodnak a Nyári Parkból.

Először Erzsébetre kell menniök, de nem a rövidebb és egyenes Határ úton, hanem kerülniök kell, hátha meglátják őket a homokbányából, és tüzet kapnak a nyakuk közé. Vagy ami súlyosabb lenne, esetleg üldözőbe fognák őket, és fogságba kerülhetnének.

De másért is muszáj Erzsébetre látogatniok. Csak úgy juthatnak át az erzsébetiek harci kordonján, ha azoktól „áthaladási engedélyt" kapnak. Az „áthaladási engedély"-re legjobban visszafelé lesz szükségük, nehogy a rakományt az erzsébetiek elkobozzák.

Átgurul a Rába a Gyimesi úton, ami elválasztja egymástól Újtelepet és Erzsébetet. Itt már óvatosabban vezet Schubert. A gidres-gödrös erzsébeti utcák oly rázósak, hogy az egyik fiút elfogja a csuklás. Megelégedetten sóhajtanak, amikor kijutnak a Csarnok térre.

A kétemeletes új házak, növendékparkkal körülvéve, a szocialista jelent és győzelmet példázzák a kis, szegényes építésű földszintes házacskák között. De ki mérlegeli most ezt? Talán senki. A házak körül úgy nyüzsög a nép, mint-

ha nyilvános nagygyűlés lenne. Különösen az L-alakú sarokház előtt nagy a tolongás.

Az egyik földszinti lakás ablakából harisnyákat, kesztyűket és női téli bugyikat hajigálnak a tömegbe, mint ahogy a röpcédulákat szórják: minél szélesebben és minél ritkábbra, annál jobb, mert egy-egy röpülő női bugyira tízen-tizenöten is pályáznak, és sokszor kettéreped a bugyogó, mert a tulajdonjogban nem tudnak békésen megegyezni a vetélkedők.

Ha egy-egy darab túlível a tömeg zöme fölött, szabályos versenyfutással igyekeznek megkaparintani. Legtöbbször fiatalok lesznek a győztesek. Fürgébbek és gyorsabbak. Itt-ott már cserélgetnek. Egy bugyiért két pár harisnya, vagy két pár harisnyát egy pár kesztyűért.

De vannak, akik csak messziről nézik a zsivajos osztozkodást. Egy-egy kapu előtt állnak, kisebb csoportokban. A férfiaknak borús az arca, s néha ökölbe rándul a kezük.

– Közönséges rablás – kesereg egy asszony. Valamikor textilgyári munkásnő volt, most osztályvezető az egyik minisztériumban, de napokkal előtte kiutasították a hivatalából. „Menjen vissza az orsókhoz és csévékhez, odavaló maga, nem minisztériumba!" – s karjánál fogva vezették ki az épületből. Ha tovább ellenkezik, talán még meg is verik...

A férje inti le az asszonyt, és behúzza az utcáról:

– Még az kell, hogy valaki meghallja!

Horváth bácsi zsebre dugott kézzel járkál a tülekedők között. Nyugdíjas az öreg évek óta. Régi vasas. Az egyik fia katonatiszt, de napok óta nem tud róla. A másik fia művezető, akit a munkástanács leváltott, mert állandóan

emelte a normát". Nem igaz; vörösposztóbb volt az élmunkás kitüntetése. A veje párttitkár Zalában, egy hete beszélt vele telefonon, hogy útban van hazafelé, de még mindig nem érkezett meg... Nyugtalan az öreg, és nem bír a lakásban maradni; a herdálókat figyeli, s ha lenne fényképezőgépe vagy tudna rajzolni, most egyenként örökítené meg azokat, akik nyalábszámra cipelik a holmikat, mert biztos abban, lesz még böjtje az állam tulajdona lopkodásának...

– Helytelen, hogy Horváth elvtárs folyton künn van – figyelmezteti a szomszédja, aki egy kisebb gépgyár munkásigazgatója. – Magát nagyon sokan ismerik...

– Téged is sokan ismernek, és te sem üldögélsz a szobádban.

– Én még fiatal vagyok, és kemény az öklöm.

– Az enyém annyival keményebb, amennyivel idősebb vagyok...

– Horváth bácsi, magának vannak unokái – liheg el az öreg előtt a negyedik lakásból egy asszony. – Mért nem gondol rájuk?

– Mert ebül jött jószág ebül vész el!...

– Csak mondja, Horváth bácsi, de én közmondást nem tudok ruha helyett a gyerekeimre adni!

– Ha kevesebbet innátok, több jutna a gyerekeknek...

Ezt már nem hallja az asszony; ellohol a zsákmányával...

– Hát ez meg miféle autó? Mit akarnak? – veszik észre az asszonyok a Rábát.

– Nem látjátok, hogy ellenforradalmárok!?

– Halkabban, Horváth bácsi, halkabban! Utcán vagyunk!

Az L-alakú ház második emeletének egyik kétszobás lakásában már kora reggel óta tanácskoznak. Gyurkó elvtárs viszi a szót. Törékeny kis öregember. Negyvenéves munkásmozgalmi múlt van mögötte börtönbüntetésekkel, tolonc-eljárásokkal, feketelistával és jó néhány rendőrségi veréssel súlyosbítva.

– Na, elvtársak, ki van még? – áll meg minduntalan a ceruzája, és a szemüvege fölött nézi az asztalnál ülő hírlapírót, bútorgyári igazgatót, nyomdászt és kőművest. Mind régi elvtársak. Sajnos, kiderült, hogy az ellenséget jobban számon tartják, mint az elvtársakat. Így aztán döcögősen telik Gyurkó elvtárs előtt a papírlap címekkel: kikre lehet számítani az ideiglenes rendőrség felállításánál. Mert ez a feladat. Sürgős. A fővárosból kifüstölt ellenforradalmárok külterületre húzódtak; itt is szét kell verni őket...

A ház előtti ricsajt ők is hallják. Egyre erősebb. Az újságírót az ablakhoz viszi a kíváncsisága.

– Egy teherautó ellenforradalmár! Meddig garázdálkodhatnak még? – kérdezi elkeseredetten.

...Lassan gurul a Rába. Minduntalan fékezni kell, nehogy elüssön valakit. Mintha az emberek elszoktak volna a járművek forgalmától, annyira vigyázatlanok...

– Irénke, kell-e bugyogó? – kérdezi szolgálatkészen Jaskó Ervin, s azt hiszi, hogy fölkínált lovagiasságával talán közelebb kerülhet a leányhoz, akire neki is vásik a foga. – Milyen kell? Rózsaszínű vagy kék? Fehér vagy vajszínű? Neked a kék illene legjobban.

– Aztán miért, apafej? – dévajkodik Irén vissza.

– A fehér bőrödhöz jobban mutat a kék. Na? Annyit szerzek, amennyi kell!

Schubert érdeklődését is megfogják a repülő harisnyák,

kesztyűk és bugyik. Felesége van és gyerekei; elkelne néhány darab ilyen potyaholmi. Szándékosan arra vezeti a Rábát, hogy a többieknek is gusztusa támadjon egy kis részesedésre. Szolnoki ellenvetés nélkül hagyja ezt a sofőri manővert, egyrészt nem veszi észre, másrészt nem ismerős Erzsébeten, nem tudja az autó útirányát megszabni, és ő is kíváncsi a repülő harisnyákra és bugyogókra.

Irént még jobban érdekli a páratlan tolongás. Túlnyomórészt nők tulekednek és hangoskodnak; egymásra licitálnak, hogy hány gyerekük van, s ezen a jogon követelnek többet, mint amennyit némelyik szerencsésebb már összeügyeskedett.

Pontosan engedelmeskedik a Rába Schubertnek. Ott áll meg a zsivajgó tömeg mellett. Szolnoki hátraszól Irénnek:

– Kell nekünk ebből valami?

– De mennyire! Harisnya, nadrág, kesztyű! Csupa új holmi! Hogyne kellene! A nadrágot a férfiak is viselhetik, csak ki kell húzni belőlük a gumit.

Jaskó Ervin hangosan elröhögi magát: még hogy ő bugyiban járjon? Csak nem lesz bolond? Legfeljebb egy jó hecc kedvéért mutogatja magát női bugyiban. De viselni? Azt már nem!...

– Hát akkor menj, Irén! De gyorsan és röviden! Nincs időnk!

– Ugorj le, apafej, aztán vegyél le!

Tetszik ez Jaskó Ervinnek, a lányos arcú, okos tekintetű, de kedélyesen is komoly legénykének, aki nagyobb tiszteletet tud maga iránt fölkelteni, mint akár Hoyer Ferkó vagy Rózsa Pali, pedig azok szakaszparancsnokok, és láthatóan Bojthár bizalmasai. Úgy öleli le az autóról Irént, mintha fektetni akarná. Jókedvében még kiabál is:

– Utat a forradalmároknak! Uta-a-at!

Oda se a tömeg a fiú kiabálására. Talán nem hallották egymás ordítozásától, csak marakodnak a magasból szálló áldásért.

– Engedjenek, halló, engedjenek bennünket! – erélyeskedik Irén, de nincs eredménye. A leány erre „belegitároz" egy sorozatot a levegőbe, amire nemcsak hirtelen csönd lesz, hanem a tülekedők nagy része ijedten futásnak ered.

S ez mindennél többet mond, hogy nincs engedélyük...

A géppisztoly-sorozatra egy férfi jelenik meg az ablakban, aki amikor meglátja a pufajkás, géppisztolyos leányt, mögötte a puskásokat, és távolabb az üres Rábát, megijed, mert azt hiszi, hogy az erzsébeti tanácsnak valaki bejelentést tehetett, és most kijöttek számon kérni az osztogatást, és a megmaradt árut elvinni, biztonságba helyezni.

Gyorsan rendelkezik: hátraszól, hogy minél több holmit rejtsenek el, míg ő föltartja a jövevényeket...

A Kötszövőgyár raktárát rámolják, miután föltörték a ház pincéjében. Tömve volt exportra készült áruval.

A forradalom nevében kezdték osztogatni, mert:

– A magyar nép munkáját ne lopják külföldre! Nekünk is szükségünk van rá!

– Úgy van!...

– Azért nincs az üzletekben, mert másoknak szállítják!

– Nem engedjük!...

– Amit mi csinálunk, az a miénk!

– Úgy van! Úgy van!

Órák óta folyik már a népítélettel szentesített dézsma, de még félig se ürült ki a pinceraktár.

– Mindet? – kérdezi a hajigáló férfi Iréntől. – Mind elviszik?

A leány nem érti, mire kíváncsi a férfi; a szabad tér elnyeli a hangot.

A megriadt tömeg lassan visszaszállingózik. Látják, hogy a teherautó utasai tovább nem harciaskodnak, ellenkezőleg, megértéssel szemlélődnek, s azok a fegyveres fiúk még nevetnek is. Hogyne bátorodnának kíváncsiskodni, mi lesz a potyazsákmány többi részével? Csakugyan, mind elviszik?

– Kell a harcosoknak is! – visít egy nő, aki úgy néz ki, mintha állapotos lenne, mert a kabátja alá gombolta a szerzeményeit, s ez az ötlet még külön kamatozik neki, mert valóban állapotosnak nézik, és duplán részesítik mindenből.

– Halló, van még? – kiált föl Irén az ablakba.

Az osztogató férfi elmosolyodik: nincs baj, ezek nem hivatalos személyek; éppúgy akarnak jussolni, mint ők. Hát jussoljanak, megérdemlik, csak őket hagyják aztán békén...

– Akad egy kicsi még! Majd összekapargatjuk! – vigyorint vissza Irénre meg a kíváncsi tekintetű puskás fiúkra.

– Kell a harcosoknak is! – visít az előbbi nő újra. – Ők védik meg a forradalmat!

– Adunk nekik, polgártársnő, de mennyire adunk!... Mennyien vannak?

– Vagy harminc fő!...

– Csak annyian?! – könnyebbül meg a férfi, és hátraint a lakásba.

– Jöhet, de kollekcióba!

– Lehet negyvennek is! – biztatja Irén. – Nehogy megdohosodjon, inkább elvisszük!

– Éljenek a forradalmárok! – rikolt valaki gúnyosan, azonban a gépies visszhang lelkessé változtatja a gúnyt; ez a tömeg hangulata. Olcsón lelkesül...

– Éljen a forradalom! Éljen! – zúg át a Csarnok téren.

– Amiben bugyikat osztogatnak? – vigyorog Jaskó Ervin és Irénre kacsint.

De a leány nem törődik vele. Odakiabál Szolnokinak:

– Álljatok az ablak alá az autóval!

Ezt várja Schubert, ezt a biztatást. Figyelmeztetően nyomkodja a dudát: vigyázni, vigyázni!...

A tömeg zokszó nélkül utat enged a Rábának, s percek múlva bugyi- és harisnyakötegek hullnak az autóba.

– Na még egy ráadást!... Ezt meg a bajtársnőnek: féltucat pongyola! Hogy minden babáját másban tudja fogadni!... Ezt meg a sofőrnek, hogy ne fázzon a volánnál!... Na még egy tucat kesztyűt!... Elég lesz?

Irén int, hogy elég:

– Maradjon a népnek, apafej! – tréfálkozik.

– Éljenek a harcosok! – rikkant már harmadszor az „állapotos" nő, de most már örömében, hogy elindul az autó, és nem vittek el mindent.

Folytatódik a lakodalom. Már szóródik az új bugyi- és harisnyazápor, és nyomában fölharsan a száz- és százhangú zsivaj. A saját szavát sem érti az ember...

Schubert kiugratja a Rábát a tömegből, vissza az útra.

Az egyik kertből borotválatlan, megkopaszodott, pipázó férfi néz ki a kerítésen át, undorral az arcán.

Jaskó Ervin veszi észre; ki lehet és miért haragszik? Miért nem vesz részt a zabrában? Talán nincs felesége,

gyereke, és azért mérgelődik, hogy nincs kit felöltöztetni potyabugyiba?...

– Nézd, Irén, ezt a pofát! Mintha a fogát húznák!

– Aha! Alighanem komcsi lehet!

– Ugrasszuk meg, mit szól hozzá?

Irén szót fogad Jaskó Ervinnek, és lekiált a nekilódult Rábáról:

– Talán nem tetszik, apafej? Kaphatsz! – és ráfogja géppisztolyát az állongó emberre, aki megvető pillantással viszonozza Irén pökhendi leszólását, és hátrahúzódik...

Az erzsébeti kapitányság bejárata olyan mozgalmas, mint egy nagyáruházé csúcsforgalom idején. Ki-be dől rajta a nép, a legtöbbje puskás, nemzeti karszalagos férfi, de nyüzsögnek nők is szép számban. A kapitányság előtti park pázsitján a ledöntött és összetört szovjet emlékmű romjai.

– Itt se aludtak a haverok! – vihorász Jaskó Ervin, amikor megáll az autó, és leugrálnak róla. Büszkén kihúzza magát, mert az erzsébeti puskásoknak nincsen pufajkájuk, mint nekik. Nézik is őket, van, aki gyanakodva ólálkodik körülöttük. Hátha Gerő legényei csempészkednek közéjük!

Szolnoki Flóris bemegy az épületbe az áthaladási engedélyért. Irének addig széjjelnéznek a közelben. Nem jártak még Erzsébeten, újdonság számukra minden ház, minden utcasarok...

Egy elárusító bódé csámpásodik a park szélén. Fehér kartonlap lóg le az ereszéről, primitív kézre való fölirattal:

Halál a tömeggyilkos Lipa Istvánra!

– Ki az a Lipa István, apafej? – kérdezi Irén a legközelebb álló erzsébeti férfit.

Rosszul választott. A megszólított előbb végignézi Irént: miféle népség lehet, hogy így beszél?

– Valamikor a rendőrség vezetője volt! – válaszol kelletlenül. és gyanakodva, hogy talán nem kellett volna megmondani. – Ismerték véletlenül?

– Ismerte a franc! – nyegléskedik Irén.

– És így akarjátok, hirdetéssel, megfogni? – nyerít közbe Schubert, és csapkodja magát a nevetéstől.

A megszólított férfi nyílt undorral vágja az arcukba:

– Marhaság az egész, nem igaz! Egy nagyon rendes ember, én ismertem. Valakinek a tyúkszemére léphetett valamikor, és most így akar bosszút állni rajta!

Irén megérzi a férfi hangsúlyán, hogy az nem ért egyet a fölirattal. Akkor biztos, hogy más sem. Nem használ az, ha így megoszlik az emberek véleménye. Mindent lehet, csak hazudni nem!

– Akkor meg minek csúfítják ilyesmivel a forradalmat, apafej? – kérdezi Irén korholóan.

– Kérdezze meg a hős barátaitól! – mondja a férfi viszolyogva, s mert nem tudja hallgatni, hogy „apafej"-nek nevezik, belevegyül az utcai áramlásba.

– Vegye le, apafej, igaza van! Ne sértődjön meg! – engesztelné Irén a férfit, akit már nem lát, csak az indulatos szavát hallja:

– Tépje le, ha akarja! Maguk akasztották oda! – hangzik vissza.

– Tökéletesen igaza van! Minek az ilyen marhaság? Nevetséges! – és Irén lerántja a fehér kartont.

Javában gyömöszölgeti gombóccá, amikor egy borzas

hajú, mosdatlan arcú, sáros ruhájú férfi tántorog eléje; dől belőle a borszag, és kiabál:

– Hallja, maga megkótyagosodott kislány! Miért tépte le? Hogy meri maga a forradalmat fricskázni? Ki engedte meg?

– Ki kérdezte magát? – vág vissza Irén félvállról a részeg civilnek, és lepke-apróra tépegeti a kartonlapot.

– Micsoda-a-? – üvölt föl a férfi. – Ilyen tyúkok akarnak dirigálni? Nekem? Aki börtönben szenvedtem! Te... te, hugyos! – és ütésre emelt kézzel imbolyog a leány felé.

Irén néhány lépést hátrál, és megemeli a géppisztolyát:

– Állj meg, te részeg disznó! Mindjárt megtanítlak tisztességre!

Valaki hátrább rántja a részeget, hogy majdnem hanyatt esik:

– Mit hülyéskedsz, te állat? Nem látsz a szemedtől? Nem látod, hogy puska van nála?

– Hát aztán!... Nekem ne mondja, hogy részeg disznó! Ne ám, ne mondja! Még ha puskája van, akkor se mondja! – visszafordul Irénnel szemben: – Azt hiszed, félek tőled, te ringyó? Nem félek! Azért se félek, hiába ugrálsz!

Most már Jaskó Ervin is készíti a puskáját, de Irén leinti.

– Na, oszolni, apafej, de gyorsan! Nincs kedvem tréfálni! – villog a leány szeme.

Erre mintha kicserélték volna a részeget. Röhögni való a fordulat. Aki nem látta, el se hinné.

– Azt mondtad, hogy apafej? Nekem mondtad?... Te drága, te aranyos! – és ölelésre tárja a karját, de nem

mer közeledni, mert a leány keze a tárcsán van, és a tárcsában ott a biztos halál, lövedékekben sorakozik. – Te... te gitáros rizlingem, hadd csókoljalak meg!...

Irén alig tudja visszatartani a nevetését. Gitáros rizlingemnek még nem nevezték.

– Hány kilód volt, gyönyörűségem, hány kilód? És miért kaptad?

A közben visszatérő Szolnoki Flóris csak ezeket a szavakat hallja. Hogyne tudná, hogy kik beszélnek így. Érdeklődve nézi az imbolygó fickót, aki úgy topog Irén előtt, mint a láncra fogott medve.

– Hány kilód volt, hallod-e, gyönyörűségem? Hány kilód? – ismételgeti az, szinte taktusra.

– Mi az, hogy kiló, Szolnoki bajtárs? Mit ért alatta? – kérdezi Jaskó Ervin.

A fiú naiv kíváncsisága úgy szúrja meg Szolnoki Flórist, mint a tű. Rögtön fájdalmat okoz, és egyben figyelmezteti: hátha ez a csőlakó ismerheti őt. Márpedig az ő múltjáról elég, ha csak Bojthár tud. Ráripakodik a borzas, mocskos tántorgóra:

– Hol a szabaduló flepnid? Mutasd!

– Mi... micsoda? – hebeg a részeg, és azt hiszi, nem jól hall.

– Mutasd a szabaduló flepnid! Ha nincs, viszünk!

A részegre úgy hat a fölszólítás, mint a hideg zuhany. A börtönt juttatja eszébe. Még két hete sem élvezi a szabadságot, és máris lebukna? Hisz nemrég szabadították ki! Már visszavonják? Hekussal került össze!? Nem, nem...

– Hazamegyek érte! – szűköl rémülten, és egyre gyorsabban hátrál, hátrál, majd féktelen fordulattal belefura-

kodik a sokaságba, mint a megvadult bakkecske. Néhány dühös kiáltás jelzi útját; szidják, akiket részeg történetével legázol és lökdös...

Irén hahotázik utána:

– De begyulladt az apafej!

– Menjünk! – kapaszkodik föl az autóra Szolnoki. – Irány a Timót utca!

Schubert nekiereszti a Rábát a Török Flóris utcának.

Irén hanyatt fekszik a kötegelt bugyikon, és nézi a borús, szürke felhős eget.

Galambcsapatot riaszthatott valami; friss szárnycsapásokkal keringenek a tetők felett. A leány közéjük „gitároz", de csak egyet talál. Megfoszló tollal bukfencezik lefelé a galambocska.

Szolnoki rosszallóan dörmög:

– Nem sajnálod?

– Nem!

Schubert olyan hirtelen fékez, hogy Irén legurul a kötegekről, a fiúk meg ráesnek. Még Szolnoki is lehuppan a fenekére.

– Megbolondultál? – tápászkodnak, de hasztalan. Esnek újra, mert a Rába hátrafelé ugrik, és hirtelen bekanyarodik a mellékutcába. Egy akácfaág úgy nyúl a kocsiba, mintha kéz lenne. Lesodorja Jaskó Ervin sipkáját.

– Szovjet páncélos! – magyarázkodik Schubert, és mutat a Határ út felé. – Még jó, hogy észrevettem!

Az más, egy szovjet páncélos – és megszeppenve elcsöndesednek.

Szolnoki Flóris vállalja a földerítést. Kilopakodik a Határ útra. A szovjet páncélos Újtelep felé nyargal, ahonnan élénk lövöldözést hallani. Szolnoki int Schubertnek:

gyerünk, gyerünk, gyorsan! Futtában ugrik a kocsira hátul, a fiúk együttesen cibálják föl, maguk közé.

Irgalmatlanul ugrál a Rába a Gubacsi út hepehupáin, a Timót utcai katonai raktárak felé. Ott ismeretlenül is tárt karokkal fogadják őket. A legnagyobb sikere Irénnek van...

A fölimbolygó füstoszlop messzire ellátszik, de csak a szomszédos házakból lopakodnak elő: nem fenyegeti-e a portájukat veszedelem? Távolabbról már nem jönnek kíváncsiskodók. A folytonos lövöldözésben kockázatos az utcákon járni. Hallották a tankok lövéseit, és sokan látták is. A kertekből leskelődnek inkább, és szomszédosan szájról szájra adják a Közért tragédiáját.

Rózsa Paliék tehetetlenül állnak az égő épület előtt.

Oltásról már szó se lehet. De nincs is mivel.

Az egyik szomszéd átlöttyint két vödör vizet a félig ledőlt falon; egy kicsit megőszül a kibukó füst, de utána még jobban megsűrűsödik. Apró durrogások, pattogások kísérik a gomolygást. A sistergések nyomában mindig megfrissül a füst, és szeszélyes figurákban kanyarodik ki a levegőre, táplálni a légáramlástól elhajló füstoszlopot.

– Néhány százezerrel szegényebbek leszünk! – sopánkodik egy idősebb férfi, és őszinte sajnálkozással kíséri a tóduló füst útját.

– Mit fáj magának? Minden kommunista munkának és erőszaknak ennyi az értéke! Hadd égjen! – vakkant rá egy tréningruhás ember, és láthatóan élvezi a pusztulást.

– Ezt nekünk kell megfizetni!

– Eleget loptak tőlünk, futja belőle!

– Kinek van ebből haszna? – kérdezi egy fejkendős asszony, és tanácstalanul néz a körülötte állókra.

– Ne búsuljon, mama – mondja hányavetin az előbbi –, itt nem árulnak szemetes rizst meg savanyú tejet. Az új üzlet a miénk lesz, és nem a vörösöké! Levizsgáztak a Sztálin-szolgák örökre!

– Vettem én a maga apjától is savanyú tejet, mit ugrál! Azt hiszi, nem tudom, kicsoda maga? – támad rá a fejkendős asszony.

A tréningruhás pökhendi hangon vág vissza:

– Örülök neki, hogy ismer! Legalább tudom, hogy kik hurcoltatták el az apámat! Maga is közéjük tartozott!

– Jobb lesz, ha odébb áll, maga tetű! Hogy mer ilyen tisztességes magyar asszonyokat gyanúsítani? – mozdul meg egy vadászcsizmás, bekecses férfi.

Úgy hatnak az indulatos megjegyzések a ropogás, sistergés és pattogás közben, mint egy rögtönzött melodráma.

A fiúk komorak és szótlanok. Néhányan érzik, hogy miattuk ég az üzlet, pusztul a bent levő áru. Úgy állják körül az épületet, mintha kivezényelt testőrség lennének. Ilyen közvetlen közelről nem láttak még nagy tüzet.

Ritkulni, vékonyodni kezd a füst; vöröses lángnyelvek táncolnak alatta. Egy-egy csóva magasnak ugrik, majd elfoszlik a gőzök bodorodásában, hogy utána még gyorsabban és magasabbra nyújtózzon föl.

Hoyer Feriéktől újra az ismerős füttyszó süvít, gyorsan és szaggatottan.

– Emberek, oszoljanak! – figyelmeztet mindenkit Rózsa Pali.

– Jönnek a tankok! – ordít egy gyerek a sarokról, és eliszkol a mellékutcába.

Ki merre lát, fut, be a házak közé, ugrál át a kerítéseken.

A fiúk ösztönösen a Kiserdőbe rohannak, és Rózsa Pali parancsára igyekeznek minél jobban széjjelszóródni. Nem látják a fák közül a tankot, a csikorgásából tájékozódnak, merre lehet. Nem szaladt ki a Határ útig, közben megfordult. A fiúk szorongva kuporodnak egy-egy vastagabb fatörzs védelmében, de megkönnyebbülésükre mégis tovacsörömpöl a tank.

Rózsa Pali parancsát, hogy vonuljanak át a Kiserdő újtelepi részébe, stafétaszerűen továbbítják egymásnak. Egyenként ügetnek át a Gyimesi úton, s mire a negyedik fiún a sor, a tankból golyószóró fésüli a Gyimesi út hosszát.

A fiúk mégis átugrálnak, ez a parancs. Rózsa Pali mindegyiket hátrább küldi, majd kihúzódnak az erdő szélére, és tüzelni kezdenek a visszafordúló tankra.

Hoyer Ferkó kiabál ugyan a Huszár-rétről, de nem érteni, és nem is tartják lényegesnek. Rózsa Pali a maga igazának tudja be, amikor látja, hogy a tank változatlanul a homokbányának tartja az irányt.

– Jól van, fiúk! – tereli össze a szakaszát, és megindulnak Hoyer Ferkóékhoz.

Jó kedvük van. Ahogy a Közért égése elszontyolította őket, úgy vidulnak a tank „megfutamításán". Mert Rózsa Pali újabb győzelmüket magyarázza, s hogyne lenne jó hallani, hogy ők milyen bátor és elszánt hősök. A jókedvüket azonban nemsokára ijedtség váltja föl. Váratlanul néhány aknát kapnak a homokbányából. A közelükben

robbannak, a légnyomás megsuhintja őket. Szégyen a futás, de hasznos – behúzott nyakkal, meggörbülten cikáznak a fák között, előre, előre, minél távolabb az aknák becsapódásától...

Hoyer Ferkóék is kúsznak lefelé a Huszár-rétről. Ők is a Kiserdőben érzik a biztonságosabb védelmet.

S amikor a két szakasz összetalálkozik, Rózsa Pali örvendezve fölrikolt. Kiszlinger Bélát látja Hoyer Ferkó mellett civilben, maszatosan a kúszástól, és fegyver nélkül.

– Hívtam Könczölt, de nem jött! – ezzel kezdi Kiszlinger. – Otthon van az öregje, az nem engedte. Engem meg kidobott, hogy menjek a fenébe! Hogy éppen elegen vannak már a hazaárulók!...

– Meg kéne táncoltatni azt a megkergült bolsit! – mondja Rózsa Pali fenyegetően. – Ha sokat ugrál, letartóztatom. Az Ondriska százados úr majd kioktatja egy kicsit!...

– Nem veszélyes – visszakozik Kiszlinger Béla, mert megrettenti, hogy ő okozza Könczöl bácsi vesztét. – Az öregek mindig bogarasak. Meg félti a fiát! Meg lehet érteni!...

– És bennünket nem féltenek? – mutat a fiúkra Rózsa Pali. – Mégis itt vagyunk. A faterok véleménye nem számít. Ha rajtuk múlna, hátunkon szalonnáznának az oroszok...

– Minek tüzeltetek a tankra? – kérdezi Hoyer Ferkó szemrehányóan. – Miért szegtétek meg a parancsot?

– Először, nem szegtük meg a parancsot! – mondja Rózsa Pali gőgösen. – A hadihelyzet diktálta, hogy mit tegyünk!

– Milyen hadihelyzet? – szakértősködik Hoyer Ferkó. – Mit dumálsz összevissza?

– Ha nem kényszerítjük megállásra és visszafordulásra a tankot, most valahol Újtelepen koncérozna. Talán még a Nyári Parkhoz is elmerészkedett volna.

– El a nyavalyát. Egy szál tank? – berzenkedik a másik.

– Ha elfelejtetted volna, mindnyájunknak az a föladata, hogy megvédjük Újtelepet az ellenség behatolásától...

– Kész tábornok vagy, Pali! – vihog Kiszlinger Béla.

– Te meg hülye vagy, ha ilyenen röhögni tudsz! Jobb volna, ha megköszönnéd, hogy érted is tartjuk a hátunkat!

– Nem kell tartani! Értem nem! Nem látod, hogy köztetek vagyok?

– Köztünk, mert esz a fene Irén után, mi? – gúnyolódik Rózsa Pali, és rákacsint Hoyer Ferkóra. – De ott már égsz, koma, legfeljebb tarthatod a gyertyát!

Kiszlinger kakaskodva replikázik:

– Ha én föltartom az ujjamat, úgy jön a csaj, hogy összetöri magát.

– Össze ám a pofádat! – hergeli Hoyer Ferkó is. – Olyan főhadnagya van neki, hogy te még az árnyékába se érhetsz!

– Nanana! – legyint rájuk Kiszlinger. – Majd elválik. Az osztozkodásnál ott leszek. De különben, te ugrálsz? – kap észhez, és Rózsa Palira támad: – Kinek a kezéről ütötték le?

Rózsa Pali dühösen mordul vissza:

– Nem az enyémről. Nem akartam a nadrágomhoz varrni. Ahhoz nagyon lehasznált!

– Talán szüzecskének hitted? – kajánkodik Kiszlinger, és kárörvendve vigyorog.

A többiek szétszórtan heverésznek a fák alatt, és cigarettáznak. Nyugat felé megsötétíti az eget a Közért füstje.

Egy kóbor kutya somfordál át a Határ úton Újtelepről, be a Kiserdőbe. Amikor észreveszi a heverésző fiúkat, nagy ívben kerülné őket, ám sorsát nem tudja menteni. Valakinek az ötletéből mozgó célpont lesz. Valóságos sortűz dördül rá. Följajdul a jószág, és bukfencezik, mintha belerúgtak volna, neki egy fának, mely megakasztja gurulásában, rángatózik és nyüszít, égnek kalimpáló lábakkal. És a fiúk lövik; röhögnek és lövik, amíg csak mozog.

Ezért nem veszik észre Szolnoki Flórist, aki dühödten rájuk mordul:

– Mi van itt? Mire pazaroljátok a töltényt? Elment az eszetek? Még szerencse, hogy nincs ágyútok, mert azzal is rálőttetek volna!

– Gyakorlatozunk, Szolnoki bajtárs! – magyarázkodik Hoyer Ferkó.

– Egy szerencsétlen kutyára? Nem szégyellitek magatokat?

Röstelkedve igazgatják holmijukat a fiúk. A kutya még meg-megrándul. Csak lopva mernek odanézni.

– Akik értenek a trógeroláshoz, jönnek velem. Öt-hat ember elég. A többi hazamegy. Hoyer, hajtsd végre a parancsot!

– Mihez kell a segítség?

– Hordórakáshoz. Borért megyünk a Pálma Kertbe. Kiutalásunk van a forradalmi tanácstól...

– Hurrá! – kiáltják többen. – Akkor ma mulatunk!...

– Hát te ki vagy? Mit keresel itt? – fordul Szolnoki Flóris a Rózsa Pali mellett álló Kiszlingerhez.

– Jelentkezni jöttem! – magyarázkodik az.

– Ide? Miért nem a parancsnokságra?

– Most megyek. Együtt a fiúkkal!

– Ismeritek?

– Ismerjük, haverunk! – mondja Rózsa Pali.

Szolnoki megnyugszik. Szimpatikusnak találja a göndör hajú fiút.

– Akkor gyere te is velünk! Hadd lássuk, mit tudsz?!

A Határ úton várja őket a Rába. Schubert már türelmetlenkedik:

– Siessünk, siessünk, nyugtalan a nép!

Percek alatt a Pálma Kerthez érnek.

Hosszú sor áll a kocsma és az étterem bejárata előtt vödrökkel, üvegekkel, fazekakkal. Egy asszony gömbüveg lámpabúrát tartogat a hóna alatt...

– Minek ez, mama? Talán villanyt akar szerelni? – kérdezi Rózsa Pali.

– Ebbe is belefér vagy három liter – mondja az asszony komoly arccal. Nem nevet senki a találékonyságán.

Szolnoki Flórisék az udvarra mennek. Ott van a pince...

Egy hetven év körüli ember csoszog elő valahonnan az udvar sarkából, a Pálma Kert őre és házmestere. Bizalommal, elégedetten fogadja őket:

– Jó, hogy gyünnek az elvtársak! Nem bírok a néppel!

– Hogyhogy nem bír? Türelmesen várnak – nyugtatja meg Szolnoki Flóris.

– De mér várnak, tudják-e? Azt mongyák, hogy a ta-

nácstól küldték őket, mert itt állítólag borosztás lesz. Mink nem tudunk semmiféle borosztásról.

– Pedig jól mondják, öregem, mi azért jöttünk! Ki kell nekik a bort osztani. Ha már nincs ennivaló, legalább inni tudjanak. Azért van az ital, hogy elfogyasszák! – oktatja Szolnoki. – A kommunisták se dísznek tartották az italboltokat, édesapám!

Az öregember gyanakodva nézi a puskás fiúkat, amint fontoskodva járkálnak az udvaron. Szinte valamennyit ismeri látásból, csak a parancsnokuk idegen. Szorongás zaklatja az öreget, mert tudja már, hogy a többi italboltokat egyszerűen föltörték és kifosztották...

Az egyik italboltnál a csatornába folyt el a bor nagy része, mert a lerészegedett emberek tülekedésétől megsérültek a hordók.

Épp reggel járt nála az üzletvezető elvtárs figyelmeztetni, hogy ő ne engedje föltörni a Pálma Kert pincéit. Ne adja oda a kulcsokat. Dugja el, és mondja, hogy csak az üzlet kulcsa van nála, ha nagyon követelőznek. Az üzletben nincs sok ital – ha azzal kielégíthető a szomjúságuk, hát vigyék, csak a pincét ne engedje. Azt is mondhatja az „érdeklődőknek", nem tud semmiféle pincéről...

– Az elvtársak osztásra gyüttek? – kérdezi az öregember félénken.

– Elvtársak? Mit szóltok hozzá? – heccelődik Kiszlinger, de a házmester bácsika nem veszi észre.

– Az előbb mondtuk, fater! Meg szomjasak vagyunk! – tolakodik elő Rózsa Pali. – Aztán segítünk majd a rendet fönntartani, nehogy megverjék magát.

– Nekünk kell ötszáz liter bor és huszonöt liter pá-

linka, édesapám! – mondja Szolnoki Flóris az öregembernek. – Autóval visszük el, künn vár. Mutassa meg, öregem, hol a pia, mert nincs sok időnk. A nép is türelmetlenkedik az utcán!

– Nincs itt kérem az üzletvezető elvtárs, csak ő nyithatja ki az üzletet, nála vannak a kulcsok – szabadkozik, húzódozik az öreg.

– Nekünk nem hiányzik, fater, az üzletvezető. Pláne, ha elvtárs! Fütyülünk rá! – okítja Rózsa Pali az öreget.

A közelben álló fiúk karban nevetgélnek az öregember csodálkozásán és ijedtségén.

– Oszt valami papírosuk van, hogy bort vigyenek? Mer anélkül nem megy...

– Ide hallgasson, öregem! – förmed rá Szolnoki Flóris. – Maga nagyon sokat okoskodik. Mi a forradalom harcosai vagyunk, és azt csináljuk, amire a forradalmi tanács utasít bennünket. Ma nincs firkálásra idő, mással vagyunk elfoglalva. A felelősséget mi viseljük, nem maga!

– Az ital érték, kérem szépen, el kell számolni a vállalatnak. Nem lehet csak úgy, mint a csáki szalmáját...

– De ezzel mindent el lehet intézni, fater! – kevélykedik Rózsa Pali, és belelő a levegőbe. Ezt a fogást Iréntől tanulta, amikor az autót szerezték. Hogy berezelt ott az éjjeliőr! Mindjárt kezes bárány lett!...

– Addig várjanak mán, amíg elmegyek az üzletvezetőért és a személyzetért! – kérleli őket az öreg, mert látja már, hasztalan minden szó. A Pálma Kert sem kerülheti el a többi italbolt sorsát.

– Ez okos beszéd – mondja Szolnoki Flóris –, de ne maga menjen, hanem adja meg a címeket a sofőrünknek, az majd percek alatt idefuvarozza őket! Csak gyor-

san, öregem, gyorsan! Közben ideadhatná a pincekulcsot, hogy a mi kiutalásunkat fölhordhassuk!

– Nincs nálam a pincekulcs, kérem, az állandóan az üzletvezető elvtársnál van. Így írja elő a vállalati rendszabály...

– Hallja, fater, unom már, hogy folyton elvtársozik! Inkább adjon valamit, amivel kinyithatjuk a pinceajtót!

– Nincs nekem olyasmim, kérem! – makacskodik az öregember; időt akar nyerni, amíg az üzletvezető megérkezik.

Rózsa Pali peckesen odavágja magát Szolnoki Flóris elé:

– Szolnoki bajtárs, kérek parancsot a pince haladéktalan kinyitására!

– Tessék, Rózsa bajtárs, megadom, lássatok hozzá! – kegyes Szolnoki Flóris, mert figyel az utcára is. Ennyi ember előtt a tekintély se kutya! Nem akárkik ők!

Kiszlinger, aki eddig hallgatag bámészkodója volt a vitának, most sokért nem adná, ha ő hajthatná végre a parancsot, és ha most puskája és pufajkája lenne. Sóvárogva követte Rózsa Palit és a fiúkat az udvar közepén levő pincéhez.

A zárnyitási művelet nagyon egyszerű. Néhány lövés a zárba, és az ajtó enged. Szabad a lejárat.

Kényszeredetten jön az öreg, és kelletlenül magyarázza, melyik hordóban mennyi a bor, hogy a tanács „kiutalásán" túl ne sokkal többet vigyenek el...

– Tíz-húsz liter ide vagy oda, nem számít! Nem patikába jöttünk, fater!

A fiúk nagy hűhóval hengerítik föl a hordókat. Rózsa Pali inni akar, de Szolnoki Flóris legorombítja:

– Szolgálatban nincs italozás. Ha fönn lesznek a hordók, kaphatsz kóstolót, otthon meg annyit ihatsz, amennyi beléd fér!...

– Ingyen kell kiosztani ezt a rengeteg italt? – kérdezi az öreg óvatosan.

Szolnoki Flóris már majdnem mondja az igent, de gyorsan vált az esze. Az öreg kérdése merész ötletet szült. Dehogy mulasztja el az alkalmat. Próba, szerencse! És megvető hangon vágja oda:

– Tetszene magának, mi? Az előbb még nekünk se akart adni, most meg ingyen osztogatná el az egészet! Becsapni a forradalmat, ezt értené, öregem! Hát nem! Csak pénzért adhatják a bort, rendes forgalmi áron, ahogy a forradalmi tanács előírta. A pénzt is visszük magunkkal, tekintve, hogy nem működik a posta, és nem tudják föladni. Adunk róla elismervényt, hogy a vállalatnak elszámolhassanak. A többi nem a maguk dolga...

– Mi lesz már, meddig várjunk? – kiált be valaki a sorban állók közül. – Mindjárt este lesz!

– Türelem, polgártársak, türelem, mindjárt itt lesz a személyzet.

– Mi az istennek? Miért van forradalom, ha még horért is sorba kell állni?

Szolnoki Flóris odamegy a kerítéshez:

– Kinek van baja a forradalommal? Hadd halljam!

Erre nincs válasz, csak később egy szerényebb megjegyzés:

– Kezdjék meg az osztást, bajtársak, ha lassabban megy is! Majdnem reggel óta itt vagyunk!

Rózsa Pali kap parancsot a rend fönntartására.

– Aki bármiben ellenkezik, azonnal jelenteni! – dö-

rög Szolnoki, hogy a sorban állók mind hallják. – Borért sorakozni, azt igen! A forradalomért harcolni, azt nem!...

– Nekünk ez a forradalom! – kiált valaki a sor végéről.

Schubert érkezett vissza. Jelenti, hogy az üzletvezető nem volt otthon. Csak két kiszolgálónőt hozott, akik gyávultan lesik, mit kell csinálniok.

Szolnoki barátságos sürgetése azonban megnyugtatja őket:

– Gyorsan, polgártársnők, gyorsan! Az egyik pénzt szed, a másik mér! Öregem, maga meg gondoskodik, hogy a hordókból mérésre kerüljön a bor!... Jöhet az első kettő!

Végre megindul az osztás. Hangos káromkodás fogadja, hogy pénzért adják a bort. Néhányan kiválnak a sorból, és átkozódnak. Egy csoportnyi férfi körülveszi Rózsa Paliékat: – Mit akarnak maguk? A Sármány úton ingyen adták!...

– Mindenütt ingyen adták!

– Örültek, hogy elvitték!

– Törjük össze a hordókat! – hangzik egy indítvány. – Ne legyen senkié!...

A helyzet már fenyegető.

– Menjenek oda, ahol becsapták a forradalmat, ahol potyázni lehet a nép vagyonát! – felesel vissza Rózsa Pali.

– Úgy van! Éljen a forradalom! – rikkantanak a sorból.

– És akinek pénz van a zsebében, igaz? – gúnyolódnak emezek.

– Micsoda emberek maguk? – kérdezik többen is. – Cigányok maguk, vagy egyszerűen tolvajok?

– Ha nincs pénzük, ne igyanak!

Szolnoki közben befaroltatja a Rábát az udvarra, hogy fölgurítsák rá a két kisebb hordót. A többi fiú a pálinkás demizsonokat cipeli föl a pincéből. Az öreg meg egy papírlapra írogatja szorgalmasan, mi kerül az autóra. A lista egyre növekszik...

A két nő már izzad az igyekezettől. Egy nagyobb kenyeres kosárka a kassza, halmozódnak benne a bankók...

És a sor nem akar elfogyni, inkább szaporodik. A borosztás megindulásának híre szinte házanként csalogatja ki a környék lakóit. Egyre több lesz a vizesvödör. Akinek pénze van, annak korlátlanul adnak, csak fogyjon, fogyjon, minél előbb, hogy mehessenek már...

Szolnoki címletek szerint rakatja a bankókat, és kötegelteti. Oly magától értetődő biztonsággal rendelkezik, hogy szólni sem mernek hozzá.

Akik viszik a bort, kínálgatják a fiúkat:

– Igyatok, magyarkák!

– Hogyne! Nem látja, hogy kiskorúak! – röhög valaki.

– Most nem számít! Igyatok csak! Egészségetekre!

És a fiúk isznak:

– Jó vicc! A puskához nem vagyunk kiskorúak?

Egyik-másik fiú már nevetgél. Rózsa Palinak csálén áll a sapkája, és egyre hangosabb lesz:

– Álljanak ott rendesen a sorban!... Engedjék azt a terhes asszonyt előre!... Csönd legyen!... A szentségit, a saját hangomat se hallom!

Vannak, akik leülnek a járda szélére, és ott iszogatnak. Kézről kézre járnak az üvegek. Ha kifogy belőlük, megkérik a sor elejét újra teletölteni...

Tizenhatezer forintot vesz át Szolnoki Flóris, és egy noteszlapra írja az elismervényt.

– Jó lenne rá valami bélyegző is! – bizonytalankodnak a nők, amikor az elismervényt megnézik.

– Majd két bajtárs aláírja még. mint tanúk – s Szolnoki Flóris már hívja Rózsa Palit meg egy társát. – Elég lesz? – gúnyolódik a nőkkel. – Ha nem, aláíratom az egész szakasszal!

– Nem ártana, elbírja a papíros! – mondja az öregember érezhető éllel.

Szolnoki Flórist, mert megivott már néhány pohár bort kóstolóként, elfutja a méreg; ráordít:

– De én nem bírom már a maga szemtelenkedéseit, édesapám!

– Nem szemtelenkedés ez, kérem! Maguk elmennek, mink meg itt maradunk, és tartjuk a hátunkat.

– Ne féljen, nem marad itt!

– Csak azér mondom...

– Rózsa bajtárs! Halló, Rózsa bajtárs!...

– Parancs!

– Ha kiosztottátok a bort, ezt a vén ellenállót bekíséritek a kapitányságra.

Az öregemberből keserűen fakad ki:

– Nem baj, fiam, legalább lesz korelnök a foglyok között – mondja Szolnoki Flóris felé.

– Nem lesz maga fogoly, vén csavargó! Kap egy finom nyakkendőt jutából, ami elbírja magát! – fenyegeti Szolnoki dühösen.

– Jaj, kérem, ne bolondozzanak! – retten meg az egyik nő, és percekig remeg a keze. Úgy szólnak rá, hogy ne csorgassa mellé a bort, míg méri.

Szolnoki Flóris táskába rakja a tizenhatezer forintot, és átadva a teljes parancsnokságot Rózsa Palinak, a Rábával hazamegy...

Bojthárnak négyszemközt mondja el, mit csinált.

A főhadnagy visszatartott dühre gerjedve nézi a nagy halom bankót:

– Mondja, Szolnoki, nem fél, hogy rögtön agyonlövetem túlkapásért?

– Nem félek! – állja a másik Bojthár szúrós nézését. – A főhadnagy úr a parancsnok, rendelkezik a pénzzel! Nem magamnak hoztam! Ámbár... – de mégsem folytatja.

Bojthár ragadozón rácsap:

– Ámbár?!... Halljam csak, nagyon érdekel!

Szolnoki habozás nélkül engedelmeskedik a fölszólításnak:

– Nem tudom, főhadnagy úr, honnan kap és egyáltalán kap-e valahonnan zsoldot mint parancsnok? Azt tudom, hogy én, mint a főhadnagy úr által kinevezett helyettes, nem kaptam még! De arról sincs tudomásom, hogy kapok-e majd valaha, visszamenőleg is?...

– Magának csak a pénz a fontos?

– Még kuszábbak a viszonyaink, semhogy jogot érezhetnék a zsold fölvetésére. De nekem azért állandó napirendem! Főhadnagy úr jól tudja, milyen körülmények között éltem és szabadultam. Azt is tudja, mire szabadultam. A semmire, és ezt szó szerint értse. Még egyszer sem kérdezte tőlem, főhadnagy úr, miből élek, és hogyan élek? Én ezt megértem; túlnőttem azon a koron, hogy pelenkázzanak. És nem arról van szó, mintha én a főhadnagy úrtól megkívánnám, hogy eltartson. Nekem is van

eszem, kezem és lábam, mint millió és millió egészséges embernek, megvan minden normális föltételem ahhoz, hogy gondoskodni tudjak magamról. De én nem szeretem a bizonytalanságot... Namármost, engem általában öntevékeny és találékony embernek tartanak; lehet, hogy ez hibám, de én szeretem előre biztosítani azt, amiben utólagosan reménykedem...

Bojthár mozdulatlanul hallgatja Szolnokit, mert bizonytalan a hajdani börtöntárs érveinek igazában. Valamit Szolnoki megfogalmazott helyette, amit már készült említeni a tanácsban, de mindig elodázta, abban reménykedve, majd csak fölveti valaki, és nem kell olyan látszatba kerülnie, hogy anyagias, követelődző. Mozdulatlanul nézi Szolnoki Flórist, és csak éppen a fogai között ereszti ki:

– Vagyis?... Pontosabban fejtse ki az elgondolásait!

Szolnoki Flóris még bátrabban beszél:

– Főhadnagy úr, látja az asztalon, én szereztem pénzt! Elismervényt adtam róla! Ez arra kötelez, hogy a pénzzel el kell számolni. Főhadnagy úron múlik, mennyiben ért velem egyet, és miként rendelkezik a tizenhatezer forinttal?!

Bojthárnak még mindig kusza, amit hall.

– Mi késztette arra, hogy a zsoldjára előleget szerezzen? Ugye, jól értettem, előleget mondott?

– Egyszerűen az, hogy mögöttem nincsen család, nincsen házastárs, mely pótolja az ellátásunk hiányosságait, mint a fiúknál. Én nem szaladgálhatok sehová haza, ha sovány vagy ehetetlen, vagy nem elég a koszt, vagy ha tiszta törülköző és ing kell!...

– Most már értem, ne folytassa! – enyhül meg Bojthár,

és szórakozottan emelgeti a bankócsomókat. Most eszmél rá, mennyire hasonló helyzetben van, mint Szolnoki Flóris, és ha nem ismerné régebbről és közelebbről, megdicsérné élelmességét és őszinteségét. Így azonban csak kérdéseket ad föl:

– Maga nőtlen?

– Nőtlen.

– Szülei? Nincsenek?

– Már régen meghaltak!

– Testvérei? Rokonai?

– Nincsenek. Nem ismerem őket.

– Értem a helyzetét. Hát mennyire van szüksége? – és a pénzhalomra mutat.

A másik finoman elmosolyodik, és pincéresen meghajol:

– Ezt a parancsnokom tetszésére bízom! Mennyire értékeli a szolgálatomat?

Bojthár mintha játszana:

– Elég lesz kétezer forint?

– Mennyi? – lepődik meg Szolnoki; csak a felére számított.

Bojthár félreérti a szolgája megrökönyödését.

– Legyen hát négyezer forint! – duplázza meg ajánlatát, mert a kötegelt bankók vonzásától már nem tudja közömbösíteni magát.

– Tiszteletem! – csattantja a bokáját Szolnoki Flóris, és most már úgy hajol meg, mintha király előtt tisztelegne.

Bojhtár kiolvas négyezer forintot.

– És mondja csak, a többi pénzzel mi legyen? – A kérdés azonban inkább próba, óvatos tapogatózás. Milyen mértékig akar a másik pénz sorsával törődni?

Szolnoki Flóris válasza félreérthetetlenül cinkos:

– Főhadnagy uram, én nem tudok semmiféle pénzről!

– De hisz elismervényt adott róla!

– Hol leszünk mi akkor, amikor az elismervényt jogosítani akarják?! Ajjaj!...

– Hol lennénk, Szolnoki? – próbálkozik a főhadnagy a parancsnoki szigorúsággal.

– Mit tudom én, mikor kell a nyulak bocskorát felhúzni!?

– Értem! – hökken meg Bojthár ettől az igazságtól.

– Különben is, főhadnagy úr, én a legnagyobb óvatossággal jártam el. Lefedeztem magunkat!...

– Éspedig?

– Gondolom, kitalálta a főhadnagy úr, hogy az elismervény alá egy teljesen idegen nevet írtam!

Bojthár hiába rejtené most a csodálkozást, nem tudná. A másik ügyessége vagy ravaszsága, nevezhető annak is, teljesen lefegyverzi.

– Hm! Értem! – ismét csak ennyit morran a távozó Szolnoki után, és amikor egyedül marad, a belső zsebeibe raktározza széjjel, gondosan, a bankókat. Ennyi pénz régóta nem volt egy összegben a kezében. Komoly segítség lesz, ha valóban föl kell húzni a nyulak bocskorát.

Megelégedetten kel föl, s kimegy megnézni, milyen bort hoztak a Pálma Kertből. S közben elhatározza, hogy nem fogja megvárni az égszakadást-földindulást. Csak akkor szégyen a futás, ha többen látják. Majd észrevétlenül csinálja...

Csak egy árnyalat hiányzott még a teljes esti sötétségből, amikor Péter rányit a Könczöl-családra. Böske úgy ugrik föl az asztaltól, mintha gumiból lenne:

– Péter! Péter! Csakhogy megjöttél! Drága Péter!

– Meg bizony, kerékpárral! – forog a fiatalember Könczöl papától a mamáig, hogy Lacinál is kikössön egy barátságos és férfias kézfogásra. Fáradtnak, törődöttnek látszik, csak a szeme fénylik szokatlanul frissen és tisztán. Derűs mosolya újból a régi, bizakodó és bátorító.

Mintha kicserélték volna vasárnap hajnal óta. Ezt a változást mindnyájan látják rajta. Legjobban Könczöl bácsi, aki talán nehezebben várta, mint Böske. S hogy Péteren nyoma sincs a levertségnek vagy csüggedésnek, Könczöl bácsi belül is megnyugszik.

– Széna vagy szalma? – kérdezi fifikusan, mert Péternek kell eldöntenie, mit mondhat el, és miről kell még hallgatnia. Csak mondjon már valamit, hogy tudja magát mihez tartani és az elvtársait majd tájékoztatni.

Mert Újtelep már megmozdult; jó híreket mondanak itt-ott az elvtársak, de Könczöl bácsi nehezen hiszi a hírek igazát. És fönntartással, mert Újtelep nincsen az ország szélén, sőt közvetlen határos a fővárossal, még

sincs erőteljesebb jele annak, hogy Pesten már nem az ellenforradalmárok az urak. Mi van hát Újtelepen meg Erzsébeten is? Miért késnek vagy mire várnak az elvtársak? A szovjet tankok csak mutogatják magukat, nemhogy bevonulnának Újtelepre, kifüstölni a zsiványokat, szétugrasztani a tejfeles szájú kölyköket...

– Csakis széna, papa! A forradalmi munkás-paraszt kormány teljes erővel dolgozik. Először Pesten kell megszilárdítani a rendet, azután következnek a nagyobb dunántúli és északi városok. Az Alföldön nincs különösebb probléma... Itthon nincs semmi baj? Nem bántották magukat?

– Eddig még nem. Csak attól félek, ha sokáig várnak, minket is megtalálnak a bitangok.

– Ki kell kerülni őket, amíg a kezünk idáig nem ér. Az újtelepi ellenforradalmároknak csak óráik vannak, esetleg egy-két napjuk. Nem több, papa! Persze a pártszervezéssel egy időben gondoskodni kellene előre arról, hogy kikre lehet bízni a helyi közigazgatást és rendcsinálást? Be kell furakodni, be kell szivárogni az ellenforradalmárok közé. Belülről is kell őket feszegetni, nemcsak kívülről nyomni. Igaz, László, te csak tudod?

– Honnan tudnám? – pirul el Laci szégyellősen, mert célzásnak érzi Péter sógor kérdését a vasárnap hajnali beszélgetés után.

– Miért, te nem vagy köztük?

– Még csak az kellene! – mordul fel Könczöl bácsi. – Máma is kidobtam egy követüket, aki csalogatta. Ha még egyszer jön valaki érte, nem viszi el szárazon, azt előre megmondom, nem bánom, akármi lesz!

Könczöl mama vacsorát tálal Péter sógornak, mert

Böskének a viszontlátás örömétől még ez sem jut eszébe, csak topog.

– Nem úgy van az, papa, nincs igaza. Lászlónak köztük kellene lenni! – mondja Péter sógor komolyan.

– Hogy agyonlőjék nekem itt az erdőben, mint a Sebestyén-fiúkat? – tiltakozik Könczöl mama, és rosszallóan tekint a vejére.

– Egy Könczöl-gyerek nem lehet ellenforradalmár! – heveskedik Könczöl papa, miközben zordan néz a fiára. – Ha megtudom, hogy közéjük megy, kitagadom, ki én, hiába egyetlen fiam!

– Folyton ezen disputálsz, mintha nem lenne más gondunk! – méltatlankodik Könczöl mama.

Lacit zavarja a hirtelen körülötte keletkezett szócsata, de nem érti Péter sógort sem; mintha megváltoztak volna a nézetei vasárnap óta...

– Azért nem kell valakinek ellenforradalmárnak lenni, ha beáll közéjük – mondja Péter sógor –, csak tudja a kötelességét.

– Ezt gondolom én is – bátorodik szóra Laci. – Össze kell fognunk, kommunistáknak! Nem vagyunk mi légüres térben, van mögöttünk társadalmi bázis. Épp ezért nem értem én Nagy Imrét, amikor az oroszok ellen...

Péter sógor szájában megáll a falat. Rámered Lacira: hát ez a fiú még mindig itt tart? Még mindig Nagy Imre?

– Nagy Imre már sehol sincs, László – mondja mégis a fiúnak, de nehezen és elbizonytalanodva...

Most Laci mered viszont Péter sógorra:

– Hogyhogy nincs sehol? Mi történt vele? – képed el.

– A jugoszláv követségre menekült még vasárnap hajnalban.

Vasárnap hajnalban? – és Laci már kapcsol:

– Az oroszok elől, persze. Ki mások elől?

– Így is mondhatnánk, László, de inkább a felelősség elől. Nem gyöngének bizonyult, hanem árulóvá vált... Ez az igazság!

A fiú előtt összekeveredtek a dolgok:

– És... és te milyen kormányról beszéltél mégis az előbb? – kérdezi izgatottan.

– Te még nem tudod? – növekszik Péter sógor csodálkozása. – Az új, forradalmi munkás-paraszt kormányról, melynek Kádár János az elnöke... A papa nem mondta?

– Nem mondta! – mondja a fiú tompán, és kérdőleg néz széjjel.

Becsapottnak, nevetségesnek érzi magát.

Az anyján és Böskén ugyancsak a csodálkozást látja. Tehát azok sem tudták...

– Nem értem, papa – tekergeti Péter sógor a nyakát, mintha szűk lenne az inge gallérja.

Könczöl bácsi nyugodtan fogadja a rászegeződő tekinteteket. Mitől sem zavartatva szívja a pipáját.

– Ezek szerint én nem vagyok megbízható – jelenti ki Laci csüggedten.

Péter sógor lassan magához tér. Mert nem érti tisztán az apa-fiú ellentétet, röviden elmondja a Kádár-kormány megalakulásának történetét és fölhívását, nyílt levelét a magyar néphez és a baráti országok kormányához, majd Laci kezébe adja a budapesti szovjet katonai egységek parancsnokának első számú parancsát, a rend helyreállítása érdekében.

Könczöl Laci égő arccal olvassa:

A szovjet csapatok a magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány kérésére ideiglenesen bevonultak Budapestre, hogy testvéri segítséget nyújtsanak a magyar népnek szocialista vívmányai megvédésében, az ellenforradalom leverésében és a fasiszta veszély elhárításában.

Péter sógor megvárja, amíg a fiú elolvassa végig.

– Most már tudod, mi a helyzet, László? És azt is megérted, miért mondtam, hogy neked hol kellene lenned?

Ó, hogyne értené már Laci! Kivilágosodott előtte minden...:

– Miért akarod a halálba küldeni? – riadozik Böske. – Talán ő az egyetlen a környékbeli fiúk között, aki nem csavarog puskával.

– Nem olyan rossz dolog az a puska, csak megfelelő kézben legyen. És László okos fiú! Nem féltem én a sógorkámat, tudja ő már régen, hogy kire kell lőni, csak lenne puskája.

Lacinak nagyon jólesik Péter sógor bizalma és Böske testvéri ragaszkodása. Csak az apja viselkedése, bizalmatlansága fáj neki.

Most is milyen komoran beszél az öreg:

– Van itt néhány csibész, akik megérdemelnék, hogy megtáncoltassák őket! Olyanok, mint az a Kiszlinger Béla! Meg hány még, akik lófrálnak az utcán, s ki tudja, mit csináltat még velük az a főhadnagy? Hogy fosztogatnak, azt már tudjuk...

Péter sógor csak mondja a magáét:

– Nem helyes ennyire elszigetelődni, kívül maradni az eseményekből. Lehetőleg mindenütt ott legyünk, ahol rólunk döntenek. Még akkor is ott lenni, ha nem tudok

semmit csinálni, vagy nem értek velük egyet. Ott lenni, önvédelemből...

– Jolics Pista meg Kaszás Jóska már ott vannak – szeretné Laci igazolni ezzel is Péter sógor taktikusságát.

Az öreg Könczölnek erre eláll a szuszogása. Belevörösödik indulatába, és nagyot szív a pipáján. Még az asztalra is rádobbantja az öklét, hogy nyomatékot adjon szavainak:

– Mert azok elbitangoltak, nem kell másnak is árulónak lenni!

– Várjon, papa! – csitítja Péter sógor. – Hogy valakiből áruló lesz-e vagy nem, azt a cselekedetei határozzák meg. Én nem ismerem a barátaidat, László, de azt hiszem, különbözhetnek azoktól, akik már második hete az utcán ordítoznak. Én nem tételezem föl róluk, hogy tudatos ellenforradalmárok, csak fiatalok, akik tenni szeretnének valamit, de mert nem annyira tájékozottak, hogy a napi helyzetet pontosan megítélhessék, belekeverednek a...

– Csak ezt ne mondtad volna, Péter! A napi helyzet fontos, de nem ez a lényeg... A Jolics-gyereknek párttag az anyja. Ő is, öccse is benne van a DISZ-ben... Vagy a Kaszás Jóska. Az apja kitűnő elvtárs, régi mozgalmi ember, mint amilyen az építőmunkások között nem egy volt. Ma kiemelt káder, pártvezetőségi tag. A gyerek benne a DISZ-ben... Tehát mindent mondhatok rájuk, csak azt nem, hogy tájékozatlanok. Kik a tájékozottak, ha még az ilyeneknek is fölmentést adunk a napi helyzet tájékozatlansága címén? Nem, Péter fiam, többről van itt szó, mint tájékozottságról vagy tájékozatlanságról. Az osztálytudattal van baj...

– Éppen mert ilyen fiatalokról van szó, körültekin-

többnek kell lennunk! – magyarázza Péter sógor. – Mérlegelnünk kell, hogy megzavarta most őket a reakciós demagógia. Ezért megy László közéjük élő lelkiismeretnek, örökös kételkedőnek, a demagógia cáfolójának. Nem kötekedsz velük élesen, sógorkám, mert akkor elrontod a dolgokat. Kivárni türelemmel, mert néhány nap múlva a barátaidnak jócskán lesz szégyenkezni és jóvátenni valójuk. Mi nem leszünk durva megtorlók, a kormány felhívása hangsúlyozza ezt, de hogy az igazságért számon kérjük a tetteiket, az természetes.

– Fontos feladatod lenne, László – folytatja Péter sógor. – Miről van szó? Pesten van még néhány patkányfészek, de a város egésze már a miénk. Órák kérdése, hogy Újtelepre, Erzsébetre és a többi külvárosokba kiterjedjen az erőnk. És addigra nekünk pontosan kell tudnunk, hogy kiknek a torkát roppantsuk össze? Kik voltak a szervezők, kik voltak az irányítók? És mit csináltak? Miért van erre szükség? Hogy mindent tényszerűen eléjük tárhassunk, amikor a számadásra sor kerül! Hogy ne tagadhassanak, és bizonyítékokat vághassunk a szemükbe! S azután tudnunk kellene előre, hogy a csibészek merre és hova menekülhetnek, ha megérzik a hurok szorulását? Mert nem buta fickók ám! És elszántak!... Mit szólsz hozzá, László?

Laci bámulattal néz Péter sógorra; milyen igaza van, mennyire arról beszél, ami már az ő fejében is motoszkált, csak nem tudta, hogyan fogjon hozzá...

– Bevonulsz közéjük, László – folytatja Péter sógor, olyan bizalommal a hangjában, hogy a fiú nőni érzi magát. – Még szégyenkezni is fogsz előttük, amiért te vagy az utolsó a barátok között. És lehetőleg úszol velük,

sógorkám! Ott lenni mindenütt, ahol a tényekedéseik summája lesz. Nem várni, hogy megbízást adjanak, de jelentkezni előre, hogy ne mulaszd el a velősebb disznóságaikat, hogy minél több helyen és minél többször ott lehess cáfolhatatlan tanúnak. És közben kinyitni szemet, fület! Be kell férkőznöd a vezérkolomposok bizalmába, tudni a terveikről... Persze vigyázni, nagyon vigyázni, nehogy eláruld magadat!...

– Jaj, de ha megtudják, mindjárt lebukik! – ijedezik Böske. – Minket nagyon sokan ismernek Újtelepen.

– Jolics Pistáról meg Kaszás Jóskáról is tudják, hogy kicsodák, még sincs semmi bajuk.

– De Jolicsnét még nem küldték el a gyárból, mint apádat! – szól bele Könczöl néni. – Kaszás meg külföldön van, nem érhetik el!

– Nézze, mama, ezek a csibészek éppen arra a legbüszkébbek, hogy átállt hozzájuk néhány párttag, és sajnos, a kommunisták gyerekei közül is néhányan.

– Megtanítottuk ezeket a kölyköket a szervezésre, mozgalmi munkára, önállóságra, a szabadságharcosoknál fegyverrel bánni, és most azt akarják megmutatni nekünk, hogy jobban tudnak mindent, mint mi! – mérgelődik változatlanul Könczöl bácsi.

– Ha mindent jól csináltunk volna, akkor nem tartanánk ott, ahol vagyunk! – jön meg a hangja Böskének.

Könczöl bácsi:

– Majd tőletek kérünk tanácsot, mi? Okosok!... A kommunista gyereke fegyvert fog a pártra, lövi a kommunistákat... Miért nem kezditek mindjárt a saját apátokon? Nem egyszerűbb lenne?

– Kinek a hibája, hogy a kommunisták gyerekei közül

is harcolnak a párt ellen és a szovjet csapatok ellen? Miért nem nevelték másképp őket?

Az öreg Könczöl rábámul a törékeny leányára:

– Nocsak, a kis hörcsög! De fölvágták a nyelvedet! Azt hiszed, mert asszony vagy, már nem kontyolhatlak meg?

Nincs éle fenyegetésének. Mindnyájan mosolyognak rajta.

– Azt a Kaszás-gyereket azért nem értem! – gondolkodik hangosan Könczöl néni. – Lecsukják, megverik a rendőrségen, megszökik, és végül csatlakozik hozzájuk...

– Tudja az, mit csinál, ne féltse őt! – védi Laci Kaszás Jóskát.

– Ha az apja hazajön, kitekeri a nyakát!

– Éjszakára lehetőleg maradj itthon, László, vagy látogass gyakran haza, hogy beszélhessek veled, ha szükséges! – kéri Péter sógor.

A parancsnoki szobában ketten gunnyasztanak: Bojthár András és Szolnoki Flóris. Mintha siralomházban ülnének. Nincs még öreg éjszaka, csak közel jár az éjfélhez. Üvegkancsó előttük, piroslik benne a bor. A negyediket isszák már, és lóg a fejük. Nem a bortól, hanem a gondoktól...

Hallgatnak.

A nagyteremben a fiúk iddogálnak és kártyáznak. Nincsen közöttük józan. Trágár vicceket mesélnek, de nem röhögnek hangosan; ez tiltva van. Mint ahogy tiltva a nótázás is meg a szolgálaton kívüli utcai csatangolás.

– A forradalmi erkölcsökkel nem egyeztethető össze, hogy bennünket a nép részegen lásson! – dörrentett rájuk Szolnoki Flóris, de azért kaptak italt bőségesen, áldomást tartani a megfutamított tankokra, és gyásztort ülni a két Sebestyén-fiú halála miatt...

Egyszer már olyan emelkedett volt a hangulat közöttük, hogy Bojthárnak ki kellett szólni a parancsnoki szobából:

– Ez nem csárda, hé! Ez honvédelmi parancsnokság! Aki nem fér a bőrébe, szóljon! Aki részegen kimegy az utcára, elhagyja a körlet területét, azt fölkoncoltatom! Megértettétek, bajtársak?!...

Megjuhászodtak a fiúk, és csak a falakon belül tivor-

nyáztak. Egy-kettő már kihányta magát, és sápadtan, verítékesen alusznak a padlóra terített pokrócokon.

Rózsa Pali indítványára fölavatják Kiszlinger Bélát is. Minden fiúval koccintania kell, és lenyelni egy pofa bort. Ez nem sok, de mire az utolsóhoz ér, Kiszlinger Béla már mulyán röhög, és üresen forog a szeme.

A társaság erősen hiányos. A szolgálatos járőrökön kívül hiányoznak még négyen. Schubert a sötétedés beálltával elkocsizott Hoyer Ferkóval, Jaskó Ervinnel, Baán Irénnel és az „újonc" Kaszás Jóskával személyautót szerezni. Mert az kell még!

Egy katonai parancsnok nem fecsérelheti gyaloglásra az idejét. Hogyan tarthat friss kapcsolatot a tanáccsal és a kapitánysággal, ha negyedórákat kell gyalogolnia? Mindig nem utazhat teherautón, s nevetséges, hogy egy parancsnok folyton a teherautó sofőrje mellől kászálódjék le.

A személyautót Kaszás Jóska „hozta" magával. Amikor megtudták, hogy ért a gépkocsivezetéshez, a „parancsnokság" Bojthár elnöklésével úgy határozott, hogy a Nyári Parknál állomásozó forradalmi honvédő egységet egy személyautó is megilleti.

A tanács nyomban fölhatalmazta az egység parancsnokát, hogy foglalja le az első útjába kerülő személyautót „a forradalom céljaira". Kivételt csak a tanács tagjait vivő kocsik, valamint az orvosi- és mentőautók élveznek...

Ezért indult el a sötétség beálltával a legtapasztaltabb különítmény, hogy ha törik-szakad, de szereznek egy személyautót...

Míg a különítmény úton van, a parancsnoki szobában most kezd érni a nyomott hangulat. A negyedik kancsó

bor már oldja Szolnoki Flóris gátlásait, de oldozza Bojthár csökönyös finnyásságát is társával szemben. A tizenkétezer forint „zsold-előleg" sokat nyom a latban Szolnoki javára.

Hol van már az az ötezer forint kártalanítási kontó, amit Bojthár a Semmelweis utcában kapott, a Kisgazdapárt egyik vezetőjétől? Ha van még egy „piroska" belőle, hát sok!

Bojthárnak tíz év alatt elkoptak az igényei, Szolnoki Flórisnak szintén. Az adott körülmények között fejedelmien érzik magukat. Más természetű dolgok nyugtalanítják őket, de eddig egyik sem merte szóba hozni.

Szolnoki Flórisból csak a jelzések bugyognak először:

– Valami nincs rendjén, főhadnagy úr! Nagyon egyedül vagyunk. Úgy érzem, nincsen mögöttünk senki.

– Mond valamit! – figyel föl Bojthár, mert mintha a saját töprengését hallaná.

– Már eltelt három nap, amióta a főhadnagy úr megszervezte a forradalmi katonai bázist...

– Katonai bázis? Ne marhuljon, Flóris! – vigyorodik el keserűen Bojthár. – Nincs szükség arra, hogy egymást áltassuk. Beszéljünk nyíltan! Csak ketten vagyunk képzett katonák! Schubert egy rakás... A többiek bugyit leső kamaszok.

– Vannak azért néhányan, akik nem ijednek meg, ha elsütik a puskájukat. De hadd folytatom, főhadnagy úr! Harmadik napja van itt, de még nem kapott Pestről egy fél szónyi hivatalos tájékoztatót sem.

– Ez nem a maga gondja!

– De az enyém is, főhadnagy úr! Van itt egy új tanács, amely még Újtelep problémáival sem tud megbír-

kózni. Akadálytalanul lopnak, fosztogatnak. Akinek fegyvere van, egyedül kirámolhat egy üzletet...

– Így van!...

– És mi is!... Ha nem szerzünk ruhát, fegyvert, lőszert, mehetnénk a francba, ahogy Irén mondja.

– Így van!

– A koszt napról napra kevesebb és ehetetlenebb, mert a tanácsnál csak az nem lop, aki nem akar. Előlünk lopják el!

– Látta? – szigorodik meg Bojthár, mert sose szereti, ha az alantasok kritizálnak. Nem tartozik rájuk.

– Láttam, főhadnagy úr! Ondriska fél zsákszámra vitette haza a lisztet, cukrot, krumplit meg a konzerveket....

– Azzal az Ondriskával jól bevásároltunk! – csap az asztalra Bojthár. – Egy korlátolt zupásőrmester az aljából!

– És ma rendőrszázados!... Ezért nem kell nekem rendfokozat! Ha Ondriska lehet rendőrszázados, belőlem tábornokot kellene csinálni! – nyeherészik Szolnoki Flóris.

Bojthárnak ez sem tetszik. Mégis inkább magyarázó a hangja, mint megróvó:

– Maga sosem lehet tábornok, Szolnoki Flóris! Legyen mértéktartó! A tábornoki ranghoz hiányzik a múltja. Illetve a maga múltja nem illik egy tábornok mögé. Miniszter lehet. Abba még én is beleegyezek. Értem?!

– Például igazságügyminiszter? – röhög Szolnoki Flóris mámorosan.

– Zsiványokból lesz a legjobb pandúr, tudja? – mulat vele Bojthár.

Megtöltik a poharaikat és isznak. Néha egy-egy puskalövés kószál az újtelepi sötétségben...

– Nagyon gyanús a mi helyzetünk, főhadnagy úr! – tör ki az őszinteség Szolnokiból, és tanácsot váróan nézi Bojthárt.

– Miért gyanús, Szolnoki Flóris?

– Hogy így nem törődnek velünk... Egyébként nem valami vígasztaló híreket kaptam Pestről.

– Én sem, Szolnoki Flóris. Csak a Terézia tartja még magát, hadászatilag értékelhetően.

– Már az sem, főhadnagy úr! Maléter fogságba került!

– Nem igaz. Ez álhír! Propaganda! Maléter sokkal ügyesebb, semhogy lépre menjen a vörösöknek.

Szolnoki Flóris még gyáva ellentmondani. Ő oktassa ki a főhadnagyot? Bojthár nem tud abból sem következtetni, hogy elhagyatottságuknak a központi irányítás hiánya az oka?

– Miskolc, Debrecen, Szeged felől özönölnek a szovjet csapatok – jelenti ki csüggetegen.

– Téved. Már vasárnap megérkeztek. Újtelepről délre is állomásoznak.

– Pest tele van velük. És megfigyelte-e, főhadnagy úr, hogy ma már nincsen igazi ágyúzás? Abbamaradt!

– Ez még nem jelent győzelmet, Flóris. A harcok során mindig vannak ilyen cezúrák. Ilyenkor hajtják végre az átcsoportosításokat... Nincsen jelentősége ennek a harci szünetnek. Viszonylagosnak tartom...

– De a homokbányában levő oroszok...

– Azokat mi lekötöttük. Nem veszi észre, milyen idegesek? Csak egy-egy tank merészkedik ki földerítésre, az is mindjárt visszahúzódik! Néha leadnak néhány lövést, hogy ijesszenek bennünket. Nem jelentenek komoly erőt. Maguktól omlanak össze...

– Amikor a Timót utcában voltam, láttam, hogy a Soroksári úton is sétálnak.

– Mert onnan könnyen elmenekülhetnek, ha megszorítják őket. Miért nem portyáznak beljebb, a mellékutcákban? Mert ott rögtön bekeríthetők. Azért az oroszoknak is van eszük!

– Akármit mond, főhadnagy úr, tulajdonképpen körül vagyunk véve!

– Ez csak látszat, Flóris!

– Mi lesz, ha megtámadnak bennünket?

– Amit a katona ilyenkor tehet: védekezünk! Azért van fegyver a kezünkben!

– A tankok és ágyúk ellen hasztalan az ólom! Ezt a főhadnagy úrnak is el kell ismerni!

– Azzal harcolunk, Flóris, amink van! De harcolnunk kell. Nemcsak az eszközök döntik el egy harc sorsát, hanem az azokat fölhasználó emberek bátorsága. Értem?!

Szolnoki Flórist szinte ingerli, hogy Bojthár mániákus csökönyösséggel úgy katona, hogy nem hajlandó elismerni nehézségeket és kockázatos tényeket. Tovább gyónja kételyeit:

– Honnan kaphatunk segítséget? Mindenképpen túlerővel állunk szemben.

– Ide figyeljen, Szolnoki Flóris! A hétszentségit magának, mi a veszteni valója? – fogy el a türelme Bojthárnak.

– Nekem semmi, főhadnagy úr, legfeljebb az életem!

– Arra meg tud vigyázni, nem féltem magát. Nem olyan ember, akinek mártír-ambíciói vannak!

Szolnoki Flóris találva érzi magát, és ez bosszantja. Nem szereti, ha Bojthár fölényeskedik.

– Nekem az a véleményem, főhadnagy úr, hogy nem tudunk győzni!

Ilyen őszinteségre már nem számított Bojthár. S kicsit megdöbbenti, hogy más is akad, aki már kételkedik, nemcsak ő. De nem árulja el magát. Egy közönséges betörővel nem lehet nyíltan azonos véleménye egy főhadnagynak. A tekintély úgy diktálja, hogy ráripakodjék a másikra:

– Mondja, Szolnoki Flóris, ha nem bízik a győzelmünkben, miért harcol?

A választ még szemrebbenés sem kíséri:

– Főhadnagy úr, én tisztában vagyok az erőviszonyokkal! Ezt belülről ismertem meg. Tudja, hogy hol és mikor. Erről éppen eleget meséltem önnek a börtönben. A kiszabadulásom ténye és körülményei ezért volt óriási meglepetés számomra. Sosem hittem volna egy ilyen változást, ha nem lettem volna közvetlen részese. Mit mondjak? Elhittem, hogy csoda történt. De azután... – és megáll, mintha keresné a szavakat.

– Mi történt azután? – sürgeti Bojthár.

– Főhadnagy úr! Vasárnap és hétfőn még voltak reményeim! Ma már nincsenek. Vasárnap és hétfőn hittem. Ma már nem! Hogy miért nem? Mert nem látom és nem érzem a mi vállalkozásunkban az összeműködő, illetve együtt működő fogaskerekeket. Nem váltunk egységes gépezetté. Mi csak külön-külön ketyegő szerkezetek vagyunk; nincsen összetartó foglalatunk. Ezt még hétfőn nem láttam így! De ma igen, főhadnagy úr!

– Miért nem lett maga költő? – nevet föl Bojthár, de a nevetése mögött nem jókedv gyöngyözik, hanem cinizmus áskál. – Egységes gépezet, külön-külön ketyegő

szerkezetek, összetartó foglalat!... Marhaságok ezek, Szolnoki Flóris!

– Kérem, főhadnagy úr! – ugrik föl Szolnoki Flóris sértődötten. – Újra kezdem! Tudja-e, hogy a magyarországi szovjet csapatok parancsnoksága fölhívást intézett a magyar néphez, a magyar katonákhoz és tisztekhez?

– Röpcédulákkal még nem nyertek meg háborút! – vigyáz magára Bojthár, nehogy alul maradjon.

– Ezt nem merném így állítani! A tények, a helyzetünk körülményei mást bizonyítanak!

– Mi az istennyilát, maga anyámasszony katonája?!

– Mit tud arra mondani, főhadnagy úr, hogy „Nagy Imre kormánya szétesett, ténylegesen nem létezik".

– Azt, hogy lesz másik kormány, de kommunisták nélkül! És az lesz a miénk! Értem?!

Szolnoki Flóris fölkacag, és diadalmasan, gátlástalanul. Ez sem a jókedv kitörése, hanem a csúfondáros fölényé. Bojthár hiába int dühösen, nem tudja elnémítani.

– Van már új kormány, főhadnagy úr, csupa kommunista! Ismerem őket! Nekem elhiheti, hogy ismerem őket! És ismerem a felhívásukat, ismerem a programjukat, ismerem a nyílt levelüket!...

Bojthár mozdulatlan, mint a szobor.

– De hol a mi kormányunk, főhadnagy úr?! – járkál Szolnoki Flóris a szobában, és minden kérdésénél megáll Bojthár előtt. – És hol a mi kormányunk felhívása? Miért késik a néphez intézett nyílt levele? Miért nincs még mindig programja?... Nem vagyok én hülye, főhadnagy úr, valamit én is értek a politikához. És mondtam már, hogy belülről ismerem a kommunisták erőviszonyait, hiába gúnyolt ki érte valamelyik nap. Jogosan

tételezem föl, hogy másoknak is kell ismerni, és éppen azoknak, akik harcba fogtak ellenük. De hol mutatkozik ennek a fölismerésnek valami jele?

Bojthár elhülten hallgatja a másik kitörését. Ha nem is egészen új számára, amit a kommunisták kormányáról és fölhívásáról, programjáról hallott, a Szolnoki vonta párhuzam hatása alól mégsem tudta kivonni magát. Még inkább nem, amikor a másiktól a folytatást hallja:

– A szomszéd államok rádiója második hete azt hirészteli, hogy mi ellenforradalmárok, csőcselék vagyunk. Az új kormány fölhívása és nyílt levele is ezt híreszteli. A szovjet hadsereg röpcédulái fasiszta bandáknak és lázadóknak titulálnak bennünket. Fölszólítanak a fegyverek beszolgáltatására. Még határidőt is szabtak!...

Ez új Bojthárnak!

Annak ellenére, hogy nem kételkedik a másikban, megkérdezi:

– Honnan tudja, Szolnoki Flóris?

– Olvastam, főhadnagy úr! Repülőgépről szórták le!

– Igen? Repülőgépről? – és Bojthár úgy gondolja, hogy most neki is kacagni kell; nem maradhat adósa Szolnoki Flórisnak. De a kacagása otromba ripacskodás, és bántó, mert lebecsülő anélkül, hogy elfogadható érvek kísérnék. – Ha a vörösök urak lennének Pesten, Szolnoki Flóris, akkor nem repülőgépről szórnák a röpcédulákat, nem ám! Ne legyen naiv, és ne essen hisztériába!

Szolnoki Flóris csak addig áll meg, amíg visszavág:

– Mivel tudjuk ellensúlyozni?

Bojthár üresnek érzi a fejét.

– Mi csak egyet tehetünk: harcolni és harcolni! – hadarja gépiesen.

– De nem megdögleni, főhadnagy úr! Fölismerni, mikor kell lelépni, mert reménytelen a további kockázat.

– Vigyázzon a szájára, Szolnoki!

A másik talán nem is hallja a fenyegetést:

– Mit tehet, vagy mit tenne főhadnagy úr, ha én reggelre meglépnék?...

– Ne szemtelenkedjen, hallja-e!?

Szolnoki Flóris megszállottként folytatja:

– Vagy szaladna valaki a főhadnagy úr után, hogy jöjjön vissza, ha holnap reggel Schubert kocsiján, mondjuk, átkarikázna Jugoszláviába? Talán én? Nem. Én csak káromkodnék, hogy nem vitt magával. Talán ezek a fiúk? – mutat a zsibongó nagyterem felé. – Ezek sem! Hát akkor ki? Talán azok, akik három napja meg se kérdeznek bennünket, nem törődnek velünk? Talán azok, akiktől egy félmondatnyi tervszerű utasítást sem kaptunk, miheztartás végett? De kik azok az *azok*, főhadnagy úr? Maga tudja?

Bojthár agyára úgy permeteznek a szavak, mint a többnapos novemberi esők a tájra. Iszik hát, hogy ne kelljen válaszolnia. Még arra nem érez jogcímet, hogy parancsszóval hallgattassa el a másikat. Miért? Egyetlen ember, aki gondolkozik is azon, amit csinál. Notórius betörő! – De felelősség dolgozik benne.

Hát nem pokoli, hogy Maléter személyes megbizottjának, egy valódi főhadnagynak mint egy kerület katonai parancsnokának, egy betörő-csaló-szélhámossal kell értekeznie? Mert nincsen más, értelmesebb ember...

Szolnoki Flóris iszik. És változatosság kedvéért ő üt az asztalra:

– Itt vagyunk meztelenül! Mi biztosítja a holnapunkat?

Nincsen több ruhám, csak amit rajtam lát. Ezt is egyik éjszaka akasztottam ki valamelyik állami boltból. Mi lesz velünk, ha menekülnünk kell? Hol várnak bennünket? Miből élünk, míg kijuthatunk esetleg a határig? Hát azért gürcölünk itt éjjel-nappal, hogy még egy tiszta zsebkendő is gondot okozzon? Csak ennyire érdemesítenek bennünket? Csak az a négyezer forint szolgálja a védelmemet, amit öntől zsold-előlegként kaptam?

– Szerezzen magának, Szolnoki Flóris! – mondja Bojthár kényszeredetten. – Ért hozzá, a szerzéshez!

– Csak ezt ne mondaná mindig, főhadnagy úr! És ha nem lennék az, aki voltam, akkor is azt mondaná, hogy szerezzek? Ezt tartja jogosnak?

– Nem jogosnak, csak célszerűnek, értem?!

– Jó, akkor szerzek! De önnek is, főhadnagy úr! Önnek is szerzek!

– Szerezzen! – egyezik bele Bojthár, csakhogy ne kelljen már a másikat tovább hallgatnia. – Csak arra vigyázzon, hogy...

Hoyer Ferkóék robbannak be az ajtón, egymást lökdösve befelé. Megszakítják a parancsnokok dilemmáját.

– Van ám kocsi, főhadnagy bajtárs! Egy klassz Tátra! Isteni!...

– Csuda, hogy milyen! Nem is megy, hanem röpül! – áradozik Irén.

– Hol szereztétek? – kérdezi Bojthár fásultan.

– Az utcán, főhadnagy bajtárs! Jött velünk szemben! Nem engedtük, hogy kikerülhessen bennünket, kénytelen volt megállni. Egy Rábának azért mégsem lehet csak úgy nekimenni – meséli Hoyer Ferkó. – Kiszáll belőle egy kövér pasas, és elkezd éktelenül kiabálni velünk, hogy

csirkefogók, útonállók vagyunk, akik szolgálati útjában föltartóztatunk...

– Na, ez már érdekes! – figyel fel Bojthár, és máris fölmentést ad magában a fiúknak, ha azt a zupást egy kicsit megtanították.

– Várjon csak, főhadnagy bajtárs, most jön a java!...

– Kihúzta a lutrit az apafej, de ki ám! – dicsekszik Irén.

Hoyer Ferkó folytatja:

– Irén azt mondja neki, hogy igazolja magát, mert ma mindenki mondhatja, hogy a kapitányság vezetője. Erre még jobban káromkodik. Irén se volt szégyellős, és ahogy szokta, egy sorozatot elgitározott a füle mellett. De nem ijedt meg tőle a pasas, hanem a szegény Jaskó Ervint föllökte, és revolvert rántott elő...

– Csak szeretett volna, apafej – veszi át a szót Irén –, mert az a Kaszás, csuda klassz gyerek az, főhadnagy bajtárs, szóval az a Kaszás előreugrott, és lekent neki egy akkora frászt, hogy mindjárt összecsuklott az apafej, azt se mondta, hogy bő-ő-ő! Aztán a kis Jaskóval neki! És úgy megcsépelték ott az utca közepén, hogy összefolyt taknya, nyála, orra vére...

Hoyer Ferkó mondja tovább:

– Közben Schubert Gyuszi meg én kiugrattuk a pasas sofőrjét. Úgy elszelelt szegény feje, hogy még a nevét is elfelejtette, hiába kérdeztük... Kaszás Jóska meg Schubert jól körülnézték a Tátrát... fordultunk egyet vele! Micsoda príma alkotmány, főhadnagy bajtárs!

– A javát ne hagyd el, jószágom! – figyelmezteti Irén Hoyer Ferkót.

– Persze hogy nem!... Jól összekötöztük azt a dagadt

ipsét; a száját betömtük zsebkendővel, és Kaszás Jóska meg Jaskó Ervin kitátráztak vele a dunasári hullaházba...

– Miért? Agyonvertétek? Azért nem kellett volna...

– Dehogy vertük agyon! Kaszás Jóska azt mondta, hogy ő ismerős a dunasári hullaházban, mert ők építették, és nincs messze, huszonöt kilométer... Hogy kiviszik azt a dagadtat, belefektetik koporsóba, meggyújtanak neki egy gyertyát, hogy ne féljen, aztán kiveszik a szájából a zsebkendőt, hogy hadd ordítsa föl a dunasári svábokat...

– Hát erre inni kell, fiúk! – röhögi el magát Bojthár, és töltögeti a többieknek az italt.

– Csak legalább ne egyedül lenne a hullaházban – vidámodik meg Szolnoki Flóris is. – Sokért nem adnám, ha egy vénasszony is feküdne ott kinyújtóztatva, hadd örülne neki az a zupás!

Hoyer Ferkóék szaporán isznak, Bojthár diktálja beléjük:

– Nálunk demokrácia van! Amennyi bennünk, annyi bennetek! Nem lehetünk előnyben, nálunk demokrácia van!

Hoyer Ferkó végül engedélyt kér a lefekvésre, hogy megszabaduljon az újabb és újabb pohár boroktól. Szolnoki Flóris illendőnek tartja a távozást. Látja, hogy Irén civilbe pakolja magát, mert úgy mutatósabb. Bojthár azonban nem engedi:

– Folytassuk csak, Szolnoki Flóris, most már más a helyzet! Lényegesen más! Van egy kocsink, van egy nyúltalpunk, értem?! Kalkuláljunk vele!...

– Inkább holnap, főhadnagy úr, amikor látjuk a kocsit – mondja, és a szemével int Irén felé.

Bojthár megérti, és mégsem engedi el; hálát érez magában Szolnoki Flóris iránt, amiért keresetlenül őszinte

volt. Hálája lerovásának gondolja, hogy odahívja Irént az asztalhoz: lásson ez a Szolnoki Flóris közelebbről egy valódi nőt, így pufajkátlanul, tolakodó gömbölyűségeivel.

– Koccints velünk, jószágom! – kacarászva utánozza a leány utálatos szavajárását. – Gondolom, ízlik neked is a bor, apafej?

Irén mámoros a gyors ivástól, és fesztelenül térül, forog a két férfi körül, hol az egyikhez, hol a máskhoz surlódik. Arra is csak incselgőn perdül egyet, ha valamelyik végigmotoz rajta. Szolnoki Flórisnak a kezére üt, de játékból: Bojthárét megsimogatja, de szokásból, gyöngéden.

– Vigyáznom kell, jószágaim, utánam jött a régi szeretőm, hogy a franc enné meg!

– Az angyalát, nem rossz! – kiált Szolnoki Flóris, és csúfolódósan sandít Bojthárra, aki, no lám, mi derül ki, nem egyedül birtokosa a leánynak.

Bojthár megmeredve bámul a ringó, szökdécselő leányra:

– Miért egye meg a franc, te? – kérdezi.

– Csúnyán kibabrityolt velem, ahogy még lánnyal nem.

– Mondd csak, érdekel! – nógatja Bojthár, de olyan feszültséggel, hogy Irénben meglódítja a büszkeséget és örömöt. Mégiscsak szereti őt ez a férfi... már féltékeny...

– Hát elmondjam? – viháncol, és elmondja a szénaboglyai közjátékot. Mámorában az hajtja gátlástalan őszinteségre, hogy így bizonyíthatja, különösen Bojthárnak, hogy nem fekszik le többet akárkinek, s ami megesett vele, „pimasz erőszak" volt, a túlerő győzelme, Kiszlinger példátlan gazembersége...

Bojthárban egyszerre fölkavarodnak az indulatok. Gyű-

lölet lobog a szemében, és gyalázatosan becsapottnak érzi magát. Kiszlingerre csak névről emlékszik; tudja, hogy ma jött a csoporthoz. Rózsa Palit annál jobban ismeri, azt a kis, zömök, tökmag kölyköt, aki bátor és szemtelen. És ezekkel a kamaszokkal cseresznyézik ő egy tálból. Hát már odáig csúszott, hogy prolilegénykék ringyóját babusgatja másodkézből? Viszolyogva nézi Irént, dühös, amiért annyira ostoba, hogy nem tesz különbséget közte és a „srácai" között.

Irén félreérti és a maga diadalának érzi Bojthár látható háborgását. Szolnoki Flóris bambán vigyorog, csak magában kárörvend a főhadnagy úron, hogy az kikkel osztozik, és örül most, hogy Irént mégsem vágta maga alá, pedig lett volna rá alkalom, s csak azért, hogy megmutassa: az övé is lehetne az, amire a főhadnagy úr kizárólagos igényt tart... Nos, csak ennyit ér a főhadnagy úr babája? Közös, mint a hattonnás Rába? És még valami: mi lehetett Irén útja a szénaboglya előtt?

– Hozd be nekem azt a két fiút! – mondja Bojthár rekedten.

Irén már bánja, hogy szólt, oly fenyegetően komor Bojthár viselkedése.

– Hagyd futni azt a Kiszlingert! – próbálkozik a vihar elhárításával. – Engem már nem érdekel! Mióta ismerlek...

– Bízza rám, kérem, és ne adjon tanácsokat! – magázza le Bojthár a leányt oly rideg és erélyes hangon, hogy az beleborzong. A szoba hosszát lépegeti, és hallhatóan csikorog a foga.

Hogy Szolnoki Flóris kiment a fiúkért, Irén odasompolyog Bojthár elé, és rimánkodik, mert rosszat sejt:

– Könyörgöm, főhadnagy bajtárs, hagyja az egészet, nem érdemes miatta...

Bojthár nem hagyja magát föltartóztatni.

– Micsoda ízléstelen nő maga? Kültelki vagányokkal osztozik velem? – mondja fojtottan. Durván eltolja maga elől Irént, és utálattal gondol az ölelkezésére. Talán már nyavalyát is összeszedhetett tőle!...

– Főhadnagy bajtárs! Főhadnagy úr! Amióta magát ismerem...

– Hagyja kérem a magyarázkodást! Fölösleges!...

Bárgyú mosoly fénylik a fiúk arcán, míg Szolnoki Flóris beljebb tuszkolja őket. Italosak és fogalmuk sincs, mit akarhat a főhadnagy bajtárs; Szolnoki Flóris nem mondott semmit, csak rejtélyesen mosolygott.

Talán rendkívüli megbízatásról lesz szó? Azt vállalják. Akár hason csúsznak a homokbányáig, megnézni, mit csinálnak a vörösök, ha a főhadnagy bajtárs ezt kéri. Magyar fiúk ők, és hazafiak.

Részegségükben és önteltségükben nem értik Irén rémült arcát, kétségbeesett szorongását, pedig a leány arcáról leolvashatnák, hogy ne várjanak most semmi jót.

– Te vagy az az új bajtárs, a Kiszlinger? – kérdezi Bojthár gúnyosan. – Örülök a nemes személyednek!

Kiszlinger kihúzza magát. Dicséretnek véli a főhadnagy örömét, és kitüntetésnek az éjszakai kihallgatást.

– Igaz, hogy ez a leány a szeretőd? – és Bojthár a félrehúzódott leányra mutat.

A fiú paprikavörös lesz a zavartól. Nem tudja, mit válaszoljon. Irén arcán csak rémület van, hiába vár tőle segítséget.

– Felelj, ha kérdezlek! – ordít a főhadnagy.

Kiszlinger megrázkódik az ijedtségtől. Hasztalan tekinget Rózsa Palira is. Annak meg a szája tátott, úgy bámul hol a leányra, hol a főhadnagyra.

– Nem érted, mit kérdeztem? – és Bojthár megrázza a fiút.

– Udvaroltam neki – hebegi Kiszlinger kitérően.

Bojthár a másikhoz, Rózsa Palihoz lép.

– Igaz, hogy lefogtátok ezt a leányt a Kiserdőben?

A kérdés teljesen váratlanul éri Rózsa Palit.

– Igaz! – vallja be tömören, majd kérdezés nélkül folytatja: – Megegyeztünk Kiszlingerrel, hogy egy százasért átengedi Irént!

Bojthár nem akar hinni a fülének. Egy százasért?!...

– Honnan van neked annyi pénzed? – kérdezi. – Te is betörő vagy?

– Mint vájár megkeresem a havi két-három ezrest! – büszkélkedik Rózsa Pali.

– Hát annyiból csakugyan telik! – gúnyolódik a főhadnagy.

Rózsa Pali erre nem válaszol; mit mondjon? Bojthár hátranéz Irénre, aki halottsápadtan reszket a fal mellett.

Szolnoki avatkozik a vallatásba:

– Miért kellett mégis erőszakoskodni, ha előre megegyeztetek?

– Mert Irén nem egyezett bele, azért! Én meg dühös voltam, hogy elveszik a pénzem, és...

Bojthár Kiszlingerre mutat:

– Így történt?

– Én a százast Irén számára kértem! – hazudja a fiú, és magában mocskos árulónak tartja Rózsa Palit.

– Nem rossz árfolyam, szavamra mondom! – gúnyoló-

dik Bojthár a leány felé, miközben émelyeg a gyomra. – Kapott egy százast, Irén?

– Nem kaptam – suttog a leány, és szeretne elsüllyedni. Még Szolnoki Flóris arcán is a megvetést látja.

– Mit szólsz ehhez, Kiszlinger?

– Azóta még nem találkoztunk! – védekezik az. – Csak ma...

– És hol a százas? – ordít Bojthár megint, mert ha megutálta is a leányt, azért becsapni nem engedi.

– Meg... megadom neki! – remeg Kiszlinger. – Most nincsen nálam!

– Mióta élsz te lányokból?

– Kérem, én nem élek...

– Arra felelj, amit kérdeztem! – tombol a másik veszetten.

– Én... én nem élek! Én... én megadom neki! – és kövéren gyöngyözik homlokán az izzadság.

– Me-e-eg? Na, majd én siettetlek! – üvölt Bojthár, és gyors egymás után olyan négy pofont ad Kiszlingernek, hogy az tántorog, és nyomban vér csordul az orrából.

– Forradalmárnak érzed magadat?

– I... igen! – éled Kiszlinger, mert azt hiszi, ez mentsége lesz.

– Ige-e-en? – húzza a szót Bojthár, és csattognak a pofonok.

– Nem! Nem! Nem! – jajdul föl a fiú, és rémülten hátrál.

– Ne-e-em? – és Bojthár újra pofoz, nem törődve azzal, hova üt. Csak csapkod a keze. Majd elkapja Kiszlingert mellen, és a ruhájánál fogva teljes erőből a szoba sarkába vágja, hogy az hanyatt zuhan. – Vigyétek el, és dob-

játok ki! – kiált Szolnokinak és Rózsa Palinak. – Azonnal dobjátok ki az utcára! Ha még egyszer itt látom, keresztüllövöm!

Irén irtózva nézi, mint emelik föl Kiszlingert, akinek már a szájából is szivárog a vér, és alig látszik a szeme, úgy földagadt az arca.

Bojthár még rárohanna a szűkölő fiúra, de Szolnoki Flóris védőleg eléje áll, így csak egy erőtlen rúgás éri Kiszlingert.

– Várjatok! – ordít még Bojthár. – Irén! Azonnal agyonlövi ezt a csibészt!

– Jaj, nem! – szinte sikít a leány.

– De én parancsolom! Vigyétek a szénaboglyához, és végrehajtani! Gyerünk, Irén, gyerünk!

– Nem, nem, főhadnagy bajtárs! – és Irén eszelősen rázza a fejét.

– Rózsa Pali! Akkor te adod a ráadást! Tarkón! Gyerünk!

Kiszlinger elájul a rémülettől, visszazuhan a padlóra.

– Kár a golyóért, főhadnagy úr! – legyint rá Szolnoki Flóris.

– Igazad van! Hát akkor dobjátok ki!

S Bojthár föl s alá sétál. Nyomorultnak, számkivetettnek, meggyalázottnak érzi magát, aki százforintos cafkákkal kénytelen vigasztalódni. Idáig csúszott. A tízévi börtönnek ez a folytatása: az igazi asszony helyett egy kültelki ringyó. Pfuj! – és köp egyet.

– Vérzik a keze, főhadnagy bajtárs! – mondja Irén a tehetetlenségtől vacogva.

– Vérzik? – nézi Bojthár a kezét. – Hívja a kötözőt!...

S jön Hoyer Magda ijedt pislogással, hogy sebesült van.

Piros az arca az alvástól. Haja most ziláltan libeg a válla körül. Mint egy fiatal, kócos Madonna...

Bojthár csak a kezét nyújtja. A leány nézi, nézi, és elmosolyodik:

– Mitől lett véres a keze, főhadnagy úr? Tessék megmosni!

– Hozzon egy lavor vizet, Irén. Ennyi esze már lehetett volna magának! – mondja durván, majd a másik leány felé fordul: – Köszönöm, Magda! – mondja barátságosan, és szárazra tikkadt szájjal nézi a távozó, formás alakot. A fiatal Ágnes – sóhajt utána.

Irén hozza a vizet, és mintha halálraítélt lenne, kábultan vár a férfi mellett, törülközővel a karján.

– Maga meg költözzön ki a szobámból! – sziszegi Bojthár, és aprólékos gondossággal szappanozza a kezét.

S hogy a leány a törülköző átadása után is mozdulatlan, emel a hangján:

– Nem értette? Költözzön ki a szobámból! Azonnal hajtsa végre a parancsot! Végeztem!...

Jolicsné burgonyát forgat a sütőben. Tejhez már napok óta nem jutnak, hogy kávé lehetne a reggeli. A teázással szünetelni kell, mert az eszi a cukrot, s ki tudja, mikor áll úgy helyre a rend, hogy mindent lehet újra kapni? Hiába nyitják ki olykor a Közértet, ennivaló már jóformán nincsen.

A tegnapi hosszú ácsorgás után másfél kiló száraz tésztát sikerült csak szerezni; más már nem volt. Se liszt, se cukor, se kenyér. Még szerencséje, hogy szokásból és kényelemből nagy tételeket szeret vásárolni; ne kelljen minduntalan piacról és boltokból kilózgatni az élelmet. Így bőven van burgonyája, lisztje, babja, sőt kilószámra rizs és zsír. A két fiú étvágya miatt kolbászból és szalonnából is jócskán vásárolt a hónap közepén.

Különösebb veszély még nincsen, csak a kenyér hiányzik napok óta. Ezt pótolja sült burgonyával reggelenként.

A fiúknak tetszik a szokatlan étrend, meg hallgatnak az anyjukra, aki a negyvennégyes háború nélkülözéseit és a fölszabadulást követő első hetek éhezéseit emlegeti minduntalan. Jobb előre takarékoskodni, mint később keservesen böjtölni kényszerűségből. Egyébként se dolgoznak, lehet fegyelmezni az étvágyat.

Míg forgatja a burgonyát Jolicsné, vitatkozást hall az előszobából, Robi kamaszosan kötekedő, fölényes hangját:

– Na és aztán? Rabszolgád talán? Csak engedéllyel mehet máshova? Milyen jogon követelődzöl? Hivatalosan még menyasszonya sem vagy!

– Szóval, nem volt itthon? Elment hazulról?

– Biztosan dolga volt neki...

Jolicsné megismeri Kata vékonykás hangját:

– Ne falazz! Milyen dolga volt, hogy te nem tudsz róla?

– Mit tudom én. Nem kötötte az orromra!

– Vagyis eltagadod! Nem akarod megmondani! Még te is becsapsz engem!

Jolicsné rájuk nyitja az ajtót. Először Robi vigyori ábrázatát látja, majd a sápadt arcú, ijedt tekintetű Katát, aki türelmetlenül toporog a gázóra alatt, és faggatja Robit:

– Azt csak tudod, hogy mikor jött haza? Legalább ezt mondd meg!

– Későn jött haza – szól bele Jolicsné kedvesen –, már ágyban voltam.

Kata nem törődik a fiúval, hanem Jolicsné nyakába borul, és elsírja magát:

– Anyu!... Drága anyu!

– Hogy lehet így begyulladni? – morog Robi, mert a könnyek őt is meglepik, és vált a modorán: – Nyugodj meg, Kata, nincsen semmi baja. Még alszik.

– Mi baj, kislányom? – húzza be Jolicsné a konyhába Katát és leülteti. A leány sírása neki sem tetszik. Ha már sír, annak komoly oka van...

Kata zsebkendőjével itatja a könnyeit. Kicsi, finom szája félig nyitva a szomorúságtól. Jolicsné kedvtelve nézi, és

magában dicséri a fia ízlését. A divatos, kötött blúzocska úgy feszül rajta, mintha szobor lenne. Sötét haja kamaszos rendetlenséggel bodorodik, és födetlenül hagyja kicsiny fülét. Barna bőre a sápadtságtól most sárga tónusú, valósággal mongolos.

– Összevesztetek, Kata?

– Nem.

Jolicsné fürkészve nézi. Talán más baj lehet? Kata nem vigyázott eléggé, és most fél a következményektől? De miért fél az oktalan? Lehet még segíteni...

– Állj fel, Kata! – szól gyöngéden a leányra.

Kata egy szó megjegyzés nélkül engedelmeskedik, és úgy nézegeti magát, mint akinek rendetlen lehet a ruhája. Megfordul, hogy Jolicsné hátulról is lássa. Nagyon kapkodva öltözött, mielőtt ideszaladt; nem csodálkozna, ha Jolicsné igazítani valót találna rajta.

De az asszony visszafordítja, és közelebb húzza magához. Játékosan körülsimogatja a leány hasacskáját, amely alig észrevehetően ível a szoknya alatt.

– Halljuk, Katám, ha már ügyetlen voltál – biztatja szeretettel, és megöleli.

A leány először bámul, majd megérti a „szemrehányást", és elpirulva, fölszabadultan kuncog. Összecsókolja Jolicsnét, és visszaül az asztal mellé...

– Dehogy, anyu, nincs baj! – és már ragyog a szeme. S ha pirosan is, de büszkén, bátran viszonozza az asszony megértő tekintetét.

Jolicsné megnyugszik. Nem kérdez tovább. Tudja, hogy Kata úgyis kiönti szíve bánatát, csak időt kell neki adni. Megnézi hát a sütőt, s tele lesz a konyha a sülő burgonya kellemes szagával. Kata odakívánkozik: nem árt meg-

tanulni a burgonyasütés titkát, mert anyu sem csinál mást, mint az ő anyja: keresi a család kedvét. Biztos, hogy Pista egyik kedvenc étele készül most...

– Mindjárt jó lesz – mosolyog Jolicsné mamásan, és megcirógatja Katát. – Reggeliztél már?

– Igen, anyu, rumos teát ittam...

– És az reggeli? Csak bolondítja a gyomrot. Pista örülni fog, ha velünk eszel.

– Nem olyan biztos – komorodik el Kata. – Talán jobb is lenne, ha elmennék.

– Ugyan már, de bolondok vagytok...

– Tegnap se jött el, pedig megígérte. Egész délután és egész este vártam...

Jolicsné alig tudja álcázni a csodálkozását. Hol lehetettt Pista, ha nem Katával volt? És hol ihatott, amikor az italboltok már napok óta zárva vannak, sőt a legtöbbjét kifosztották. Vagy talán Pista is ilyen „zabrálásban" vett részt, elcsalták a barátai? Amikor hazajött és beköszönt neki, nem volt tántorgósan részeg, csak látszott rajta, hogy italos. Azért alszik még: elnyomta a mámor.

– Máskor is előfordult már, hogy Pista nem ment el, amikor megígérte? – kérdezi vigasztalóan, mint aki egyetért Kata fájdalmával.

Kata fejrázással felel: nem.

– Ágnes néninél találkoztatok volna?

Megint elpirul a leány. Mindig zavarba jön egy pillanatra, ha arra gondol, hogy anyu tudja a találkozásaik titkát.

Alig hallhatóan válaszol:

– Igen. És otthon úgy tudták, itt vagyok. Hogy idejöttem...

Jolicsné tréfásan ráfenyeget Katára, de azután homlokon csókolja.

– Itt voltál, kisleányom, és késő estig velem beszélgettél, mert Pistának valahol dolga akadt, és nem tudott hazajönni. Én meg féltem egyedül. Fele úton hazakísértelek. Rendben van?... Most pedig indulj, és költsd föl Pistát. Már kialhatta magát. A sültkrumpli csak frissiben jó!...

– Ó, anyu! – hálálkodik Kata fölélénkülve, és igazgatja a haját, majd feszesebbre húzza a blúzát, hogy így menjen Pistát fölébreszteni.

De elkésett.

Az ajtóban Pistával ütközik össze, aki se szó, se beszéd, derékon kapja, fölemeli és néhányszor megcsókolja, majd ráhuppantja az egyik ülőkére. Mögöttük Robi nyomakodik nevetve, és leolvasható az arcáról, ő keltette föl és tájékoztatta Pistát a várakozó „veszedelem"-ről.

– Kihirdetem a békekötést! – szaval a konyha közepén. – Adatik tudtára mindenkinek, hogy a harci állapot befejeződött és tartósíttatott, függetlenül a további tárgyalásoktól. Aki a békét bármi módon megszegi, büntetésből eltiltatik a reggelitől!

– Éljen! – fejezi be Pista, és már közösködik Katával egy sült burgonyán, de Jolicsné középről, bevezetés nélkül indítja a tárgyalást:

– Hol jártál tegnap Jolics István, hogy a Kata nevű leányzóig nem jutottál el? Engem is érdekel, nemcsak Katát!

Pista nevetve nyeli az ételt, és Katának oly tempóban adagol, hogy a leány már védekezik.

– Újtelep katonai parancsnokánál voltunk.

Jolicsné arcáról szétfoszlik a játékos mosoly:

– Voltunk?... Kivel?

– Kaszás Jóskával.

– Minek? Mi dolgotok volt ott?

– Semmi különösebb, csak tudni akartuk, mi a helyzet? Nem szeretem én sem a bizonytalanságot és tétlenséget.

Kata is fölfigyel.

– És mi a helyzet? – kérdezi Robi őszinte kíváncsisággal.

– Nincs gazda az országban, legkevésbé Újtelepen. Rendet kell csinálni sürgősen, mielőtt nagyobb éhezésre és anarchiára kerülne sor. Véget kell vetni ennek a senki országának!

Úgy hatnak Pista szavai, mintha betanult szöveget mondana.

– Te akarsz talán gazda lenni? – áll meg Jolicsné kezében minden, és ösztönös nyugtalansággal várja a fia válaszát.

– Én is, ha a szükség úgy kívánja! – mondja Pista büszkén, és rákacsint Katára, mint akitől bátorítást és helyeslést vár. – Nem mindegy, hogy ebben az országban mi történik. A jövőnk kialakításához nekünk is hozzá kell járulnunk, de nem itthon csücsülgetve. Soha még ilyen alkalma nem volt az ifjúságnak, hogy részt vállaljon a hatalom gyakorlásából.

– A hatalom gyakorlásából? – mondja utána Kata, mert Pista vezércikk-mondatait tréfának hiszi.

– Miniszter akarsz lenni? – vihogja el magát Robi, annyira mulatságosnak találja a bátyja fontoskodását.

– Ne gyerekeskedj, öcskös! Neked se mindegy, hogy a jövő héten kitől és hogyan és miért kapsz fizetést, és mennyit?

– Ahogy eddig kapta, nem jó? – kérdezi Jolicsné.

– Nem, mert becsapták! Engem is becsaptak és félrevezettek! Csak a töredékét fizették meg annak az értéknek, amit termeltem. Kihasználtak, rabszolgának tekintettek. Még azt is megszabták, hogy mit nézhetek meg moziban, mit hallhatok színházban, és mit olvashatok.

– Észnél vagy te, fiam?

– Hiába beszélsz, anyu, csak gyávaságból véded őket. Pedig már nem kell félned, még egyszer nem kerülnek uralomra. A nép megmutatja, hogy nem tűri tovább a zsarnokokat. Lerázza őket, végleg...

– Kikről beszélsz?

– Évek óta vezettek bennünket az orrunknál fogva. Egy szabad lépésünk, egy szabad szavunk nem volt. Csak azt csinálhattuk, amit ők akartak.

– Pista lenyelt egy újságot, az beszél belőle! – tetszik Katának a játék, és nem akarja azzal elrontani, hogy anyut külön figyelmeztesse.

Robit nem téveszti meg Kata sugárzó derűje. Ismeri a bátyját, jobban, mint a leány, akit a szerelem bódulatban tart.

– Pontosabban fogalmazz, bátyus! Nem értjük, kikről beszélsz? A kommunistákról?...

– Azokról is, ha tudni akarod! Nem a nép és az ország érdekeit védték, csak a hatalmukat. Sőt sokan csak az egyéni hatalmukat! Mindent a hatalomért tettek. Még a borbély kezéből is kiütötték a borotvát, és csak akkor adták vissza neki, ha állami zsoldban vállalta a borotválást és hajnyírást. Hát szabadság volt ez, mondjátok?

– Téged például miben korlátoztak, Pista, mert én csak így értem meg, mit kifogásolsz? – kérdezi Jolicsné, és úgy

néz a fiára, mintha utcáról jött idegen lenne, akit most lát először.

– Tőlem kérdezed? Hát nem te siránkoztál azon, hogy engem nem vesznek föl az egyetemre, és Robit még gimnáziumba se tudtad járatni!?

– De miért? – cserdít az asszony hangja. – Azt is tedd hozzá!

– Te mindig szépíteni akarod a dolgokat! – vág vissza a fiú fölényesen.

Jolicsné az asztalt rázza indulatában:

– Arra felelj, miért nem vettek föl az egyetemre?

Kata hideglelősen gubbaszkodik Pista mellett. Így elrontani a jónak indult játékot! Hiába, ha valaki lumpol, másnap érzéketlenné válik az emberek iránt. S ez Pistára vonatkozik, mert nem lehet igaza, ha anyu olyan szenvedélyesen követel számadást.

– Téged miért tanácsoltak el a gimnáziumból? – kerüli a választ Pista, amikor az öccsét hívja segítségül.

Robi válasza egyszerű és világos:

– Mit hülyéskedsz, te is tudod. Általános hármas volt a bizonyítványom.

– Mondjál valakit, akit gyöngébb bizonyítvánnyal vettek föl az egyetemre, mint a tiéd volt! – követelődzik Jolicsné, és remeg a szája.

– Nem nyomoztam utána – hunyászkodik meg Pista.

– Csak a szád jár, mert ma ez divatos – jegyzi meg Robi.

– Tudtommal nemegyszer beszélt veled Vinczellér elvtárs, hogy jelentkezz újra! A vállalat minden erővel támogatott volna a jó munkád után. Miért utasítottad visszza? – teszi hozzá Jolicsné szemrehányóan.

Pista nem felel. Dacosan összeszorítja a száját, és maga elé bámul.

Percekig hallgatnak. Jolicsné palástolt keserűséggel babrál az asztalon, Kata tétován fészkelődik, csak Robi eszik nyugodtan és étvággyal, és ő, aki elsőnek töri meg a csendet:

– Kaszás Jóska csatlakozott ahhoz a főhadnagyhoz?

– Miért ne? Nem betörők és zsiványok azok!

– Talán te is közéjük álltál? – retten meg Kata, és fölugrik...

– Mit szólsz hozzá, én is! – hangzik ingerülten.

– Jaj istenem, anyu! Pista megbolondult!! – tördeli kezét a leány, és könyörögve néz Jolicsnéra.

– Nem vagyok kíváncsi a megjegyzéseidre! – mondja Pista elszántan. – Egyébként az a főhadnagy nem olyan, mint amilyennek híresztelik. Ágnes néninek sincs igaza. Jó magyar ember, aki évekig ült börtönben, mert nem ért egyet a kommunistákkal. Ez még nem bűn!

– A hazaárulás sem bűn? – kérdezi Jolicsné csöndesen.

– Az mindig bűn, mama!

– A te jó magyar ember főhadnagyodat hazaárulásért ítélték el. Kémkedésért, ha még nem tudnád!

Pista ismeri az anyját, tudja, hogy amit mond, annak mindig van alapja. Most mégis ellenkezik vele:

– Látszik, hogy elfogultak vagytok. Ha valóban kémkedett volna, nem marad itt, hanem kiszökik az országból, mint sokan mások.

– Ártatlanul senkit sem ítélnek el! – segít Kata Jolicsnénak.

– Tyű, de okosat mondtál! – fitymálja a fiú. – Nem olyan régen ünnepélyesen temettek el kivégzett embereket,

mert kiderült, hogy ártatlanul ítélték őket halálra. Még miniszter is volt közöttük.

– De azok kommunisták voltak! Nem lehettek ártatlanok! – fordul Robi célzatosan a bátyjához.

– Ne mondj szamárságokat, miért ne lehettek volna?

– Te mondtad az előbb, hogy a kommunisták mind zsarnokok. Hogy le kell őket rázni!

– Talán nincs igazam?

– Én is ilyen zsarnok vagyok! – tör ki Jolicsné. – Én leszek az első, akit kizavarhatsz az országból. Itt vagyok helyben, már kezdheted! Ha nem akarod személyesen, szólj a főhadnagy barátodnak.

– Utána meg az apámat, mert az is kommunista! Meg az anyámat, mert kommunistának a felesége vagy húsz éve. Azután engem, mert kommunistának vagyok a lánya, és ha akarod tudni, én is az vagyok! – hátrál Kata az ajtó felé, és Ágnes lakásának a kulcsát odadobja a fiú elé az asztalra, majd hirtelen megcsókolja Jolicsnét és kirohan a konyhából.

Halottasházi a csönd. Pista önkéntelenül kinéz az ablakon; még látja a hazafelé rohanó leány kedves, vékony alakját.

– Na, most jobb? Vagy ezt akartad? – kérdezi Robi dühösen, mert a maga módján ő is szereti Katát. És most nagyon sajnálja.

– Mi közöd hozzá? Ne avatkozz a dolgaimba!

– A mamát őrizetbe veszed?

– Ha nem hagyod abba, szétverem a pofádat! – ordít Jolics Pista, és vörös, mint a főtt rák.

– Csöndesebben, bátyus! Én akkor is megvédem az anyámat, ha kommunista! Annál inkább!...

– Nem érted, hogy hallgass!?

– Ebben a lakásban annyi jogom van, mint neked!

Jolicsné a szemével int és könyörög Robinak, aki szót fogad, és jobb híján lemegy a pincébe fát vágni. Az asszony még lerámolja az asztalt, de potyognak a könnyei, azután hozzálát a szobák rendbehozásához...

Pista egyedül marad a konyhában, és nem tudja, mit csináljon. Tétován cigarettára gyújt, majd óvatosan, mintha lopakodnia kellene valaki elől, kimegy a lakásból, ki az utcára, hogy fölkeresse Könczöl Lacit.

A Nyári Park színpada szokatlanul csöndes. Mintha kihalt lenne. Pedig megvénült reggel van már; közel a nyolc óra...

Az őrtálló legényke fázósan lépeget a vártáján, és határtalanul unatkozik. Alig lát embert a tér körül járni, inkább asszonyok settengnek, üzleteket kémlelve, hol várják sorbanállással a nyitást.

Közvetlenül a színpad mellett áll a Rába. Olyan az éjszakai harmattól, mintha megázott volna. Schubert kászolódik le róla, a szemét dörzsöli. Most ébredt föl, és ilyenkor az az első ténykedése, hogy körüljárja a Rábát, és egyenként megrugdossa a gumikat, és alánéz az alváznak, nem rongálta-e meg valaki az éjszaka folyamán?

Schubert a sofőrülésen alszik, mert azt kényelmesebbnek és tisztábbnak találja, mint a közös termet. És ebben igaza van. No, meg kitűnően lehet aludni a széles, párnázott ülésen. Egy pokróc alatta, egy összehajtogatott a feje alá, a harmadikkal takarózik – soha kényelmesebb, nyugodtabb fekvőhelye nem lehet. Még az otthoni ágynál is többet ér. De egyúttal az autót is őrzi. Mert ha hozzányúl valaki, csak véletlenül is, már meghallja és ébreszti. Annyira félti.

De nemcsak ezért választotta a sofőrülést hálóhelynek. Azért is, hogy mindig kéznél legyen, ha netán riadóra kerülne sor. Csak meg kell koccantani az ablakot, bármikor, akár éjszaka, ha sürgős az indítás, Schubert csak lefordul az ülésről, kapcsol, gázt ad, és már gurul, robog a Rába, ahova kell, pillanatok alatt. Ezt még Bojthár főhadnagy is helyeselte, és külön megdicsérte. Példaképül állította a fiatalok elé...

– Ki az ügyeletes, te? – szól oda az őrnek, miután körútját befejezte.

– Hoyer Ferkó.

– Kinn volt már?

– Csak a határai váltásnál láttam.

– Na, majd én megkeresem!

És könnyen megtalálja Hoyer Ferkót, mindjárt az ajtó mellett fekszik; fülénél egy vedlett ébresztőóra, nyolc órára beállítva. Már nem sok hiányzik hozzá...

Schubert fintorogva költögeti, mert olyan büdös a levegő a teremben, mint reggel felé a nagy forgalmú kocsmák. A fiúk legtöbbje tátott szájjal alszik. Némelyik horkol, mert részegségében rosszul tette le a fejét...

Késő éjszakáig ittak a fiúk, áldomást és halotti tort, keverve bort és pálinkát, ahogy jött, és kamaszos virtuskodásból legtöbbször fenékig ürítették a poharat...

– Mi van, mit akarsz? – ébred Hoyer Ferkó rosszkedvűen.

– Jelölj ki két srácot, megyek menázsiért!

A fölébresztett két fiú durván káromkodik, hogy miért éppen ők a sorosok?

– Kuss! – förmed rájuk Hoyer Ferkó, és megmarkolva a pufajkájukat, talpra rázza őket.

– Csupa okádék minden! – panaszkodik Schubert. – Még a kocsimat is lehányták ezek az állatok. Ha a főhadnagy úr meglátja, leszedi rájuk az eget!

– Sajnálod talán, amit megittunk? Sose sajnáld! És ezeken se csodálkozzál. Olyan is van köztük, aki életében tegnap ivott először pálinkát. De te is ittál, én is ittam, és mindenki ivott! Azért hoztuk, hogy igyunk. A főhadnagy úr külön utasításba adta, hogy ne legyünk szűkmarkúak!

– Nem erről van szó, csak azért nem kellett volna mindent lehányni.

– Te még nem hánytál életedben, mert sokat ittál?

Schubert nem tud vitatkozni; ő csak engedelmességet tanult, teljesíteni a parancsot. Most sem vitatkozik, csak magával húzza Hoyer Ferkót a színpad elé, és széjjelmutat:

– Tessék! Így néz ki a körlet! Ha neked ez jó, hát legyen!

Hoyer Ferkó utálkozva mustrálgatja a terepet, és igazat ad Schubertnek. Felfordul az ember gyomra, olyan a látvány; förtelmes...

– Pfuj! – köpköd. – De mire visszajöttök, szalon lesz itt, meglátod! – fogadkozik dühösen, és visszamegy, fölkölteni a bandáját.

A parancsnoki szobában viszont már régen ébren vannak.

Bojthár és Szolnoki Flóris az asztalnál ülnek, előttük az elmaradhatatlan pálinka, de csak módjával isznak. Józanok még, és a józanságuk könyörtelenül erőszakos. Hiába innának többet, akkor sem lennének részegek, nem...

Szolnoki Flóris nem aludt az éjjel. Hírszerzésen volt

Újtelepen. Kerékpáron nyargalt a vaksötét utcákon, mert hajtotta a nyugtalanság. Járt a tanácsnál, volt a másik alakulatnál a kultúrházban, de benézett a kapitányságra is. Nemrég tért vissza, és nyomban fölkeltette Bojthárt. Ha ő nem alszik, Bojthár is ébren lehet...

– Főhadnagy úr, valamit tenni kell, ha nem akarunk csapdába kerülni!

– Ne ijedezzen, Szolnoki Flóris, amíg engem lát! De kezdjük az elején. Ki adott parancsot, hogy hírszerzésre induljon?

– A lelkiismeretem, főhadnagy úr!

– Ne mondjon marhaságokat már kora reggel. Vallja be, hogy a félelem hajtotta magát!

Szolnokinak zokon esik, hogy „marhaságokat" mond, és nem sok értelmét látja már a vállalkozásának, de ha elkezdte, folytatja:

– Mondtam már, hogy bátorságért én sem megyek a szomszédba! Ezt a főhadnagy úr tapasztalhatta. Az ostobaságokkal szemben azonban tehetetlen vagyok. Inkább évekig dekkolok, semhogy...

– Mondom, hogy gyáva maga, Szolnoki Flóris!

– Hát jó, legyek gyáva! – fakad ki a másik keserűen, és magába dönt egy kupica pálinkát. – Csak a főhadnagy úr az, aki bátor! Bátor, de felelőtlen!

– Mit mond? – rándul meg Bojthár a széken.

– Azt, hogy felelőtlen önmaga iránt! Rohan a hurok felé!

– Milyen hurok felé?

– Amit már előkészítettek, hogy a nyakába vessék!

Bojthárnak megáll a lélegzete. Annyi szenvedélyesség és őszinteség izzik a másikban, hogy nem meri lebecsülni.

S azután a hurok emlegetése is elgondolkoztatja. Csakugyan, ki az az őrült, aki inkább odanyújtja a nyakát, semhogy kikerülné? Ő lenne az, Bojthár András? Ugyan! Még nincs oka futni. De lássuk csak, mit tud már ez a börtöntöltelék? – és barátságosabbra fordítja a szót:

– Tartsunk sorrendet, Flóris! Előbb a tényeket, azután a filozófiát! Kezdje!

– Három napja új kormány van!...

– Újabbat nem tud? Ezt már az este megtárgyaltuk!

Szolnoki alig tudja az ingerültségét elfojtani. Hogyan lehet valaki annyira érzéketlen?... Emel a hangján:

– Az új kormány szinte minden tagját ismerem. Kemény fiúk!

– Bolondnak néz maga engem? Ezt is mondta, még nem felejtettem el. Azonban rosszul fogalmazott, mert nincsen új kormány, csak még egy alakult. Egy ellenforradalmi kormány!

– Micsoda? – hüledezik a másik, és a csodálkozástól béna.

De Bojthár mit sem törődik ezzel, mondja a magáét:

– Nagy Imre kormányából kivált egy miniszter, az egyetlen ortodox kommunista, és kormányt alakított. Három napja hirdetik a programjukat és fölhívásukat. Így van ez, Flóris, és nem úgy, ahogy maga ítéli meg a helyzetet!

Mint akit megbűvöltek, Szolnoki csak a szemét mereszti.

Bojthár ezt már észreveszi:

– Hallja, ne röhögtesse ki magát. Maga nem tud dialektikusan gondolkozni? Egyébként az a másik kormány, ismétlem, nem jelent semmit. Tetszés szerint hazudhatnak a röpcéduláikon, föl se kell venni. A hatalom csak papí-

ron van a kezükben. A gyakorlat mást mutat, hiába szeretnék az ellenkezőjét elhitetni...

– Mit mutat, főhadnagy úr? – tamáskodik amaz.

– Az úristenit magának, Szolnoki Flóris, ne lökjön ki a türelemből! – kezd kiabálni Bojthár. – Hát Újtelepen kinek a kormánya van hatalmon? És Kispesten, Erzsébeten, Csepelen, és még másutt, ezer és ezer helyen az országban?

– Nem tudom! – kiált vissza Szolnoki.

– Nem tudja-a-a? – torpan meg Bojthár, és mérgesen nézi.

– Mondja, főhadnagy úr, hol van a mi kormányunk?

Bojthár hallgat.

– Ki parancsol nekünk? Ki irányít minket?

Bojthár hallgat.

– Az új kormány Budapesten van, de hová lett a miénk, főhadnagy úr? És hogyan alakulhatott még egy kormány?

Bojthár végre megmozdul és megszólal. Mintha pincéből jönne a hangja, oly kongó és távoli:

– Honnan tudja, hogy a vörös kormány Pesten van? Tegnap még nem mondta!

– Az éjjel tudtam meg! Kiszlingertől hallottam!

Ez már sok Bojthárnak. Egyszerre fölüvölt:

– És maga egy olyan selyemfiúnak hisz? Egy csibésznek? Miért nem lőtte agyon?

– Miért kellett volna agyonlőnöm? Nem értem!

– Nem érti? Micsoda barma maga a világnak? Keresztül kellett volna lőnie, mint egy rühes kutyát! Vagy megvárja, hogy ő puffantson le bennünket? Magát nem győzi meg egy ilyen rémhírterjesztő arról, hogy hova tartozik? Hallatlan korlátoltság!

Szolnoki Flórist vérig vájja Bojthár sértegető durvasága. Gyorsan fölhajt még egy pohárka pálinkát, amitől józanabb lesz és bátrabb. Annyira, hogy föláll, és bokacsattintással tiszteleg:

– Engedélyt kérek a távozásra!

Bojthár meghökkenve néz rá, majd megenyhül. Mintha megérezné, hogy a másikat ellökte magától, az egyetlen embert, akit használni lehet. Engesztelni próbálja. Még a mosolyt sem szégyelli erőltetni:

– Várjon még, Flóris, nem fejeztük be!

– Parancs, főhadnagy úr!

– Folytassa a beszámolót. Megérti, hogy érdekel! Szóval, hol is járt?...

Szolnoki Flóris már értelmetlennek tartja a „kihallgatást". Mégsem élezi ki a helyzetét. Okosnak kell lenni! – biztatja magát, és valóban katonás szabatossággal tájékoztatja Bojthárt:

– Először a tanácsnál voltam! Nem találtam mást, csak egy éjjeli portást. Azt mondta, sok a duma, kevés a tett!

– A portásnak igaza volt! Azután?

– Voltam a másik alakulatnál. Éppen osztozkodtak a zabrán. Fejenként két pár cipő, két öltöny, három ing, egy-egy gatya és nyakkendő... Szóval, így!

– És a parancsnok? – ráncolja a homlokát Bojthár.

– Az őrség szerint valami központba ment, szöveteket és selymeket vitt magával végszámra. Azóta nem látták... Innen a kapitányságra mentem! Teljes fejetlenséget találtam. Csak arról beszéltek, hogy leütötték a kapitányt, elhurcolták, az autóját pedig elrabolták.

– Kik voltak a tettesek?

A másik kénytelen-kelletlen belemegy a játékba:

– A tettesek ismeretlenek, főhadnagy úr!

Bojthár jóízűen elneveti magát, de Szolnoki Flóris komoly marad. Nincs kedve nevetni, az udvariassági mosolyt meg sokallja. Bojthárnak már nincs tekintélye előtte. A többpróbás vagány végre független emberként hagyja el a parancsnoki szobát. Betelt a mértéke...

Hoyer Ferkó majdnem ajtóstul esik be a húgához, a díszletraktárból kialakított kötözőszobába, annyira izgatott és ideges.

Magdát már fölöltözve találja, a zsebkendőit mosogatja egy zománcozott vödörben. Nincs egyedül. Az éjjel Irén is beköltözött hozzá, miután Bojthár szabályosan tudtára adta, hogy keressen magának más helyet, nem osztja meg vele továbbra az ágyát. Irén jól kibőgte magát, s közben egyedül szopogatta a pálinkát, mert Magda csak megkóstolta, de nem ivott vele versenyt. A negyedik kupica után már kupicánként kért bocsánatot Magdától, végül elnyomta a fáradtság és a pálinka, s oly mély álomba ringatta, hogy Ferkó zajos belépője sem ébresztette föl.

– Mi van, Ferkó? – fogadja Magda a bátyját, aki először látogatja meg, amióta az alakulathoz csatlakozott.

– Nem lenne kedved hazalátogatni?

– Eltaláltad, nincs kedvem. Miért?

– Kálmán papa üzent, hogy sürgősen menjünk haza, mert baj van!

– Mi baj lehet? – teregeti Magda a zsebkendőit, és várakozóan néz a bátyjára. Összebeszélést gyanít a fiú szavai mögött. Nincs semmi baj, csak Kálmán papa így csa-

logatná őt haza. – Valamelyik megbetegedett? – kérdezi, mint akit nem érdekel a hazai hír.

– Ha tudnám, nem jöttem volna hozzád!

– Ugorj föl egy biciklire, és nézd meg!

– Nem tudok menni, mert ma én vagyok az ügyeletes. Sajnos, akkor kaptam az üzenetet, amikor a főhadnagy bajtárs meg Szolnoki is elmentek.

– Hát akkor én se mehetek el, nincs kitől engedélyt kérnem.

– Épp ezért jövök! Én vagyok a parancsnok, s így az eltávozásodat engedélyezhetem... Menj haza, Magdus, ki tudja, mi a fene lehet otthon?

Magda fintorgatja az orrát, és nem tetszik neki a bátyja javaslata. Nem azért jött el hazulról, hogy két nap múlva már visszajárjon.

– Hátha betörtek hozzánk – véli Ferkó őszinte aggodalommal. – Rossz vicc lenne, ha elvitték a ruháinkat!

Ez a föltevés Magdát is megijeszti. Nincs sok ruhája, de amennyi van, az jobb holmi. Lajos bátyuska selymei megtanították Magdát a finom ruhák becsülésére.

– Katasztrófa lenne! – mondja idegesen, és gyorsan befejezi a zsebkendőkkel való pocsálást.

– Adok melléd néhány fiút, hátha szükséged lesz rájuk! – ajánlja Ferkó buzgón. – Esetleg küldöncnek használhatod őket!

– Talán összeverekedtek a férfiak, azt gondolod?

– Lehet, bár Kálmán fater sokkal józanabb ember. Nem áll oda Lalival verekedni.

– Mit lehet tudni? – révedezik Magda, mint aki tudja, hogy a két férfi összeverekedésének mi lenne az oka.

– Elég lesz két fiú? Persze fegyverrel! – segíti a hú-

gát Hoyer Ferkó, és leakasztja a fogasról a leány lódenjét.

– Honnan tudjam, Ferkó, hogy hány fiú kell?

– De kár, hogy én nem vagyok szabad! – bosszankodik a másik. – Legszívesebben magam is mennék.

– Mikor voltál otthon utoljára?

– Hétfőn! Amikor szóltam, hogy gyere elsősegélynyújtónak!

– Én is hétfőn jöttem el hazulról, tudod. Tulajdonképpen csak egy teljes napja vagyunk távol. Mi történhet egy nap alatt?

– Majd megtudod!... Küldöm a fiúkat!

Magda mégis visszatartja a bátyját:

– Te, meggondoltam. Nem kell. Inkább egyedül megyek! Hátha valami furcsa dolog lehet otthon. Mit kell azt rögtön idegeneknek tudni?

– Nem tagadom, nyugtalan vagyok!...

– Csigavér, Ferkó! Ha délig nem jövök, küldj utánam...

– Amint Bojthárék visszatérnek, én is megyek!... Vigyázz magadra! – inti a fiú aggodalommal.

– Mondd, mi történhet velem? – mosolyodik el Magda, és nekivág az újtelepi utcáknak. Alig várja, hogy meglássa a házat, nincs-e előtte csoportosulás? De nincsen. Éppen olyan néptelen az utcájuk, mint a többi utcák. Ittott látni csak járókelőt, leginkább asszonyokat...

Minél közelebb ér Magda a házhoz, annál izgatottabb. Kívülről nem lát rendellenességet. Nincs kitárva a kapu. Az ajtók, ablakok csukva. A függönyök is a régiek...

A konyhán keresztül akar bemenni, de zárva. Csak az előszobaajtóhoz van kulcsa, vigyázva nyitja hát, és úgy

lép be, olyan óvatosan, zajtalanul, mintha lopásra szánta volna el magát.

Kellemes meleg van az előszobában, mégsem meri levetni a kabátját, ki tudja, mi fogadhatja a lakás többi részében?

Percekig hallgatózik, de semmi nesz.

Először a konyhába nyit be. Nem hisz a szemének. Vasárnapi rendben lát mindent. Utána a szobája következik. Nincs semmi föltűnő vagy szokatlan. Minden a helyén. Ugyanez a helyzet a nappaliban, abban a szobában is, amelyikben Ferkó alszik.

Rend és tisztaság.

Mi lehet hát a baj? – találgatja és fölenged az izgalma, szorongása. Most már leveti a kabátját. Akaratlanul is megnézi magát a tükörben, kicsit igazít a haján, és benyit az utolsó szobába, amelyikben Kálmán papa tanyázik a mamával. Ez a szoba nem üres. Az ajtó enyhe neszére Kálmán papa odanéz:

– Magda! Úgy jössz, mint a szellemek! Majdnem megijesztettél!

A leány elneveti magát, és teljesen megkönnyebbül. Békét és nyugalmat, rendet és biztonságot érez a lakásban. Kálmán papán se látszik semmiféle gyötrődés vagy izgalom. Csupa derű és pihentség az arca, ahogy leteszi az olvasott könyvet és eléje áll, megcsókolja. Csak egyszer, de nem olyan apásan-üdvözlősen, hanem hosszabban, gyöngéden, hogy Magda érzi a csók jóleső melegét és őszinteségét, és a derekára simuló férfikarok erejét. Ezt még akkor is érzi, amikor Kálmán papa már hellyel kínálja a meleget árasztó kályha közelében...

– Magadtól jöttél vagy az üzenetemre?

– Ferkó szólt, hogy nézzek haza, mert valami baj van itthon. Sajnos, ő nem tudott jönni, mert ügyeletes.

– Miért nem hagyjátok abba azt a fegyveres szamárságot? Mit álltok be az ellenség zsoldjába? Újra kommunista kormány van, azt kellene támogatni, nem a reakciót...

– Én nem értek a politikához, de ha te azt mondod, Kálmán papa, hogy az ellenséget támogatom, elhiszem neked...

– Gyere haza, és szólj Ferkónak is!

– Ez hát az a nagy baj? – kérdezi Magda, és a szíve mélyén csalódás szorongat. Bár alig mer a szemben ülő mostohaapjára nézni, mert minduntalan azt a férfit látja benne, akinek néhány napja odaadta magát, most mégis azt várta Kálmán papától, ezért ragad meg mindent, hogy hazacsalogassa őt.

– Jobb lenne, ha együtt lennénk – mondja a férfi halkan, s ez a kívánsága már Magdára zsugorodik össze, aki figyel és várakozó; oszlóban a sértődöttsége, hogy Kálmán papa végül elárulja, mit szeretne.

– Nem akarok veszekedni – felel, és az anyja gyűlölködésére gondol, és gyerekesnek találja a „bosszút", noha nem érez különösebb okot a megbánásra vagy szégyenkezésre. Felnőttként cselekedett, bárki vitatná is...

– Más baj van, Magda, amit meg kell veletek beszélnem.

– Kivel még, rajtam kívül? – figyel rá a leány kíváncsian. Csak nem a mamával és Lalival együtt akar Kálmán papa megbeszélést tartani? Talán összebékítési szándékai vannak?...

– Ferivel, természetesen... Furcsa helyzetbe kerültem – mondja a férfi, és látszik, hogy zavarban van.

– Ferivel? – könnyebbül meg. – Azt hittem, anyával – teszi hozzá, és futólag elpirul.

– Miatta üzentem nektek.

– Szóval, mégis? – mondja ki Magda hangosan a gondolatát.

– Igen. Itthagyott bennünket!

Magda mindent várt, csak ezt nem. Magafeledten nézi Kálmán papát, akinek derűssége ellentétben van a közölt hírrel, sőt valami megmagyarázhatatlan reménykedés sugárzik a szeméből:

– Ugye, nem vagy szomorú miatta, Magda?

Mit feleljen erre úgy hirtelenében? Vallja be, hogy nem érez szomorúságot, sem megrendülést? Vallja be, hogy örül a mostohaapja szabadságának? Vagy árulja el azt a gondolatát is, hogy a mama vereséget szenvedett, és annak az éjszakának ő maradt diadalmas győztese? Nem, inkább másról beszél:

– Mikor ment el? – kérdezi fölszabadultan, és nevet belül a szíve, nevet a sima bőre, ruganyos mellecskéje, karja, válla, dereka; nevet a teste, mert az győzött, és úgy érzi, hogy most is nyílik róla a ruha, hogy egyre meztelenebb, s csak a kéz hiányzik még, érte nyúlni, az ölelő kar, hogy rábízza magát...

– Tegnap délelőtt – válaszol Kálmán papa. – Kiszámíthatta, hogy mikor nem leszek itthon... Reggeltől majdnem délig sorban álltam kenyérért, s mire hazajöttem, már küldöttségileg újságolták a szomszédok, akiktől elbúcsúzott...

Magdát visszarántja a közlés realitása. Fegyelmezi magát:

– Tőlünk viszont nem búcsúzott el.

– Ahogy vesszük. Egy levelet hagyott az asztalomon. Olvasd el! Majd Ferkónak is megmutatjuk!

Magda idegenkedve nyúl a kockás papírlapért, és rögtön megismeri az anyja karcsúbetűs írását:

Kedves Kálmán!

Ne keressetek, külföldre mentem. Szeretnék nyugodtabban élni, mint eddig. Nem is kell külön magyarázni, hogy miért. Sosem értettél meg...

Add be a válópert, mert én nem jövök soha vissza. Élj, ahogy akarsz. Tudom, hogy nem fogok neked hiányozni, és te se hiányzol nekem. Elegem volt a pokolból.

Ferkót és Magdát üdvözlöm. Nekik majd külön írok.

– Természetesen Lalival ment – borul el a leány.

– Ahogy mondod, Magda. A szeretőjével...

Milyen rettenetesen hangzik, hogy a „szeretőjével". Egy anya és feleség a „szeretőjével" szökik meg.

– Nem sajnálod? – kérdezi Magda, és látja maga előtt az anyját. – Szép asszony volt. Teltebb és frissebb, mint én. És tudott szeretni, nagyon tudott...

– Nem volt az enyém, másoké volt. Én csak mellette éltem – mondja a férfi rezignáltan.

– Rossz lehetett – áll föl Magda nyugtalanul, mint akinek megvilágosodott minden. Anya elment, megszökött, ennek Kálmán papa külön örül, és természetesnek tartja, hogy ő hazatérjen, nemcsak a lakásba, de Kálmán papa mellé is, új asszonynak...

– Merész megoldás, és adott helyzetben a legtisztességesebb.

Magda is ezt mérlegeli magában. Milyen okosan csi-

nálta a mama! Utálatosan hangzik, hogy megszökött a szeretőjével, de nem tehetett mást. Csak így térhetett ki a családi ütközések elől.

Új életet kezd idegenben, ahol nem ismerik; talán még boldog is lesz...

– Szomorkodsz talán? – kérdezi a férfi, és oly egyszerűséggel csókolja meg a leány meleg, bársonyos nyakát, mint hajdan, amikor Magda még kicsi volt, és hancúrozott vele.

A leány gyöngének és bénának érzi magát, mint akit áramütés ért. Nyugtató, erős fészek a férfi karja, szemének rajongó ragyogása, puha csókja...

– Szabadok vagyunk – hallja Magda, s mintha álomból ébredne, eszmélkedik a valóságra. Csodálkozik a szíve fölött nyugvó férfifejen, és érzi a meleg leheletét bőrén: melle dombocskáját cirógatja.

– Lehet, hogy miattam ment el – mondja Magda tárgyilagosan, és kihátrál Kálmán papa karjából. Már nem érzi diadalának az anyja szökését.

– Ne hidd, inkább Lali miatt. Mi már két éve nem éltünk együtt, ha egymás mellett volt is az ágyunk. Már régen tudtam, hogy Lalival milyen kapcsolata van.

– És mégis szó nélkül hagytad, hogy Lali menyasszonya legyek!

Kálmán papa megérti a szemrehányást:

– Ostoba voltam – vallja szégyenkezve. – Nem vettem észre, hogy mellettem vagy!...

Magdát tovább józanítják a férfi szavai, még inkább a szoba világossága, bútorai, köztük az ágy, az ágy, az ágy... Nem, nem – nyújtózkodik, majd szétcsapkodja a karját, mintha tornászna. A zsibbadtságát űzi így.

– Megnézted a szekrényeket, hogy mit vitt el? – kérdezi hirtelen. – Hátha meztelenül hagyott bennünket. Bár az én ruháimat nem tudja viselni, de eladásra azért értékek.

Nincs a szavakban rosszindulat, csak tárgyilagosság.

– Megnéztem, de nem tudom, milyen holmijaink hiányozhatnak. Nem voltam én sosem szekrény-katuska. Az én gönceimből nem vitt el semmit, legalábbis az öltönyeim, kabátjaim, ingeim megvannak.

– Kesztyű, sál, pizsama?... Nézzük meg! És a többire is kíváncsi vagyok!

Sorra nyitogatják a szekrényeket, de néhány törülközőn kívül Magda mindent a helyén talál. Csak az ékszereket és a saját ruháját vitte el az anyja.

Megnyugodva ülnek vissza a kályha melege mellé.

– Azt kellene megbeszélnünk, hogy velem mi lesz? Meddig tűrtök meg a lakásban?

– Furcsa kérdéseid vannak, Kálmán papa! – korholja Magda öntudatosan a férfit. – Mi sokkal tartozunk neked, tudod nagyon jól. Miért tételezed föl rólunk a hálátlanságot? Voltak évek, amikor csak te neveltél bennünket.

– Kötelességem volt. Nem volt apátok...

– Anyánk sem volt; kiderült...

– Hagyjuk ezt, Magda, másról kell szót értenünk!

– Nem értem! Mit kell tisztázni?

– Beszéljétek meg szépen Ferkóval, hogy mit akartok, és a jövőben hogyan legyen?

Magda élénken szabadkozik:

– Nincs mit megbeszélni! A mama elment... élünk tovább!

– Nem ilyen egyszerű a dolog, Magda. Milyen címen maradjak én veletek?

– Hát el akarsz tőlünk menni? – csodálkozik a leány.

– Nektek kell dönteni! Rajtatok múlik!

– Rajtam nem, esetleg Ferkón. Én külön kérlek, hogy maradj, csak...

– Csak?...

Magda megijed a saját őszinteségétől. Hogyan mondja ki, hogy ne sértse meg Kálmán papát? Nem akar neki fájdalmat okozni...

– Beszélj, Magda! – sürgeti a férfi.

– Én nem tudok veled élni! Úgy nem tudok – suttog Magda, és magyarázkodás helyett az ágyra mutat.

– Miért? – döbben meg a férfi.

– Mindig zavarna, mit szólnának az emberek. És mit szólna hozzá Ferkó? Ha megnőttünk is, azért csak apánk maradtál, és az maradsz mindig.

Kálmán papából kitör a kétségbeesés:

– Hát hogyan mondjam meg, mennyire több vagy nekem, mint mostohalányom, ha még nem vetted észre a változást?... Ferkó már évek óta barátjának tekint, és bízik bennem... Én is benne! Anyád meg úgyis gondoskodott arról... hogy... nem tudom, hogyan fejezzem ki?...

– Majd én segítek – bátorodik meg Magda abban a reményben, hogy túl van a nehezén, s egy kicsit regényhősnek tudja most magát. – Anya úgyis gondoskodott elhíresztelni, hogy a szeretőd vagyok. Ferkó előtt se titkolta... Ezt akartad mondani?

– Igen, csak az a szerető, az... az nem igaz – kínlódik

Kálmán papa. – Nem vagy te a szeretőm, hisz csak... Több lettél te nekem, és többnek is akarlak...

– De azért kérdezzél meg engemet is, hogy én mit akarok?

– Miért, Magda? – sápad el a férfi. – Én azt hittem, hogy most már nincsen közöttünk semmi, hogy anyád távozása megoldotta...

– És ha nem ment volna el? – csap közbe Magda.

– Akkor?... akkor? Én vállaltalak! – zavarodik meg a másik.

– Nem éreztem – mondja Magda kegyetlen nyíltsággal. – Egy szavad sem volt...

– Én vállaltalak, Magda, rögtön, hiába teszel szemrehányást. Te hagytál magamra, és te zárkóztál el, sőt elmentél!

– Jöttél utánam? Kerestél?

– Nem! – vallja be a férfi kertelés nélkül.

– S ezek után te azt akarod, hogy higgyek neked?

– Hát nem hiszel?

– Te is csak férfi vagy! Nem értetted meg...

– De megértettem! Becsaptál!...

– Mivel csaptalak be?

– Azt hittem, hogy szeretsz! – kiáltja a másik.

– Ezt én sosem mondtam, és nem mondom. Nem tudom mondani, ha nem igaz!

Kálmán papát úgy érik Magda szavai, mint a halálos ítélet. Magába roskadva nézi Magdát, aki ijedten és részvéttel figyel vissza.

– Csak kalandod voltam? Csak játszottál, vagy?... – motyogja a férfi gyáván, összetörten.

– Nem, nem játszottam. Sajnálom, hogy...

– Hogy becsaptál, mert nem mondhatsz mást!

– Nem csaptalak be. És te sem engem. Mert te sem szeretsz, Kálmán papa. Ha szerettél volna, ha megszerettél volna, az... az előbb kezdődik. Sokkal előbb...

– Miért kételkedsz?

– Most úgy vagy, mint én voltam. Én akkor menekültem hozzád, mert kijátszottak!... Az anyám és Lali!... Most te menekülsz hozzám, mert azt hiszed, én leszek az, aki kárpótollak anyám miatt! Nem tudlak kárpótolni, bocsáss meg érte!...

– Megértelek – egyenesedik ki Kálmán papa, s mintha éveket öregedett volna.

– Valamelyik nap hazaköltözöm. Szólok Ferkónak is – mondja Magda, és magára hagyja Kálmán papát...

Amikor Jolics Pista kusza érzéseivel és gondolataival beállít Könczölékhez, Lacit öltözködés közben találja. Böske vitatkozik vele, hogy vigyen sapkát, mert hátha esni fog...

– Ne okoskodj, nem lesz ma eső. Délben már sutni fog a nap. Amikor reggel köd van, azon a napon nem lehet eső.

– Micsoda ész! – csipkelődik Böske, s közben széket tesz Pista elé: – Üljön le, biztosan elfáradt az éjjel!

– Hol fáradtam volna el? Most jövök hazulról. Egész éjjel aludtam.

– Hát maga nem fegyveres, Pista? Mintha azt hallottam volna, hogy jelentkezett annál a főhadnagynál!

– Voltam nála.

– Milyen ember közelebbről az a Bojthár? – kérdezi Laci. – Mit tapasztaltál? Hová tartozik?

– Nem kedvencei a kommunisták.

– Akkor el se indulj, Laci! – inti Böske a bátyját. – Rögtön lecsukat!

– Engem se csukatott le, se Kaszás Jóskát! – dicsekszik Pista.

– Nem kommunisták, miért csukatta volna le magukat?

Pista magabiztosan felel:

– Nem is, Böske, nem vagyunk azok! És nem is leszünk! Ez a szerencsénk!

A két testvér megértően összenéz. Böske lebiggyeszti a száját, és Jolics Pista még véletlenül sem gondol arra, hogy ez a megvetés neki szól. A hamvas kis fiatalasszony elevenségén és közlékenységén szórakozik; mi késztetné arra, hogy gúnyolóját lássa benne.

– Aki nem kommunista, nincsen félni valója! Laci se párttag, nem kell félnie.

– És Jolics néninek? Mi lesz vele? Ő kommunista!

– Dehogy kommunista az, csak párttag volt. Félelemből lépett be a pártba. Nem csinált semmit, még a taggyűlésekre sem járt el rendszeresen. Most végre szabad lett!

Böske szemmel láthatóan élvezi Jolics Pista hazug erőlködéseit, és Laci mulatságára még tovább gyötri:

– Téved maga, Pista, mi jobban ismerjük Jolics nénit! Nagyon rendes kommunista asszony az. Már nem emlékszik rá, hogy majdnem jelöltettük tanácstagnak?

Pista kényelmetlennek érzi, amiért ilyen híre van az anyjának. S ezt Laci még megerősíti:

– Mond ám valamit a Böske, te! Jó lesz, ha megszervezed édesanyád védelmét. Az ellenségtől mindig tartani kell! – veti oda, és elfordul, hogy futó mosolya el ne árulja Pistának.

– De ki az ellenség? – mormolja a fiú, és feszengve figyel Böskére, aki változatlanul mondja a maga igazát:

– Aki az apámat elküldte a gyárból, akik letépik a vörös zászlót, akik a maga édesanyját fenyegetik, nem ellenség? – kérdezi Böske.

– Hallom, hogy Vinczellér elvtársat éjjel-nappal keresik. Mit szólsz hozzá, Pista?

– Nem a barátai keresik, annyi bizonyos! Vagy maga szerint Vinczellér elvtárs becstelen ember volt, aki megérdemli az üldöztetést, mondja Pista!...

Jolics Pista nem válaszol a kérdésekre, csak annyit állapít meg magában, hogy az asszonyok és leányok mind egyformák, mind elkeseritően tájékozatlanok. Böske éppen olyan kicsinyes, mint aggodalmaskodó édesanyja. Vagy Kata; az is azonnal faképnél hagyta, amikor megtudta, hogy csatlakozott a főhadnagyékhoz.

– Hová készültél, Laci? – kérdezi inkább a Könczölfiút, hogy másra terelje a szót. – Ne zavartasd ám magad, hogy itt vagyok!

Laci alaposan meggondolta, mit mondjon:

– Elhatároztam, hogy megnézem közelebbről azt a főhadnagyot, és ha még nem késtem el, segítek! Hátha szükség van rám! Te már ismered őket, mit tanácsolsz?

Pista röstelkedve vallja be:

– Nem tudok tanácsot adni. Én is azért jöttem, tanácsért. Összevesztem az anyámmal!

– Hát az hogy lehet, Pista? – kérdezi Böske, és figyelmeztetően néz a bátyjára, aki visszabólint, hogy érti. Böske kiegészíti a kérdést: – Magának más a véleménye, mint Jolics néninek?

– Azt hiszem, igen. Én új rendet akarok!

– Ezt akarom én is! – mondja Laci.

– Kommunistákkal vagy kommunisták nélkül? – adja föl Böske a leckét, és lesi Pistát, aki elfanyarodott arccal ül, és láthatóan nincsen kedve felelni.

– Na, barátom, mit mondjunk ennek a nyelves asz-

szonyságnak? – tréfálkozik Laci, de belülről kaparássza a kíváncsiság.

– A kommunisták megbuktak, azokkal kár kezdeni.

A két testvért nem lepte meg ez a válasz.

– Nézze, Pista, ahogy én Jolics nénit ismerem, meg az édesapámat, azok nem buktak meg. És tudnék még sokat fölsorolni, kommunistákat...

– Tiszteld a mások véleményét is, Böske – inti le Laci formálisan a húgát. – Nem szabad senkit sem kényszeríteni, hogy azt csinálja és mondja, amivel nem ért egyet... Gyerünk, Pista, barátságosabb egek alá.

– Csakugyan a csoporthoz mész? – kérdezi Pista az utcán, mint aki kételkedik.

– Miért? Ne menjek?

– Édesapád tud róla?

Könczöl Laci diplomatikusan mosolyog:

– Mi mindig vitatkozunk egymással, apám és én!

– Az a Bojthár főhadnagy valóban nem szívleli ám a kommunistákat!

Laci megtévesztően tréfálkozik:

– Én meg azokat nem szívlelem, akik a kommunistákat nem szívlelik. Nekem is jogom válogatni, hogy kiket szeressek!

– Mit akarsz hát csinálni?

Laci konspirál:

– Segítek, ahol lehet. Bár előbb eszembe jutott volna!

– Na látod, mégis csökönyösen vitatkoztál velem – korholja Pista.

– Mit gondolsz, meddig bírjuk így? Nem dolgozunk és...

– Előbb tisztázni kell, hogy kinek dolgozzunk.

– Hogyhogy kinek dolgozzunk? – áll meg Laci egy pillanatra. – Adjuk vissza a gyárakat, bányákat és bankokat? Erre gondolsz? Honnan veszed, hogy akkor jobb lesz?... Én a szüleimtől tudom, milyen sorsuk volt azelőtt a munkásoknak. Te sem tudhatod máshonnan. Vagy lehet, hogy a te szüleidnek nem volt gondjuk. Annyira gyerekek voltunk még, hogy nem értük föl ésszel a saját helyzetünket, jobban mondva, a szüleink helyzetét. Meg háború is volt, rendkívüli állapotok, amiknek mindig velejárója egy bizonyos mértékű konjunktúra. A háború új foglalkozásokat szül, fölemeli a béreket és a munkaidőt...

– Úgy beszélsz, mintha én háborút kívánnék, mert akkor többet kereshetnek a munkások...

– Ugyan, Pista, ne magyarázz félre – szelídít a saját lendületén Könczöl Laci. – Csak arra akartam a figyelmedet fölhívni, hogy nem elég a munkások helyzetét csak anyagiakon mérni. Azért az életünknek más tartozékai és meghatározói is vannak, mint az anyagi megélhetésünk mértéke. Kereshetsz te rogyásig, ha rabszolgának, elnyomottnak és lebecsültnek tudod magadat... Az én szüleimnek csak ebben volt részük. Nálatok nem így volt?

– Nem tudom. Nekem meghalt az apám. Talán ha életben maradt volna, én is tudnék úgy dicsekedni, mint te.

– Én nem dicsekszem, csak a szüleimtől tudom, hogyan éltek fiatal korukban. És összehasonlítottam az enyémmel. Ebből tudom, hogy mi a különbség a régi és mai élet között.

– Csakugyan van különbség. Azért tört ki az elégedetlenség is! Igazuk van!

– Vagyis te sem értesz egyet a szocialista társadalmi és gazdasági renddel?

– Ó, be szépen mondtad – epéskedik Jolics Pista. – Hát amiben eddig részem volt, azzal nem! Kizsákmányoltak bennünket. Megszabták a fizetésünket. Ha kerestünk, mindjárt fölemelték a normát, hogy még többet csikarjanak ki tőlünk; kevesebb pénzért többet. Aki nem bírta, mehetett, ahová akart. Csak sóhivatalokat talált és legtöbbször ávéhát. Nekem elegem van az ilyen szocializmusból...

Könczöl Laci erre már nem felel. Jolics Pista önbizonyítványa lehangolja. Csak a szeme szögletéből lesi, bizalmatlanul, a fiút, aki kisvártatva mintegy csak kijelenti:

– Azt akarják velünk elhitetni, hogy mi a szocializmust építjük. Egy nyavalyát! Azt csináljuk, amit az oroszok előírnak számunkra. A jó barátaink!... Remélem, elismered, hogy teljesen tőlük függünk?...

– Az igazi jó barátok mindig is függnek egymástól. Így diktálják a barátság érdekei. Még inkább, ha eltérőek az erőviszonyok; az erősebbnek kötelessége segíteni.

– Erőszakkal is? – kérdezi Pista támadóan.

– Ha csak így lehet a gyöngébbet megóvni a romlástól, vagy megmenteni tévedése következményeitől, akkor erőszakkal is!...

– Furcsa elméleteid vannak, Laci!

– Lehet, viszont a mi barátságunk érdeke nem teszi kötelezővé, hogy ezt az elméletemet rád erőszakoljam – tréfálkozik a másik, hogy föloldja a közöttük támadt feszültséget.

Észre sem veszik, hogy Ágnes jön szembe velük. Igaz, szokatlanul van öltözve. Mintha szándékosan csúfította volna el magát. Kendő van a fején, és a kopott lóden-

kabátja alatt tréningruhát visel. Amikor Pistát megállítja, a fiú rábámészkodik:

– Ágnes néni! Talán beteg?

– Nem, csak most jövök a gyárból... Tóthnét megverték! – és Ágnes sírva fakad. – A gyerekei előtt verték meg, és elmondták mindenféle vörös ribancnak, mert kommunista. Összetörték a bútorukat. Vinczellér elvtársat halálra keresik... Maguknál még nem voltak?

– Kikre gondol, Ágnes néni? – kérdezi Pista.

– Hát az ellenforradalmárokra, a puskásokra!... Összeszerítták a kommunistákat, hogy összeszedjék őket. Már tele van a kapitányság. A maga édesanyja is szerepel a listán! Itt tartunk!...

Pista elképedve hallgatja Ágnes híreit.

– Én Jolics nénit évek óta ismerem – szól közbe Laci, és Pistához fordul: – Még egy rossz szót sem hallottam róla. Mit akarnak vele? Kinek van útjában? Nem csinált az semmit; nem olyan asszony az, hogy másoknak ártson!

– Tóthnét is ismerte, meg Kemencés nénit? – kérdezi Ágnes bizalommal Könczöl Lacitól.

– Kemencés nénivel mi van? – idegeskedik Jolics Pista.

– Azt is megverték, mert állítólag eldugta a pártirodai anyagot. Megverték, és elvitték a kapitányságra! Szegény Kemencés néni! Olyan öregasszonyt megverni!... Amikor szóltam Barokknak, azt mondta, miért sajnálom annyira a kommunista boszorkányokat?...

– Embertelenség! És mi van a gyárban? – kérdezi Laci.

– Maga is ott dolgozik?

– Nem. Én a Dunai Dinamóban dolgozom!

– Csakugyan, Ágnes néni, mi van a gyárban? – érdeklődik Jolics Pista is.

– Szidják az új kormányt, hogy nyakunkra hozták megint az oroszokat. Barokk javaslatára kimondták, mindaddig nem dolgoznak, amíg oroszok lesznek az országban.

– Új kormány van? – torpan meg Pista. – Mióta?

– Hát te nem tudod? – kérdezi csöndesen Könczöl Laci. – Már négy napja!

– És a régi kormány?

– Az még vasárnap hajnalban széjjelszaladt, Pista! Nagy Imre bemondta, hogy a kormány szilárdan a helyén van, de fél óra múlva még a portást sem találták...

Pista zavartan hümmög.

– Bojthár nem keresett újra? – kérdezi még Ágnes.

– Nem tudok róla.

– Valamit ki kellene találni, Pista, az édesanyja érdekében, nem gondolja?

És a Jolics-fiú, meggyőződés nélkül:

– Természetesen, Ágnes néni!

Elválnak Ágnes nénitől, és mennek tovább. Pistának még jobban elsavanyodik a hangulata.

– Az a Bojthár tulajdonképpen ki ellen harcol, vagy miért harcol? – kérdezi Laci tettetett naivitással. – Ezt kellene előbb tisztázni! Azt mégsem lehet tűrni, hogy Jolics nénit meg az apámat meg a Kaszás Jóska édesapját ellenségnek tekintsék!

– Össze kell ülnünk Jóskával is! – mondja fásultan Jolics Pista. – Nekem se kezd tetszeni ez a komédia.

Így érnek a Nyári Parkhoz. Már messziről fölismerik Kaszás Jóskát, amint a Tátrát csutakolja, s aki csak akkor veszi észre a fiúkat, amikor melléje állanak. Kaszás Jóska valósággal fölnyerít:

– Szevasztok, srácok! Szevasz Laci! Örülök, hogy te is

eljöttél! Komoly emberek kellenek ide, nem olyan szaros gyerekek, mint amilyenek itt vannak. Ha elkiáltanám magamat, elszaladnának!... Mit szóltok ehhez a kocsihoz? Klassz, mi? A góré is kipróbálta. Azt mondta, hogy kitűnő!

– Pedig kommunisták csinálták! – mondja Könczöl Laci.

– Éppen azért jó! Tudunk mi, csak hagyjanak bennünket! Úgy megy ezeken a gödrös utcákon, mintha politúrozott betonon gurulna. A rugózása egy kicsit kemény, de majd megszokjuk.

– Hol a rendszámtábla?

– Minek az, Pista, minek? Levettem. Tudja fene, kié volt ez a kocsi, ne ismerje föl még véletlenül sem... A góré úgy nyargalt vele, mintha versenyen lenne. Azt hittem, disszidálni akar, amíg vissza nem fordult.

– Ki a góré? – kérdezi Laci.

– Láttad már! Akivel hétfőn este Pista tárgyalt, amikor a Bercsényi utcában beszélgettünk. Bojthárnak hívják. Főhadnagy. Kemény ember. Olyan balhét csinált az előbb a tanácsnál, hogy öröm volt hallgatni. Volt ott néhány méltóságos muki, így szólítgatták egymást, majdnem összerezelték magukat... Láttam az öregedet is, Laci, beszéltem vele... Azt hiszem, rosszkor jöttetek, mert a főhadnagy bajtárs aligha ér rá. Most tanácskoznak, azután indulunk.

– Hová mentek?

– Szétnézünk egy kicsit Újtelepen, megtudni, miért tartják az üzleteket zárva? Az a kurva tanács nem csinál semmit, csak arról ugatnak folyton, hogy az új kormány alkotmányellenes. Közben se kaja, se posztó, se tüzelő!...

Könczöl Laci bosszankodva hallgatja Kaszás Jóskát. Nem érti a lelkesedését. Annyira buta, vagy meggyőzték? De Jolics Pista előtt mégsem kérdez tőle semmit.

Míg a három fiú a Tátra mellett beszélget, Hoyer Ferkó eregeti kettesével a csapatát.

– Tessék, nézzétek – mutat rájuk Kaszás Jóska –, csupa csecsszopó. Mit lehet ezekkel kezdeni? Még a cipőjüket sem tudják egyedül befűzni!... Szevasz, Irén? Hogy aludtál?

– Rosszul, apafej! Nem volt, aki ringasson! – mondja a leány, és odamegy a fiúk közé: sorra lekezel velük. – Hadd lássam, mit szereztünk az este? Hű! ez nagyon komoly masina!

– Príma, te Irén! Álom vezetni!

– Majd megtanítasz engemet is! Sose rossz, ha ehhez is ért az ember!

– Megtanítlak én másra is, csak szóljál!

Irén még körül is járja a Tátrát, miközben Jolics Pistára és Könczöl Lacira sandítgat, azután meggondolja magát és hirtelen, köszönés nélkül csatlakozik Hoyer Ferkó csapatához.

– Jó kis dög ez! – csettint utána Kaszás Jóska. – Olyan a melle, mintha epedával volna kibélelve. Miatta pofozták meg Kiszlinger Bélát az éjjel.

– Nem árt neki – jegyzi meg Könczöl Laci.

– Tipikus link, újtelepi jampec – hagyja rá Jolics Pista is megvetően.

– Kaszás bajtárs! Kaszás Jóska! – kiabál egy gyerek a színpad bejáratánál. – Azonnal a főhadnagy úrhoz!

A közel kétméteres legény már vágtat. Futtában szól vissza:

– Gyertek ti is! Majd szólok Bojthárnak, hogy itt vagytok!

Persze hogy mennek, s mire az ajtóhoz érnek, már Bojthárral találják szembe magukat. A főhadnagy a parancsnoki szobába tessékeli őket, ahol Szolnoki Flóris és Rózsa Pali ülnek az asztalnál.

– Szolnoki bajtárs, hamar még poharakat, hadd köszöntsük az újoncunkat! – rendelkezik Bojthár, és kifejezéstelen tekintetét le nem veszi Könczöl Laciról, aki fesztelenül, nyugodtan néz széjjel, és úgy ül le, mintha hivatalos megbízott lenne valahonnan.

Bojthár figyelmét nem is kerüli el a fiú határozottsága:

– Ugye, maga kommunista? – kérdezi érdeklődve, és kétszeresen lesi a választ. Nem, mintha gyanakodna valamiért, inkább tekintélyi pózzal.

Könczöl Laci félresiklik a kérdés elől:

– Nem vagyok párttag!

– Hogy lenne, amikor nincsen kommunista párt. Szétesett, mint a rothadt dinnye, ha belerúgnak.

Könczöl Laci megérzi a gyűlöletet, s annál jobban vigyáz magára.

– A pesti hírek nem arról szólnak, hogy szétestek – mondja nevetve Kaszás Jóska. – A főhadnagy úr, úgy látszik, nem ismeri a kommunistákat.

– Én nem ismerem őket? Évekig ültem velük börtönben...

– S mégis kommunisták maradtak!

– Az igaz, Kaszás barátom, de ami azt illeti, én se változtam meg a börtönben.

– Vagyis a főhadnagy úr gyűlöli a kommunistákat!

Ezt Könczöl Laci mondta. Bojthárnak megreszelődik

tőle a füle. Gyanakodva vár néhány pillanatig, s mert látja, hogy Szolnoki Flóris is egyetlen eleven figyelem az újonc iránt, kedélyesen pattint az ujjával.

– Már akiket, barátom; meglehetősen válogatós vagyok!

– Nem tapasztalom, főhadnagy bajtárs – avatkozik közbe Rózsa Pali, és hetykén végignéz a gyülekezeten.

Bojthár fölegyenesedik:

– Rózsa Pali, Rózsa Pali, de meggondolatlan vagy! Ha nem lennék válogatós, mit gondolsz, közöttünk maradhattál volna? Nehogy azt hidd, nem tudom, ki vagy!

Mindnyájan nevetnek. Legjobban Szolnoki Flóris.

Rózsa Pali tele pofával védekezik:

– Módja van, főhadnagy bajtárs, azonnal lakat alá tenni, ha nem bízik bennem.

– Ha majd okot szolgáltatsz rá, lesz benne részed. Igyunk hát erre is!

Hamar eltűnnek a torkok mélyén a kupica pálinkák.

– Folytassuk a munkát, bajtársak! Szolnoki Flórisé a szó!

– Élelmiszert kell szereznünk, legalább egy hétre valót. Ez a legsürgősebb föladatunk!

– Úgy van! Kaszás bajtárs körülhordoz bennünket Újtelepen, és megvizsgáljuk, mi van a zárva levő boltokban?! – rendelkezik Bojthár.

– De a vizsgálatból mi még nem eszünk estére!...

– Mit tegyünk hát, Szolnoki Flóris? Javaslatot kérek!

– Indítsuk el Schubertékat is!

– Én ezt helyeslem! Ti mit szóltok hozzá, bajtársak?

De nem szólnak. Hallgatnak. Bojthár halszeme egyenként pásztázza őket. Így kerül sor Könczöl Lacira.

– Én ebben a pillanatban jöttem, hogyan lehetnék illetékes? – szerénykedik.

– Teljes jogú és rangú bajtársunk! – erősíti meg a főhadnagy. – A felelősséget közösen viseljük!

– Kik azok a Schuberték? – kérdezi Könczöl Laci.

– A tehergépkocsizó osztagunk! – válaszol Szolnoki Flóris. – Az a kiegészítő javaslatom, hogy Rózsa Pali meg az új bajtárs, Jolics Pista, négy-öt fegyveressel menjenek kenyérért, és szerezzenek valami mellévalót is.

– Szerezzenek? Hogyan? – megint Könczöl Laci kíváncsi.

– Hogyan? Egyszerű! Lopunk! – kiáltja Kaszás Jóska. – Ez a gyakorlat. Nem kell szépíteni az igazságot!

– Ez egyszerűen nem igaz! – utasítja vissza Szolnoki a fiú gúnyos megjegyzéseit. – A tanács fölhatalmazási űrlapokat adott, csak az üzletek nevét, jellegét, címét és a mennyiségeket kell pontosan rávezetni! Tehát nem lopunk!

– Ugye, mindjárt másképp hangzik? – fordul Bojthár udvariasan Laci felé. – Helyesli így, barátom?

Könczöl Laci nem zavartatja magát:

– És tudjuk mindig, személy szerint ki miért felel? A rend, fegyelem és pontosság a legfontosabb...

Kaszás Jóska rákacsint Jolics Pistára, mintha azt mondaná a szeme: látod, milyen klassz gyerek ez a Könczöl; még meg sem melegedett alatta a szék, máris tekintélye van.

Bojthár ezt hangosan is elismeri:

– Kár, hogy nem előbb jött közénk! Az ilyen perspektivikusan gondolkozó bajtársakra már régen szükségünk van! Örülök, hogy rögtön feltalálja magát.

Csak Szolnoki Flóris nincs megelégedve. Neki nem tetszik Könczöl Laci, s éppen azért nem, amiért Bojthár dicséri. Rajta kívül az egyetlen, akit a főhadnagy még magáz. Ki lehet ez a fiú? Annyira fiatal, hogy aligha lehet bizalmasabb belügyi megbízott. Gyanakvásában már arra is gondolt, hogy talán az új kormány, Kádárék előőrse fészkelődött be közéjük; ezen sem csodálkozna, mert Szolnoki Flórisnak az új kormány a legnagyobb gondja. Egygyel több okot érez, hogy valahogyan biztosítsa magát. Akármit mondanak ezek az új fiúk, mégis gyanús, hogy csak most jelentkeztek, és nem előbb. Most, amikor az új kormány határozottan szervezkedik... Miért nem előbb jöttek? S az egyik okosabb, mint a másik. Ezek nem gyerekek, illetve kamaszok, de fiatal felnőttek, akiket már kialakult felelősségérzet irányít. Az a Kaszás Jóska meg kész ávóstanonc. Akkora a marka, mint egy lapát.

– Igyunk még egyet, és induljunk! – indítványozza Bojthár.

– Én kivel menjek? – kérdezi Könczöl Laci.

– Velünk jössz! – siet Szolnoki Flóris javasolni, hogy útközben jobban megismerkedhessen Könczöl Lacival. Az ördög sosem alszik. Éppen eleget kakukkfiókáskodott a kommunisták között ahhoz, hogy minden oka meglegyen az óvatosságra...

Bojthár beleegyezően bólint.

Az autókat Jaskó Ervin ereszti útjukra. Ő a körletügyeletes. Köp a gépkocsik után.

– Megint zabrálni mennek? – kérdezi tőle az egyik őrfiú.

– Nem is esküvőre, hogy a rosseb enné meg!... Talán neked se tetszik?

– Nem hát. Egyebet se teszünk, mint a főhadnagy úr parancsára hurcolkodunk. Kérdezd meg a többieket, mi a véleményük erről?

– Még kiderül, hogy nem bíztok a főhadnagy bajtársban!...

– Miért, te még bízol benne? – nevet a másik gúnyosan, és összenéz a társaival, akik egyetértően nevetnek.

Jaskó Ervin sorra kezet ráz velük. Így fejezik ki a szövetségüket...

Hiába parancsolta ki a fiúkat Szolnoki Flóris a Kiserdőbe, Hoyer Ferkónak nincs kedve a fiúk mozgatására, de a fiúknak sem az ugrálásra, kúszásra és csatárláncba fejlődésre. Nem pihenték ki az éjszakába nyúló italozást, fáradtak és morcosak, és az idő is hűvös, barátságtalan. Csípi a bőrüket.

Baán Irén se a régi. Ő is berozsdásodott hangulatban talpal másodmagával a Határ úton. Pedig kedvvel indult el, de azután eszébe jutott, hogy Bojthár milyen kíméletlenül adott túl rajta a hülye Kiszlinger és Rózsa Pali miatt. Na, nem baj – vigasztalja magát, pitizik még neki Bojthár, annyi szent... A Gyimesi út sarkáig nem mennek ki, hogy ne találkozzanak az összelőtt háznál dolgozó romeltakarítókkal, akik közül már néhányan figyelik őket, hanem bekanyarodnak az egyik utcába...

A Kiserdőben Hoyer Ferkó ténfereg unottan a fák között. Körülötte a fiúk bóklásznak, szintén céltalanul.

– Mondd, mi a nyavalyát keresünk mi itt? Mi szükség volt erre a kivonulásra?

Hoyer Ferkó nem lepődik meg a kérdéseken. Ha Bojthár vagy Szolnoki Flóris mellette lenne, ő is ezt kérdezné tőlük.

– Meg kéne nézni közelebbről a homokbányát – mondja mégis kedvetlenül.

– Ez a parancs?

– Körülbelül...

Néhány fiú elröhögi magát.

– Micsoda hülyeség, hogy csapatostul nézzük meg a bányát?

– Ki találta ki?

Összevissza röpködnek a csúfolódó megjegyzések:

– Nem tévedsz, te Ferkó? Nem a ligetbe küldtek bennünket?

– Azt ajánlom, hogy énekelve menjünk, kevésbé lesz feltűnő!

– Kár, hogy nincs velünk futball. Játszhatnánk egy meccset az oroszokkal...

– Több értelme lenne, én mondom!

Hoyer Ferkó leinti őket:

– Ne marhuljatok, fiúk! Vegyétek komolyan a parancsot!

– Ez nem parancs, Hoyer bajtárs, ez egyszerűen ostobaság!

– Mit ostobaság?! Tömény marhaság! – licitál rá valaki.

Hoyer Ferkó tanácstalanul áll közöttük. S még inkább, amikor az egyik fiú megkérdezi:

– Nem lenne okosabb hazamenni?

– Hová haza? – kérdezik többen is.

– Anyuskához és apuskához! – gügyög valaki vidáman.

– Ne mondjátok még egyszer, mert szót fogadok!

– Úgy van! Gyerünk haza! Úgyis bepalizott bennünket az a főhadnagy.

– Nanana! Hogy beszéltek? – kap észhez Hoyer Ferkó.

– Ez az igazság! – hangzik szinte kórusban.

Ezt már Hoyer Ferkó sokallja. Két fiút maga mellé vesz, és elindul velük a homokbánya felé. Amikor túlérnek a Huszár-rét magaslatán, a fiúkat egy mélyebb árokrészben hagyja, s egyedül lopakodik előre. S minél közelebb kerül a homokbányához, annál jobban csodálkozik.

A homokbánya mellett civilek jönnek-mennek. Ki Pestről kifelé, ki meg Pest felé. Nem sűrűn és nem csapatostul, de mégis többen, mint amikor a villamos is megy, s legfeljebb néhány fejfordítással veszik tudomásul az ott tanyázó „ellenséget". Sőt olyan is akad, „bitang hazaáruló!", aki szót vált a szovjet katonákkal. Ez bátorítja föl, hogy még közelebb menjen...

A két hátrahagyott fiú tátott szájjal nézi, mint jut Hoyer Ferkó a homokbánya bejárata elé. Mintha sétálna vagy unatkozna, úgy poroszkál előre...

Két szovjet katona előtt is elmegy Hoyer Ferkó, az egyik rámosolyog, de nem törődik vele, csak azt nézegeti, mi van a homokbányában. Mindössze három tankot sikerül csak látnia s néhány teherautót és szerkocsit.

Amikor visszatér a fiúkhoz, hősnek érzi magát.

– Csuda egy bátor ember vagy – fogadják. – Mit tettél volna, ha valamelyik katona neked ugrik?

– Először elvettem volna a fegyverét, hogy ne tudjon kárt tenni bennem, és lelőttem volna a másikat!...

A fiúknak eszükbe se jut kétségbevonni Hoyer Ferkó „leleményét". Versenyt mesélik a többieknek, de kevesebb sikerrel. Van, aki fitymálva csak annyit mond:

– Óriási! Jogcím a tábornokságra!

Szerencsére, ezt Hoyer Ferkó nem hallja. Éppen paran-

csot akar adni a fokozatos hazatérésre, amikor észreveszi, hogy a fák között ismerős közeledik. S valójában csak a járásáról állapítja meg először, hogy Kiszlinger Béla a jövevény, mert kék foltok sötétlenek a szeme körül, és az arca puffadtan torz, nem szólva az orráról és a bal füléről: háromszorosra híztak Bojthár tegnap esti pofonjaitól...

Hoyer Ferkó a pofozást nem látta, csak Rózsa Palitól hallotta. Hogyne nézné hát kíváncsian Bojthár „kézimunkáját".

– Hallod-e, neked aztán jól kiosztottak! Alig van emberi formád! – fogadja Kiszlingert megértő szánakozással.

– Nem baj, elmúlik. Két-három nap múlva csak a foltok látszanak.

– Azért nem értem, mi történt! Nem te döfted meg a csajt, hanem Rózsa Pali, mégis te húztad a rövidebbet!

Kiszlinger ingerülten legyint:

– Én se értem azt a marha főhadnagyot, hogy miért engem kapott el? Biztosan kamelós lett a tyúkba, és valakitől megtudhatta, hogy legtöbbet nekem feküdt le! Senki sem szereti a maradékot...

– Nem biztos, hogy te vagy Irénnél a rekorder. A főhadnagy úrnak is hamar lefeküdt!

– Le az mindenkinek, csak fizessék meg, vagy legyen érte esetleg más haszna.

– Nem válogatós a drága, csak „piroskát" lásson. A ferencvárosi forradalmárok úgy jártak hozzá, mint búcsúsok a pócsi Máriához.

– Szeretnék valahogy megfizetni a tegnapi ruháért – mondja Kiszlinger halkabban, hogy a távolabb ülő fiúk ne hallják meg, még véletlenül sem.

– De hogyan, te marha? És kinek? – kérdezi Hoyer Ferkó.

– Azért vagy haverom, hogy segíts! Adjál tanácsot! Ezért jöttem ki az utcára még ilyen pofával is. Mert amíg élek, nem felejtem el azt a kibabrityolást.

– Kinek akarsz visszafizetni? Irénnek?

– Miért annak? Láttam én, hogy úgy be volt gyulladva, mintha őt ütötték volna... Csak Rózsa Pali lehetett olyan strici, hogy fölhergelte azt a vadállatot. Amilyen smucig srác, megbánhatta a százast, aztán így akarta visszafizetni! Utolsó gané az, te, nem haver! Látszik rajta, hogy már nem él Újtelepen, nem tudja, mi a zsiványbecsület.

– Talán látott benneteket valaki?

– Nem láthatott, olyan sötét volt. A csajtól is azért kaptam egy pofont, mert a sötétben nem láttam meg a kezét...

Hoyer Ferkó cigarettát vesz elő:

– Gyújts rá! Ilyenkor orvosság!

– Nem vagyok én beteg, csak az orrom fáj. Azt jól összetörte az a vaddisznó! Két fogamat meglazította...

– Kellemetlen, kellemetlen...

– Ha nem néznék így ki, meglátogattam volna a muttert Budakeszin egy kis dohányért. Bizony isten, flamózom...

– Újpest felé kerülve talán átjuthatsz Budára. Szerezz valahol biciklit!

– Minek kerüljek én Újpestnek, amikor Pesten már nagyjából rend van? Leverték már az ellenforradalmat!

– Milyen ellenforradalmat? – kérdezi Hoyer Ferkó. – Látod, hogy mi még mindig hadakozunk! Van kit szorongatni!

– Nem ti harcoltok az ellenforradalmárok ellen, te vadszamár – röhög Kiszlinger, hogy eltorzul az arca a fájdalomtól –, hanem ti magatok vagytok az ellenforradalmárok. Csak azt hiszitek hülye módon, hogy forradalmároskodtok!...

– Mi nem vagyunk ellenforradalmárok, barátocskám, hiába jár a szád! – mondja Hoyer Ferkó fölényesen.

– Hát mik vagytok? Hallgasd meg vagy olvasd el az új kormány fölhívását! Olyan ellenforradalmárok vagytok ti, mint ahogy engem Kiszlinger Bélának hívnak.

– Minket még nem vertek le! – dacoskodik Hoyer Ferkó.

– Ó, nem! Azért szaladtál haza vasárnap Pestről, mert nem vertek le benneteket! Meséld ezt Zsófikának, az talán elhiszi!... De mondd, hogyan lehettek ti olyan marhák, hogy nem tudjátok, mi van Pesten? Milyen parancsnok az a főhadnagy, ha ezt se tudja?

– Egy katonai parancsnoknak vannak bizalmas utasításai is, amit még nem közölhet velünk...

– Ne mondj már ilyen ökörséget, te Ferkó! Sétálj be Pestre, és keresd meg a haverjaidat. Egyet se találsz! Pesten már napok óta az új kormány az úr.

Hoyer Ferkó erre nem tud válaszolni, de eszébe jut a hazulról kapott üzenet. Kálmán papa mindig pártember volt, és a kommunisták között mindig megvan a kapcsolat, még ha börtönbe zárják őket, akkor is. Lehet, hogy Kálmán papa üzenete a pesti változásokkal van összefüggésben. Máskülönben Magda már visszajött volna...

– Úgy lógnak kifelé a srácok, mintha fizetnének érte! – fújja a füstöt Kiszlinger. – Nem várják meg a nyakkendőosztogatást, pedig ingyen kapnák...

– Hülye vagy te, Kiszlinger, és gyáva!

Kiszlinger legényeset sercint a cigarettája mellől.

– Én azt hittem, hogy ti már átálltatok az új kormány mellé. Álmomban sem hittem akkora baromságot, hogy ti szél ellen akartok locsolni.

– Ha kilátástalan lenne a helyzetünk, Bojthár már abbahagyta volna a harcot. A főhadnagyunk katona, és szakértő! Inkább neki hiszek, mint a te rémhíreidnek.

Kiszlingernek nem áll be a szája:

– Én az éjjel már azért lestem azt a csibészt, nehogy meglógjon előlem, ha rajtatok ütnek a Kádárék. Beledöglök, ha kistartol előlem nyugatra, és én nem tudok visszatörleszteni...

– De kiről dumálsz te tulajdonképpen? Kit vártál az éjjel?

– Rózsa Palit vártam, de csak Szolnoki jött, az az alparancsnok. Azt hittem, leesik a bringáról, amikor bemondtam neki, hogy Pesten mi újság...

Hoyer Ferkónak irgalmatlan mehetnékje van. Elbúcsúzik Kiszlingertől:

– Szevasz! Haza kell vezényelnem a csapatot!

– Nem adnál át egy üzenetet?

– Kinek? Rózsa Palinak? – vigyorog Hoyer Ferkó.

– Nem. Annak majd én személyesen... Hanem Irénnek!

– Mit akarsz tőle?

– Mondd meg neki, ha van a pofáján bőr, akkor estére eljön hozzám. Egy kis kárpótlást talán megérdemlek!...

A zárva tartó üzletek megvizsgálásának portyája nem volt kényelmes vállalkozás. A házban, vagy az üzlet szomszédságában megadták ugyan az üzletvezetők és alkalmazottak címét, de azokat föl kellett keresni. Ha újtelepiek voltak, és nem laktak nagyon messze, nyomban kimentek értük, és tájékoztatást adattak az árukészletről. Szolnoki Flórisnak megtelt a zsebe különféle címekkel és árukészletekre vonatkozó följegyzésekkel.

– Micsoda disznóság! – háborgott útközben Bojthár nemegyszer. – Napok óta nincs árusítás, a lakosság már éhezik, és az üzletekben penészedik az áru. Úgyis vasárnap közeledik, majd intézkedünk, hogy az üzleteket kinyissák!

Vastag volt már a sötétség, amikor visszaérkeztek a Nyári Parkba.

Rózsa Pali jelenti, hogy csak kenyeret tudtak szerezni.

– Oda se neki! – vigasztalja Szolnoki Flóris, és böngészgeti a céduláit. Egyet kivesz, és átadja Rózsa Palinak: – Tessék egy hús-Közért-cím! Füstölt hús, kolbász, téli szalámi. Schubert még nem alszik; vegyél magadhoz néhány bajtársat, és indíts! Mi kell még?...

– Nincsen ruhánk...

– Itt egy másik cím. Még cipőt is találtok...

– Úgy van, csak röviden, katonásan! – helyesli Bojthár a helyettese intézkedéseit.

A parancsnoki szobában megint asztalra kerülnek az ismerős pálinkás üvegek és poharak.

– Nehéz napok előtt állunk, bajtársak! Erősítsük magunkat! – mondja Bojthár, és párosával diktálja a fiúkba a tele poharakat. – A civil vezetés nyikorog, mint a kenetlen szekér. A mi vállainkra nehezül Újtelep minden gondja. Még a lakosság élelmezésével is nekünk kell törődnünk!...

Hoyer Ferkó jelentkezik, és beszámol a homokbányai „felderítő" szemléről, aprólékosan magyarázva, hogyan közelítette meg, milyen ravaszul, a vörösöket...

– Kitűnő munkát végeztél! – dicséri őt Bojthár. – Néhány napon belül kifüstöljük őket! – és iszik.

Könczöl Laci hegyezi a fülét: mit akar Bojthár? Támadni?

– Elegen vagyunk hozzá? – kérdezi óvatosan, nehogy gyanút keltsen, és többet tudjon a főhadnagy terveiről.

– Nem a létszámunkon múlik, László, hanem a bátorságon, értem? Majd kidolgozzuk a haditervet! Együtt!... És van nekünk egy Szolnoki Flórisunk is!

Szolnoki Flóris csak magában morogja: én nem fogok megdögleni a kedvedért...

Hoyer Ferkó sem akar kimaradni a haditerv készítéséből. Kiszlinger Béla híreitől támadt nyugtalanságát már szétoszlatta a főhadnagy katonás határozottsága. Honnan tudhatta volna a fiú, hogy Bojthár pattogó szavai mögött már régen a szökés gondolata a háttér. Ferkót bűvöletben tartja a tiszti egyenruha.

– Péterinél tankegységek várakoznak – adja a jól értesültet Bojthár felé.

– Ezt meg honnan veszed? – kapja föl fejét a főhadnagy.

– Baán Irén jelentette!

Bojthár mégis legyint:

– Nem számít. Láttam én már az oroszokat visszafelé futni. Úgy szaladtak, hogy nem tudtuk őket elérni. A magyar katona-virtus egyedülálló a világon.

– Mivel támadjuk meg a tankokat? – kérdezi Kaszás Jóska.

– És ezt éppen te kérdezed? – üt az asztalra Bojthár, és a pálinkától már párás a szeme. – Bátorsággal, magyar bátorsággal! Értem?!

Szolnoki Flóris elkomorodó arccal tekinget maga elé. A legszívesebben azt mondaná, hogy mutassa hát meg a főhadnagy úr, hogyan kell üres kézzel megtámadni a tankokat, ha egyebe sincs az embernek, csak a bátorsága?

– A bátorság mellé azért más is kell! – mondja Könczöl Laci nyomatékosan, hátha értesülhet Bojthárék titkos tartalékairól.

S az elárult „tartalék" egyáltalán nem ijesztő:

– Igaza van, barátom. Én se úgy gondolom, hogy fejjel megyünk a falnak. Én azonban katona vagyok, egy háborút már végigharcoltam, és tudom, hogy a legfontosabb fegyver az emberi bátorság. Azután a hadászati lelemény és a vezetés határozottsága következik.

– És az is, hogy tudjuk, miért harcolunk?

– Feltétlenül! – kap rajta Bojthár. – A cél tudata fontos tényező.

Hoyer Ferkó még nem végzett a jelentésével. Alig várja, hogy folytathassa:

– Baán Irénnek eltávozást engedélyeztem reggelig!

– Helyes! És az éjjel hol aludt az a derék leány?

Szolnoki Flóris grimaszt vág Hoyer Ferkó felé: látod, milyen szíve van a főhadnagy úrnak? Az éjjel kidobta Irént, most meg szánakozik rajta...

– A húgomnál, főhadnagy bajtárs!... A kötözőszobában csináltunk Irénnek helyet.

– Okos voltál, Hoyer bajtárs! Mi történt még?

– Jaskó Ervin végleg eltávozott!

Bojthár hirtelen fölegyenesedik, mint aki szálkát nyelt:

– Erre nem volt jogod engedélyt adni, Hoyer bajtárs!

– Nem is adtam. Szolgálat közben eltávozott. Üzenetet hagyott hátra, hogy a kultúrházi egység elhurcolta és megverte az apját. Ezért...

Bojthárt elönti a méreg:

– Ha megverték, akkor bolsi volt. Nem kell sajnálni. Különben is egy bolsi csak akkor nem veszélyes már, ha deszkák közé nyújtóztatják...

Könczöl Laci utálkozva fészkelődik a székén. A tekintete összetalálkozik Kaszás Jóskáéval, aki egyre növekvő idegenkedéssel hallgatja a bolsizó főhadnagyot.

Bojthár tovább háborog:

– De nem ez van a Jaskó-gyerek árulása mögött. Ne essünk tévedésbe. Hanem az, hogy máshova kapott meghívót. Már az újságokban hirdetik és rádióban óbégatják, hogy a kommunisták jelentkezzenek! Így, ahogy mondom. Jelentkez-ze-nek!... A hazai vörösök megváltoztatták a cégér nevét, és azt pofázzák, hogy leszámoltak a Rákosiklikkel, hogy Nagy Imre és társai árulók! Csináltak ha-

mar egy új pártot, és már folyik is a toborzás. De hiába... én mondom nektek, hiába... Értem?! – és dülleszti a mellét.

Kaszás Jóska hirtelen földerül. Már magáénak érzi a főhadnagy dühét, mert ő azt érti belőle, hogy a Rákosiklikk cégért változtatott, ezért kiabál Bojthár. S ez más, így már érthető a főhadnagy indulata. Odahajol Jolics Pistához:

– Milyen szerencse, hogy nem vagyunk rákosisták – suttogja neki.

– Több mint szerencse – súgja az vissza.

Hoyer Ferkó viszont megragadja az alkalmat, hogy növelje a tekintélyét Bojthár előtt:

– És azt is állítják, hogy mi ellenforradalmárok vagyunk! Még ők merik ezt mondani!...

– Ez nem új módszer, Hoyer bajtárs – fordul feléje a főhadnagy kelletlenül, hogy a fiúk már ezt is tudják. – Még a fegyverek beszolgáltatására is felszólítottak bennünket. Határidőt adtak!...

– Nem a kommunisták, főhadnagy úr – igazítja helyre Szolnoki Flóris –, hanem egy orosz gárda-vezérőrnagy. Az adta parancsba!

– Egy orosz gárda-vezérőrnagy magának nem kommunista, Szolnoki Flóris? – néz át az asztal fölött Bojthár.

Hoyer Ferkó fölugrik. Egy kicsit a pálinkától is:

– Hogy mer egy orosz tiszt a magyar népnek parancsolni? Milyen alapon, milyen jogon? – rikoltozik.

– Hallja, Szolnoki? Hoyer Ferkónál az igazság. Így kell egy magyar embernek gondolkozni. Tanulhat tőle!

A dicséret bátorítja föl Hoyer Ferkót, hogy előrukkoljon a kéréssel:

– Főhadnagy bajtárs, éjszakai eltávozást kérek, Hoyer Magdával együtt. Megnéznénk, mi van otthon?

– Engedélyezem a kimaradásukat, de reggel jelentkezzenek nálam.

Erre Hoyer Ferkó összecsapja a bokáját, de a főhadnagy megállítja:

– Várj még, Hoyer bajtárs! Mielőtt távoznál, koccintasz velünk. A leghűségesebb bajtársunkat nem engedhetjük el száraz torokkal! Mindnyájunk egészségére!

Amikor Hoyer Ferkó elmegy, Bojthár föláll, mert hirtelen belémarkolt a kíváncsiság: mi lehet Ágnessel? Hoyer Magda juttatta eszébe az asszonyt, a leány Agnesre emlékeztető hajviselete, csípője hajlása, finom bőre és tisztasága... Most azonnal látnia kell Ágnest! És számon kérni, amiért feléje se nézett. Vagy talán nem jött volna még haza a szüretről? Míg végigsétál a szoba hosszán, határoz magában: fölkeresi Ágnest, mégpedig azonnal...

– Én most elmegyek, Szolnoki Flóris, ügyeljen a körletre! Azok a tankok ott Péterin, azok nem tetszenek nekem! Küldjön ki járőrt a Gyimesi útra, nehogy meglepjenek bennünket!

– Bocsánat, főhadnagy úr, a péteri dűlő a kultúrházi egység védelme alá tartozik. Nehogy hatásköri nézeteltérések...

– Tudom, Szolnoki Flóris, tudom, de én azokban nem bízom. S ebben a bizalmatlanságban már maga is megerősített. Helyesebb, ha mi is megfigyelés alatt tartjuk a Gyimesi utat!

– Ahogy parancsolja – veszi tudomásul az utasítást Szolnoki Flóris kelletlenül, és bosszankodik, hogy Bojthár megzavarta a terveit. Az éjszakát a maga biztosítására

akarta fölhasználni, és íme: a főhadnagy úr most helyhez köti. – Ti maradtok, ugye? – kérdezi a fiúkat, mert tartózkodó magatartásuk izgatja őt.

– De mennyire, hogy maradnak! – mondja Bojthár, és inkább parancsnak tűnik, mint közömbös megjegyzésnek. – Jolics Pista elmehetne arra Péteri felé. Nem ártana közelebbről megnézni, mi igaz a hírből. Kerékpáron hamar megjárja az utat...

– Baán Irén jelentéseiben még sosem csalódtunk!

– Én sem állítottam, Szolnoki bajtárs. A jelentés azonban a kora délutáni helyzetről szólt, most pedig már este van. Egy fél nap elmúlt. Fél nap alatt egy országot is el lehet foglalni. Értem?!

– Gyere, Pista, adok kerékpárt! – viszi magával Szolnoki Flóris.

Könczöl Lacival senki sem törődik.

Bojthár fölveszi a köpenyét.

– Kaszás Jóska meg velem jön! Kocsival megyek, hogy minél előbb visszatérhessek! Indulhatunk, Kaszás bajtárs! A te vezetésedben jobban bízom, mint a magamében.

S már mennek is...

– A Bercsényi utcába vigyél! – kéri Kaszás Jóskát, és odaül melléje. – Majd szólok, hol kell megállnod!

Kaszás Jóskában felötlik, hogy Bojthár hová igyekszik, de nem árulja el, sőt hagyja, hogy a főhadnagy utcáról utcára magyarázza, merre menjen...

– Várj meg, Kaszás, de oltsd el a lámpát.

Bojthárnak már ismerős a járás, és megkönnyebbül, amikor látja, hogy az ablak világos. Nem jött hiába. Csak egyedül legyen az asszony!

Ágnes ijedten fogadja, és nem engedi magát megölelni.

A szobába is úgy tessékeli, hogy Bojthár megérzi az asszony tartózkodásából és tompa hangjából, nem fogadja örömmel a látogatást.

– Hallottam, hogy szüreten voltál, Ágnes. Már többször kerestelek – igyekszik közvetlen és barátságos lenni, miközben érdeklődéssel méregeti az asszonyt, akit még sosem látott tréningruhában, és ez annyira szokatlan számára, annyira újnak látja Ágnest, hogy a csodálkozását nem titkolja.

Az asszony zavart óvatossággal hárítja el a férfi kíváncsiságát:

– Voltam és mégsem voltam. Útközben meggondoltam magam, és mások sem tanácsolták, hogy egyedül menjek. Hát visszafordultam, de nem tudtam hazajönni. Folyton lövöldöznek az utcán...

– Értem! Forradalom van! És hol voltál mégis?

– Két kolléganőmnél húztam meg magamat. Tulajdonképpen részletekben jöttem haza. Mindig közelebb és közelebb, ahogy az utcai lövöldözések engedték. Nem tagadom, félek a lövöldözéstől; meg sok a részeg az utcákon...

– Én meg vártalak, Ágnes, hogy majd fölkeresel! – mondja Bojthár, és áthatóan nézi az asszonyt, aki nyúlánkan a könyvespolcnak támaszkodik, és idegesen szívja a cigarettáját.

– Irtózom a fegyverektől!

– Megértem! És tőlem is irtózol, igaz? – próbál nevetni Bojthár.

– Nagyon megváltoztál! – vallja be Ágnes, és állja a másik aprólékos nézését, mely úgy suhan le-föl rajta, mintha keresne, kutatna valamit.

– Ami azt illeti, te is megváltoztál. Úgy fogadsz és úgy beszélsz velem, mintha idegen lennék. Vagy idegen is vagyok?

– Azt hiszem, te is érzed, hogy eljárt fölöttünk az idő! Vagy nem?

– Nem, Ágnes, én nem érzem. S épp azért jöttem, hogy megbeszéljem veled, mikor utazhatunk? – mondja ki Bojthár először, amit tegnap óta forgat a fejében, a Szolnoki Flórissal folytatott két beszélgetés után, s amit még senki sem sejt a környezetében.

– Elutazni? Hová? – riad meg Ágnes, és akaratlanul körültekinti a szobáját, mintha már búcsúznia kellene a bútoroktól.

– Külföldre! – jelenti ki a férfi egyszerűen. – Itt összezavarodtak a dolgok. A szovjet haderő hazaárulás folytán, fokozatosan tiporja el a népet, és morzsolja szét az ellenállást. Nincsen utánpótlás és erősítés sem emberben, sem fegyverben...

– Én mindenütt csak gyerekeket látok rajcsúrozni és felelőtlen suhancokat! – ítél őszintén az asszony.

– Hősök azok mind, Ágnes, talán utolsó képviselői a hazaszeretetnek ebben az országban. Csak tisztelettel szabad róluk beszélni! – hangzik rendreutasítóan. – Nem rajtuk múlik, amiért a szabadságharcunk mégis elbukik. Bízom abban, hogy Nyugaton egymásra találnak a most szertehúzó erők, és diadallal térhetünk majd vissza... Kritikus a helyzet, Ágnes, bevallom! Csomagolj össze, hogy bármelyik pillanatban indulhass velem!

– Nem megyek! Én maradok! – mondja az asszony határozottan. – Nincs okom menekülésre!

– Én sem menekülök! – tiltakozik Bojthár. – Csak a

gyávák menekülnek, értem?! Én az ellenállás átcsoportosításában és újjászervezésében akarok még segíteni!...

– Külföldön? – szakítja meg gúnyosan Ágnes.

– Igen, külföldön, ahol Bojthár Andrásnét is éppoly megbecsüléssel fogadják, mint Bojthár Andrást.

– Lehet, de ne felejtsd el, én Darnai Ágnes vagyok!

A férfi kiesik a pózából. Hirtelen nem talál szavakat, hogy viszonozni tudja az asszony kijelentését, melyet fricskázó pofonnak érez. S amíg nézi Ágnest, elszántságától talán még szebb arcát, akaratosan összeszorított keskeny száját, a belső feszültségtől szinte megnövő telivér alakját és idegességében hullámzó mellét, gyülemlik benne a sértett hiúságtól fodrozó düh. Alig tudja fegyelmezetten kimordulni:

– Így is vállallak! Másodszor is kötelességemnek érzem odaállni Darnai Ágnes mellé. Én vagyok az erősebb!...

– Nem érzem gyöngébbnek magamat nálad! – akasztja meg az asszony.

– Értem, Ágnes! Nem lehet nem érteni! – és Bojthár elvörösödik. – Nem akarsz velem jönni! Miért nem mondod meg egyenesen?

– Maradni akarok! – hangzik eltökélten.

– Talán maradjak én is? Így szeretnéd? – dobja föl a férfi gúnyosan, mert kitérősen kapta a választ.

– Nem választathatom veled a halált!

– A halált? – szalad a férfi homloka ráncba. – Halál lenne, ha maradnék? Aztán miért? Mire alapozva jósolsz nekem?

– Az életfogytiglan után csak halál következik!

– Értem, Ágnes, értem!... Csak én nem félek ám a haláltól, noha igyekszem azért elkerülni, amíg lehet. – És

Bojthár leül, kotorászni kezd a faragott fadobozkában, mely félig van cigarettával.

Ágnes megrettenve nézi:

Miért ült le? Mit akar még?

Minél jobban nézi, annál gyűlöletesebbnek találja. Mit csináljon? Hogyan vessen véget ennek a beszélgetésnek?

Ó, miért jött még haza, amikor Jolicskától tudta, hogy a „főhadnagy úr már Pistát is megbolondította". Talán jobb lenne kirohanni és itthagyni a lakást. Lopva oldalt pillant: két-három lépés csak az ajtó.

– Lenne azért néhány kérdésem – hajol előre a férfi, miközben falánkul szívja a cigarettáját. – Pontosabban szeretném tisztázni a helyzetünket.

– Tessék! – egyezik bele Ágnes rosszat sejtve, és aprócska lábmozdulatokkal csak oson az ajtó felé.

– Nagyon kérlek, határozott válaszokat adjál! – erélyes és vallató most Bojthár, mintha bíró lenne.

– Tessék, kérdezz! – s vigyáz az asszony, nehogy a másik észrevegye menekülési szándékát.

– Van valakid, aki visszatart, aki miatt nem akarsz velem jönni?

Ágnes elpirul:

– Mi kötelez arra, hogy válaszoljak?

Bojthár ingerülten csattant a hangján:

– Miért nem vallod be, hogy szeretőd van?

Ágnest fölhevíti az önérzete:

– Ha lenne, sem tartozom számadással! – kiáltja vissza.

– Igazad van! – csikordul a foga Bojthárnak. – Az utálatod kizárólag nekem szól!

– Szó sem volt utálatról. Ne állíts olyat, amit nem tudsz bizonyítani!

– Ne mentegetőzz! Te vagy a legjobb bizonyíték! Mi más, ha nem az utálat tart vissza?

– Rájöhettél volna már, hogy megváltoztunk. Ha én bizonyíték vagyok erre, akkor te is! Jobban, mint én!

– Hát ez érdekes állítás, Ágnes, csak nem igaz! Egyszerűen nem igaz, értem?!

– Nem értem, mert igaz!

– Magyarázd meg! – dobol az ujjaival Bojthár.

– Nincs értelme! A tényeken már nem változtat!

– De engem érdekel! És követelem, hogy magyarázd meg! – élesíti a férfi fenyegetősre a hangját.

Ágnesből kiszakad az értelmetlen igazság:

– Hová vezetett az első utad, amikor kiszabadultál? Hozzám? Nem! Máshová! Másokhoz!...

Bojthárnak kinyílik a szája: Ágnes tudna Hédiről? Kitől? Hisz az a nő még a nevét sem jegyezhette meg... Más érvhez folyamodik:

– Én elsősorban magyar ember vagyok! – mondja keményen. – Minden okom megvolt, hogy a hazám dolgaiban eligazodjak, hogy segítsek leszámolni az ellenségeivel!...

– Úgy hagytál magamra, mintha sosem ismertél volna! Ez volt a viszontlátás tíz év után! És másnap már egy szőke ringyóval henteregtél!...

Bojthár hirtelenében nem tud felelni, mert ez igaz. Nem tagadhatja. Úriember nem hazudhat. De nem ez izgatja már, hanem az áruló, aki nem lehetett más, csak az a szőke Jolics-gyerek. Így biztosította magának az asszonyt, szeretőnek...

Ágnessel tovább nyargal az indulata:

– Felelősségre vontál, amiért élni merészeltem!

Ez jó! Erre már lehet válaszolni – kap a lehetőségen Bojthár:

– Kompromittáltál! Úriasszony létedre beálltál a vörösök közé!

– Úriasszony létemre?... Hagyjuk azt az úriasszonyt! – gúnyolódik Ágnes. – Ebben igazad van, hogy megváltoztam...

Bojthár hangot változtat. Uralkodni akar magán. Úriember ő, nem veszekedő kocsislegény.

– Még egy kérdésem van – veti föl hűvösen.

– Mondjad – kényszerül az asszony beleegyezni.

– Nemcsak jogilag, de magad is fölbontottnak tartod a házasságunkat?

Ágnes habozik. Időt akar nyerni, hogy még közelebb juthasson az ajtóhoz.

– Vagy másképp kérdezem: nem akarsz újra együtt élni velem? Felelj! Maradt még a szerelemből?

Most már nem lehet húzni a választ. Nincsen értelme.

– Nem maradt!

Bojthár ha számított is erre a feleletre, de az asszony szájából most mégis úgy hat rá a két szó, mint megbélyegző, húsba maró ítélet.

Mellbe vágja, hogy fulladozik a kerekedő dühtől és az újra frissülő indulattól:

– Jól megneveltek a kommunisták! – nyúl a következő cigarettáért; a másik kezével a köpenyét gombolja ki. Melege van.

Az asszony figyelmét ez sem kerüli el; tehát Bojthár még maradni akar?... Újra kis csosszanás az ajtó felé. Most már egy mozdulattal elérheti a kilincset. Így már biztonságban érzi magát. Ugrásra feszíti az izmait.

– Miért nem ülsz le? – kérdezi Bojthár nyersen. – Vagy így akarod tudtomra adni, hogy menjek?

– Félek tőled – jelenti ki az asszony hidegen.

– Ne mondd, félsz? – nevet föl a férfi görcsösen. – Mitől? Miért? Hisz nem bántlak, dehogy bántlak! Talán a lelkiismereted szorongat, Ágnes, mert én nem, isten látja lelkemet. Sőt, hogy megnyugtassalak, lefegyverezem magamat. – Az asztalra teszi a revolverét. – Nesze, védd magad, ha félsz!

Ágnes azonban nem mozdul, bár átsuhan az agyán, nem lenne haszontalan... kézbe kaparintani azt a revolvert...

Bojthár hátraveti a hátát, és végigméri a feszülten álló asszonyt.

– Azért törleszthetnél valamit az adósságodból! – mondja neki cinikusan, és e régi ötletétől úgy nevet, hogy inkább nyerítésnek hangzik.

– Adósságomból? – bámul Ágnes. – Mivel tartozom én neked?

– Évekkel, Ágnes, hosszú évekkel!...

– Nem értem.

– Mert nem is akarod!

– Nevezd meg pontosabban! – mondja Ágnes, és töri a fejét, hogy milyen adósságra gondolhat Bojthár? Talán a ruháira? S hogy a férfi szüntelenül figyeli, minden rezzenésére, mozdulatára lesve, a szekrényre mutat.

Bojthár a térdét csapkodja és a fejét rázza:

– Nem a gatyáimmal tartozol, Ágnes! – kiabál durva csúfolódással.

– Hanem? – szorong az asszony, hogy mit követel hát rajta?

– Megmagyarázom, galambocskám! Öt évig voltál még a feleségem a letartóztatásom után. Igaz, Ágnes?

– Igaz.

– Szép, hogy elismered. A többi már könnyebben megy. Öt évig még jogom volt hozzád éjjel-nappal, utcán és ágyban, de nem élhettem a jogaimmal.

Ágnes elfehéredik, és egyszerre kihűl a bőre. Megborzong.

Bojthár láthatóan élvezi az asszony árulkodó elképedését.

– Gondold el, hogy öt év alatt mit mulasztottál irányomban mint asszony? És öt évig azt sem kérte számon senki, kinek osztogatod magadat, mert én akadályozva voltam mint börtöntöltelék! Hát erről van szó! Erről az adósságodról! Az első öt évről! Érted? Ezt egyébként már szombaton elismerted, amikor mellém feküdtél. Nos, mit remélhetek, kedves adósom? – kérdezi befejezésül, és újból előrehajol az asszony felé, hogy jobban hallhassa, vagy láthassa a válaszát; mindegy az, akár szó lesz vagy beleegyező mozdulat.

– Én... én tisztességes... mindig tisztességes voltam – dadog az asszony vacogó fogakkal, és szédülés környékezi.

– Ki vitatja a tisztességedet? Én nem, pedig jogom lenne!

– Jogod?...

– De mennyire! Vagy talán azt gondolod, elhiszem, hogy tíz év alatt nem volt egyetlen szeretőd sem? Ugyan! Ne legyél nevetséges! Ne nézz annyira butának! Ha nem látnálak olyannak, amilyen vagy, itt előttem is, vagy ha nem mondtad volna nyíltan a szemembe, hogy nem akarsz

többet velem élni, talán eszembe se jutott volna, hogy követeljem a magamét, ami nekem még jár, hiába próbálod...

– Kérlek, ne folytasd! Nem bírom hallgatni!...

– De kényes lettél néhány nap alatt!? Szombaton még nem így fogadtál. S vigyázz, kedves, mert nincs már érzékem az asszonyi hisztériákhoz, csak hozzád. Érted?! Csak hozzád! – és amint állhatatosan nézi, úgy tűnik, mintha az asszony szőke haja világítana és nem a lámpa, és mintha az asszony nyakának hibátlan bőre nem tűnne el a ruha alatt, hanem...

– Mit akarsz? – suttog Ágnes, és újra erősnek érzi magát. Közvetlenül az ajtó mellett áll. Lesimítja magán a tréningruhát, talán hogy biztosabbnak érezze csípője fölött a nadrág gumis korcát.

A férfi látja ezt, de csak annyit a ruhából, hogy test van alatta, valaha ismerős asszonyi test.

– Az öt évemet akarom, Ágnes, mondtam! És nem többet, mint amennyit mások is kaptak tőled. Téged! Nem még egyszer, nem, nem! Csak újra! Érted?! Most már újra!... Öt évvel tartozol! Eddig voltál még a feleségem! Ezt az öt évet követelem, jogom van...

– Te aljas, te utolsó! – tör ki az asszonyból gáttalanul az utálat és irtózás, és föltépi az ajtót.

Bojthár fölugrik, hogy elérje, de nem sikerül az asszony menekülését megakadályoznia. Az már az előszobában van...

– Ágnes!! – ordít utána szenvedélyesen, a megsértett férfihiúság minden vadságával, szinte könyörögve is, hogy ő miért nem kell, annyi idegen férfi után miért nem kell, ha csak egy éjszakára is, csak egyszer még, mielőtt szét-

válnának az útjaik; utolsó emléket a hajdani szerelemből...

– Te...: te vadállat! – hallja a kimondatlan gondolataira válaszul, és látja még az asszony megvetéstől eltorzult arcát, meglibbenő szőke tincseit, az idegességtől kapkodó kezét, amint az előszoba ajtajának kilincsét megtalálja...

– Hát akkor pusztulj! – üvölti, és féktelen dühében, hirtelen rátört bosszúvágyában, hogy kijátszották és kisemmizték, fölkapja a revolverét, és Ágnes után lő, de elkésett, az asszony már kívül van, és a revolvergolyók csak az előszoba falából csorbítják ki a vakolatot.

A dörrenések s a nyomukban szétterjengő kesernyés szag, azután az átmenet nélküli kietlen csönd néhány pillanatig megtorpantják. S kinyújtott kezében még tartja a revolvert, amikor hátranéz. Mintha sejtene valakit a háta mögött. De senki. Azaz... Ágnes mosolyog egy fényképről...

A tehetetlenségtől, hogy egyedül maradt, teljesen egyedül, fölrúgja az asztalkát, csak úgy bukfencezik a könnyű bútor, és szerteröpülnek róla a cigaretták. A kristályüveg hamutartó tompa döngéssel vágódik a parkettra. A legszívesebben összetörne mindent, de mégis meggondolja magát...

– Még egyszer nem fogsz megmenekülni! – fogadkozik durván, rekedten az indulattól, és fölvesz egy cigarettát, rágyújt, majd magában szitkozódva kimegy a lakásból.

A kertben Kaszás Jóskával találkozik össze.

– Nem itt lőttek, főhadnagy bajtárs?

– Nem!

– Mintha úgy hallottam volna. Egy férfi is kiszaladt

innen a házból, azt hittem, a főhadnagy úr kerult veszélybe.

– Egy férfi? – áll meg Bojthár, de azután eszébe jut: Ágnesen tréningruha van, azért látta Kaszás Jóska férfinak.

– Majdnem az autónknak rohant – újságolja a fiú.

– És merre szaladt?

– A Határ út felé! Utána menjek? – izgatja a kaland Kaszás Jóskát.

– Nem kell, hadd szaladjon! – mondja Bojthár fojtottan, és belevágja magát az autóba. – Vigyél vissza! Utána hazamehetsz, ha akarsz! A mai napra befejeztük!...

Bojthár és Kaszás Jóska távozása után olyan csönd lett a parancsnoki szobában, mintha senki sem maradt volna benne, holott ott ül az asztal végén Szolnoki Flóris, és nézegeti a fény villogását a pálinkásüvegeken. De az asztalnál ül Könczöl Laci is, és rá-rásandít Szolnoki Flórisra, aki – észrevette a fiú – rendkívüli tartózkodó iránta. Mintha takargatni valója lenne. S ez a tartózkodás pedig nem jó, mert, Péter sógor szerint is, mindenáron az emberek bizalmába kell férkőzni, és megtudni róluk mindent. Tehát meg kell nyerni Szolnoki Flóris bizalmát, s erre soha jobb alkalom nem kívánkozhatott volna, mint a kettesben maradás.

Könczöl Laci nyakon csípi a legközelebbi pálinkásüveget, és föláll, hogy tölteni tudjon Szolnoki Flóris poharába, majd a magáéba csurdít, és koccintásra emeli:

– Igyunk, kenyeres, mert nagyon megnyúlik az orrunk, ha sokáig lógatjuk!

– Hát igyunk! – egyezik bele Szolnoki Flóris az invitálásba, és előbb nyeli le az italt, mint a kínáló társ, majd úgy csapja le poharát az asztalra, hogy nem lehet szó nélkül hagyni.

Legalább Könczöl Lacinak ez a véleménye.

– Csak nincs valami baj? – kérdezi megértéssel. – Elhagyott talán a szeretőd?

Hű, csak ezt ne mondta volna! Ezzel még gyanúsabbá vált Szolnoki előtt. Mert Laci sem örvend túlságos bizalomnak. Szolnoki Flóris közvetlen közelről ismerte meg az ilyen típusú fiúkat a rendőrségnél és a katonaságnál. Az alkalmazkodó és illeszkedő képesség mögött mindig van céltudatosság, megbízatás vagy terv valaminek az elérésére. És „iskola", elsőrangú „tanárokkal". Ebben nagymesterek a kommunisták. A kedélyesen tréfálkozó vagy megértő nyájasságú ember határozottabb és konokabb sokszor, mint az, aki diktátori módszerekkel akar uralkodni a többieken. Az ártatlan kérdéseket, hogy „csak nincs valami baj?", vagy „elhagyott talán a szeretőd?" most fal melletti csavarásnak véli. Csapdát szimatol mögötte, és könnyű mámorában nekiveselkedik, hogy végére jár ennek a különös fiúnak, mégpedig egyenesen, szemtől szemben, köntörfalazás nélkül. Lesz, ami lesz! Keservesebb állapot a bizonytalanság...

– Mondd, Laci, mit keresel te közöttünk? – nyájaskodik a fiúval. – Mi szél hozott ide?

Könczöl Laci nagyot néz: hohó, ugratni akar az atyafi? Hát fordítsuk meg a szándékát, s próbáljuk őt ugratni... Kamaszosan pattint az ujjával, mintha viccnek venné a kérdést.

– Szeretnék én is hős lenni!

A másikkal megbillen a szék:

– Micsoda? Hős lenni?

– Az ám! Nagy, nemzeti hős lenni! Ezrek és tízezrek megbecsült ideálja!

– És ezt hogyan akarod elérni?

– Ahogyan ti csináljátok. Már napok óta irigykedem rátok, de nem mertem idejönni közétek. Mert nagy dolog a forradalom, érteni kell hozzá! Én pedig még nem értek hozzá, de szeretném megtanulni!

Szolnoki Flóris gyagyán pislog: bolond ez a Laci vagy csak tetteti magát?

– Mit szeretnél megtanulni?

– A forradalmat, te Szolnoki! Hogy mit kell ilyenkor csinálni, és hogyan, és miért?

– Mindig azok lesznek a forradalmárok, akik nincsenek megelégedve a helyzetükkel; akik többre és előbbre akarnak jutni, s hogy ezt elérhessék, igyekeznek a maguk számára biztosítani az uralkodás hatalmát.

– Ezt nagyon szépen mondtad.

– Te talán nem vagy megelégedve a helyzeteddel?

– Mit tudom én? De azt hiszem, ti sem vagytok! Máskülönben nem fogtatok volna fegyvert.

– Így van valahogy – óvatoskodik Szolnoki Flóris.

– És bizonyára pontosan tudjátok, mit akartok? Megbeszéltétek magatok között a követendő taktikát. Mindenkinek kiosztottatok egy-egy feladatot, és a sok egy-egy feladat végrehajtásából alakul ki a nagyszerű győzelem!

Szolnoki Flóris tisztelettel hallgatja, és magában szégyenkezik; mit szólna Könczöl Laci, ha tudná, hogy a céltudatosságnak és szervezettségnek olyan mérve, mint amilyet róluk feltételez, teljesen hiányzik. De biztos-e az, hogy ezt nem vette észre? Hátha gúnyolódik már velük?

– Párttag vagy, Laci? – kérdezi könnyedén.

– Miért? Te az vagy?

– Én nem! Engem nagyon régen kizártak! – felel nyíltan a másik.

– Engem meg föl se vettek! – nevet Laci. – De hiszem, hogy kiharcolhatjuk a magunk igazát. Olyan új élet lesz ebben az országban, hogy még Mindszenty is megbocsátja a bűneinket – taktikázik merészen.

– Ne, te, ne! Lassabban a testtel! Olyan biztos vagy te a győzelemben? – kérdezi Szolnoki Flóris, és úgy ingadozik a fiú megítélésében, mint ahogy a serpenyős mérleg két oldala le-föl váltogatja a helyzetét, ha meglökik, amikor üres.

– Nincs okom kételkedni! Csupa nagyszerű ember irányítja a harcot – áradozik Könczöl Laci kiszámítottan a mosolygása mögött.

– Kik azok a nagyszerű emberek?

– Ti vagytok! – bök az ujjával Laci a keveredni kezdő Szolnoki Flóris felé. – Mit gondolsz, jöttem volna én másképp közétek? Minden bizalmam bennetek van! De egész Újtelep mellettetek áll. Csak a vak nem látja ezt!

Szolnoki Flóris elröttyenti magát, és visszaszállingózik a nyugalma. Nem, nem, nincs vastagabb oka tovább gyanakodni. Nem normális ez a Könczöl Laci, bárki megállapíthatja, ha hosszabban van vele. Mit lehet arra mondani, aki így ítéli meg őket? Ostobán naiv fiú, pedig esze az van neki.

– Mit röhögsz? – kérdezi a másik. – Talán nincs igazam?

– Még nincs, de esetleg lesz!

– Ne tréfálj, Szolnoki, nem szeretnék csalódni. Te olyan rendes embernek látszol, most mégis úgy érzem, mintha csúfolódnál velem!

Szolnoki Flóris gondol erre egy merészet:

– Tudod-e, hogy honnan és kik irányítanak bennünket?

– Honnan tudnám? Elég az, ha ti tudjátok.

– Ha-ha-ha! Te Laci, ne röhögtess! Én se tudom!

– Nagyon szimplán konspirálsz, barátom, de megértelek! Te a helyettes parancsnok vagy, én meg senki. Hogy kívánhatnám, hogy beavass a legbizalmasabb haditerveteikbe. Ez kizárólag a parancsnokok dolga!

– Mondom, hogy nem tudom, kik irányítanak bennünket! – ismétli Szolnoki Flóris, és akaratlanul tetszeleg már a véletlenül kialakult szerepében, hogy éppen a hihetetlenül hangzó igazság bevallásával téveszti meg a fiút.

– Hát gondolom, hogy nem a Kádár-kormány! – óvatoskodik Laci.

– Csakugyan nem! De könnyen előfordulhat, hogy holnap már ő fütyül nekünk! Megbízható értesüléseink vannak Pestről.

– És hiszel bennük? Az értesüléseidben? Nem vezetnek esetleg félre?

– Ezt ráérek akkor mérlegelni, ha már Újtelepen is érezhetővé válik az új kormány hatalma.

– Nem félsz, hogy elkésel?

Szolnoki Flóris megint meginog: mégiscsak ravasz gyerek ez a Könczöl! De azért elárulja magát. Tudhat már valamit, és most azt tapogatja, hogy mit tudhatnak ők, ő és Bojthár? Semmit.

– Nézd, Laci, én nem várom meg Kádárékat; ismerem őket! És nem is szeretek mások füttyére táncolni.

– Mit csinálsz?

Szolnoki Flóris úgy vágja ki, mint kártyás a nyerést biztosító adu-ászt:

– Csatlakozom hozzád!

Könczöl Laci azonban résen van:

– Nem sok hasznod lesz belőle, mert én nem vagyok sehol! – mondja színlelt kitéréssel.

– Annál jobb! Ha nincs az ember sehol, nem érik meglepetések!

Puff neki! Zátony! Tekervényes ember ez a Szolnoki Flóris!

Könczöl Laci másként próbálkozik:

– Te nem bízol a győzelmünkben, Szolnoki Flóris?

– De még mennyire bízom! Amióta megismertelek, nincsen kételyem!

Könczöl Laci majdnem elárulja meglepődését, de tartja magát. Ha már belement ebbe a tapogatózó játékba, legjobb lesz végigjátszani. Mondja ki Szolnoki Flóris egyértelműen, ha ugyan elárulja, hogy milyennek tartja őt? Hangosan is fölteszi a kérdést:

– Milyennek ismertél meg engem?

Szolnoki Flóris ügyetlenül tér ki:

– Nagyon rendes fiúnak!

– Ne beszélj mellé, barátom. Nem méltó hozzád!

– Hát jó, nem beszélek mellé... Ti fogtok győzni! Ezt már napok óta számításba vettem, és nem kételkedem benne.

– Mármint én és te? – próbálgatja a másikat Könczöl Laci.

– Csak te, illetve ti! Én nem! Megelégszem azzal, ha kikerülhetem a nyílt vereséget. Mondtam már neked, hogy nem várom meg Kádárékat...

Könczöl Laci tréfálkozással akarja tompítani a lemeztelenedő vitájuk élét:

– Ha Bojthár hallaná, lenne nemulass a hazaszeretet nevében!

– A főhadnagy kettős ember – mondja Szolnoki Flóris magyarázóan. – Az egyik Bojthárt ismered, mert látod és hallod. A másik Bojthárra csak következtethetsz! De ezt a másik Bojthárt is vedd számításba, mert mégiscsak katonaember, és nem annyira korlátolt, hogy ne tudná pontosan fölmérni a helyzetünket. S valószínűleg az az álláspontja, mint nekem: félreállni adott pillanatban, és nem bevárni a teljes égszakadást-földindulást.

– S ti ezt forradalomnak nevezitek? – kérdezi Könczöl Laci gúnyosan. – Mi akkor az ellenállástok értelme?

Szolnoki Flóris fülét elkerüli a fiú önleleplező elszólása. De az is lehet, hogy unja már a beszélgetésük „virágnyelvét". Vagy nem véli értelmét a további „párbajozás"-nak. Teletölti a poharakat.

– Minden forradalom annyit ér, amennyi a hasznunk belőle! Igyunk!

– Jó, igyunk! – mosolyog Laci. – Mi a te hasznod?

– Az, hogy szabad vagyok!

– Miért? – bámul rá Könczöl Laci. – Eddig rab voltál?

Szolnoki Flóris nem tud válaszolni, mert Rózsa Pali és Jolics Pista jönnek be, pedig nem együtt voltak, csak egyszerre érkeztek. Rózsa Pali meg se várja, hogy pálinkával kínálják, otthonosan tölt magának, és iszik.

– Mi van, fiúk? – kérdezi Szolnoki Flóris rájuk csapva. Mesélné már Rózsa Pali, hogy milyen eredményekkel végződött az útjuk, Szolnoki cédulái nyomában, de most meg Bojthár csörtet be közéjük, öles léptekkel és viharzón. Ő is egy pálinkásüvegre veti magát először, és iszik, iszik, mintha víz lenne az üvegben. Azután a sarokba dobja az üres palackot...

– Mi az, temetésen vagytok, hogy ki se nyitjátok a

szátokat? – kérdezi rekedten, és hányja magáról a derékszíjat, sapkát és köpenyt.

Kaszás Jóska félrevonja Jolics Pistát:

– Ágnesnál voltunk – és a szemével Bojthár felé vág.

Jolics Pista megrezzen:

– És? Mi volt?

– Én a kocsinál maradtam, nem mentem be. Ágnes otthon lehetett, mert Bojthár sokáig elmaradt. Lövést is hallottam, de azt mondta Bojthár, hogy az nem ott volt. Egy férfi is kifutott a házból.

– Lövést is hallottál, és Bojthár tagadta? – s hogy Kaszás Jóska rábólint, összerázkódik az ijedtségtől, és nem tudja magát rászánni, hogy elszaladjon haza, megtudni, mi van Ágnes nénivel? Talán jobb is, ha nem lesz ott, amikor a szomszédok fölfedezik, mi történt a lakásban? Még azt hinnék, része volt az esetben...

– Miért hallgattok, fiúk, mi ütött belétek? – néz széjjel a társaságon Bojthár, és nyomban megdöbben: most vesz tudomást Jolics Pistáról. Csak őt látja. Mintha más nem is lenne a szobában. Hiába ül Jolics Pista az asztal végétől távol, félrehúzódva, mégiscsak őt látja. Idegességében föláll, úgy vizslatja a fiú közömbösnek látszó arcát. De legjobban a szőke haja vonzza a tekintetét. Ágnesnak is szőke a haja. Szőkített. Talán a fiú kedvéért, mert az eredeti szőke. Most mindkettő szőke. Talán ezért tartanak össze?

Jolics Pista elpirul, mert észreveszi és bántónak érzi a főhadnagy vizsgáló tekintetét. Meghallotta talán, hogy miről beszéltek Kaszás Jóskával?...

– Nem hallgatunk mi, főhadnagy úr, csak fáradtak vagyunk – szólal meg végre Szolnoki Flóris, aki sokért nem

adná, ha tudná, hogy Bojthár földúltságának mi az oka? Idegesíti. Hol járhatott? Talán rossz hírt hallott?...

– Én is fáradt vagyok – bólogat Bojthár –, menjünk aludni!

Mindenki örül a főhadnagy kívánságának. Legjobban Szolnoki Flóris. Ha Bojthár most lefekszik, nincs mitől tartani, nincs veszély. Az új kormány keze még nem ért el Újtelepig...

Arra ébred föl Hoyer Ferkó, hogy valaki matat a szobában. Magdát látja a nyitott szekrény előtt, ruháit szedi elő és nézegeti, talán, hogy mit vegyen föl?...

Mulatságosan néz ki Magda, mert szűk és kurta pizsama van rajta; olyan gyerekes, hogy Hoyer Ferkó elneveti magát:

– Hogy nézel ki, te?

– Fölébresztettelek, Ferkó? – sandít oda Magda. – Ne haragudj, de már nincs korán. Nem győztelek kivárni...

– Nem baj... Csuda fincsit aludtam. Nemhiába, napok óta nem volt alattam tisztességes fekvőhely... Mi van rajtad, Magda? Nagyon furán nézel ki!

– A mama elvitte a pizsamámat. Nem találtam mást, csak ezt a kinőtt holmit. Épp azt nézegettem, nem hiányzik-e még valami a ruháim közül? Egyszer már megnéztem...

Ferkó vidámsága elborul. Persze, a mama, s csak az bántja, hogy egyetlen búcsúszó nélkül hagyta magukra; még arra sem érdemesítette őket. Még ha Magdát nem, megérti, de őt? Vele mi baja volt? Rá miért haragudott? Soha egy megjegyzést nem tett Lali miatt, holott már régen tudta, hogy Lali nem Magda miatt jár hozzájuk, és

a vőlegénysége Magdánál közönséges csalás volt. És arról sem tett soha említést, milyen furcsa dolgokat mondanak rájuk a szomszédok Lalival kapcsolatban. Szó nélkül tűrte. Ha a mamának jó, neki is jó; milyen jogon avatkozhatott volna az anyja dolgaiba?

– Itthon maradsz, Magda? – kérdezi a húgát, mert kíváncsi, és a szíve mélyén mégiscsak szereti, bár megdöbbentette, amikor az anyjától megtudta, hogy Magda a mostohaapjával kezdett ki.

– Pedig vőlegénye van a cafkának! – acsargott akkor az anyja. – Ha annyira nem bírt magával, mért nem Lalinak feküdt le?

S Ferkónak még ekkor sem volt bátorsága a mama szemébe mondani:

– Hogyan számíthatott volna a húga Lalira, amikor már régen a mama foglalja le Lalit.

– Még visszamegyek – mondja Magda, néhány fehérneművel a karján. – Majd segíts Bojthárnál, hogy könnyebben megértse! Úgy sincs rám ott, szerencsére, szükség. Azt mondjuk, beteg van itthon, és mindketten nem lehetünk távol. Vagy te itthon akarsz maradni?

– Nem tudom, mit csináljak – nyújtózkodik jóízűen a fiú, és cigarettát puhít magának. – Nem akarlak benneteket zavarni.

– De Ferkó, mit gondolsz te? – pirul el Magda, és zavartan nézi a bátyját.

– Semmi rosszat, csak értelmetlennek találom a titkolózást. Előttem? – mulatságos! Te tudod, hogy mit csinálsz, Magda, nem vagy már gyerek. Mi a frásznak kellett elkülönülnötök? Én beköltözöm a te helyedre, ti pedig azt csináltok ebben a két szobában, amit akartok.

– Ferkó, Ferkó, mit beszélsz? Hagyd abba! – könyörög Magda zsibbadtan, és úgy szégyelli magát, mint az újházas menyecske, aki az első éjszakák után ismerőssel találkozik...

– Hogy a szomszédoknak járni fog a szája, hadd járjon! Eddig is pletykáltak, nem kell törődni velük, majd megunják...

– Óriási tévedésben vagy, Ferkó!...

A fiú tovább folytatja „nagylelkűségét", mert azt hiszi, hogy a húga tőle tart, miatta nem mer most sem nyíltan beszélni.

– Nem tévedek én, Magda! Az éjjel sokáig beszélgettünk Kálmánnal, és kis híján majdnem fölkeltettünk. Kálmán panaszkodott, hogy nem ért téged, amiért visszautasítottad. És nem hiszi el, hogy két nap alatt valaki annyira megváltozhatna, mint ahogy azt szeretnéd vele elhitetni. Bennem látja magatartásodnak okát, mert te állítólag félsz attól, hogy én ellenezni fogom együttélésteket. És kért, hogy nyilatkozzak! Most neked is megmondom, amit az éjjel Kálmánnak mondtam. Én a ti dolgotokba nem avatkozom bele. Ha ti úgy érzitek, hogy együtt kell élnetek, nincs kifogásom ellene. De miért is lenne? Engem nem zavartok, nekem nem árttok. Legfeljebb ezután nem azt mondom, hogy Kálmán papa, hanem Kálmán sógornak szólítom. Ezt pedig könnyű lesz megtanulni.

Magda lányos gyöngédséggel hatódik meg Ferkó őszinteségétől és testvéri tapintatától.

Már régen elkopott közülük az ilyen gyöngédség; ezért jó érezni, hogy újra testvérek lettek. A kényszerű „árvaságban" ismét megtalálták egymást.

– Nem akarok Kálmánnal élni! – buggyan ki a leányból hirtelen. – Itt kezdődik a tévedéstek, Ferkó!

Ferkó nevetve csillapítja:

– Mondom, hogy én nem kifogásolom, értsd meg!

– Nem, nem! Nem akarok!

– De miért nem, Magda? Mit érzékenykedsz?

– Mert nem szeretem, azért!

A fiúnak fönnakad a szeme. Szimplább alkatú lény, semhogy megértse az emberi lélek ilyen változásait. Magyarázatért bámul a húgára. Ilyet még nem hallott...

Magda azonban néma. Lehajtott feje, előrehajló válla belső küszködést leplez. Babrál a karján csüngő ruhán.

Ferkó talán nyersen, de mindenképpen logikusan jegyzi meg:

– Hát akkor miért kezdtél ki Kálmánnal? Miért csaptad be?

– Nem tudom – suttogja a leány, mert nincsenek önálló szavai kifejezni a miértet. Az igazi válasz a szív mélyében bujkál, és a megbántott önérzetet kavarja. Ha elmondaná, ha elmondhatná a vasárnap hajnal történetét attól a pillanattól kezdve, amikor az anyját és Lalit együtt találta, és folytatná Kálmán papa ágyáig, Ferkó talán meg sem értené, mi robajlott akkor őbenne végig.

A fiú szeretne már túljutni a beszélgetésük kínos megbicsaklásán, amiből nem maradt más benne, csak sajnálkozás a húga iránt. S érzéke sincs az érzelmek titkainak bogozásához...

– Kálmán hol van? – kérdezi, miközben öltözködik.

– Bement a gyárba – mozdul Magda, és föllélegzik.

– Gondoltam. Melózni akar, holott a szaktársak sztrájkolnak. Miért kell velük szembeszegülni?

– Amikor elment, azt mondta, maradjunk itthon, és ne ellenforradalmároskodjunk. Nem lesz jó vége. Valami új kormány van. Meg hogy ne harcoljunk az oroszok ellen, amikor azok jót akarnak, a kommunistákkal együtt. Ne legyünk bolondok, hogy segítünk a fasiszta kapitalizmust visszaállítani! – patakzik a szó Magdából. – Te érted ezt, Feri?

– Értem, hogyne érteném! Álljak a kommunisták mellé, akik a mamát bebörtönözték, téged meg javítóintézetbe zártak. Kálmán ezt szeretné!

Magda nem mert ellentmondani, hogy a mamát lopásért és őt, igen, őt is a selyemért ítélték el. Ezt a nem kommunisták is megtették volna. Még emlékszik arra, amit az ügyvédje mondott, amikor elítélték: „Kár, hogy nem kommunista volt a bíró, kevesebbet kapott volna!"...

– Kálmán papa is kommunista, Ferkó! Nem akart ő nekünk még sosem rosszat, emlékezz csak!

– Neked nem, az biztos! – mondja a fiú unottan.

– Neked igen? Ezt nem tudtam – szomorodik el Magda. – Mikor ártott neked?

– Nekem se akart rosszat, na! – kap észhez a fiú, vigasztalni a húgát. – Csak más nézetei vannak. Elfogult... Én Bojthárral értek egyet! – teszi hozzá, és gyorsabban öltözködik. – Van itthon valami ennivaló?

– Hogyne lenne! Nézd csak meg, hogy Kálmán papa mit hordott össze! Kávé azonban nincs, teát csináltam. Ha akarod, sütök szalonnát.

– Nem bánom, csak siess! Nagyon elkésünk!...

És félóra múlva már egymás mellett mennek a Nyári Park felé. Mindketten érzik, hogy valami mégis közéjük ékelődött. A mama disszidálása túlságosan lemeztelení-

tette az életüket; hirtelen kellett tudomásul venniök, hogy már nem függnek senkitől, teljesen a maguk urai. Azt csinálhatnak, ami egyéni érdekeiknek legjobban megfelel.

S milyen érdekes, hogy Kálmán papa egyszerre mássá vált előttük, már nem a mostohapapa. Ferinek csak a mama volt férje; Magdának az új férfi, akitől idegenkedik. A mama volt az összefűző kapocs, s hogy elment, ellökődtek egymástól...

– Végül miben maradsz? Kiválsz tőlünk és hazaköltözöl? – kérdezi a fiú.

– Nem tudom, mit csináljak – bizonytalankodik Magda. – Te hogyan döntöttél?

– Bojtháréknál maradok. Mit csinálnék otthon?

– Menj be a gyárba!

– Majd bolond leszek. Tudják, hogy hol vagyok, és a fizetésemet megkapom. Nem dolgozom a kommunistáknak.

– Úgy tudom, hogy a Vasműveknél új üzemi bizottság van. Nincsenek benne kommunisták. Kálmán mondta. Őt is leváltották mint művezetőt.

– Ezt nekem is elpanaszkodta... Marhaság volt leváltani. Kálmán papa kitűnő szakember. Többet tud, mint némelyik gyorsan talpalt mérnök.

– Ha te így látod a dolgokat, miért nem szólsz közbe?

Hoyer Ferkó nem válaszol. Nincs kedve vitatkozni a húgával.

A Nyári Parkban szokatlan zsibongás fogadja őket. Átszűrődik a lárma a fák és bokrok között.

Szolnoki Flórist látják a fiúk karéjban; vitatkozik és kiabál, s közben nagyokat káromkodik is.

– Állítólag készülődnek a vörösök – tájékoztatja Irén

a kérdően tekingető Hoyer Ferkót, s igazgatja az övére aggatott kézigránátokat.

– De Szolnoki miért veszekszik? Ki bántotta?

– Az éjjel sok srác meglógott, apafej, azért! Jaskó barátai mind! Jól megagitálhatta őket, ha utánapucoltak...

– A marhák! – lepődik meg a fiú.

– Talán igazuk is van, jószágom. Nem törődtetek velük. Ezeknek még nem a pálinka az istenük, mint Bojthárnak és Szolnokinak. Ki az isten látott folyton inni!? Inni és autózni, és nem csinálni mást. Azt hiszed, nem tudják a fiúk, hogy mi folyik a parancsnoki szobában? Persze hogy tudják. És egy része megunta ezt a banánt, és meglógott. Akik meg maradtak, azok fütyülnek engedelmeskedni, apafej. Azt mondják, hogy míg ti kiviszitek őket a Kiserdőbe, addig Szolnokiék és Schuberték autóval járnak szajrézni!... Különben hallgasd meg te is, mit mondanak! Érdemes...

Mint amikor lázadás tör ki nyílt tengeren egy hajón, s a kapitány kénytelen taktikából engedni az erőszaknak, Szolnoki Flóris is úgy alkuszik és fogadkozik, s váltogatja a dicséreteket a gorombaságokkal, kér és fenyegetőzik, keverve épületes hazugságokkal.

– Mondd meg, pontosan mondd meg, mit akartok? – támadnak rá. – Miért vonuljunk ki megint?

– Mi Újtelep rendjére akarunk vigyázni, nem a homokbányára lövöldözni – kiáltja valaki.

– Azt akarjátok, hogy meglepjenek bennünket az oroszok, és bekerítsenek, mint a birkákat? Hát nincs eszetek? – ordít Szolnoki Flóris, és most ritka őszinte: valóban arra kíváncsi, nem fenyegeti-e őket már ez a veszély?

– Hallod, apafej? – rántja meg Irén Hoyer Ferkót. –

Szolnoki begyullasztja a srácokat. Hát nem hülye? Bojthárnak kellene szólni, az rendet teremtene!

– Jolics Pista! Ti Schubertékkal benzint hoztok a tanácstól! – rendelkezik Szolnoki Flóris, és két fiút odalök a Rába mellé. – Ha a föld alól is, de benzin nélkül ne gyertek vissza! A benzin nekünk életkérdés!

Kaszás Jóska céltalanul kering a futkosók között, és Könczöl Lacit keresi, aki biztosan megmagyarázná a fiúk forrongását.

– Mit tudom én, hol van? – válaszol neki ingerülten Szolnoki Flóris, és közben Baán Irént fogja karon. – A Gyimesi út déli része a tied! Jolics Pista az este volt arra földerítésen. Nézz te is körül! Érted, miről van szó? – és két fegyverest húz a leány mellé. – Induljatok! Addig maradni, amíg fölváltókat nem küldök. Gyerünk, gyerünk! Mozgás!

– Könczöl Lacit nem láttad? – fogja meg Kaszás Jóska Hoyer Ferkót is, de a szeme Magdán akad meg: milyen csinos...

– Most jöttünk. Ma még nem láttam.

Szolnoki Flóris meghallja Hoyer Ferkó hangját.

– Csakhogy itt vagy, Ferkó! – kiált megkönnyebbülten. – A Határ út és Gyimesi út sarok, és a Kiserdő! Ez a te vonalad! Állandó figyelőt a homokbányára... A húgod hol van? Bojthár keresi!... Induljatok, Ferkó! Minden perc drága. Majd én jelentem a főhadnagy úrnak, hogy megjöttél, és kiküldtelek! Ha valami mozgolódást észlelsz, azonnal küldöncöt!

Hoyer Ferkó megfeledkezik a húgáról, aki idegenül áll a rohangáló fegyveresek között. Láthatóan szórakoztatja a kapkodás.

– Rózsa Pali! Rózsa Pali! – kurjongat Szolnoki Flóris. – Hol a frászba kószálsz?

A tömzsi, mindig a géppisztolyát szorongató vagány éppen mellette áll s nevet.

– Már másodszor taposol a lábamra, mégse látsz meg!

– De hallgatsz, mint a kuka!... Kimentek a Hungária úti Közérthez! Ennivalót, öregem, ennivalót! Amint Schuberték megjönnek, küldöm utánatok. Értettem?

– Tapasztaltad már, hogy hülye vagyok?

– Jó, jó, sok a duma! – mérgelődik Szolnoki Flóris, de már az elvonulókat mustrálja. – Takarékoskodni a tölténnyel! – adja útravalóul.

A társaság szánalmas. Hoyer Ferkó csapatából csak négyen maradtak. A többi? Nincs. Eltűntek... Rózsa Palit csak ketten követik...

– Tiszta mohácsi vész – izzad Szolnoki Flóris, és fáradtan nézi, hogyan ódalognak vissza maradék harcosai a terembe.

Inkább lefeküsznek vagy kártyáznak...

Kaszás Jóska meg Hoyer Magdát kerülgeti. Most látja először közelről és nappali világításban.

– Te nem vagy több negyven kilónál! – áll eléje végül.

– Negyvenhat vagyok! – mondja Magda, és úgy néz föl a fiúra, mint toronyra kell, ha látni akarja az ember.

– Az nem igaz – kötekedik Kaszás Jóska. – Negyven csak ruhástul, cipőstül vagy!

– Te talán jobban tudod? – bosszankodik a leány, mint mindig, ha soványnak mondják. Pedig ő nem sovány; vékonyak a csontjai.

– Majd én megmérlek, gyere!

– Megmérsz? De hol a mérleg? – s Magda egyszerre

kíváncsi, hány kiló lehet; vajon mennyit fogyott az utóbbi napok izgalmaitól?

– Itt van a mérleg, a tenyerem! Ülj rá! Megbízhatóbb, mint egy most hitelesített patikamérleg.

Nézi Magda a kicsit előredőlő és meghajló fiút, még inkább a hatalmas tenyerét...

– Látszik, hogy nálad sincsenek otthon – fordul el tőle.

– Ne vágj fel, kisasszony; akár hazáig elviszlek fél tenyéren. Nem ismersz te még engem!

Magda rááll a játékra, csak azért, hogy megtréfálja az öntelt fiút:

– Jó, hát mérj meg. De ha leejtel, kapsz egy pofont!

– Akkor tízet is adhatsz! – mondja Kaszás Jóska magabiztosan, és nem alaptalanul, mert már fölemelte a tenyerére ültetett leányt, és úgy tartja a levegőben, mint tálcát a pincér.

– Tegyél le, te őrült! – könyörög Magda ijedten, és félelmében lehunyja a szemét.

Szolnoki Flóris a kiáltásra odafordul:

– Bajtársnő, az istenért, magát már várja a főhadnagy úr!

– Nyertél, több vagy negyven kilónál! – szuszog Kaszás Jóska, és nagyon kedvére valónak találja a leányt, de Szolnoki Flóris nem hagy még egy bókot sem mondani; ma úgy ráncigál mindenkit, mintha ő teremtette volna a világot.

– Készülj a Tátrával, Jóska, megyünk a Ruhagyárba; csak kihozom a szárnysegédemet és indulhatunk. – Szárnysegéde alatt a géppisztolyát érti. – Jöjjön, kislány, kihallgatásra! Szólok a főhadnagy úrnak!

– Én nem vagyok kislány! – durcáskodik Magda, de azért követi Szolnoki Flórist, aki nem lép, de ugrál előtte a bejárat felé.

Bojthár az ajtónyitásra föl se néz, annyira elmerült egy térkép tanulmányozásában, csak amikor Magda köszön, áll föl, és sóhajt megenyhülten:

– Végre! Azt hittem, felénk se néz többet! – veszi le a leányról a kabátot, és ülteti le, és oly élénk, mintha ő késett volna el s nem a nehezen várt vendég.

Magdát megcsapja a főhadnagyból áradó pálinka, de a parancsnoki szoba is inkább emlékeztet egy italbolt söntésére, annyira tele van alkoholszaggal. Fintorogva húzza az orrát. A részegség sápadtságát látja Bojthár arcán, de véreres szeme sem tanúskodik másról.

Mintha Bojthár észrevenné a leleplező figyelmet, magától mentegetőzik:

– Az éjjel nem aludtam, Magda, s ilyenkor csak a szesz tudja a munkaképességemet biztosítani. Nehéz napok előtt állunk, és valószínűleg nem kell kitalálnia, hogy az én elővigyázatosságomon múlik itt minden, és az is, hogy embereinket hogyan menekítsem, ha már más kiút nincsen. Nem akarom, hogy bárki is könnyű zsákmány legyen ellenségeink kezén.

Magda érti a szavakat, de a hátterüket nem. S hiába mondta Kálmán papa, hogy ők ellenforradalmárok, akiket az új kormány nagyrészben már levert, Bojthárt nem tudja ellenforradalmárnak tekinteni, és úgy véli magában, hogy ha Kálmán papa ismerné a főhadnagyot, ő sem mondaná rá, hogy ellenforradalmár.

– Az ellenség ügyesebbnek bizonyult, mint mi. A hazaárulás mindenkor jó üzlet az elkövetőiknek... Szóval,

nekünk számolnunk kell azzal, hogy másutt kényszerülünk majd folytatni a harcot, és el kell hagynunk Újtelepet. Értem?!

Ez már világos Magdának: esetleg el kell hagyni Újtelepet.

– Van néhány bajtársam és munkatársam, akiknek a hősiességére és eszére ott is szükség lesz, ahol a harcot tovább folytatjuk. De nemcsak ezért fontos, hogy velem tartsanak, hanem azért is, hogy ne kerüljenek az ellenség markába, ami biztos halál a maguk számára. Gondolhatja, hogy a mi egységünk vezetőit, ha itt maradnának, azonnal fölakasztanák az oroszok.

– Engem is? – retten meg Magda, s hiába jut eszébe, hogy az oroszok milyen magatartást tanúsítottak Újtelep fölszabadításakor 1944 decemberében, pedig akkor is mi mindent híreszteltek róluk, a főhadnagy szavaiban nem mer kételkedni. Bojthár határozottsága és elszántsága, de az egyenruhája és az a megbízatása, hogy Újtelep katonai parancsnoka, nyomban eloszlatja pillanatnyi kételyeit.

– Én egyébként sem csináltam semmit – mondja védekezően.

– Maga nagyon naiv, Magda – figyelmezteti a főhadnagy. – Maga az ő szemükben ellenforradalmár, és függetlenül a tetteitől, úgy fölhúzzák, mint a pinty! Értem?!

Ez érthetően hangzik Magdának, ez a „mint a pinty!"

– Most dolgozom ki védekezésünk stratégiáját – folytatja Bojthár, és azon kapja magát, hogy többet nézi a leány kacéran domborodó melle-párját, mint az őt figyelő arcát, többet a karcsú derekát, kecses formájú lábát, meg-meglengő puha haját. – A stratégiába beletartozik, hogy egységünk vezetői tudják, adott pillanatban mi

a biztonságba kerülésük módja. És ezt magának is tudnia kell!

Magda szaporán ingatja a fejét, és attól fél, ha Bojthár kérdezne most valamit az elmondottakról, nem tudna felelni.

– Maga máskülönben nagyon közel van hozzám. A feleségemre emlékeztető gyönyörű haja egyedül elég lenne, ahhoz, hogy minden csapástól megvédelmezzem – csap át a férfi más tónusba, amihez azt is hozzátartozónak véli, hogy ujjaival belefésül a leány hajába. – Maga nem maradhat el mellőlem, nem engedem, sőt azt szeretném, ha érezné, hogy több már nekem, mint munkatárs és forradalmár.

– Több? Mire gondol? – élénkül föl Magda. – Eddig nem tapasztaltam.

– Mi, katonák, másképp fejezzük ki az érzelmeinket, mint amilyenhez maga hozzászokhatott – bátorodik meg Bojthár, és úgy simítja végig, oly mohósággal és kiszámítottsággal, Magda karját, hogy a mellét is érinti.

A leány ösztönösen hátrahúzódik; esetlennek, közönségesnek találja a főhadnagy közeledését.

Bojthár figyelmét nem kerüli el a leány tapintatos védekezése. Annál inkább tetszik neki. Talán még érintetlen is – gondolja magában, és eggyel több ok, hogy maga mellett tartsa.

– Legyen készenlétben, Magda! A legszükségesebb holmiját csomagolja össze. Egy nagyobb bőröndbe sok minden belefér... Értem?!

Magdának Kálmán papa jut eszébe. Mit válaszoljon most Bojthárnak? Még semmit, semmit – dönt magában. Ki kell térnie a felelet elől, és még egyszer beszélni Kál-

mán papával, de Ferkóval is, csak azután, igen, azután majd dönt...

– Miért marad néma? – tapad rá Bojthár szeme. – Nem ért velem egyet?

– Haza kell majd mennem. Minden holmim otthon van – mondja bátortalanul.

– Épp ezért szóltam előre! – lélegzik föl a férfi.

– És messzire kell esetleg menni?

– Nem lehet kiszámítani, Magda. Lehet, hogy Veszprémbe, de lehet, hogy Bécsbe kell visszavonulnunk. Megtörténhet, hogy Amerikából kezdjük újra a harcot.

S Magdának látnia kellene, hogy a főhadnagy szenvtelen arcán a megelégedés vonásai rajzolódnak ki. De nem ezt látja, hanem a férfi szobor-mozdulatlanságát, rája irányuló figyelmét.

– Amikor jónak látja, menjen haza, és készítse össze a holmiját. Az elővigyázatosság azt diktálja, helyesebb a hosszú távra és időre való fölkészülés.

Magda egy távozási apropót vár. S a fölszólítást úgy értelmezi, hogy eltávozhat. Amióta Bojthár hozzányúlt, egyre a véreres szemét látja, és érzi a nyakán, vállán, mellén, derekán. S a férfiszemek ilyen átható érdeklődésének még mindig volt folytatása, ha nem védekezett idejében...

Azonban legnagyobb csodálkozására, Bojthár nem marasztalja. Sőt még a lódenjét is segíti a vállára teríteni...

Kanyarog, hörög és néha nagyokat durran a Rába, de a cingár Schubert kormányzásával akadálytalanul gyűri Újtelep utcáinak gödreit és a belefutástól messzire szétcsapódó pocsolyáit.

Jolics Pista vadonatúj pufajkában méláz a sofőr mellett. Nem figyeli, merre mennek, mi van az utcán, csak azon töpreng, hogyan szerezzen benzint? Meddig lehet erőszakos? Baán Irén és Rózsa hírhedt módszerei nem rokonszenvesek neki. Schubert mondott már egy hasznos tanácsot:

– Bárhová mész, bárkivel beszélsz, a két bajtárs lövésre kész fegyverrel kövessen, és álljon mögötted! Te parancsnok vagy, így dukál a tekintélyednek!

S mert magyaráz Schubert, a Rábát oly hirtelen állítja meg, hogy megcsikordulnak a fékek. Jolics Pista nekiesne a szélvédő üvegnek, ha Schubert nem kapja el.

Az autón levő két fiú tele torokkal káromkodik a bitang megállás miatt.

Nem annyira néptelen a Sármány út, hogy ne látták volna a két fiú hasraesését. Ezen viszont csak nevetni lehet, ami nem használ a tekintélynek.

– Mit bámészkodtok? – üvölt rájuk, föl a kocsira,

Schubert, aki reggel óta gyakorolja a bátorságot, mely néha úgy áll neki, mintha komédiázna, hisz a lelke mélyén gyáva, együgyűen félénk.

– Forradalom van, nem a Városligetben kocsikázunk! – szájal tovább a fiúkra, akik a pufajkájukat porolják, mert alaposan meghenteregték a Rába összetaposott fenekét.

– Ez nem a tanács, Schubert! – néz széjjel Jolics Pista. – Minek hoztál bennünket a kapitányságra?

– Bízd rám! – feszít a sofőr. – Te csak erélyesen követelj! – és kimérten megy előre, utána Jolics Pista, azt meg a lövésre kész két fegyveres követi.

– Hová? Kihez? – lép eléjük az őr.

Schubert rámordul:

– A vezetőhöz!... De állj félre, te barom, nem látsz? Tessék, parancsnok bajtárs, tessék csak, majd én mutatom az utat!

Meg sem állnak Ondriska Ödön szobájáig. A „rendőrszázados" úgy néz ki, mint egy frissen göngyölt egyiptomi múmia, csak épp a véraláfutásos szeme, orra, szája látszik a fáslik közül.

Jolics Pista alig tudja nevetés nélkül szemlélni Kaszás Jóska klasszikus művét.

– Százados úr, az első számú különítmény jelentkezik! – mondja nagy hangon Schubert, amire Ondriska talpra kínlódja magát. – Bemutatom Jolics István parancsnokhelyettes bajtársat!

– Bojthár főhadnagy úr mellett? – kegyeskedik az informáltságát Ondriska fitogtatni.

– Igenis, százados úr!

Ondriskának persze hogy ismerős Schubert, de ha nem

lenne, katonás föllépése minden kétséget kizár. Az előlépő magas és szőke Jolics Pistával még kifejezettebb tisztelettel kezel, noha fia lehetne, ahogy korát becsüli.

– Parancsolj, kérlek! Miben lehetek segítségtekre?

– Benzinre van szükségünk! – vágja ki Jolics Pista.

Ondriska Ödön inkább nyöszörög, mint parancsol, amikor a két karszalagos legényét utasítja, hogy kísérjék ki a honvédő bajtársakat a Vörös Motorba, ahol a munkástanácsnak benzint kell adni a haza szabadságának céljaira.

Jolics Pistának megdobban a szíve, és restelli, hogy neki ez nem jutott eszébe. Persze, a Vörös Motor! Van ott benzin hordószámra a föld alatti kavernákban.

Irány a Vörös Motor!

– Jól megnézted, hogy a százados barátunkat hogyan kidekoráltuk? – mulat Schubert, amikor elindulnak.

– Elég hamar visszajött a dunasári hullaházból.

– Féltette a századosi rangját. Mit gondolsz, mikor lett volna belőle százados, ha nincs forradalom? Soha...

– Visszataszító alak...

– Bezzeg, ha fölismer, nem vittem volna el ilyen szárazon. Szörnyen bosszúálló ember. De Kaszás Jóskával megjárta... Mindig arra gondolok, mi lesz, ha egyszer kitéved hozzánk, és fölismeri Jóskát az autóval együtt?

– Nem meri fölismerni! Az ilyen nagyszájú emberek rendszerint gyávák!...

– Vigyázz, ez őrmester volt, zupás! A legundorítóbb katonafajzat... Na, mindjárt odaérünk!

– Tudod-e, Gyula bácsi, hogy én most hazamegyek?

– Csak nem itt dolgozol?

– Itt bizony...

– Az angyalát, az nem jó! Másnak kellett volna jönni! Idegennek. Annak mindig nagyobb a tekintélye!

– Még nem láttak meg bennünket, forduljunk vissza! – ajánlja Jolics Pista.

– Aztán kiért menjünk vissza? Nincs otthon senki! Mindenki fronton van! Hacsak a főhadnagy urat nem vesszük számításba... Különben, nem kell! Megpróbáljuk! Arra törekedj, hogy ne vegyél észre senkit se. Siess, ahogy tudsz! Gondolj arra, hogy parancsnok vagy! A föllépéstől sok függ!

A Vörös Motor udvarán nyüzsög az ember, de nem csinálnak semmit. Amint az autós társaságot meglátják, elnémulnak. Érthető. Elöl két nemzeti karszalagos rendőr, közöttük peckesen lépked Schubert. Jolics Pista meg egyenesen imponál a magas alakjával, fölemelt fejével, kemény lépteivel, mögötte a két puskás fiú.

Hogy a rendőrök mennek elöl, az ácsorgó munkások azt hiszik, valakiért jöttek. Ha még katonatiszt is van velük, nagy vad lehet, akit keresnek. Vajon kit?

De egyszer csak valaki félhangosan kimondja:

– Figyelitek? Az a szőke nem a nagyobbik Jolics-fiú?

– Forradalmi tiszt az, látszik a mozgásán!

– A Jolics-fiú az, te! Nézd meg jobban!

– Ugyan már, ne bolonduljatok! Nem mer az idejönni!

– Miért ne merne?

– Párttag volt az anyja, és ő is benne volt a DISZ-ben!

– Attól még merhet idejönni!

– Ne jöjjön, mert megnyúzzák!

– Miért nyúznák meg? Nem csinált semmit!

– Persze hogy nem!

– Ügyes gyerek az, koma, és rendes szaki.

– Az anyja is mindig rendes volt, mit akartok?

– Csak kommunista!

– Akkor is rendes, fogjátok be a szátokat. Egyedül nevelt föl két gyereket.

– Ha Pista a kommunistákkal tartana, nem jönne ide!

– Nem ám, mert annál okosabb!

– Miért ne jöhetne, az istenteket?! Köztünk nincsenek párttagok?

– Mutass egyet!

– Én is az vagyok! Nem emlékszel rá?

– De most itt vagy, köztünk vagy!

– Hol lehetnék másutt? Ide tartozom!

– Éppen azért nem vagy párttag, mert ide tartozol!

– Hol akartok tagok lenni? Nincsen párt!

– De mennyire hogy van! Már szervezik! Pesten megalakult!

– Annyi forintom lenne, ahány kommunista álldogál itt közöttünk!

– Na és, baj az?...

Jolics Pistáékat megelőzi a hírük.

Amire fölérnek, már várja őket Barokk, a munkástanács elnöke.

– Drága testvérem, édes magyar barátom! – borul a fiú nyakába, és bizalmaskodva veregeti a hátát. – Tudtam én, hogy a vér nem válik vízzé! Figyeltem én mindig a Jolics-családot!...

Beszélni sem kell nekik. Barokk üvölt és kiabál. Sorra szedi a házitelefon kagylóit, tárcsáz és rendelkezik, végül beviszi Pistát a volt párttitkári szobába, hogy utalványt állíttasson ki a benzinre.

És a szobában, az írógép előtt, ott ül Ágnes, aki megkövülten néz a pufajkás fiúra. Hát mégis!...

– Kezét csókolom, Ágnes néni! – vörösödik el Jolics Pista, és zavarában nem veszi észre, hogy az asszony nem fogadja a köszönését, hanem rácsap az írógép billentyűire.

– Ó, hát te is ismered a nagyságos asszonyt? – lelkendezik Barokk. – Hiába, mi magyarok mégiscsak összetalálkozunk a vártán. A haza sorsa összehoz bennünket!... Kérem, nagyságos asszonyom, méltóztassék egy utalást írni két hordó benzinre. Címzett: az újtelepi első számú honvédelmi különítmény parancsnoksága!...

Míg kopog az írógép, Barokk cigarettával kínálja Jolics Pistát.

Az utalvány eredetijét Barokk írja alá, a másolatot. mint átvételi elismervényt, a fiú.

– Parancsolj velem fáradni, drága testvérem! – viszi magával Jolics Pistát az elnök. – Megmutatom a raktárt, kérlek szépen!...

S ez a nyálas buzgalom megint jó, mert Pista nem láthatja Ágnes megvető arcát, amikor az elismervény aláírását elolvassa: mb. Bojthár főhadnagy.

– A gyáva! Másnak a nevét írja alá! – ránt ki egy fiókot az asszony, és beledobja az elismervényt.

Később újra előveszi, és megbocsát a fiúnak. Minek írta volna alá a saját nevét, amikor Bojthár a parancsnok?

A rádióban éppen a forradalmi munkás-paraszt kormány újabb fölhívását ismertetik...

Könczöl Laci elgondolkozva ballag a hosszú Sármány úton. Kabátja gallérja fölhajtva, kęze zsebre dugva, mert egy kicsit megcsípősödött az idő.

Az éjszaka már deres harmat őszítette meg a világot, és a lehelet is látszik, ha künn a szabadban beszél az ember.

Laci otthon volt az éjszaka, de alig pihent valamit a nagy vendégjárás miatt.

Először három elvtárs jött, hogy Könczöl bácsi hívatta őket. Az öreg azonban még nem volt otthon. Könczöl néni marasztalta szívélyesen a vendégeket, várják meg, ha így állapodtak meg. Próbált velük beszélgetni, de az elvtársak oly szűkszavúan és foghegyről intézték el, hogy minden barátkozási kísérlete eldugult. Pedig tudta, hogy miért jöttek. A párt utasítását várják, amit az öreg Könczöl hoz számukra. Az egyik elvtárs megjegyzéséből aztán megértette, miért a bizalmatlanság. Az üzletek fosztogatásáról volt szó.

– Ismeri jól maga is a kenyértolvajokat – mondta az elvtárs –, a Nyári Parkban tanyáznak. Maga is köztük van! Tudjuk!...

Igen, értett ebből, és mégsem magyarázkodott. Majd

az öreg Könczöl fölvilágosítja őket, ha fontosnak tartja vagy megkérdezik. Behúzódott hát a belső szobába Böskéhez, aki híradósi buzgalommal portyázott rádiójukon a világűrben, és a fontosabb, magyarul adott híreket följegyezte.

– Ha megrendeznék a hazugságok olimpiászát, nehéz lenne megállapítani, ki a győztes, Szabad Európa-e vagy Amerika Hangja?

– Mit szólsz hozzá? – újságolta a húgának savanyúan. – Az elvtársak ellenforradalmárnak tartanak. Úgy néznek rám, mintha leprás lennék.

– Nem baj, Laci, majd bebizonyítjuk, hogy ki vagy. Csak Péter jönne már! Vagy legalább üzent volna!...

Könczöl bácsi végre megérkezett, és nyomban közölte az elvtársakkal, hol kell jelentkezniök, hogy minél népesebb legyen az önkéntes munkásőrség. Azt is közölte, hogy megalakult az újtelepi pártszervezet is. Jó ideig beszélgettek még, amikor Könczöl néni beszólt érte:

– Laci! Gyere csak ki, fiam!

Az öreg Könczöl hamiskás hunyorítással fogadta:

– Az elvtársak szemrehányást tettek, hogy mit keresel a Nyári Parkban? Mit mondjak nekik?

– Csak annyit, hogy bízzanak bennem – nézett a gondterhelt arcú elvtársakra, akik aztán kemény kézszorítással búcsúztak tőle is.

Alighogy az elvtársak eltávoztak, Jolicsné jött hozzájuk Ágnessal. Rémültek voltak, és lihegtek, mint akik futottak. Ágnes fehér volt és remegett; le kellett ültetniök...

Jolicsné mondta el, hogy mi történt Ágnessal. A főhadnagy agyon akarta lőni, alig tudott elmenekülni előle.

– Mit csináljunk, Könczöl elvtárs? Adjon tanácsot!

Az öreg Könczöl a Vörös Motort ajánlotta. Maradjon ott Ágnes éjjel-nappal; egyelőre ne járjon haza még látogatóba se.

Jolicsné a fiáról is tanácsot kért: mit csináljon? Hasztalan próbált vele beszélni, mégis beállt az ellenforradalmárok közé.

Könczöl bácsi jóhiszeműen vigasztalta:

– Nem azért van az ott, Jolicsné elvtárs. A mi fiaink tudják, hogy mit csinálnak. Látja, Laci is...

– De Laci már itthon van, Pista meg... – sírta el magát az asszony. – Ma már azt hallottam, hogy kifosztották a Sármány úti pékséget, és Pista is köztük volt. Igaz, Laci?

És ő kitérősen felelt, megnyugtatni Jolicsnét, hogy Kaszás Jóskával együtt vigyázni fognak Pistára; észretérítik, ha olyat akarna csinálni, ami... Ekkor tömődött el a torka az ijedtségtől: hogyan térítse észhez Jolics Pistát, aki minden fenntartás nélkül vesz részt Bojthárék akcióiban, sőt még az a melák Kaszás Jóska sem vette észre, hol van az a határ, amit nem szabadna átlépnie...

De minderről nem beszélt a földúlt idegzetű Jolicsnénak, hanem hazakísérte a két asszonyt. Előbb Ágneshoz mentek, aki néhány ruhadarabot összekapkodott, és lezárta a lakást. Míg a két asszony benn volt a lakásban, ő künn őrködött az utcán, jelt adni, ha esetleg Bojthár újból jelentkezne... Jolicséktól már Robi kísérte el Ágnest a Vörös Motorba, ahol – mint reggel hallotta Böskétől, akinek viszont Jolicsné mondta – Ágnes éjszakai megjelenésén nem csodálkoztak, sőt Barokk külön gondoskodott arról, hogy az egyik irodában aludni is tudjon...

– Egyszer már éjszakázott nálunk, drága nagyságos asz-

szony, miért nem maradt továbbra is? Rendkívüli időket vészelünk, amikor támogatnunk kell egymást...

Ennyire mozgalmas volt Könczöl Laci éjszakája. Alig aludt néhány órát, s nem csoda, ha fáradtan ballag most a Nyári Park felé, és mélyen elgondolkozik. Bojthárék üzelmeit nagyon nehéz közömbösséget színlelve tudomásul venni, s egyben olyan magatartást tanúsítani, hogy ne adjon okot bizalmatlanságra, s módja maradjon szándékaikról tájékoztatást adni a leszámolásra készülődő elvtársaknak...

A színpad körül néhány fiú lézeng csak. Egy bokor védelmében ott a Tátra is, még csöpög az alvázáról és kerékburkolójáról a sár, amiből következik, hogy nemrégen térhetett vissza valamilyen portyázásáról. Mellette Kaszás Jóska szemlélődik, s amikor meglátja Lacit, szemrehányóan rátámad:

– Hol csavarogtál, hékás? Már azt hittem, elszeleltél a kompániából, és egyedül hagytál.

– Hazamentem, hogy kialudjam magamat. Nem lehet itt pihenni, annyi részeg között...

– Mi sem aludtunk. Hajnalig jártuk Újtelepet Szolnokival, aki alaposan kitömte a Tátrát.

– Szóval, loptatok?

– Loptunk? – ütődik meg Kaszás Jóska, és elbizonytalanodik a hangja: – Szolnoki honvédelmi célokra foglalt le mindent!

Könczöl Laci elszomorodik. Milyen buta ez a Kaszás Jóska! Nem lát túl az orránál.

– Neked sem tetszik, Laci? Szólj ám!

– Nem tetszik, Jóska. És sok más dolog sem tetszik nekem. Mit szedtetek össze?

– Gyapjútakarókat, ingeket, gatyákat és cipőt. Ami kell a népnek! Még szövetet is!... Szolnoki a leányokról sem feledkezett meg. Olyan kombinékat, bugyikat, hálóingeket meg pongyolákat szedett össze, és selymeket, kardigánokat, blúzokat, hogy csorogni fog a nyáluk, ha meglátják!... A kötözőszobába hordtuk...

– Csak mondd tovább, Jóska! Mit még? – noszogatja Laci.

– Schuberték kaját fuvaroztak; rizst, húst, kekszet, cukrot, kávét... Csak ami értékes. Ezt Bojthár szobájába raktuk be. Az a hülye Rózsa Pali meg annyi szagos szappant hozott haza, hogy egész Újtelepet tisztára lehetne vele mosdatni. Szolnoki Flórisnak a lakására még rádiót is vittünk!...

– A kombinét és bugyit is honvédelmi célokra?

Jóska zavartan néz barátjára.

– Én is fönnakadtam rajta – mondja szégyenkezve –, de Szolnoki kinevetett. Azt mondta, ne törődjek semmivel, nem az enyémet viszi, csak vezessem a kocsit. A többi az ő dolga, ő a felelős érte. Arra gondoltam, hogy szólok Bojthárnak. Mi a véleményed? Szóljak?

Könczöl Laci előbb körülnéz, s hogy nincsen hallótávolban senki, halkan kérdezi:

– Te nem tartod ellenforradalmárnak Bojthárt, hogy ilyen bizalommal vagy iránta?

– Malétertől van megbízólevele, és Maléter tagja a kormánynak! Honvédelmi miniszter!

– Kétségbeejtesz, Jóska! – buggyan ki Laciból az őszinteség. – Úgy élsz, mintha süket és vak lennél. Malétert már napokkal ezelőtt őrizetbe vették. És ezt Szolnoki tudja...

– Az isten se ismeri ki magát! – tör ki a másikból az idegesség.

– Dehogynem, Jóska, csak ki kell nyitni a szemünket és fülünket, hogy mi az, ami a javunkat szolgálja, apádét, apámét, a tiédet, az enyémet...

– És Bojthár?!...

– Bojthár? Mit mondjak róla, hogy tisztábban lásd, ha még nem ismerted ki? Például tegnap este agyon akarta lőni Ágnes nénit. Mert ha még nem tudnád, az este Bojthár lövését hallottad!

– Ne mondd! – válik izgatottá a nagy darab fiú. – Honnan tudod, hogy ő volt? Hogy Ágnes néni ellen...

– Magától Ágnes nénitől, aki... – és Laci ijedten elhallgat. Most hökken rá, hogy indulatában, elővigyázatosság nélkül, talán sokkal többet mondott el Jóskának, mint szabad lett volna. Kicsit megszeppenve nézi az atléta termetű fiút...

– Közönséges gyilkos – borzad meg Jóska, és önkéntelenül benéz a Tátrába: ott ült, ott, mellette, talán még a revelver csöve is meleg volt, amikor ő gázt adott a motornak... De azután arra gondol, hogy Bojthár milyen határozottan cáfolta a lövést. Most már érti: letagadta. De a házból egy férfi szaladt ki. Hátha az lőtt rá, önvédelemből, Bojthárra, mert az ott találta Ágnes néninél, és a főhadnagy talán felelősségre vonta, mit keres a feleségénél?...

– Ezért mondom, Jóska, hogy ébereknek...

– Egy pillanatra, Laci! Abból a házból egy férfi rohant ki, majdnem neki az autónak.

– Ágnes néni volt az, mackóban. A lélekjelenléte mentette meg!...

Ismerős motorberregés hangzik a park fái közül...

Laci vállon ragadja a szinte béna fiút:

– Ne beszélj erről senkinek! Könnyen az életünkbe kerülhet, ha Bojthárnak fülébe jut, hogy van, aki tudja, mit csinált tegnap este. Az ilyen emberek előtt nem számít a másik élete. És neked is van okod külön a hallgatásra. Te tanú vagy...

Kaszás Jóska megrendülten szorítja meg a barátja kezét:

– Csak rád hallgatok, Laci!...

– Arra hallgass, amire az apáink tanítottak bennünket.

Az ismerős motorberregés még közelebbről hangzik: Schuberték Rábája kanyarodik elő a fák mögül. Hozzák a benzint. A fiúk már messziről integetnek.

– Nem engedem ki a markomból, nem én! – fogadkozik Kaszás Jóska elszántan.

– Csak okosan. Mondtam, hogy az életünkkel játszunk!

Jolics Pista ugrik le a Rábáról, és feszes léptekkel megy jelenteni az eredményt. Csak biccent a két fiúnak, és eltűnik a bejárat ajtaja mögött.

– Ezzel is szót kellene érteni – mutat utána Jóska.

– Egyelőre várjunk még – mondja halkan Laci.

Schubert rájuk tülköl; muszáj odanézni.

– Gyertek, fiúk, segítsetek lerámolni! – hívja őket.

– Újabb szajré – méltatlankodik Kaszás Jóska.

– Ezt is Szolnoki szervezte. Ügyes ember. A legnagyobb vagány közöttük.

– Szégyellem, te, hogy micsoda dumákkal szédített!

Könczöl Laci bizalommal hátba vágja:

– Örülök, hogy megértettél. Pedig, bevallom, alig mertelek figyelmeztetni...

– Mire vártok, hé? – hadonászik feléjük türelmetlenül Schubert.

– Azért vigyázz, mert Szolnoki ravasz vagány. Jó lesz őt is szemmel tartani, nemcsak Bojthárt – súgja Könczöl Laci, míg mennek a benzineshordókat legurítani.

– Azért érzi már a büdöset. Hallottam, reggel, amikor vitatkozott a srácokkal...

– Érzi azt Bojthár is, csak eltitkolja.

Ezalatt Jolics Pista részletesen jelenti a főhadnagynak, hogy a parancsot végrehajtotta. Az Ágnes nénivel való találkozásáról azonban hallgatott...

Az első jelentést Hoyer Ferkó küldte, hogy szokatlan mozgolódás van a homokbányában. Néhány tank kijött a dombocskák közül, és gyakorlatoznak a Huszár-rét szélén. Lehet, hogy megindulnak majd Újtelep felé.

Bojthár azonnal kiviteti magát Kaszás Jóskával, de az autót egy ház védelmében hagyatja, és gyalogosan vág át a Kiserdőn, föl a Huszár-réti dombnak. Ott leskelődnek Hoyer Ferkóék.

– Egyszerre ennyi tankot még nem láttunk! – fogadják a főhadnagyot.

Bojthárnak is ez a véleménye.

– Civilek is járnak arra, főhadnagy úr! – morfondírozik az egyik fiú, és mutogatja a tankokat kerülgető civileket.

– Azok úgyis árulók! Odamentek bratyizni a vörösökkel! Nem kár értük!

Hoyer Ferkó gondterhelten sopánkodik:

– Kellett volna kézigránátot hozni! Az mégiscsak hatásosabb!

– Kézigránát nélkül jöttetek ki? – hördül fel Bojthár. – Ennyire buták vagytok? Ha már Szolnoki Flórisnak nem jutott eszébe, te gondolhattál volna rá. Megtanulhat-

tad Pesten, mit ér egy jól kidobott kézigránát... Mindjárt küldök Kaszás Jóskával, de a Határ úttól nektek kell idehozni. Az autó nem fér el a fák között...

Mire visszaér a körletbe, Szolnoki Flórist menetkészen találja. Épp tölténytet osztogat a fiúknak.

– Csak emberre lőni, értitek? A tankra nem érdemes, arról lepattog – magyaráz közben, és Bojthárt csak akkor veszi észre, amikor az melléje áll.

– Maga is a Kiserdőbe készül, Flóris? – kérdezi a főhadnagy.

– Nem. Megyünk a Gyimesi útra, segíteni Irénnek! Péteri felől elindultak a tankok.

– Kézigránátot okvetlenül vigyenek!

– Irén vitt magával!... Rózsa Paliékért küldöncöt ugrasztottam. Szükség lehet rájuk is. A kultúrháziak nincsenek sehol! Eszük ágában sincs kimenni a tankok elé! – mérgelődik Szolnoki Flóris.

– Honnan tudja, hogy a kultúrháziak elengedik a tankokat?

– Irén jelentette, hogy a tankok akadálytalanul és nagyon lassan jönnek.

– Majd én megnézem azokat a csirkefogókat! Autóval mindjárt ott leszek!

– Kézigránátot is, főhadnagy úr!

– Látod, látod! – kapja el az izgalom Bojthárt. – Ha nem szólsz, elfelejtem. Rakj a kocsiba néhányat, és induljunk! Onnan megyünk tovább!

A kézigránátokat Hoyer Magda adogatja ki a „raktárból".

– Akkorák, mint a melled – mondja halkan Kaszás Jóska, és sóvárogva pislog a hajladozó leányra.

– Okosabbat nem tudsz mondani? – pirul el Magda.

– Tudok én, csak adj rá alkalmat! Estére is hazamész?

– Még nem tudom, mi közöd hozzá?

– Csak azért kérdezem, mert estére szívesen mondanám az okosat...

Szolnoki Flóris zavarja meg az enyelgést:

– Hagyja ezt, Magda, majd Jóska elintézi. Inkább készítse elő a dolgait, és ha Schuberték megérkeznek, a Rábával jöjjenek utánunk.

Magda fázósan veszi tudomásul az utasítást.

Bojthár erre ér oda, mert közben betért pálinkát inni a parancsnoki szobába, és kihozott három üveggel.

– Nagyon helyes, de a Rábával ne menjenek ki a Gyimesi útra, hanem maradjanak a mellékutcákban. Megállni csak ház mellett szabad. Legyen fedezetük. Nehogy kilőjék azt a kocsit! Figyelmeztesse, Magda, Schubertet. – Odanyújtja az egyik pálinkás üveget. – Itt egy üveg cseresznye, Szolnoki bajtárs. Igyon, és itassa meg a fiúkat is! Erősíti őket...

Szolnoki Flóris szorosan a főhadnagy mellé húzódik, hogy amit mond, mások ne hallják meg.

– Mihez tartsam magam, főhadnagy úr, ha kritikusra fordul a helyzetünk?...

– Ne alkudozzon, nem rongyszedő zsidó maga, hanem katona!

– Ez filozófia, főhadnagy úr, nekem konkrét parancsra van szükségem. Teljesen magunk vagyunk!...

– Szabad kezet adok most is magának. Ismerem a képességeit. Ami a helyzetből adódik, és erőnkből futja.

– Közeledünk az utolsó fölvonáshoz, ezt vegye fontolóra, főhadnagy úr!...

– Az még messze van, Flóris, nyugodjon meg! Nem hagyom magára, ott leszek közelben.

A körpálinkázás után Szolnoki Flóris futólépésre szorítja a fiúkat:

– Roham, bajtársak, roham! Jönnek a vörösök!

Irén csoportja izgatottan várja őket...

A Gyimesi úton már láthatók a tankok. Piros zászlócska leng az elejükön. Sorban vonulnak és nyugalmas lassúsággal.

Hallani a csörömpölésüket, amit a Gyimesi út agyonhasznált makadámja még csak fölfokoz.

Szolnoki Flóris szétosztja a fiúkat, és beugráltatja őket a kertekbe, a kerítések tövébe, a szaletlik és ólak mögé.

– Csak biztosra lőni! Figyeljétek egymást is, hogy segíteni tudjatok ott, ahol szorongatják a bajtársakat!

Az izgalom növekedik. A tankok csörömpölése mindjobban hallható.

– Ha muszáj, vonuljatok a házak mögé! – ordítja Szolnoki Flóris a vonalának, hogy meghallják.

A környező utcák elnéptelenedtek.

– Az első két tankot ereszd el, Irén! Hadd jöjjenek föl jól a Határ útnak. Azokat majd Hoyer Ferkóék megtáncoltatják! Csak a harmadikat fogadd gombóccal. A többit majd meglátjuk!

S Szolnoki Flóris trappol a Határ út felé, hogy kéznél legyen, ha Hoyer Ferkóékat kell dirigálni. Futás közben egy-egy szóval és tanáccsal még bátorítja a hasaló, fészkelődő fiúkat. Egy emeletes ház kiszögellő sarkának mélyedésébe lapul, ahonnan jobbra-balra végigtekinthet a Gyimesi úton.

Az első tank már túlhaladt Irén rejtekhelyén. Vagy

húsz méternyire követi a másik. A házak sokszorosra visszhangozzák csörömpölésüket.

Erzsébet felől lőni kezdik az első tankot.

Szolnoki Flóris dühödve látja, hogy két cigánylegény hasal az útmenti kőrakás mögött, az erzsébeti oldalon, és lőnek, lőnek ész nélkül...

A tank egy kicsit arra billen, és kicsap belőle a tűz. Csörög az apróra tört bazalt, és a két cigány előbb lehengeredik az árokba, majd fölugranak és berohannak a mellékutcába. Az utánuk eresztett sorozat elfürészel néhány deszkát a kerítésből.

Irén elhajítja a kézigránátot, de rosszul számította a távolságot. A kézigránát a tank előtt csapódik a makadámra, és csak kőtörmelékekkel záporozza a páncéllapokat.

A tankok még jobban lelassulnak...

Repül a második kézigránát. Ez ráesik ugyan a tankra, de nem robban föl, csak a fém ütődésének csattanását hallani.

Szolnoki Flóris látja, hogy két szovjet katona bújik ki a negyedik, ötödik tank táján, és a házak mellé lapulva, lövik az első tankok mellett a kerteket, ahonnan a kézigránátokat dobták.

– Támadni! Támadni! – ordítja el magát Szolnoki Flóris és mutogat a szovjet katonák felé, de a hasaló fiúk nem láthatják a katonákat, a parancsot a tankokra értik, lövik hát a tankokat, kihez melyik került közelebb.

Szolnoki Flóris céloz az oroszokra, de még messze vannak tőle. Majd Irén csoportja veszi észre a veszélyt, és meg is állítják a katonákat, akik kiálló falrészek mellé tapadnak, legyen valami fedezetük.

A negyedik tank jobbra húzódik ki a sorból, és hatásos

sorozatokkal pásztázza maga előtt a kerteket, nem kis ijedséget okozva a fiúknak, akiknek a feje fölött deszka- és cserépdarabok röpülnek, és hallják a szétlőtt ólak, szaletlik és kerítések recsegését, tyúkok rémült kodálását, fájdalmas kutyavonítást. A bokrok között még nagy fülű házinyulak is ugrálnak, menedéket keresve.

Újabb tank oldalaz ki jobbra, egészen a házak mellé, föl a járdára, és kelepelve, csattogva zúdul belőle a pusztulás; lövik a tankokból a kerteket, ahonnan a golyózáport kapják a fiúktól, miközben könyörtelen biztonsággal haladnak a Határ út felé. Az ötödik tank azonban megállt; köpködi a tüzet, de áll, és megállt mögötte a többi is . . .

Szolnoki Flóris hátralép egy oszlop mögé, nehogy meglássák az első tankból. Hagyja maga mellett elcsörömpölni. Hogy a fiúk azért lövöldöznek rá, „a hülyék, emésztik a töltényt!", azt hallja a golyók visszapattogásából. Leakaszt egy kézigránátot, megmutatni annak a nagyszájú Irénnek, hogy az elszántság és bátorság mellé a végrehajtás biztonsága is kell, de nem időzíti, mert közben Rózsa Palit és két társát látja meg: rohamtempóban húznak a Gyimesi út felé, és bevetik magukat a kertekbe. Pillanatok múlva élesedik a lövöldözés koncertje.

– Menj a Határ út felé! Menj a Határ út felé! – mutogat Szolnoki Flóris kézzel-lábbal Rózsa Palinak, és igyekszik túlkiabálni a fegyverek, golyószórók egybefolyó dörrögését. – Hoyer Ferkóval előzzetek! Van nála kézigránát is. Csak okosan, Pali, okosan! . . .

De Rózsa Pali nem mozdul ki a kertből, mert látja, hogy Irén szalad előre, teljes erővel, a Gyimesi úttal párhuzamos keskeny utcán.

– Irén már megy! Irén már megy! – harsogja vissza Szolnoki Flórisnak, aki rábólint, és újra a két szovjet katonát lesi puskacsőre.

A néhány fiú a házak mögött remeg. Lehetetlen a kerítések mellett maradni. Mint a viharos jégverés, csupázzák a tankok golyószórói a kerteket. Amikor a fiúk meglátják Irént, utánairamodnak...

S a leány, mint a futóbajnok. Szőke haja lobogó, összekúszált meszelő. „Gitárja" hátracsapva, kezében kézigránát, és nini! Kiszlinger Bélával ütközik majdnem össze, Kiszlingerrel, aki behúzott nyakkal, mint a prédára leső vad, bújt ki egy ház mögül...

– Gyere, apafej! – rikkant rá Irén, de nem áll meg, lóbálja a kézigránátot, és bevisít Rózsa Palinak, mert hallotta, hogy Szolnoki Flóris mit akart. – Maradj hátvédnek, mert nincs már töltényem! Megyek Ferkóékhoz!...

Rózsa Pali a földre veti magát, mert megint rázendítenek az oroszok. Nem lehet a tankokat megállítani, nem lehet. Mint a csiga, oly lassúak, de mennek a Határ út felé, mennek, mennek...

Irén példáját mind a két fiú követi. Egyik azonban elvágódik, gurul, és rángatózik, és ordítva hajítja el a puskáját, hogy foghassa, markolászhassa a lábszárát, mely olyan forró lett hirtelen, és iszonyatosan fáj. Nem tud rálépni.

Kiszlinger fölkapja az eldobott puskát, és abba a kertbe lendíti át magát a kerítésen, ahová Rózsa Palit bevetődni látta a bokrok alá; úgy mászik feléje, mintha sűrű vízben úszna, közben balról csörömpölnek a tankok, jobbról dobog a futók lába, közöttük Szolnoki Flóris, aki rekedtre kiabálja magát:

– A Határ útra, fiúk! Mindnyájan a Határ útra!...

Ki törődik most azzal, és ki látja, mi történik a jázminbokrok alatt? Még az a bajtárs sem, aki most tolja le a nadrágját egy cementgyűrű mellett, mert az ijedtségtől hascsikarása támadt, meg az a másik három sem, akik egy totya disznóólba bújtak be védeni magukat a nyomukba csapkodó golyószóróktól. Még ők sem látják, pedig néhány méternyire vannak csak; ki sem látja, hogy Kiszlinger Béla elérte Rózsa Palit, aki félkönyökére dőlve, a jázminbokrok ritkás ágainak résén gitározza a Gyimesi utat, mert ő is meglátta a két közeledő orosz katonát...

– Itt vagyok, Palika! – ordít Kiszlinger, és megcélozza Rózsa Pali fejét, holott nem kellene céloznia, hisz annyira közel van hozzá.

Rózsa Pali arra fordul a fejével: ki Palikázza őt most ebben a vadító pokolban, amikor nem lát mást az ember, csak azt a két szovjet katonát, és nem hall mást, csak a lövések durrogását és a tankok nehéz csikorgását – és Kiszlinger kék-zöld foltos arca vigyorog rá, oly közelről, hogy szinte érzi a szájából párálló rumszagot, de elkésik megkérdezni: mit akarsz, Kiszlinger, hogyan kerülsz ide? mert villanás vakít a szemébe, reccsenés tép az agyába, és azután... nincs semmi, nincs tovább...

Közben Irén eléri a Határ utat, mögötte a fiúk, Szolnoki Flórissal mint sereghajtóval. Belátni a Kiserdőbe, s látni a Huszár-rét dombján Hoyer Ferkó hasaló társait, amint lövik a homokbánya előtt keringélő tankokat, majd maga Hoyer Ferkó is föltűnik, ahogy a Határ út sarkán hétfőn összelőtt ház omladéka között leskelődik.

– Menjetek innen, apafej! – liheg Irén. – Nem jó, ha annyian vagyunk itt rakásra! Menjetek följebb, a domb

felé. Én támadok innen kézigránáttal, mint a múltkor; ismerem a terepet!...

A tankok rendületlenül közelednek. Négy tank. Csak néha adnak le egy-egy lövést, inkább riasztásnak szánhatják.

Megbabonázva nézik. Nem lehet őket megállítani!

– Az első kettőt ismét engedd el, Irén! Jusson Hoyer Ferkónak a vastagabbjából!

– Vállalom! – feszít a fiú.

– Húzódj a domb alá, az erdő széléhez, hogy eltűnhessetek majd a fák között. Én fogom a dobást kezdeni, s nyomban utánam ti!

Szolnoki Flóris a kertek védelmében a tankok elé megy; mindjárt előtte lesznek!

– Támadni, fiúk! Rajta! – adja ki a parancsot. Hadd vonja el a lövöldözés a tankosok figyelmét, és így kevesebb a veszélye annak, hogy meglátják, amint kiugrik a kézigránáttal...

Szinte egyszerre kezdik a puskák és gitárok...

A párhuzamos közön autó robog. Szolnoki Flóris megismeri a Tátrát. Mögötte, jóval távolabb, a Rába, de áll; csoportosulnak körülötte.

Bojthár kilöki magát a Tátrából, integet és kiabál Szolnoki Flórisnak:

– Vissza, vissza! Tüzet szüntess!

Csak néhányan hallják Bojthár parancsát, de Irén nem tudja, miről van szó, és az omladék mögül kiugorva, elhajítja a kézigránátot. Annyira csak a tankot nézte, hogy föl se tűnt a villanyoszlop, s mert nincsen szerencséje, a kézigránát az oszlopon súrlódik, és attól robban; a tankra csak a repeszek csörögnek...

Hoyer Ferkó se jár jobban, izgalmában elvéti a célt. Nagyot akart, és túldobja a tankot...

A kézigránátokat viszonzó felelet megduplázódik. Nemcsak a vonuló tankokból tüzelnek, de a homokbánya felől is záporozik a halálos tűz.

Recseg a levegő.

– Be a Kiserdőbe! Minél hátrább, minél beljebb!

Amint a tankok áthaladnak a Határ úton, abbahagyják a tüzelést. Nem lövöldöznek már rájuk.

Bojthár és Szolnoki egymás mellett állva, amennyire a fák sűrűjén át kivehető, szótlanul figyelik a tankok vonulását. Nemsokára eltakarja őket a Huszár-rét dombja. A homokbánya felől sem lőnek már. Csönd van, és kétszeresen hat a csönd, a lövöldözések, gránátrobbanások fület és ideget hasogató, fejet zúgató lármája után.

A fiúk fáradtan hevernek a fák alatt, és törülgetik magukról az izzadságot. Némelyik fehér a sápadtságtól, de olyan is akad, akinek még remeg a keze a kiállott izgalmaktól.

Hoyer Ferkó restelkedve kullog a balsiker miatt, és az sem vidítja, hogy Bojthár vigasztalja:

– Jó volt az előkészület és a támadás helyének kiválasztása, Hoyer bajtárs! Jó a támadó érzéked, tempóérzéked, csak a dobással nem volt szerencséd!

– Kimentem a gyakorlatból, főhadnagy bajtárs!

Irén bukkan elő a bokrok közül. Hányavetin himbálja magát, mintha kiránduláson lenne. Látja Bojthárt, de tudomást sem vesz róla...

– Ha mondanám, hogy célozd meg a villanyoszlopot, nem találnád el! – fogadja Szolnoki Flóris a tapasztalt katona megértésével. – Ilyen a véletlen szeszélye!

– Rossz napom van ma, apafej! De azért sikerült megzavarnunk a vörösöket! – vált át dicsekvésre.

– Éspedig? – érdeklődik Szolnoki, mert talán ő az egyetlen, aki az egész csetepatét értelmetlennek találja, és nem érti, mit tart Irén hencegésre méltónak.

– Csak négy tanknak volt kurázsija belejönni a tűzbe! A többi lemaradt, apafej!

Bojthárból kiütközik, ami ugyan nem sajátossága, a jó diplomatakészség:

– Nagyon bátrak, nagyon taktikusak voltatok! Szétbontottátok a bolsik tankosztagának egységét. Igaza van Irénnek!

– Meg kellene nézni a többieket is! – szólal meg Hoyer Ferkó. – Nem vagyunk itt mindnyájan.

– Az ám, bajtársak! Például Rózsa Pali sincs itt! – forog Szolnoki Flóris a heverő fiúk csoportjához.

– Annak én mondtam, hogy maradjon utóvédnek – mondja Irén.

– Nagyon okos volt, nagyon taktikus! – ismeri el Bojthár, és közelebb lépve, megveregeti az elpiruló leány vállát. – Maga már kész katona, istenemre mondom!

– Szedjük össze magunkat – ajánlja Szolnoki. – És talán mehetnénk is haza, főhadnagy úr!?

– Hogyne, természetesen. Inkább otthon pihenjünk, mint itt a szabad ég alatt.

Hoyer Ferkó mozgósít:

– Megyünk haza, fiúk!

De Bojthár idegesen forgolódik, majd odalép Szolnokihoz.

– Miért vagyunk ilyen kevesen, Flóris? – suttogja dühösen. – Maga rendelkezett így?

– Miért? Egyszerű! Az éjjel sokan elmentek, és nem jöttek vissza – élvezi Szolnoki a főhadnagy fojtott ingerültségét. – Úgy látszik, meggondolták magukat.

– Miért nem jelentette?

– Más lett volna az eredmény, ha tízzel többen vagyunk? – hangzik kihívóan.

Bojthár csak magában szitkozódik.

A Határ út előtt összetalálkoznak Jolics Pistával. Fáradtnak, rosszkedvűnek látszik.

– A többiek hol vannak? – tudakolja Irén is, Szolnokira nézve.

– Nem látod? A Rába körül. Várják a parancsot.

– Ketten? – vigyorog a leány hangosan.

– Élve maradtál, Jolics bajtárs? – vág a főhadnagy hangja, és úgy nézi a fiút, mint vetélytársát az alulmaradt férfi.

– Mint mindenki, jószágaim! – élcelődik Irén, és a legszívesebben belekarolna a szőke fiúba, annyira rokonszenvesnek találja, és ösztönösen megérzi azt is, hogy Bojthárt is bosszanthatná ezzel.

– Nem mindenki maradt életben. Van egy halottunk, főhadnagy úr! – mondja Jolics Pista leverten, s mintha szégyenkezne.

Mindnyájan megtorpannak. Állnak, akár a szobrok. Annyira hihetetlenül hangzik, hogy meghalt közülük valaki.

– Ki az? – kérdezi Szolnoki Flóris halkan.

– Rózsa Pali.

Irén elnyikkantja magát, mintha megütötték volna.

– Miért is mondtam, hogy maradjon utóvédnek? – motyogja.

– Vakmerő fiú volt; sokszor fölöslegesen – mondja Szolnoki, de inkább Irénnek, vigasztalni, amiért lelkiismeretfurdalást érez.

– A fejét félig szétlőtték. Alig lehet fölismerni.

– A haza hőse! – jelenti ki Bojthár, és patetikusan tiszteleg. – Amíg élünk, bajtársak, ápolni fogjuk az emlékét!

S megindulnak a Rába felé, vontatottan, némán, mintha már koporsót kísérnének.

Rózsa Pali „hősi" halált halt. Rózsa Pali nincs többé...

Némák a fiúk a Rába körül; sapkájuk a kezükben.

– Soponyai Gézát kórházba kell vinni – remeg Hoyer Magda hangja. – Lábszárlövést kapott. Jó lenne vele sietni, nagy a vérvesztesége!...

– Köszönöm, Magda – és Bojthár int a Tátráért.

Nagy nehezen beemelik a félig alélt, nyöszörgő fiút. Hoyer Ferkó vállalja az elkísérését.

A Rába meg Rózsa Pali letakart holttestével indul útnak.

Baán Irén hangosan fölzokog:

– Szegény apafej!...

Bojthár parancsba adta, hogy annyi enni- és innivalót adjanak a fiúknak, amennyi beléjük fér. Baán Irén és Hoyer Ferkó vállalják a porciózást: vagdalják a füstölt húsokat, kolbászokat, téli szalámit, sajtokat; hozzájuk a friss kenyeret. Szolnoki Flóris az italok osztásában próbál igazságot tenni, annyiféle pálinkájuk, likőrjük és boruk van; még a Pálma Kertből „utaltatták" maguknak.

Áldomás és halotti tor...

Esznek és isznak a fiúk derekasan, de a hangulatuk nem akar földerülni. Bojthár harmadszor vegyül már közéjük, és minden „hős bajtársammal" koccint; a szesz mámora mégsem tudja kibontani a jókedv színes virágait. Rózsa Pali halála ijesztő fellegként borul a fiúk fölé.

Kaszás Jóska kivonja magát a kompániából. Evett néhány falatot, ivott egy kis bort is, de nem tovább. Azzal az ürüggyel, hogy a Tátrát takarítja, a színpad körül járkál, és Magdát vigyázza. Okosat akar mondani a leánynak. Nem udvarolni, mint tette délelőtt, nem, nem! Hoyer Magda nem illik Kaszás Jóskához, sajnos. Úgy néznének ki egymás mellett, hogy mindenki nevetne rajtuk, gúnyolódna velük. Ha Kaszás Jóska vízszintesre emeli a karját, Magda főbillentés nélkül elsétálhat alatta, nem éri el, még

a kalapja sem súrolná Kaszás Jóska karját. Pillesúlya meg összemorzsolódna a karjai között, ha ölelgetné. Kecses a leány, mint egy gondosan mintázott szobor, de egy kilencven kilós legény hogyan vigyázzon rá, hogy össze ne törje, játékosság közben is.

Nem udvarolni akar Kaszás Jóska a leánynak, csak okosakat mondani. Olyan okosakat, mint amilyeneket Könczöl Lacitól hallott.

A fiúk ki-be járkálnak körülötte; némelyik már ingadozik a részegségtől. Mindegyik szól hozzá valamit, legtöbbször érdektelen szavakat, melyeknek már akkor sincs értelmük, amikor mondják. De mondani kell valamit az óriásnak, aki fél tenyerén csüccsenti a leányokat, és ha mérges lenne valakire, az elbúcsúzhatna az élők világától.

Kaszás Jóska nem örül ennek a népszerűségnek. És annak se, hogy Bojthár hívatja. Hátha épp ez idő alatt mulasztja el Magdát. Bosszankodva kullog be az italozó vezérkarhoz, de földerül az arca, mert a leány is benn van a parancsnoki szobában, a főhadnagy úr mellett ül, és a nevetős rápillantásából mintha az áradna, hogy miatta hívatják.

– Te Jóskám, kedves barátom – nyájaskodik szokatlanul Bojthár –, nagyon megkérnélek, ugye, nem sértődsz meg, hogy a bajtársnőnkkel tátrázz haza! Magda néhány holmit elhoz hazulról. Megvárod, és visszajöttök.

– Nagyon szívesen! – kacsint Kaszás Jóska a leányra, és hogyne örülne, hogy a legtitkosabb tervét most játszi könnyedséggel megvalósíthatja.

– Mondom én, Magda, hogy Kaszás Jóska bajtársunkban nem csalatkozunk! – nyeherészik Bojthár, és likőrt öntöget kis pohárkákba.

– Nekem elég volt! – tiltakozik Magda, és rázza a fejét, csak úgy röpköd a puha haja. Bojthár érzi a selymes hajfürtök cirókálását.

– Csak még egyet! Három a magyar igazság! – unszolja a főhadnagy.

A leány fölnevet, és koccint velük; inkább Kaszás Jóska kedvéért.

– Menjünk, mielőtt éjszaka lesz – mondja azután, és húzza magával a fiút.

– Azért nem kell sietni, csak nyugodtan, megfontoltan. Az utcán sok a fa, és nem könnyű őket kerülgetni.

Kaszás Jóska vidáman követi Magdát. Az udvaron még szaladnak is. Hátrakíséri a kötözőszobába, mely inkább raktárnak látszik, annyi holmi van benne.

– Ki adott nektek erre engedélyt? – kérdezi tréfás hangon a leány, és rámutat a csomagokra.

– Rendkívüli időket élünk, kedves szobaparancsnok bajtársnő! A szükség törvényt bont a köz érdekében. Utólagos engedélye sem késő...

– Fél napom rám ment, amíg úgy összeraktam, hogy mozogni tudjak – zsörtölődik a másik.

– Elhiszem. A fiúknak nem volt idejük; nagyon siettek... Van, ami tetszik neked?

– Jaj, ne is kérdezd. Sok mindent elfogadnék! Leginkább ezt a sárga nylonblúzt. Nagyon illene a zöld szoknyámhoz és lódenemhez – és már rántja elő a blúzt, maga elé tartja; lássa a fiú, hogy igaza van-e?

– Fölpróbáltad?

– Nem én! Nem mertem. Azt sem tudom, hogy kié? Minek hordtátok ide ezeket a holmikat?

– Te ne törődj a parancsnokság gondjával – borul el a

fiú arca, és eláll a tervétől. Nem, nem szól Magdának semmit. Miért tegye gyanakvóvá?

– Ez nagyon szép – lengeti a leány a blúzt.

– Vedd fel, hadd lássam én is, hogyan áll rajtad!?

– Nincsen értelme. Nem az enyém!

– Vedd csak fel. Kíváncsi vagyok...

– Hátha kiderül, hogy nem illik hozzám, igaz?

– Neked minden illik, te olyan vagy...

– Milyen vagyok?

– Megszépül a ruha rajtad, te akármit fölvehetsz – áradozik Kaszás Jóska, és sokért nem adná, ha Magda legalább fél fejjel csak, de magasabb lenne, vagy testesebb egy kicsit, ne olyan játékbaba-szerűen könnyed és finom. Minek hord az ilyen leány sportcipőt? A magas sarkú topogó is növesztené.

– Jóska, Jóska! – feddi a leány a bókért, és boldogan sürög a rokonszenves Góliát körül.

– Próbáld csak fel, éppen neked való! – csábítja tovább a fiú.

Magdát csiklandozza a kíváncsiság. Nem volt még rajta ilyen bársonyos tapintású nylonblúz, hozzá sárga színű.

– Legyen meg a kívánságod – mondja –, de fordulj el!

– Miért forduljak el? – bambul meg a fiú. – Ha elfordulok, nem látlak.

– Amíg fölveszem, addig. Csak nem vetkőzöm előtted, mit gondolsz?

– A blúzod alatt te meztelen vagy?

– Ne szamárkodj, miért lennék meztelen?

– Akkor meg mit akarsz? Úgy leszel, mintha én ingujjban lennék; mintha kabátot cserélnél.

– Fordulj el!

– Gondold, hogy fürdőruhában vagy, és ne gyerekeskedj!

Magda nem felesel tovább. Nagyobb a kísértés ereje. Gyakorlott, gyors mozdulatokkal kicseréli magán a blúzt.

Kaszás Jóska pillanatokig látja csak a leány törékeny, meztelen vállát, és vékony, de éretten gömbölyű karját.

Úgy tapad Magdán a blúz, hogy a fiú csettint a megelégedéstől.

Mint egy szép virág – gondolja, és a véleményét hangosan is kimondja:

– De szép vagy!

– Jól áll?

– A melled is nagyobbnak látszik benne.

Magda összeráncolt homlokkal tekint föl rá:

– Mit ízléstelenkedsz folyton? Törődj a menyasszonyod mellével.

Kaszás Jóska majdnem megsértődik:

– Jól van na, de mimóza vagy. Majd szerzek egy menyasszonyt erre a célra.

Kacagni kell Magdának, annyira mulatságos a fiú ötlete. De azért engeszteli:

– Éppen úgy nézel ki, mint akinek szereznie kell. Áruld el, hány jut minden ujjadra?

– Mindet elcserélném érted, akármennyi van!

– Könnyen beszélsz, mert azok nem hallják – kacérkodik Magda, és simogatja, húzogatja magán a blúzt. – Komolyan jól áll? – néz föl a csillogó szemű fiúra.

– Akár le se vesd! Remek! Ez úgysem jó Bojthárnak!

– Bojthárnak? – csodálkozik Magda. – Nem visel az

női blúzt, te pupák! – és göcög hozzá, hogy milyen naivak néha a fiúk.

– Ennyi eszem nekem is van! Nem ő viselné, hanem a felesége.

– A felesége? – és Magda leejti a karját: mit beszél ez a Jóska? Bojthárnak felesége van? De aztán arra gondol, honnan tudná ez a fiú, hogy Bojthár özvegyember? A férfiak ritkán beszélnek egymás között családi ügyeikről. Csak a kalandjaikkal szeretnek dicsekedni...

– Látatlanba azt merem mondani, hogy a felesége nem ilyen flitaj, mint te vagy – csipkelődik Kaszás Jóska, s még az ujján is mutatja, milyen kicsi a leány.

– Rosszul tudod, te Jóska, Bojthárnak régen meghalt a felesége. Özvegy...

Kaszás Jóska fölényesen lekacag a pipiskedő leányra és szinte dicsekedve, újságolva mondja:

– Dehogy halt meg. Csak szerette volna, de nem sikerült.

– Ne ostobáskodj, te, látszik, hogy ittál! Összevissza beszélsz.

– Észnél vagyok én, hiába gúnyolódsz! – heveskedik a fiú, és majdnem szétveti a közlés ingere. – Eltévesztette a lövést.

– El ám a fejed! – és Magdának le kell ülnie a kacagástól, oly mókás a nagydarab fiú, amint méltatlankodik, és ahogy vakon erősködik igaza mellett.

– Én jobban tudom, mint te, még ha nevetsz is!

– Ismered a feleségét? Láttad?

– Nem ismerem, csak tudom, hogy van, és azt is, hogy hol lakik. A fiúk azt mondják, nagyon szép nő. Most a Vörös Motorban dolgozik. Tegnap voltunk nála Bojthár-

ral, de én nem mentem be, künn maradtam a kocsinál. Jobb is, legalább nem kell tanúskodnom, hogy miért akarta agyonlőni? Biztosan veszekedtek! Másoknál is előfordul az ilyesmi...

Kaszás Jóska olyan természetességgel és meggyőzően mondja mindezt, hogy Magda már nem kételkedik a fiú szavaiban. Csak az az agyonlövés, az talán túlzás...

– Ha nem voltál benn, honnan tudod, hogy agyon akarta lőni?

– Hallottam a lövést.

– Csak hallottad, de nem láttad, és ez más, te Jóska – figyelmezteti a fiút. – Vigyázz, hogy mit mondasz.

– Ne tarts engem hülyének, nem a hasamból beszélek!... Igenis, agyon akarta lőni! – kiabál mérgesen.

– Ilyen aljas ember? – szalad ki a leány száján.

Jóska megrázkódik a rátört ijedtségtől. Most jutott eszébe, hogy feledékenységből megszegte a Könczöl Lacinak tett ígéretét.

Ó, hogyan lehetne mindent visszacsinálni? Állítsa, hogy hazugság, amit mondott?

Nem érne vele semmit, mert ha Magdában kétely marad, mások mondják meg neki. Esetleg a rálövésről nem tudna meg semmit, hacsak nem Könczöl Lacitól, vagy – ne adj isten! – magától az asszonytól.

– Ne törődj vele, nincs közünk hozzá.

– Köszönöm, Jóska – sóhajt a leány, és ha nem szégyellné, hát elsírná magát az ostobaságáért, hogy miért tud annyira hiszékeny lenni. – Köszönöm, hogy megmentettél! És nagyon kérlek, ne szólj erről senkinek. Rettenetesen szégyellem magamat!

A fiúnak kő esik le a szívéről. Ezt akarja ő is! Hogyne

hallgatna, mint a sír, de mennyire hallgat. De amit Magdától hall, újra fölzaklatja.

– És én el akartam vele menni. Elhittem, hogy meghalt a felesége... Hogyan tud egy ember így hazudni? – tépelődik Magda, és könnyek gurognak a szeméből. – Mondd, Jóska, amit mondtál, Ferkó tudja?

– Nem hiszem – bizonytalankodik a fiú, mert hátha Hoyer Ferkó tud Ágnes létezéséről. Annyira jóban vannak a főhadnaggyal, hogy nem csodálná, ha elmondta volna Ferkónak. Legfeljebb a tegnapit nem, mert azt még neki sem árulta el Bojthár. Holott mondta neki, hogy lövést hallott a lakásból.

– Nem megyünk haza, Jóska – változtatja meg Magda a szándékát, és szárazra törülgeti a szemét. – Esetleg később. Majd szólok, jó? Most menjünk inkább vissza!

– Nehogy elszóld magad! – könyörög a fiú, mert ő Könczöl Lacit félti csak.

– Ne félj! Hálás vagyok neked! – és a leány megsimogatja a fiú arcát.

Kaszás Jóska fölkapja Magdát, fölnyújtja a levegőbe, mint boldog apák a kisgyereküket.

– Jóska, te őrült! Mit csinálsz? – tér vissza az élet a leányba, és akaratlanul a fiú nyakába kapaszkodik, mintha attól félne, hogy leesik, és nem tiltakozik a száján forrósodó csókok ellen. Még vissza is ad egyet kedvesen, hálából. – Gyere, menjünk! – húzza magával meginl a medvemódra engedelmeskedő fiút.

A parancsnoki szoba vendégei megszaporodtak.

Bojthár az asztalfőn ül és körülötte Hoyer Ferkó, Jolics Pista, Baán Irén, de még Schubert is, aki ritkán szokott ebben a szobában mutatkozni. Szolnoki Flóris éppen töl-

tögeti a poharakat, amikor belépnek. Mindjárt megakad a szeme Magdán.

– Az angyalát, de klasszul nézel ki! Ugye, nincs rossz ízlésem? Mert tudod, hogy én választottam?

Hoyer Magda kényszeredetten mosolyog, és Bojthárt is látja, aki elégedetten bámul vissza rá, és torzan nevet pálinkás mámorában.

– Már visszajöttetek? – kérdezi komoran.

– Még el sem mentünk. Nem olyan sürgős.

– Úgy van, ráértek! Nem kerget bennünket senki! – nyugszik meg a főhadnagy.

Szolnoki Flórist elfogja az öltöztetési láz, másrészt az igazságérzete sugallja:

– Eredj, Irén, válassz magadnak te is! Hátha egy új blúzban jobban tudsz dobni!

– Kézigránátot! – röhent rá Hoyer Ferkó.

– Csakis! – biccent vissza Szolnoki Flóris. – Én sem gondoltam másra.

– Legyetek észnél! Nem vagyunk kocsisok, hogy így vicceljünk! – feddi őket Bojthár, és Szolnoki bemondása sem tudja vidítani. A szökésen jár az esze. Hogyan menjen el úgy, hogy ne vegyék észre? Éjszaka? Nem tanácsos. Inkább nappal! Igen, nappal. Ez jó gondolat. Megvárja a reggelt, kivezényelteti a fiúkat Szolnokival, Kaszás Jóskát elküldi Schuberttel, hogy szerezzen gyakorlatot teherautóvezetésben is, ő meg fölpakol a Tátrára, és gyerünk... De hova? Le, délnek, Szabadka felé? Amerre a fivére is ment?...

Baán Irén új blúzban tér vissza, és Bojthár fölegyenesíti a derekát, amikor közelében látja a leány feszítő, ingerlő teltségét. Irénről Magdára pásztáz a tekintete: meny-

nyivel finomabb jelenség a Hoyer-lány. És szép. Határozottan szép. Szebb, mint Ágnes. És fiatalabb. Szebb, mint Ágnes? – tér vissza az összehasonlításhoz. Nem tudja pontosan eldönteni ezt a vitát, inkább iszik.

Kaszás Jóska majdnem magára hagyatottan ül; ő is Magdát lesi folyton, de füleli Hoyer Ferkó és Baán Irén enyelgő kötekedését is, akik Rózsa Pali miatt nem értenek valamiben egyet.

Bojthár észreveszi, hogy Kaszás Jóska többet nézi Magdát, mint a többieket. S ez csak a Hoyer-leány értékét fokozza a szemében. Ha másnak is tetszik, még jobb. Mit ér az a nő, akire a kutya se néz. Az az igazi, amelyik után úgy forognak, mint a ringlispil... A szomszédos nagyteremből behallani a fiúk zsonogását. Azok is isznak. Már majdnem fölkel, hogy megnézi, hányan vannak, de azután csak legyint maga elé: nem érdekes, nincs értelme. Minél kevesebben maradnak, annál könnyebb lesz őket Szolnoki által kivezényeltetni. S megint iszik, apró kortyokat, és váltogatva a pálinkákat...

Mindnyájukkal szemben Hoyer Magda az egyetlen, aki körül nyomtalanul áramlik el a növekvő részegség zsinatolása. A leány az alkalmas pillanatot böjtöli, amikor Bojthár teljesen kimarad a körülötte ülők vitájából. Mert mindig szólnak hozzá valamit. Igaz, hogy nem válaszol, de mégis úgy tűnik, mintha figyelné a szomszédait.

Végre; Schubert erőltet valamit nagy hangon. A többiek röhögve hallgatják, de Bojthár nem röhög, nem is néz oda. Ekkor suhan Magda Bojthár mellé. S valóban, senkinek sem okoz föltűnést, hogy odahajol a főhadnagyhoz:

– Elmegyek, főhadnagy úr.

– Jó, csak nagyon siessen most már. Későn van, kedves

– biccent Bojthár hálásan, és tele tüdővel szívja magába a leányból áradó illatot.

– Elmegyek, de nem jövök vissza – suttogja a leány elszántan és vigyázva, hogy a többiek ne hallják.

Nem kell félnie, mert Schuberten röhög mindenki. Még Kaszás Jóska is, noha látja, hogy Magda már sustorog Bojthárral.

– Mit... mit mond, Magda? – kérdezi a főhadnagy akadozva, mert az az érzése, hogy nem jól hallotta Magdát.

– Azt, hogy nem jövök vissza. Többet nem jövök vissza. Meggondoltam magamat.

– De miért, Magda, miért? Ne őrüljön meg. Megígérte.

– Nem akarom, hogy gyilkos legyen miattam...

Bojthárban meghűl a vér. Miért lenne őbelőle gyilkos? Mit beszél ez a leány?... Részegségében asszociál: nem ő ölte meg a Sebestyén-fiúkat és Rózsa Palit sem. Miért lenne ő gyilkos?...

– Csak így tudom elkerülni, hogy ne lőjön rám, mint a feleségére! – mondja még Magda, és gyorsan föláll. Kaszás Jóska rögtön észreveszi, és indul a leánnyal...

Bojthár kábultan, szélütötten mered utánuk. A félelem olyan görcsösen rándított az idegein, hogy nem tud szólni. Honnan tudja, honnan tudja? – őrli az agyát, de tovább már nem szélesedik a tudatában; sokkal részegebb, semhogy összefüggően tudna gondolkozni. Gépiesen nyúl a poharáért és iszik, de az az érzése, hogy józanodik az italtól. Percekig bámulja a széket, amin az előbb Magda ült, hátha ott látja ismét a leányt, és hátha csak a szeme káprázik, amikor most nem látja.

Hogy ne lőjön rám, mint a feleségére! – hallja újra

Magda fojtott hangját, holott üres a széke, már elment. Kitől tudhatja Magda? – forgatja a szemét az asztalnál ülőkön. – Kaszás Jóskától? Attól nem; Kaszás Jóska rögtön belenyugodott, hogy nem ő lőtt. Talán magától Ágnestől? De Ágnes nem ismeri Magdát, és valószínű, hogy az asszony nem jött el ide, mert minek is jött volna? Hát akkor?... mereszti tovább a szemét és Jolics Pistán akad meg. Újból tápot kap a gyanakvása, hogy a fiú és asszony között kapcsolat van. Magda csak Jolics Pistától értesülhetett, senki mástól. Ágnes elmondhatta a fiúnak, az meg Magdának.

– Akárhogy is van, ahogy van... – hallja Schubert makacs okoskodását és a többiek rábomló összekavarodott nevetgélését.

Ki adhatna most tanácsot? – erőlködik előregörnyedten, az asztalra támaszkodva, és hirtelen egy név jut eszébe: Könczöl Laci.

De hol van? Nem ül az asztalnál. Miért nem ül, amikor szüksége lenne arra az okos fiúra.

– Hol van Könczöl Laci? – kiált hangosan, ami úgy hangzik a füstös parancsnoki szobában, mintha valaki segítséget kérne.

A többiek meglepődve elhallgatnak és bámulnak rá. Hirtelen nem értik, mi a baja, miért kiabál? De hogyan is értenék?

– Hol van Könczöl Laci? – ismétli követelően, és körbejártatja a szemét; mintha csak ezen múlna, hogy látja-e vagy nem.

Csakugyan: hol van Könczöl Laci? – néznek a fiúk egymásra.

Jolics Pista resszenti meg a hallgatást:

– Könczöl Laci kommunista! – mondja nyomatékkal, és ezt dicséretnek szánta, nem árulkodásnak.

– Kommunista? – pislog Bojthár, és nem érzékeli a szó valódi értelmét. Suhint a karjával: – Okos fiú az, hiába szidjátok. Jó magyar gyerek! Csak ő tud rajtam segíteni, értem?! – eseng a szemével, és megint iszik.

Szolnoki Flóris elvigyorodik, s vele a többiek is.

– A főhadnagy úr berúgott! – kuncog Baán Irén halkan, és megsimogatja a kezét Hoyer Ferkónak, aki az asztal alatt a combját tapogatja.

A többiek, mintha mi sem történt volna, tovább folytatják Schubert „szakaszvezető úr" egyre bonyolultabb titkának kibogozását, és meg se hallják a Tátra motorjának ismerős morgását...

Mintha temetőben botorkálna Jolics Pista, olyan nyomasztó körülötte Újtelep csöndje. Még egy álmos kutyavakkantás vagy macskanyávogás sem borzolja az utcák némaságát. Egy-két napja még zengett az éjszaka a lövöldözésektől, s íme, már csönd van. A sötétség meg vastag; hiába van közeledőben a hajnal, még nem derengeti keleten az eget.

Nem Jolics Pista volt az első, aki az éjszakai áldomástoron fölállt az asztaltól. Emlékszik, hogy Hoyer Magda és Kaszás Jóska kezdte. Utánuk Bojthár tápászkodott föl, és szó nélkül, el se búcsúzott, lefeküdt a parancsnoki szoba melletti fülkéjében. Talán megharagudott, hogy hasztalan reklamálta Könczöl Lacit? A fene tudja. Pillanatok múlva úgy horkolt, hogy becsukták rá az ajtót, mert nem tudták hallgatni. Majd Hoyer Ferkó és Baán Irén szedelőzködött föl, folytatni a vidám vihogást és az asztal alatti markolászásokat és gyömöszöléseket. Ők a kötözőszobába vonultak félre, s ebből nem csináltak titkot...

Ekkor kelt föl Jolics Pista az asztaltól. Baán Irén kigyulladó érzékisége, ahogy Hoyer Ferkó matatásán kuncogott, Katáját juttatta eszébe, és oly erővel rohanta meg a kívánkozás a leány után, hogy nem tudott tovább sem

ülni, hallgatni Schubert és Szolnoki Flóris legképtelenebb „ideológiai" elméleteit.

S azok mintha várták is volna, hogy egyedül maradjanak. A legnagyobb egyetértésben megpakolták a Rábát az összehordott holmikkal. Fele Schuberté, fele Szolnokié. A késő éjfél utáni némaságban és sötétségben vita nélkül bonyolították le az osztozást és hazaszállítást. Szolnoki Flóris az otthonmaradást is megkockáztatta, de Schubert ellenezte:

– Nekünk parancsnokunk Bojthár; nem lehetünk hozzá hűtlenek! Látod, hogy ragaszkodik hozzánk!...

Szolnoki Flóris ráhagyja. Ő már úgyis határozott magában: meglép. Schubert meg csináljon, amit akar. Bújjon bele Bojthárba...

Jolics Pista minderről természetesen semmit sem tud. Botorkál a sötétben cél nélkül, és majdnem minden fánál öklendezik. Milyen jó, hogy akácokat ültetnek a járda szélére, van mihez támaszkodni, ha rosszul érzi magát az ember. Az öklendezési inger egyre ritkul, hisz üres már a gyomra. A mámora is foszlóban. Így veszi észre, hogy a széles Sármány úton jár. Ha vaksötét van is, fölismeri a házakat.

Tehát ellenkező irányba indult, nem hazafelé.

Az egyik mellékutca sarkán belebotlik egy közkútba. Nem törődik azzal, hogy hideg a víz, csak kortyolja, nyeli a tenyeréből; oly mohósággal, mintha kánikula lenne. Még mosdásra is elszánja magát, annyira jóleső a hűsítő víz. A lépései olykor-olykor bizonytalanok, de már az értelem irányítja; már érzékeli a komisz hideget, az utcát, az éjszakát. Cigarettát kotor elő, s amíg elszívja, leül egy üzlethelyiség lépcsőjére. A beton még komiszabbul hideg, és

mégis jó, mert semlegesíti az összeivott pálinkák és likőrök maradék mámorát. Mire körmére ég a cigaretta, szinte teljesen józan. S álmos és fáradt. Az időérzéke cserbenhagyta, és nem tudja, hogy majdnem három órája ténfereg már a november deret hintő hidegében...

Hosszú az út hazáig, s hosszabb, ha nem siet a hazatérő. És Jolics Pista minek siessen? Talán, hogy beszámoljon az anyjának, mit csinált, merre járt, és hallgassa a szemrehányásait? Arra úgysem tudna az anyja választ adni, hogy miért bámul rá néha Bojthár úgy, mintha vádolná valamiért. Pedig Jolics Pistát ez is bántja. A főhadnagy fürkésző, barátságtalan pillantásai...

A Bercsényi utcában ballag. Milyen kár – gondolja –, hogy nincsen nála Ágnes néni lakásának kulcsa. Most egyszerűen betérhetne és zavartalanul kialhatná magát. Ágnes néninek nagyon kényelmes rekamiéja van. Ezt Kata állapította meg, amikor először ölelkeztek rajta. S Katának lehet hinni, Kata ehhez is ért. Mint mindenhez. Kata okos és szép...

Jolics Pista megáll, amikor Katáig jutott ismét a gondolataiban. Mi lehet Katával? Örökre megharagudott rá az a leány? Vagy csak kacérságból, hiúságból adja a haragszomrádot, hogy utána édesebb legyen majd a kibékülés?

Ágnes néni sötétben hallgató lakása rajostul idézi az emlékeket, és Pistában sajogva rakódnak egymásra a dacos fogadkozások: Kata nélkül nem akar élni, Kata nélkül nem szabad élni, Katát ki kell engesztelni. Majd az anyjánál kezdi, aki mindig megértéssel fogadta, mióta csak hozzájuk jár Kata kedvéért. De Kata apjával is szót kell újra érteni. Nem akarja ő bántani azt sem. Legyen az

csak kommunista, ha kommunista tud maradni. Ő nem vonja felelősségre semmiért, amit a múltban a kommunisták okoztak. Éppúgy megbocsát Kata apjának, mint meg kell bocsátani anyunak is, amiért tagja volt a pártnak. De még önmagának is penitenciát kell tartania, mert a DISZ-ben az elsők között tartották számon, és fél lábbal már tagjelöltje volt a pártnak.

Néhány ház még, és otthon van...

Már látja szobáik ablakainak leeresztett redőnyeit. A lécek résein világosság szűrődik ki. Valószínűleg Robi virraszthat; talán olvas még, vagy külföldi rádiók magyar nyelvű adásait vadássza.

Kicsit bizonytalanul dugja be a kulcsot az előszobaajtóba, és még bizonytalanabbá válik, mert az ajtó azonnal enged. Nem volt kulcsra zárva. Ez pedig azt jelenti, hogy anyu sem alszik még.

Beszélgetés zsonog ki az első szobából. Hallgatózik, de egy értelmes szót sem tud kifogni a zsongásból. Benyit hát, meg se várva, hogy a kopogtatására feleljenek.

Hárman néznek rá meglepődve. Az anyja, Robi és Könczöl Laci. Nem, nem téved, Könczöl Laci...

– Jó estét – mondja fakó hangon, és leül negyediknek az asztalhoz. Maga is érzi, kínos a csönd és csodálkozás, amit váratlan hazatértével okozott. Próbál hát rajta változtatni. Könczöl Lacihoz fordul:

– Dél óta keresünk. Hol voltál? Miért nem jöttél? Bojthár is követelt már tőlünk, hogy hová lettél?

Könczöl Laci nyugodtan néz rá vissza.

– Talán hiányoztam a délutáni harcnál? Velem esetleg győztetek volna? – kérdezi árnyalt iróniával.

– Ha már voltál ott, és Bojthár számon tart...

– Vagy azt gondolod, hogy Rózsa Palit talán megmenthettem volna? Vagy Soponyai lába helyett az enyémet lőtték volna keresztül inkább? Talán én fogtam volna el előle a golyót? Nem hiszem, Pista.

– Ezt én sem állítottam – védekezik Pista sértődött hangon.

– Esetleg a pálinkaszállításban kellett volna segítenem? Vagy visszahívni a meglógott barátaitokat, és megmagyarázni nekik, hogy mégiscsak disznóság, szó nélkül faképnél hagyni Újtelep hősi védelmének megszervezőit.

– Volt más is, nemcsak pálinkaszállítás.

– Arról is tudok. Autóval hordtátok a lisztet és cukrot, a húst és ingeket, a kombinékat és gatyákat, a nylonblúzokat és takarókat, cipőket. Még egy motorkerékpárt is szereztetek... Talán ehhez hiányoztam, mondd, Pista?

Jolics Pista zavartan hümmög. Most mondja meg, hogy neki sem tetszett a nagy hurcolkodás, de nem volt még alkalma megkérdezni Bojthárt négyszemközt, miért van szüksége a csapatuknak például női hálóingekre és bugyikra és nylonblúzokra?

De látja az anyja tekintetét, Robi figyelő arcát, nemcsak Könczöl Lacit, muszáj valamit felelni mégis.

– Motorkerékpárról nem tudok – mondja elutasítóan.

– Csodálom, pedig neked szánták. Hogy Jolics Pista azzal teljesítsen futárszolgálatot, s közben Katát is megmotoroztassad...

– Marhaság. És komolytalan – fakad ki. – Egyébként Bojthárék bizonyára tudják, milyen célokra szedtek össze dolgokat – magyarázkodik kitérően. – Én nem tartozom a parancsnokság aktívái közé, nem tudhatok a terveiről és honvédelmi céljaikról.

– A parancsnokság aktívái? – mosolyodik el Laci. – Nem rossz meghatározás, te Pista!

– Nagyon tapintatosan loptok. Éjszaka, hogy minél kevesebben lássák, és ne legyen arra tanú, mint fogjátok rá az ágyból kiráncigált boltvezetőkre a fegyvert, ha nem akarnak engedelmeskedni a honvédelmi célok érdekében. És azt se lássa senki, mint pofozzátok meg, aki ellenkezik. Mondhatom, szép kis honvédelmi céljaitok vannak!

Jolics Pista idegenkedve néz az anyjára: mennyire megváltozott az vele szemben.

Mintha ő nem a fia lenne neki, hanem valami utcáról betért csavargó. Ahelyett, hogy részletesen megkérdezné, egyszerűen lopással vádolja.

– Mama kérlek, ne beszélj! – kéri Robi az anyját. – Meghallja valaki, és följelentenek bennünket. Vigyázz! Arra még futja az erejük és idejük, hogy elhurcoljanak.

– Ki jelentené föl Jolics nénit? Magunk között vagyunk! – inti Könczöl Laci az öccsét. – Nem szabad mindjárt a legrosszabbra gondolni.

– Dehogy vagyunk magunk között, Laci! – kiált föl Jolicsné. – Robinak igaza van! Ma könnyen akad valaki...

– Talán én vagyok az a valaki, aki följelenthet benneteket? – eszmélődik a megjegyzésekre Jolics Pista, és támadólag tekint az öccsére.

– Igen, te vagy! – mondja Jolicsné keményen, Robi helyett.

– Micsoda gyanúsítás ez? Honnan veszed? – kényszerül a fiú védekezésre.

– Onnan, hogy te cimborálsz a fasisztákkal, börtöntöltelékekkel, a kommunisták üldözőivel és gyilkosaival! Te fogtál fegyvert!

– Anyu kérlek, hallgass! – ugrik föl Robi. – Nincsen semmi értelme az ilyen beszédnek.

– Ne tessék mérgelődni, Jolics néni, nem érdemes – csillapítja Könczöl Laci.

Pista még keményen állja a körülötte áramló háborgást.

– Nem ismered az embereket, mama. Azért, mert akad néhány gonosztevő közöttük, még nem jelenti, hogy mindnyájan azok! Én sem vagyok az. És nem mindenki börtöntöltelék, aki évekig börtönben ült, és most keresi az igazát, és azért harcol, hogy még egyszer ne zárhassanak be ártatlan embereket.

– Nem ezért harcolnak! – tiltakozik Jolicsné. – Az állam ellen harcolnak, a nép ellen; ellenem és ellened... A gyárosok és földbirtokosok uralmát akarják...

– Látszik, hogy sokat hallgatod a rádió hazudozásait – akasztja meg Pista az anyja kitörését. – Ezért nincsen igazad. Nem lehet azon csodálkozni, ha a nép kiábrándult a kommunistákból. És aki nem bízik már bennük, arra még nem lehet ráfogni, hogy ellensége a népnek. A forradalom nem tagadta meg a kommunistákat, csak az egyeduralmukat törte meg, hogy a demokrácia szabad érvényesülését...

– Te nem tudod, hogy az új kormány fölhívást intézett az országhoz?

– Az új kormány nem érdekel, Róbert.

– Hogy fölhív mindenkit az ellenségeskedés megszűntetésére és az ellenforradalmi erők leleplezésére?

– Mondom, hogy nem érdekel az ilyen konjunktúrakormányok fölhívása! Én tudom, miért harcolok, és kik ellen. Ne oktass és ne figyelmeztess! Elég volt a népbutításból!

– Abból csakugyan elég volt – jegyzi meg Köncző Laci. – Hátha még hallanád a Szabad Európát! Nem tudom, mit mondanál...

– Megnéztem én, hogy kik mellé állok – hajtogatja a másik.

– Az igaz – mondja Jolicsné megvetően. – Téged Barokk Csaba úgy ölelget mint drága magyar testvérét. És erre te büszke vagy! Arra a Barokk Csabára, aki megverette Tóthnét, aki éjjel-nappal keresteti Vinczellér elvtársat, hogy fölakasztassa... Ilyen emberek neveznek téged drága magyar testvérüknek?! A köpedelmek... Nem szólnék, ha nem ismernéd. De ismered! Jobban, mint én, hisz te naponta érintkeztél vele, és tudtad, kicsoda ez a te drága magyar testvéred...

– Közönséges reakciós szabotőr! – toldja meg Robi.

– Ne folytassátok! Azt hiszitek, én nem tudom. Barokk Csaba az én szememben egy senkiházi. Nem számít! – ismeri el Jolics Pista, és így is gondolja.

– Mégis ilyen senkiháziak, szabotőrök diktálnak a Vörös Motorban! Az történik, amit ők akarnak! Barokk nem engedi a munkásokat dolgozni, de folyósíttatja a fizetésüket. Elosztogatja a gyár legértékesebb nyersanyagait...

– Ágnes néni hamar leadta a drótot!...

Jolicsné farkasszemet néz a fiával:

– Azt hiszed, csak Ágnes néni látta, hogy Jolics Pista fegyveresen fosztogatott a Vörös Motorban?

– Kikérem magamnak, én nem fosztogattam! – tiltakozik Jolics Pista vörös arccal.

– Mama kérlek, mama! – könyörög újra Robi. – Ne vitatkozz! Legyél türelemmel!

– Hagyj engem, fiam! – dobbant az asszony indulato-

san. – Én Jolics István úrnak megmondhatom az igazat. Én szültem, ezen a jogon. Es hadd legyen eggyel több oka eljárást indíttatni ellenem!

– Én nem fosztogattam, érted? Nem fosztogattam! – kiabál a fiú.

– Ne ordíts, Pista, nem vagyunk süketek! – szól rá Könczöl Laci.

Jolics Pista engedelmesen elhallgat. De csak másodpercekre.

– Milyen alapon pimaszkodsz te velem? Ki vagy te itt? – kiabálja most már pökhendien, és föláll.

– Pista, megtiltom ezt a hangot! – lép a fia elé Jolicsné, mert attól tart, hogy Pista verekedni akar.

– Nyugalom, kedves Jolics néni, azért nem esszük meg egymást, ha én megmondom, hogy nem szeretem a kiabálást, és ez Pistának nem tetszik – mondja Könczöl Laci, és egy kézmozdulattal Robit is visszanyomja a székre.

– Egyáltalán, mit keresel te itt? – támad tovább Jolics Pista.

– Keresni semmit, csak üzenetet hoztam! – válaszol Könczöl Laci nyugodtan.

– Miféle üzenetet? Honnan? Kinek? Tudni akarom!...

– Szívesen megmondom, mert nem titok előtted sem, Pista. A Vörös Motorból üzentek, hogy édesanyád és Robi menjenek hétfőn dolgozni! Indul a Vörös Motor...

– Hát ez szép. Üzenetet hoztál. Micsoda önzetlenség, szavamra, megható...

– Nem várok érte köszönetet, de a gúnyolódásból sem kérek – utasítja vissza Laci önérzetesen.

– És nekem? Számomra nem hoztál üzenetet? Én is a Vörös Motorban dolgozom!

– Neked majd Barokk Csaba úr üzen, ha jut még erre ideje.

– Vagy a főhadnagy úr, aki agyon akarja lőni a feleségét – egészíti ki Jolicsné.

– És aki sorra fosztatja ki a Közérteket, és minden este tökrészegre itatja a fiúkat, és issza le saját magát is! – vágja oda Robi a bátyjának.

– Meg aki mellékesen kém volt! Ezért ítélték el! Életfogytiglanra! – sorolja Könczöl Laci.

– Rágalom! Közönséges rágalom! – tiltakozik Jolics Pista.

Könczöl Laci maga a megtestesült nyugalom és szelídség:

– Miért lenne rágalom, Pista? Saját füleddel hallottad, nem tagadhatod!

– Hallottam, de nem igaz! Nem így van! Rágalom!...

– Könczöl elvtársnak mi oka lenne rágalmazásra? – védi a vendégüket Jolicsné.

– Az beszél így, aki maga is csatlakozott Bojthárékhoz?

– Nem csatlakozott! – állítja az asszony.

Jolics Pista Könczöl Laci felé vág a szemével:

– Ezt meg te nem tagadhatod!

– Csak azt tagadhatnám, amit elkövettem. Sajnos, már nem csatlakozhatok. Elkéstem! Előbb kellett volna rászánnom magamat!

Pista rábámul Lacira. És hasztalan várja, hogy az magyarázza meg, miért késett volna el. Laci csak ül nyugodtan, és olyan fölény, magabiztosság sugárzik feléje az arcáról, hogy inkább elfordítja a fejét. Újra kérdezni szégyell. Önkéntelenül az anyjára tekint, attól remél választ.

És nem választ kap Jolicsnétól, hanem kérdést:

– Mikor költözöl el tőlünk?

Mintha bomba robbant volna, billen Jolics Pistával a szoba.

– Miért? – kérdezi halkan és bizonytalanul, mert esze ágában sem volt elköltözni. Honnan veszi ezt anyu?

– Szeretném tudni, hogy összekészíthessem a holmijaidat.

Nehéz, fullasztó súlya van most a csöndnek.

Robi a cigarettáját szívja és érdeklődés, figyelem ráncolja homlokán a bőrt.

Jolicsné szobormereven ül, és oly elszántság ég a szemében, hogy megbénítja a fiút.

Csak Könczöl Laci áll föl, mint aki valamiért elégedetlen. Ki is mondja:

– Nem helyeslem Pista elköltözését. Már nincs értelme!

– Sőt, most van értelme, Könczöl elvtárs – erőlteti Jolicsné. – Ellentét van közöttünk, és én nem akarom, hogy Pista egy pillanatig is lekötelezettnek érezze magát irántam, mert az anyja vagyok.

– Szóval, értsem úgy, hogy kidobtok? – jön meg a hangja Pistának, és tétován föláll.

– Nem doblak ki, csak szabaddá teszlek! – hangzik ítéletként az anyai szó... – Igyekeztelek tisztességesen fölnevelni. Mesterség van a kezedben, amiből megélsz... Elismerem a jogodat, hogy az életedet ne tőlem függően alakítsd! Nem rajtam múlik, hogy nem értjük meg egymást...

Autóberregésre figyelnek föl...

Mintha éppen előttük állt volna meg.

Megverik kívülről a redőnyt. Robi ugrik föl, de Jolicsné visszatartja:

– Maradj, fiam, majd én! – és kinyitja az ablakot, de a redőnyt nem húzza föl. – Ki az? Kit keresnek?

– Könczöl Lászlót. Itt van?

Jolicsné kérdő tekintettel fordul vissza. Aggodalom sötétlik az arcán. Miért kereshetik Könczöl Lacit kora hajnalban, autóval? Ám Könczöl Laci élénksége megnyugtatja.

– Megyek már! – kiált ki a fiú, mert megismeri Kaszás Jóska hangját. Rohan ki az utcára.

– Miért tüntél el, te? – kérdezi az óriás. – Még Bojthár is prüszkölt, hogy elmaradtál. Egész éjjel keresett. Azt hittem, valami bajod történt.

– Vigyázok én magamra, Jóska.

– Valamit gyanítanak a barátaink. Szolnoki és Schubert elfuvarozták a szajrét. Alig maradt valami...

– Még a kötözőt is kiürítették – szól ki Hoyer Magda a Tátrából.

Laci ijedten néz a fénytelen kocsira:

– Nem egyedül vagy?

– Míg Magdát hazavittem, Irénke vendéget fogadott a kötözőszobában... Képzeld, fölgyújtjuk a villanyt, és ott az Irénke meg Hoyer Ferkó... Már aludtak, mint a bunda. Mert azok is berugtak. Mindenki részeg, csak mi maradtunk józanok... – Kaszás Jóska halkabbra fogja a hangját: – Te, nekem nem tetszik ez a nagy csönd.

– Figyeld csak a főhadnagyodat – suttogja Könczöl Laci. – Majd én is ott leszek idejében, ha szükséges. Arra azért vigyázz, nehogy véletlenül lepuffantsanak!

– Igyekszem elkerülni – mosolyodik el magabiztosan Kaszás Jóska a baráti aggodalmon. – Ha akarod, hazaviszlek...

– Nem rossz tipp! Legalább néhány dolgot megbeszélünk, ha lehet.

– Miért ne lehetne?

– Gondolom, a leány előtt...

– Nyugodtan. Torkig van Bojthárral. Azért jött velem.

– Hát akkor gyerünk, Jóska!...

Ezalatt Jolicséknál dermedt marad a csönd. Jolics néni az ablak felé hallgatózik, hátha magyarázatot kap, miért keresik Könczöl Lacit. Robi az ajtót lesi, mikor nyílik, és jön valaki...

Jolics Pista nem bírja sokáig ezt a fagyasztó némaságot. Meg szomjúság is gyötri. Kimegy a konyhába vizet inni. Ekkor látja meg Ágnes néni lakáskulcsát a konyhaszekrényükön. A kulcsot gyorsan zsebrevágja és iszik, majd vigyázva, nehogy zajt üssön, kioson a lakásból. A Tátra éppen akkor indult el az utcán. Ha szaladna, se tudná elérni. De minek szaladna? Csak addig néz az autó után, amíg becsukja a kaput. Azután sietősen meglódul, zsebében a megváltó kulccsal, és már előre élvezi, milyen jót fog aludni Ágnes néni kényelmes rekamiéján.

Egészen kivilágosodott, amire a Rába visszatért a Nyári Parkba.

– Gyere, Gyulám, leöblítjük a torkunkat, eszünk is valamit, azután lefekszünk egy kicsit – húzza le a volán mellől Szolnoki Flóris a kis cingár emberkét. – Máma magunknak dolgoztunk, megérdemeljük a pihenést.

Schubertet nem kell biztatni. Az éjszakai ivászat, majd a gyors föl- és lerámolkodás alaposan megviselte. Alig áll a lábán, olyan fáradt. Ilyenkor a Rába vezetése is nehéz: nem akar az embernek engedelmeskedni, másrészt ilyenkor derül ki, milyen keskenyek az újtelepi utcák. Istenkísértés kanyarogni bennük, hogy kikerülhessék a járdamenti fákat. Különösen sötétben. Szolnoki Flóris minduntalan káromkodott, hogy: „Vigyázz Gyula, a krisztusodat, kitörjük a nyakunkat!" De nem törték ki. Az utolsó pillanatban mindig elcsusszantak a fák mellett. Egyszer jobbra, másszor balra; megint jobbra, újra balra! Ha valaki követte volna a Rábát, törné a fejét a tekervényes autónyom miatt.

– Ha ezután minden péntekem így kezdődik, nem fogok panaszkodni – mondja Schubert, és teletömi a száját téliszalámival; megágyaz a Pálma Kert borának.

– Az a miénk, amit magunknak kaparunk – hagyja rá Szolnoki Flóris elégedetten, és ebben az elégedettségében az is benne van, hogy az éjjel zsebre vágott egy köteg bankót Bojthár köpenye zsebéből. Nem bírt a kísértésnek ellenállni, amikor ráterítette a tökrészeg főhadnagyra, nehogy megfázzon, ha már az ital ledöntötte. Száz darab százas nagy pénz; okos beosztással három-négy hónapra elég. Ennyi idő alatt viszont lehet a folytatásáról gondoskodni.

– Csak ne félne úgy az asszony – kesereg Schubert, és falja, nyeli az ennivalót két ember helyett. – Majdnem kétségbeesett, amikor az ágyára dobáltam a kombinékat meg a hálóingeket. Hogy kit öltem meg érte? – kérdezte. Láttál már ilyen asszonyt? Nemhogy örült volna, hogy van!...

– Majd a konzervek kiengesztelik, meg a cukor, liszt. A kávé és a rizs sem kutyaeledel manapság...

– Ahogy mondod. Legjobban a szaláminak örült. Életébe se látott annyit, amennyit beszórtunk a konyhába.

– Nem volt az még öt kiló sem – neveti Szolnoki Flóris, és megszopja az egyik üveget. Mert minek poharazni, ha üvegből jobban esik. A torkon múlik, hogy mennyit enged le, nem a pohár megszabott űrtartalmán.

– A főhadnagy úr talán még alszik? – sandít Schubert a kis fülke felé.

– De mennyire, Gyula! Irgalmatlanul beszívott az éjjel. Csuda gyomra van.

– Mindig ilyen volt. Ismerem jól. Amikor együtt szolgáltunk...

Az ügyeletes őr kopogtat be hozzájuk:

– A főhadnagy bajtársat keresik.

– Hadd keresséK! Még alszik! – mondja tele szájjal Szolnoki Flóris, és nem törődik azzal, hogy nyitva van az ajtó, és meghallják, amit mond.

– Úristen, hogyan lehet ilyenkor aludni, ilyen nehéz időkben? – lép be egy testes ember, akinek csupa véraláfutásos a szeme alja, dagadt az orra, és sután lógatja a bal karját.

– Mi baj van, százados úr? – kérdezi Schubert közönyösen, és széket taszít a korai, szuszogó és lihegő vendégnek. – Összedőlt talán a kapitányság?

Szolnoki Flóris erre kurta szünetet tart a rágásban és nyelésben. Ennyi figyelem jár a vendégnek, ha már nem köszöntek neki. S azután így nyugodtabban megnézhető a századossá emelkedett zupásőrmester, ha már ilyen közelről van hozzá szerencséje. Nincs tiszti formája és tekintélye, az bizonyos. Annyira szánalmas a zúzott pofájával, öklömnyi orrával, de leginkább az egész embert jellemző begyulladtságával, hogy majdnem elröhögi magát rajta.

Hát ezt Kaszás Jóska meg Jaskó Ervin alaposan kimaszkírozta! Micsoda figura, kész cirkuszi bohóc! – gyűri le nevetési ingerét, és teletölt egy poharat barackpálinkával.

– Igyon, százados úr! Mindjárt másképp látja a világot!

– Hol a főhadnagy úr, emberek? Vagy a helyettese?

– Az én lennék. Miről van szó?

Ondriska Ödön csalódottan pislog: ilyen helyettese van Bojthár főhadnagy úrnak? Még rendfokozata sincs? Milyen katona ez? De megrögzött szolgalelkűsége felülkerekedik. Ha Bojthárnak ez a helyettese, akkor tisztnek kell lennie. Annak pedig illik bemutatkozni.

– Ondriska Ödön százados, kérlek szépen.

– Szolnoki Flóris. Parancsoljon, százados úr!

– Veszélyben vagyunk, kérlek, rettenetes veszélyben! – és hiába, Ondriska Ödön ijedtségét a pohár barackpálinka sem tudta leszerelni; majdnem remeg.

– Rettenetes veszély nincsen, százados uram, csak nehéz helyzetek lehetnek vagy vannak. Mi, katonák, nem ismerjük a rettenetest. Nincsen a szótárunkban!

Ondriska egy kicsit meghunyászkodik. A válasz valóban tiszturasan hangzott. Azonban meglátja Schubert tiszteletlen arcát, amitől ha nem is százados úr, de legalább őrmester lesz.

– Keltsék föl a főhadnagy urat! – parancsolja merészen. – Közléseim a parancsnokra tartoznak!

Szolnoki Flóris ebből már ért. Nem a parancsszerűen hangzó szavakból, hanem azok még ismeretlen hátteréből. Napok óta számít erre a jelzésre. Ösztönösen érzi, hogy itt a lét vagy nem lét kérdéséről van most szó. Végre napirendre került. Nemhiába jelezte már néhányszor Bojthárnak. Erélyesen utasítja Schubertet:

– Szólj a főhadnagy úrnak! Bizalmas ügyben keresik!

– Rendkívül bizalmas ügyben, Ondriska rendőrszázados!

– Hallottad? Ondriska Ödön százados urat jelented!

Schubert megérti, miről van szó, hogy tiszti tekintély is van a világon. Nem Ondriska Ödön tekintélye, hanem Bojthár főhadnagyé. Katonásan engedelmeskedik...

Bojthárral azonban nehezen boldogul. Percekig rázza, amíg nagy nehezen fölébreszti.

– Na, mi az istent akarsz? – ül föl Bojthár, dühösen morogva, mert alig lát az álmosságtól.

– Főhadnagy úr, alázatosan jelentem, Ondriska százados úr keresi!

– Kicsoda, te vadbarom?

– Alázatosan jelentem, Ondriska Ödön százados úr bizalmas ügyben keresi!

Bojthár fejében nehezen állnak össze értelemmé a szavak. S amire mégis, förmedés lesz belőle:

– Őrmester az te, nem százados! Nem ismered a rangjelzéseket? Már ennyire meghülyültél?

Nincs becsukva az ajtó, és Ondriska Ödön tisztán hallja a párbeszédet. Hirtelen melege lesz, és semmivé válik a maradék századosi önbizalma, újra őrmesterré aszalódik össze.

De melege van Schubert Gyulának is: hiába, Bojthár főhadnagy úr még mindig a régi. Nem változott meg. Ha éjjel, álmából keltik, akkor sem feledkezik meg tiszti mivoltáról.

– Hol van az az őrmester?

– Alázatosan jelentem, a parancsnoki szobában.

– Kéretem. Vezesd be! És hozzál valami italt is!

Szolnoki Flóris is hallja a diskurzust. De ő diplomata. Rugalmas, mint mindig. Csupa tisztelet és udvariasság:

– Parancsoljon, százados uram! – és ő tessékeli Ondriska Ödönt Bojthár szobájába.

A pohosnak némi önbizalmat ad vissza ez az előzékenység.

Schubert megzavarodva jön ki, de Szolnoki nem engedi panaszkodni.

– Amit lehet, mindent a Rábára – súgja neki. – Legyünk fölkészülve! Menteni még a menthetőt!

– A főhadnagy úr italt kért...

– Ezzel ne törődj, majd én viszek. Te csak menj és pakolj. Minél kevesebben tudnak róla, annál jobb!

Bojthár közben föl sem áll a vendégének. Ülve nyújt kezet.

– Mi járatban van, Ondriska? – kérdezi ridegen.

Ondriska újra meggyávul ettől a fogadtatástól. Gyerekesen csak arra tesz magában fogadalmat, hogy megtanítja ő még kesztyűbe dudálni ezt a pökhendi tisztet, aki fütyül a forradalmi demokráciára.

– A vörösök szétverték a kultúrházi alakulatot – mondja olyan kárörömmel, amit mindenkor érzett, ha tiszteknek kellemetlen ügyet kellett jelenteni.

– Nem kellett azt szétverni, Ondriska.

– A kultúrházat elfoglalták a vörösök – helyesbít Ondriska kényszeredetten, mert ő is tudja, hogy még egy puskalövés sem volt azon a környéken, nemhogy ellenállás.

– Mikor? – s a főhadnagy már nem álmos.

– Tegnap este. Két tank állt oda, de a bajtársak föl se vették a harcot.

– Bajtársak? Kinek a bajtársai voltak? Magáé talán?

Ondriska Ödön lenyeli a sértést. Hallgat.

– Aztán hová lettek azok a bajtársak? Mit tud róluk, rendőrparancsnok úr? – kérdezi Bojthár zordan.

– Visszavonultak!

– Hová az istennyilába?

– Állítólag ide.

Bojthár fölröffen a hirtelen méregtől:

– Mi az, hogy állítólag? Mit ért alatta?

– Nekem azt jelentették, hogy ide vonultak.

Szolnoki Flóris lép be itallal és poharakkal.

– Bocsánat... tölthetek, uraim?

– Mit kérdezi, ha kértem? – ripakodik rá Bojthár, és visszafordul Ondriskához: – És mikor jelentették?

– Az éjszaka tudtam meg, amikor kerestem őket, hogy sürgősen segítsenek!

– Még az éjszaka, Ondriska? De most reggel van, tudja?!

Hogyne tudná Ondriska. És érti is, hogy mire céloz Bojthár. De hadd célozgasson! Amíg ilyen kutyán beszél, ő sem adja meg neki a főhadnagyi titulust. Nem bánja, akármi lesz. Végső esetben megmutatja soron kívüli rendőrszázadossá való kinevezését.

– Nem volt emberem futárnak, azért csak most reggel jelentem.

– Nem volt? Miért nem volt? Csak magából, egy emberből áll az a kapitányság? Nevetséges kifogás! – áll föl végre a főhadnagy, hogy a pálinkát fölhajtja.

Ondriska Ödönben tovább nő az alattomos káröröm.

– A kapitányságot is elfoglalták az éjjel a vörösök – mondja azért drámai őszinteséggel.

Ez már hatott Bojthárra. Megmerevedik minden porcikája.

– Tankok? – kérdezi rekedten.

– Tankok... Az udvaron keresztül menekültem. Akik ott maradtak, mind fogságba estek.

– Mit szól mindehhez, Szolnoki? – keres segítséget a főhadnagy. – Halljam a véleményét!

Szolnoki Flóris nincsen meglepve a fordulattól. Ennél még rosszabbra számított. Mit várhat az ember egy kapitányságtól, ha olyan szánalmas vezetője volt, mint Ondriska? Átveszi a főhadnagy dialektusát:

– És ezt csak most kell nekünk megtudnunk, mint befejezett tényt? – kérdezi nyersen a dagadt embertől.

– Úgy van! Ez az igazság, hallja, Ondriska?! – kiált

Bojthár. – Pedig nem beszéltünk össze, csak mi katonák vagyunk, érti?! Katonák, és így gondolkozunk!

Ondriska Ödön meg sem mer mukkanni. Még védekezni is gyáva. A homlokát kiveri a félelem verítéke.

Szolnoki Flóris tovább kegyetlenkedik; ha már lúd, legyen kövér. Mit kímélje ezt a pohost? Megérdemli a sorsát.

– Mi gyalogsági fölszereléssel, meztelen puskákkal, néhány kézigránáttal és natur erővel visszaszorítjuk az ellenséget, veszteséget szenvedünk, ugyanakkor a másik fronton a hátunkba eresztik őket, és csak akkor jelentik, amikor már nyakunkon a kés. Micsoda munka ez? Tiszta hazaárulás!...

Ez kapóra jön Bojthárnak, ez a nyíltság, ezek az érvek! Ha fölzaklatja is Szolnoki Flóris „hátunkba eresztik"-je és „már nyakunkon a kés"-e, azért még ordításra telik az erejéből:

– Hallja, Ondriska Ödön?! Maga is volt katona! Méghozzá továbbszolgáló őrmester! Tehát tudja, hogy mi járna ezért magának!

– Nem tudom, kérem szépen...

– Ne tettesse magát hülyének, őrmester! Hadbírósági eljárás soron kívül.

Ondriska Ödön egyetlen rémület. Ismeri az olyan tiszteket, mint Bojthár. Épp eléggel volt dolga. Nincs bennük belátás és könyörület. Megölnék a saját anyjukat gondolkodás nélkül, ha parancsba kapják...

– Két nap óta figyelembe se vették a jelentéseimet. Hiába kértem erősítést és intézkedést! – védekezik siralmasan, és lihegve szuszog, mert az összetört, dagadt orrán még nem kap levegőt; a száján keresztül kényszerül lélegzeni.

Bojthár kitrappol a parancsnoki szobába. Elérkezettnek látja az időt a szökésre. Végre kell hajtani a tervét: mindenkit mozgósítani, eltávolítani a Nyári Parkból, menni velük, azután egy óvatlan pillanatban vissza a Tátrához, és köd előttem, köd utánam...

A másik kettő engedelmesen követi, de közben Szolnoki Flóris nem tudja megállni, hogy oda ne vágja Ondriskának:

– Országos marha vagy, százados uram! Most mi a francot csináljunk?

Ondriska Ödön is ezt szeretné tudni. Igazában most érzékeli csak, milyen helyzetben vannak. És a rendőrszázadosi egyenruha égetni kezdi. Ha lenne civilruhája, rögtön levetné és meglépne. Csináljon ez a főhadnagy, amit akar. Ő úgysem számíthat rá. Lenézi őt. Ha nem lakna Újtelep másik szélén, hazaszaladna, mert az egyéni biztonságát mégis többre becsüli, mint bizonytalan századosi karrierjét. De hogyan jusson haza, amikor Újtelepnek azon a részén már szovjet tankok vannak. Hogyan szerezzen civilruhát, olyat, amiben a nagy hasával elfér? S hogy teljesebb legyen az összekúszálódottsága, ráadásul még ismerőssel is találkozik. De milyen ismerőssel?! Álmában sem gondolt rá, hogy itt. Majd megfullad az izgalomtól. Kaszás Jóskát látja...

– Édes barátom, rendben van a kocsink? Üzemképes? – fogadja Bojthár izgatottan a belépő fiút, és rácsap a vállára, majd megöleli, amitől Ondriskának újra remegni kezdenek az inai. Nem jó jel, ha ez a Kaszás-gyerek ennyire bizalmasa Bojthárnak.

– Mint mindig, főhadnagy úr! – csapja meg az izgalom a fiút is, mert könnyű megállapítania a hadonászó

Bojtháron, az idegesen ugráló Szolnoki Flórison, hogy számukra becsaphatott az istennyila.

– Köszönöm, köszönöm! Most nagyon fontos az autó! Szét kell néznem a telepen! – kiabál, de azután észbe kap, hogy Kaszás Jóska előtt se árulhatja el magát. – Néhány vadbarom elszarta a kalapácsnyelet, rendet kell csinálni! Gyerünk, Szolnoki Flóris, mozgósítsuk a bajtársakat teljes erőbedobásra. És azonnal! Értem?!

– Értem, de...

– Mit de? Ne okoskodjon mindig! A Gyimesi út és a Határ út még a miénk!

– És amennyivel több lesz a miénk – mondja a másik kétértelműen, és már számításba vette, hogy a Kiserdő sem utolsó hely, ahol meglephet az ember.

– Na, látja! Erre támaszkodva, kettős bontottságban kell tartanunk a vörösöket. Nem engedjük őket egyesülni – agyalja frázisait Bojthár. – Ugyanakkor a Gyáli Házak irányából, a Huszár-rét keleti szélén át erősítést kérünk, hogy Újtelepről visszaszorítsuk a bolsikat. Mert Újtelepnek a birtokunkban kell maradni! Értem?!

– Ezt értem, főhadnagy úr, csak azt nem, hogy honnan kérünk és kapunk erősítést? – kérdezi Szolnoki Flóris csodálkozva.

– Nem az atyaúristentől, az bizonyos! De ez az én dolgom! Magára a parancs végrehajtása tartozik!

Szolnoki Flóris megkeveredve hallgatja a főhadnagyot: mi történhetett közben, amiről ő nem tud? A főhadnagy előtte is eltitkolta a tartalékjait?

– Ne bambuljon meg maga is, Szolnoki Flóris, hanem jöjjön, hadd mérjem fel az erőnket!

– Hát azt mérheted – morogja utána a másik, és követi.

Így maradnak kettesben Kaszás Jóska és Ondriska Ödön. A fiú most nézi meg jobban, ki van még a szobában. Ondriska viszont már előre védekezik, fölfokozott nyájassággal:

– Szervusz, Jóska fiam, szervusz! – nyögdécsel a szerencsétlen pohos, mert siralomházban érzi magát a hatalmas termetű fiú társaságában.

Kaszás Jóskának kerekre tágul a szeme, amikor fölugrik. A „Jóska fiam" győzi meg, hogy csakugyan Ondriska Ödön szólítgatja.

– Hogy mert maga idejönni? – zuhog az indulat a fiúban.

– Édes Jóska fiam, emberek vagyunk! Félreismertelek! – kussol Ondriska gyáván.

– Félreismert? Elhiszem. De én viszont tökéletesen megismertem magát!

– Ha tudtam volna, Jóska fiam, akkor vasárnap, hogy te ki vagy, és miért jöttél hozzánk, hát...

– Fogja be a száját, vén nyomorult!...

– Az vagyok, Jóska fiam, az, vén nyomorult. Nagyon sajnálom, hogy...

– De én nem sajnálom magát, nem én! – bömböl Kaszás Jóska, és két marokra kap egy széket.

Ondriska Ödön rémülten hátrál, és fehér, mint a tej, csak a véraláfutásai zöldellnek a szeme alatt. Vinnyogva könyörög:

– Ne bánts, te, irgalmazz! Mindent jóvá teszek, csak ne bánts! Vén nyomorult vagyok már, nem ember...

Talán még le is térdel, ha nem jön Magda, aki bámészan nézi Jóska feje fölött a széket, de hogy az csattanva leejti, játéknak, legényes virtusnak gondolja.

– Jóska! Mi történt? Baj van? – esdekel a nemalvástól fáradt arccal és sírásra görbült szájjal.

– Nem lesz baj, Magda, csak azt csináld, amit mondok – juhászodik meg a fiú.

– Bojthár sorra rugdossa a fiúkat, hogy keljenek föl. Nem jó nézni! Miért ilyen goromba?

– Nem goromba, csak erélyes, mint afféle katona – szól bele Ondriska, hogy ezzel is elterelje Kaszás Jóska föllángolt bosszúállási szándékát, másrészt, hogy így fejezze ki békülékenységét.

Magda kíváncsian arra fordul. Jobban megnézi Ondriskát, és eliszonyodik:

– Mi történt magával, bácsi? Milyen az arca?

– Leestem a lépcsőkön...

– Hallja, Ondriska, ne hazudjon ilyen szemtelenül! – ripakodik rá Kaszás Jóska. – A maga pofáján nincs bőr?

– Hát nem így volt, édes Jóska fiam? – rimánkodik szégyenkezve a hústömeg, és izzad, mintha fürdőben lenne.

– Nem! Az az igaz, hogy magát megverték!

Ondriska szeretne elsüllyedni a föld alá a megaláztatástól, de az nem jut eszébe, honnan tudhatja a Kaszás-gyerek, hogy őt megverték...

– De ennyire? – nézi Magda gyerekes részvéttel.

– Többen voltak! Nem bírtam velük – mentegeti Ondriska a csúfságát.

– Borzasztó – sóhajt a leány.

– Az a borzasztó, hogy nem verték agyon! Ezt kellett volna!

– Jóska fiam, édes Jóska fiam...

Közben Bojthár visszatér. Amikor meglátja Magdát, megenyhül az arca:

– Örülök, hogy mégis meggondolta magát, kedves!

Fölveszi a köpenyét.

– Ondriska, maga is harcolni fog velünk. Alkalmat adok jóvátenni a mulasztását. Legalább egy jó őrmester legyen magából. Értem, Ondriska?!

– Igenis, főhadnagy úr! – omlik össze Ondriska teljesen, őrmesterré, a századosi göncben.

– Most jöjjön velem! – rántja meg Bojthár, és kilöki az udvarra, míg őmaga berobban a nagyterembe újból, ahol alig lézengenek néhányan; az éjszakai ivászat hatása nem múlt el még róluk.

... Bojthár és Szolnoki Flóris rugdosásaira és ordítozásaira ébredtek, s hirtelen nem is tudják, miről van szó? Kapkodva szedelőzködnek és imbolyognak a földre teritett pokrócokon és zizegő szalmazsákokon. Az egyik a sapkáját nem találja, a másik a puskáját, a harmadik a pufajkáját keverte el az éjszakai dorbézolás során.

– Gyorsabban, gyorsabban! – ordít rájuk Bojthár, és föl-alá futkos közöttük.

Szolnoki Flóris az udvaron üvöltözik, közben a szeme Schuberten van, aki mint az alvajáró, hang nélkül mozog, és indítja meg a Rábát, hogy hazamenekítse még a „szajré" utolsó részletét.

– Nagyon siess vissza, Gyula! Megvárlak – figyelmezteti Szolnoki Flóris két káromkodás között, és ő is az autóra hajít még egy pokrócot. Az se maradjon ott...

Ondriska Ödön alázatos kutyaként ténfereg mellette. A futkosók olykor nekiütődnek, és lemarházzák, amiért útjukban van. Fütyülnek a századosi ruhára. A kövér

ember nem mer elégtételt venni magának. Tovább nőtt a félelme, és most vajúdik a főhadnagy erélye és saját bizonytalansága között. Bojthár tiszthez illő keménységgel és határozottsággal rendelkezett ugyan, osztogatta a parancsokat – ez némileg leszerelte Ondriska kétségeit, ellenben most egymás után látja a néhány szál gyereket, és maradt még benne annyi katonai tapasztalat hajdani őrmester korából, hogy fölbecsülheti az erejüket. S az őrmesteri megítélés ijesztően sovány eredménnyel végződik számára. Annyinak se tartja a szedett-vedett, sápadt arcu néhány kamaszt, mint azokat a leventéket, akiket negyvennégyben végigkísért a Dunántúlon, át Ausztriába, hogy majd harcoljanak az oroszok ellen...

Magda egy fához támaszkodik. Néha megvaccan a foga, mert fázik. És ő is tanácstalan. Bojthár szemevillanása, amikor ránézett, elárulta, hogy a férfi számít rá. Mit csináljon most? Jóska hogyan tud majd segíteni? Hiába autóztak haza az éjjel, nem beszélhetett Kálmán papával, nem volt otthon.

A kibontott ágyból, a konyhaasztalon talált ételmaradékból vajon biztosan lehet-e arra következtetni, hogy Kálmán papát éppen vacsora közben hívhatták el valahová, és nem más baja történt?...

– Magának nincs puskája, kislány? – szólítja meg Ondriska Ödön bizalommal, hogy az előbb már olyan barátságos volt hozzá a leány.

Hoyer Magda megrezzen a hangtól, és friss irtózással nézi a véraláfutásos arcot, az otromba orrot, magát a pocakos embert.

– Én elsősegélyes vagyok – húzódik tőle.

– Igen? Maga a szanitéc? – veszi tudomásul Ondriska

a leány szerepét, de hiába folytatná a szót, Magda faképnél hagyja.

Szolnoki Flóris Hoyer Ferkó után üvöltözik, majd Baán Irént szidja, mert nem látja őket sehol.

– Ezek is meglógtak már?

Azután Jolics Pistát hívogatja, fölváltva Kónczöl Laci-val. Egyik sem jelentkezik.

– Hogy a szakramentomos egek nyomjanak agyon benneteket! – átánkodik egyre, és nyargal az öltöző körül.

Magda végül megszánja. Hátramegy, hogy szóljon a bátyjának és Irénnek. Erélyesen kopogtat a kötözőszoba ajtaján, de nem várva engedélyre, rájuk nyit...

A „vendégei" javában öltözködnek. Szótlanok és közömbösek. A józanító reggeli világosságban szinte hivalkodva árulkodik a dúlt fekhely.

– Szolnoki már keres benneteket – mondja Magda, és néhány mozdulattal rendbe rántja az összetüremlett takarókat.

– Szolnoki dögöljön meg! – válaszol Irén egykedvűen, és úgy rázogatja a pufajkáját, mintha poros lenne. – Egyebet sem tud, mint kiabálni.

– Riadó van. Bojthár adta ki a parancsot.

Hoyer Ferkó is morcos. Kerüli a húga tekintetét, mintha szégyellné magát Irén miatt. S joggal, mert soha egy jó szót nem mondott róla a húgának, szidta és becsmérelte, és végül ő is lefeküdt vele. Magda látja a bátyja feszélyezettségét, és igyekszik barátságos lenni, föloldani a suta tartózkodást. Nem ítéli el egyiket sem. Legkevésbé Irént. Miért tenné? Az életben sok minden előfordul. Természetesnek tartja, hogy Ferkó és Irén együtt töltötték az éjszakát. Fiatalok ők is; szeretnek élni...

– Jól aludtatok? – kérdezi, mintha újházasoktól érdeklődne.

– Én kitűnően – mosolyodik el végre Irén, és feszteten nyújtózkodással még külön is kifejezi megelégedettségét. – És te? – fordítja vissza a kérdést. – Jóska se unalmas srác...

– Le sem feküdtem, nemhogy aludtam volna – védekezik Magda sietve, és zavartan állja a bátyja kutató pillantását.

– Hát nem otthon voltál az éjjel? – kérdezi az.

– De igen, voltam otthon, csak mindjárt visszajöttünk, és már nem tartottam érdemesnek lefeküdni.

– Minket igazán nem zavartál volna – igazgatja a ruháját.

– Talán zárva volt az ajtó? – kérdezi Hoyer Ferkó.

– Dehogy, nem volt zárva, hisz a táskámat, nézd, be is tettem – nyugtatja meg Magda a bátyját, és zavartan elfordul, mert Kaszás Jóska bámész meglepődése jut eszébe, amikor az éjjel fölgyújtották a villanyt és látták Irénéket...

– Mi már aludhattunk, igaz, Ferkó?

– Én sem vettelek észre, Magda – magyarázkodik a fiú bocsánatkérően, majd mentegetőzve hozzáteszi: – Nagyon sajnálom. Kár, mert a szobában volt hely neked is.

– Késő bánat, apafej. Magda tapintatos akart lenni. Köszönjük meg neki! És menjünk, jószágom, ne piszmogjunk, mert keresnek bennünket, hallod? Nélkülünk megáll a világ – kedélyeskedik Irén.

– Baj lehet, mert a főhadnagy borzasztóan kiabál – bocsátja el őket Magda.

Szolnoki Flóris már toporzékol a három szál fiú kö-

zött, akik álmosan és dideregve, ellentmondás nélkül hallgatják szokatlan trágárságait és ideges ordítozását.

– Te, csakugyan zrí lehet, hogy Szolnoki így dilizik – vélekedik Irén.

Ondriska is ott hasasodik Szolnoki Flóris körül keringve, és közbe-közbevakkant valamit a hazafias helytállásról.

– Mi az, talán ikreket gyártottatok?

Baán Irén nem olyan anyagból van, hogy tűrné Szolnoki Flóris nagy hangját.

– Sok a szöveg, jószágom, kihül a szád! – veti oda epésen.

– Megint nem férsz a bőrödbe? Látod, hogy mi van! Már régen künn kellene lennünk!

– Nem késünk el, ne izgulj! – csillapítja Hoyer Ferkó.

– Ne izgulj, ne izgulj... te könnyen beszélsz, mert nem a tiéd a felelősség! – kalimpál Szolnoki Flóris kezelába a méregtől. – Kiordítom a tüdőmet, mire előkerültök! Jolics Pistát nem láttátok?

– Nem.

– Na, tessék. Az sincs még itt. És Könczöl Laci?

– Azt sem láttuk.

Szolnoki Flóris magában háborog valamit, majd amikor meglátja a kötözőszoba felől kibukkanni Kaszás Jóskát és Hoyer Magdát, eléjük rohan:

– Gyertek már, mert Bojthár megőrül! Be a nagyterembe!

– Nyugi, apafej! – röhög rajta Irén, és megy utána. – Azért, mert te összetojtad magadat, minket ne tekints gyáváknak! Azt a tyúkszaros életedet félted?

Szolnokinak már a nyelvén a válasz, de lenyeli, mert

szégyelli, hogy mások is észrevették az idegességét. S mit tagadja, nincs kedve még meghalni...

Bojthár úgy nézi végig őket, amikor bevonulnak, mintha idegenek lennének, s mutatja, hogy beljebb, beljebb...

Irén meglepődik, milyen kevesen vannak a nagyteremben. Hová lettek? Az este még többen voltak.

– Olajra léptek – mondja Hoyer hang nélkül.

Kaszás Jóska és Magda a fal mellé húzódnak.

Bojthár meg odamegy a fekete tábla elé. Hallani a köpenye verődését. Éles a hangja.

– Aki úgy érzi, hogy nincs ereje a hazáért harcolni, vagy reménytelennek tartja, álljon föl és menjen haza! Bitangokra és gyávákra nincs szükségünk!

– Ez csakugyan megőrült – borzong Magda.

– Dehogy őrült meg – súgja vissza Kaszás Jóska –, csak színészkedik. Azt hiszi, hogy így jobban hisznek neki.

Nem mozdul senki. A meglepetés morgása után, mely inkább megütközés, mint helyeslés, olyan csönd támad, mintha nem emberek lennének a teremben, csak bábok.

– Még egyszer mondom, aki akar, most még elmehet! Aki harc közben gondolja meg magát, a szökevények sorsára jut. A szökevények sorsa pedig a halál! Értem?!

Csak néhányan mernek a főhadnagyra nézni.

– Mit tudunk mi csinálni? – kérdezi valaki hátulról. – Még egy tisztességes őrjáratra is kevesen vagyunk.

– Elszaladni... azt tudtok – motyogja Ondriska.

– Azoknak volt eszük, akik megpucoltak – szeppen meg egy fiú, aki elhatározta, amint kívül lesz a Nyári Parkon, odébb áll, de a főhadnagy fenyegetése megijeszti.

Bojthár csak a szájak mozgását, az arcok félelmét látja.

Néhányon útálatot is. Rájön, hogy túllőtt a célon. Próbál hangot váltani, hogy megfordítsa a hangulatot:

– Nekünk győznünk kell, és mi győzünk is, ha hiszünk az erőnkben! És mi erősek vagyunk, mert magyaroknak hisszük és tudjuk magunkat. Ha abban a vörös szennyben, ami tizegynéhány év alatt elöntötte hazánkat, mi tiszták és magyarok tudtunk maradni, akkor most teljesítenünk kell történelmi hivatásunkat. Nem vagyunk egyedül, barátaim! Ebben az országban a magyarok vannak... mi vagyunk többségben, nem a bolsi vigécek. Értem?! És minden magyarnak a maga helyén ki kell tartania! Győzni vagy meghalni, nincs más lehetőségünk! De nekünk a győzelmet kell választani. A győzelem ára pedig a hősiesség, a félelmet és megalkuvást soha nem ismerő...

Hirtelen sarokig tárul az ajtó, és Schubert botlik át a küszöbön. Ha Kaszás Jóska nem kapja el hátulról, úgy esik be a fiúk közé. Halálsápadt és csatakos a verítéktől. A lihegéstől alig tud beszélni:

– Veszve vagyunk, főhadnagy úr, veszve vagyunk!... Jönnek a tankok! Jönnek az oroszok! A Sármány úton is tankok jönnek. A kapitányságtól most indultak el!... A tanácsházától is erre tartanak... A nyomukban karhatalmisták... Sokan vannak, sokan... Mindnek géppisztolya van... Meneküljünk, főhadnagy úr!...

Irtózatos hatása van Schubert rikácsolásának. A fiúk fölugrálnak az ajtó felé.

– Állj! – süvít Bojthár hangja, mintha sziréna lenne a torkában.

És váratlanul beleíő a levegőbe.

Magda összeesik a fal mellett az ijedtségtől. Kaszás Jóska fölnyalábolja és kiviszi. Hoyer Ferkó rémülten ro-

hanna utánuk, mert azt hiszi, hogy Magdát érte a golyó, annyira a lövés nyomán esett össze, de Bojthár őt is durván visszarántja.

– Állj! Mindenki maradjon a helyén! – ordítja magából kikelten. – Aki az ajtóhoz megy, lelövöm! – fenyegetőzik.

Lehet, hogy Schubert ettől még jobban megbomol, mert nem törődik Bojthárral, a rémült arcokat látja, és huhog tovább, miközben a kabátja ujjába törli az arcát, annyira izzad.

– Péteri felől is tankok jönnek!... A kultúrházat még tegnap elfoglalták!... A Gyimesi útról fordulnak be az utcákba... Minden utcában egy tank... Mind erre tart, főhadnagy úr, láttam!... Mind erre tart! És minden utcában! Erre jönnek!... Meneküljünk, főhadnagy úr!

– Ne ugass, mert agyonlőlek!

– Hadd mondja el, mit látott! – követelik többen is.

– Könyörgök, főhadnagy úr!... Maga is élni akar! Mindnyájan élni akarunk!... Nem szabad itt elpusztulnunk, értse meg, nem szabad!... Most jöttem az autóval, visszajöttem, mert rám lőttek! Bele a gumiba, azután... Leugrottam, mert a motorba is... Ég a kocsi! Értse meg, főhadnagy úr, jönnek a tankok!... Nem akarok újra börtönbe kerülni! És maga se... Meneküljünk, főhadnagy úr, bekerítenek bennünket!

Szolnoki Flórisnak megroggyan a lába. Oda az utolsó szállítmány, oda a pokrócok, ruhák, minden...

Irént kileli a hideg. Ő már tudja, mit jelent, ha megindulnak a tankok; Pesten emeletes házak között védekeztek és támadtak ellenük, és mégis hátrálniok kellett... De itt Újtelepen, ahol egy lövéstől már két ház dől össze,

és ahol nem akadály a tank előtt a kerítés, a kert, a fák, itt nem lehet védekezni sem...

Itt már a vég, itt már a vég, jószágaim – hajtogatja Irén magában, és riadtan Hoyer Ferkót nézi, aki fehéren, remegő szájjal, a fiúkon keresztül gázol az ajtó felé...

– Gyerünk, bajtársak! – harsog Bojthár a megzavarodott fiúkra, és ő is megindul. Most már mindegy, fő, hogy kimenjenek innen, minél előbb, minél messzebb...

– Ne a halálba, főhadnagy úr! – esdekel Schubert.

– Takarodj előlem, te féreg! – és Bojthár úgy löki félre a magánkívül levő emberkét, hogy az visszabukfencezik az összetaposott szalmazsákokra.

– Hajrá, fiúk, hajrá! – rikoltozik Irén, mintha ezzel akarná elnyomni a félelmét, és előrenyargal.

Ondriska fogvacogva les a fák közé, hátha már itt is vannak a tankok...

Hoyer Ferkó kiválik a gomolyból, és szaladna hátra a kötözőszoba felé, megnézni, mi van Magdával?

– Állj, Hoyer! – bömböl Bojthár, aki hátulról terelgeti az áldozatait, és a revelverével hadonászik.

A fiú a kezével mutatja, hová tart.

– Vissza! Vissza! Nem engedlek megszökni!

Hoyer Ferkó csak int, és tovább menne, de Bojthár rátüzel a revolveréből.

Irén megdöbbenve látja és hallja, mi történik hátul. Visszarohan a krétafehér fiúért, és magával cibálja:

– Gyere, te őrült, mit okoskodsz? Nem látod, hogy részeg?

– Ha részeg, akkor agyonlőhet?!

– Csak figyelmeztetett, ne értsd félre! – lökdösi Irén a fiút előre.

– Még te is mentegeted ezt a stricit? A szeretője voltál, téged is kidobott! – kiabál Hoyer Ferkó, és káromkodva tűri a taszigálást...

– Magdát ne féltsd! Kaszás Jóska mellette van!...

– Meneküljünk, srácok! – hangoskodik elöl valaki.

Néhányan megfogadják, és beugranak a Nyári Park sűrűbb bokrai közé.

Ki sem szól utánuk...

Bojthár a szinte tébolyodott Schubertet ráncigálja, majd egy gazdátlan puskát akaszt a nyakába.

– Gyerünk, szakaszvezető úr! Gyerünk, te patkány! – rikácsolja, és akkorát lök megint a félig önkívületlen emberkén, hogy az majdnem hasra esik...

Kiérnek a Nyári Park bokrai és fái közül, s mint a mezei futók, élen Hoyer Ferkóval és Baán Irénnel, futólépésben igyekeznek a Kiserdő felé.

Bojthár utánuk, előretartott revelverrel, hogy aki félrekanyarodik, azt lelője...

Ondriska Ödönnek géppisztoly lóg a nyakában, és lihegve tartja a lépést Szolnoki Flórissal.

– Olajra, százados úr, olajra! A maga hasában sok golyó elfér, ha nem vigyáz!...

– Mit keres közöttünk ez a hülye százados? – kérdezi Irén Hoyer Ferkótól, amikor meglátja Ondriskát masírozni Szolnoki mellett.

– Mit keresne... az anyja kínját! – intézi el kurtán a fiú, és meggyorsítja a lépteit, mert tankcsörömpölést hall a Kiserdő felől.

Ezért a Bercsényi utcába kanyarodnak, hogy rövidebben érjék a Határ utat.

– Hoyer bajtárs, Hoyer bajtárs, tele van a Határ út

tankokkal! – kiált vissza az egyik fiú, aki elsőnek fordult ki a Bercsényi utcából a Határ útra.

Személyesen győződnek meg a Határ úti helyzetről. Ha nincs is tele, de a Határ út erzsébeti részén, jó távol még, valóban közeledik három tank, vagy húsz-huszonöt méternyi távolságra egymástól. Az első nemsokára eléri a Gyimesi út kereszteződését.

– Mi a rossebet csináljunk, apafej? – kérdezi Irén. – Három tankhoz azért kevesen vagyunk.

– Bolond vagy? Nekik akarsz menni? – dühöng Hoyer Ferkó, és kiadja a parancsot: átszivárogni a Kiserdőbe, de rejtett fegyverekkel, nehogy a tankokból fölismerjék őket és gyanakodjanak. Ő ugrik át először Irénnel, be a fák közé...

Bojthár a másik csoportnál a sereghajtó. Itt Szolnoki vezérkedik elöl Ondriskával, és keresi az egérutat. Egyre jobban siet, hogy elszakadjon a többiektől...

Sem a Bercsényi utca, sem a Határ út nem néptelen. Itt-ott állnak a kapuk előtt és figyelik a tankokat. Nincsen félelem az arcokon. Nagyon sokan csak a kertekből nézelődnek. A legtöbbjük férfi.

– Mit akartok, gyerekek?...

– Dobjátok el a puskákat, marhák! Nem látjátok, hogy...

– Azt hiszitek, Pesten vagytok?!

– Csibészek ezek, meg kellene őket pofozni! – kiáltja egy asszony dühösen.

Hallják ezeket az útravalókat, de eleresztik a fülüknél. Maguk is érzik, hogy szánalmasan hatnak, és látják rajtuk, hogy menekülnek...

A Kiserdő szélén nagyobb meglepetés fogadja őket.

A Gyimesi út Pestnek nyúló folytatásán ugyancsak tankok sorakoznak, közöttük katonák. Mintha várnának valamire...

– Nehogy lőjetek, fiúk! – retten meg Hoyer Ferkó, de csak egy rémült arcú kölyköt lát maga mellett...

– Erre se tudunk menekülni, kész vagyunk – jajdul fel a srác, és átkozza magát, amiért az éjjel nem ment haza, amikor hívták.

Irént az indulat hajtja. Befúrja magát a Kiserdő bokros sűrűjébe, megközelíteni a tankokat. Leteszi a géppisztolyát egy fához, hogy ne akadályozza az ágak között, majd visszafelé újra magához veszi. Óvatosan bujkál előre, nehogy nagyobb zajt csapjon. Ha tudná, hogy a Határ úti tankok csikorgásától úgysem hallják, ha néha ág roppan a talpa alatt, vagy suhognak a széjjelhajtott bokrok, gyorsabb és bátrabb lenne. Némi kilátási lehetőséget keres, hogy lássa, hol állnak a tankok, és kisebb tisztásfélét, ahonnan a bokrok sűrűje fölött átdobhatja majd a kézigránátokat. Mert azokat nem viszi tovább. S ha már elhozta, ne hiába.

Újtelep felől ropogni kezdenek a puskák. Nem nehéz kitalálni, hogy Bojthárék lövöldöznek.

Irén nem bosszankodik most a megelőzésen, sőt a maga tervei végrehajtásához szerencsésnek ítéli. Nem vár tovább; minden erejét beleadva, elhajítja a kézigránátokat. Egyiket a másik után.

A robbanásokat összevissza kiabálás követi...

Egy tank kimanőverez a sorból, és egyre gyorsabb iramban a homokbányának veszi útját. A többi tank lassan megindul Újtelep felé.

Elnéptelenedik a Határ út sarka. A Gyimesi út felől civilek rohannak a belsőbb utcákba, a házak közé...

Az erzsébeti Határ útról is a Gyimesi útra kanyarodnak a tankok, és fröcsköl belőlük a golyó. Most már senki előtt sem lehet vitás, hogy a tankok Újtelep tisztogatására gyűltek össze. Az ellenforradalmárok eszelősen lőnek rájuk a kertekből. A saját puskáik ropogásától nem hallják a tankok golyószóróinak egyetlen morgássá összefolyó kelepelését, a deszka- és léckerítések recsegő foszlását, az ólak cseréptetőire záporozó golyók pattogását.

A homokbányából indult tankok közül az utolsó váratlanul letért az útról, és a Huszár-rét szélén, néhány méternyire a Kiserdőtől, föltartózhatatlanul gázolja a szikkadt, deres füvet.

– Bekerítenek bennünket, Hoyer bajtárs! Vigyázzunk! – kurjant egy fiú rémülten, és futni kezd a Gyáli Házak irányában.

Hoyer Ferkó sem tehet mást. Menekülni kell, ezt diktálja a józan ész. Két tűz közé kerülnek, ha az Újtelepnek indult tankok ráfordulnak a Határ útra. Irénnek is integet és kiabál: vissza, vissza, de szidja is, amiért a kézigránátokkal magukra vonta az oroszok figyelmét...

A leány fejintéssel jelzi, hogy megértette.

Csörtetnek a Kiserdő bozótjában, árkon-bokron át. Hoyer Ferkó kiabál, ahogy a torkán kifér:

– Ne maradjatok le! Gyerünk! – és a lődözésből és csikorgásból következteti, hogy jóval megelőzhették a tankot. Mutogatja, hogy forduljanak Újtelep felé, mert a házak között biztosabb védelmet találnak.

Irén kievickélt már a sűrűből, de Hoyer Ferkó türelmetlen integetése miatt elfeledkezik a fánál letett géppisztolyáról. Visszamenni érte már kockázatos. Egy darabig még a Kiserdőben lohol, azután ő is kikanyarodik, és ép-

pen a Bercsényi utcánál vág át a Határ úton, be a házak közé...

Két idősebb férfi és egy asszony áll a falhoz lapulva, és aggodalommal figyelnek a Gyimesi út irányába. Amikor meglátják a Kiserdőből kiugró Irént, az egyik férfi fölemeli az öklét:

– Erre ne gyere, mert kitiprom a beledet! Még az kell, hogy miattad ide is lőjenek.

Bár Irén nem tudja, hogy a fenyegetés neki szól, mégis az utca másik oldalára igyekszik.

Az asszony eléje vág...

– Ugye, most menekülsz, te ringyó?! – rivall rá az asszony, és széjjeltárt karral föltartóztatja.

– Mit tetszik mondani? – fékezi le magát Irén, és lihegve, izzadva megáll, nehogy föllökje az asszonyt

Ha nem áll meg, nem kapott volna két pofont...

– Üsse csak, szomszédasszony! Ne sajnálja a büdös cafatját! – biztatják messziről a férfiak.

Irénben gyorsabb az életösztön, mint a meglepetés okozta bénaság. Durván félrelöki az asszonyt, és tovanyargal. Néhányat káromkodik, amiért elhagyta a „gitárját"...

A következő utcakereszteződésnél összetalálkozik Ondriskával, akiről vastagon patakzik a veríték. Rohant a kövér ember, hangosan zihálva, kigombolt zubbonyban, hajadonfővel.

– Szolnoki súlyosan megsebesült!

– Mi van?

– Szolnoki súlyosan megsebesült! – mutogat visszafelé Ondriska, és szaladna tovább, ha Irén nem rántja vissza.

– Hol... hol sebesült meg?

– A karján!... A Gyimesi útról kapott golyót! – krá-

kog Ondriska, és minden tagja reszket a kimerültségtől és ijedtségtől.

– És hol van most Szolnoki?

– Ott, ott!... Kötözik... – mutogat újra Ondriska, és rángatja magát, hogy kiszabadítsa a zubbonyát a leány markából.

– Akkor jöjjön vissza, segíteni! – vonszolja Irén iszonyatos erővel, és nem törődik azzal, hogy repedni kezd a rendőrszázadosi zubbony.

– Engedjen, nem megyek! Csak nem vagyok bolond! Minden sarkon egy tank... Nem megyek!

– Maga gyáva! – visít a leány, és húzza, cibálja Ondriskát. – Milyen katona maga? Cserbenhagyja a sebesült bajtársát? Gyerünk, gyerünk! – és kíméletlen, mint egy fenevad...

Ondriskának most bármit mondhatnak. Igen, katona ő, de látta, hogy mennyi tank van a Gyimesi úton. A homokbánya felől is megindultak, és... és mit ér néhány gyerek puskája ellenük? És mit érnek a gyerekek is? Ha még kézigránátjuk lenne!... Nem katonák azok, csak beijedt kölykök. Némelyik már sírt a félelemtől... Ezekkel akart Bojthár győzni a vörösök ellen? Mit várt tőlük? Talán ellenállást? Még menekülni se tudnak. Eldobálták a puskájukat, amikor Szolnoki felordított, hogy megsebesült...

– Engedj, te ribanc! – vicsorít rá Irénre, és nagyot ránt a karján, de majdnem hanyatt esik, mert a zubbonya ujja kiszakadt vállból, és ott maradt a leány görcsösen markoló kezében.

Irén is megtántorodik. Kapna még Ondriska után, de az, a kövérségét meghazudtolóan, futásnak ered.

A leány meg nekiiramodik a Gyimesi út felé. Segíteni kell Szolnokin! – hajtogatja magában, és ez a cél erőt ad, s ezért feledkezik meg Hoyer Ferkóról. Látja a menekülőket, és hasztalan kiabál, nem vele szemben futnak, hanem be a mellékutcákba, s mintha szándékosan tennék, hogy ne találkozzanak össze vele. Egynek mégis a közelébe ér...

– Szolnoki bajtárssal mi van?

– Kórházba viszik! Harcképtelen!...

Irén szalad tovább.

– Nincsen ott már senki, hová mész? Nekiszaladsz egy...

– Nem mindenki gyáva, mint ti! – köp feléje a leány, és rohan tovább.

Az egyik kapu alatt Kiszlingert látja. Mintha lesne valakit. A fiú csak akkor veszi észre, amikor megszólítja:

– Csak nem engem keresel, apafej?

Kiszlinger előbb meglepődik, de azután vigyorog. Még mindig zöldellnek az arcán Bojthár pofonjai.

– De bizony téged is, kishülyém! – fogadja a leányt, és maga mellé vonja. – Miért nem hallgatsz rám? Jobb lenne, ha megpucolnál. Tegnap is mondtam. Körül vagytok véve tankokkal. Újtelepnek csak ezen a részén nincsenek még!...

– Nem számít – fölényeskedik Irén, meggyőződés nélkül.

Kiszlinger tovább károg:

– A tanácsháza újra a régieké. A kultúrházat és a kapitányságot visszafoglalták. Mindenütt tankok vannak...

– Hadd legyenek, nem félünk tőlük!

– Ne marháskodjatok, te! Annyit se értek, mint a te-

tűk! – magyarázza Kiszlinger már komolyabban. – Vörös karszalagos csoportok fésülik az utcákat. Saját szememmel láttam. Tele van velük a kapitányság. És egyre többen lesznek. Jobban fölszereltek, mint a katonaság. És csupa öreg kommunista, akik értenek a puskához, és nem szívbajosak!

Irén hányavetisége alábbhagy. Megszeppenve hallgatja tovább a fiút.

– Ma délután öt óráig kell beszolgáltatni a fegyvereket. Akit azután fegyverrel látnak, agyonlövik. A rádió is bemondta... Mit akarsz hát? Hagyd itt a vackodat, és söpörj el! De minél gyorsabban, amíg lehet! Vagy jobb lesz, ha elcsípnek és kinyírnak? Arra a főhadnagyra ne számíts, az nem véd meg! Az egy fasiszta ügynök!

– Miért nem ezzel kezdted, apafej? – dacoskodik a leány. – A főhadnagy fáj neked, nem más – és meglöki a fiút.

– Bújj a főhadnagyod fenekébe, ha nem hiszel nekem! Én csak a javadat akarom, te ostoba tyúk, te! – mondja Kiszlinger sértődötten, és magára hagyja Irént.

A leány arcán élettelen vigyorrá változik a dévajkodó nevetés. Szólni szeretne a fiú után, engesztelni, de szégyell. Amikor az eltűnik a sarkon, megfordul, hogy megkeresse a többieket.

S azok alig vannak már néhányan. Fele se, mint amennyit Bojthár a revolverével kikergetett. Megkönnyebbül, mert Hoyer Ferkót is köztük látja.

Mint egy óriási kör sugarai, úgy ágaznak ki a Nyári Parkból az utcák. Aki körülsétálja a parkot, nyolc utcán tekinthet végig. Most mind a nyolc utca távoli végében láthat tankokat, amint közelednek a Nyári Park felé. Nem haladnak gyorsan, sőt többet állnak. Mintha minden utcakereszteződésnél pihennének egyet.

Pedig nem pihennek, csak megvárják, amíg a civilruhás, piros szalagos karhatalmisták egy-két szovjet katonával együtt, végigmennek a mellékutcákon, benéznek a kertekbe, és közben beszélgetnek is a lakossággal. A beszélgetés barátságos és szívélyes. Olykor boldog kiáltás fogadja őket, ropogós kézfogás és hátbaverés. Ilyenkor a szovjet katonáknak is jut az örömből és barátságból.

A tanácstalanul álldogáló ellenforradalmárok sem vakok és süketek. Látják és hallják a közeledő tankokat. Arról még nem tudnak, hogy a Nyári Park másik felébe torkolló utcákban sem más a helyzet.

Hoyer Ferkó elfordul egy keresztutcán, de a másik útvonal végén is ott vannak a tankok...

Tovább, tovább...

A harmadik, negyedik, ötödik utcában sincs másképp. Hallani a lánctalpak nehéz csikorgását, s mindig köze-

lebbről. Ha kiállnak a sarokra, már lőnek rájuk. Az ellenforradalmárok nem viszonozzák.

Némelyiknek tölténye sincs. Összevissza futkosnak, utcáról utcára. És minden utca végén tankok, közeledő tankok; útjuk a Nyári Parknak vezet. Ahogy Schubert mondta. Nem hazudott, most tapasztalják. Ki tartóztatja föl a tankokat? Talán ők?...

– Bekerítettek bennünket – mondja Hoyer Ferkó csüggedten az ötödik utca sarkán, és tehetetlenül megáll. A tankok felől lőnek...

– Emlékszel, Franzstadtból alig tudtunk kimenekülni – suttogja Irén, s leverten, fásultan nézi a néhány bizonytalanul ténfergő fiút. Majd a puskája závárzatát próbálgatja. Az előbb húzta ki egy kertből. Valaki már elhányta...

– Ott nem volt ennyi tank, Irén. Még fele sem...

– Itt nehezebb lesz olajra lépni – motyogja a leány.

Néhány perc múlva hozzájuk ér Bojthár. Sápadt a főhadnagy és ideges. Érthető. Merre küldje a fiúkat, hogy meglephessen? Minden szem feléje fordul. Parancsot várnak. Parancsot a főparancsnoktól...

– Miért álltatok meg?

Ki feleljen Bojthár kérdésére? Hoyer Ferkó elfordul, és nézi a még messze levő, de feléjük tartó tankot. Egyedül Baán Irén érzi, hogy ki tudja mondani mindnyájuk kérdőjelét:

– Mit csináljunk, főhadnagy úr? Bekerítettek bennünket!...

Bojthár kidülledt szemmel nézi a leányt, akinek a szőke haja alól veríték szivárog.

– Nem szabad fogságba kerülnünk – mondja reszelős

hangon, és ő is a távoli tankot figyeli, a mozgó alakokat körülötte.

– Nem akarok újra börtönbe kerülni, nem akarok! Elég volt! – szólal meg mellettük Schubert, és könnyek potyognak a szeméből.

Bojthár megrándul, mint mindig, ha másoktól hallja azt, amire ő is gondol. Hát nincsenek titkai az embernek? Vagy mindenki ugyanazon töpreng, ami őt is nyugtalanítja?

Schubert hangtalan sírása ijesztőbb, mint a közeledő tank. Azt ki lehet kerülni vagy meg lehet támadni, de egy síró emberrel mit lehet csinálni?

– Nyugodj meg, Gyula bácsi – esik meg a szíve Irénnek, és átöleli a remegő cingárságot. – Nem fogunk meghalni...

– Három gyerekem van, és beteg a feleségem...

Hoyer Ferkó az utcasarkon áll, és egy fa mögül figyel. Néhány lépésnyire tőle a fiúk tekeregnek, míg Bojthár jóval távolabb Schuberttel és Irénnel.

– Jönnek a tankok! – kiáltja valaki az egyik kertből.

Talán a szomszédjának szánta vagy az ácsorgóknak, figyelmeztetésül?...

Kutya kezd ugatni a közelükben. S hiába az acsargó állat, mégis hallják a tankok csikorgását. Egyre jobban hallják.

Bojthárnak a börtönajtókat juttatja eszébe...

– Mire várunk? – kérdezi az egyik fiú türelmetlenül.

Bojthárnak zúg a feje, zúgatják a lánctalpak. Közelebb lép. Alig hallani, oly halk. Mintha elvesztette volna a hangját, amikor beszél:

– Oszoljatok szét az utcákba... És előre! Mindig a

kerítések mellett vagy a fák vonalában, hogy ne találjon benneteket a golyó...

A golyó esetleg halál – gondolják a fiúk, és némák.

Irénnek sietnie kell, hogy elérje Hoyer Ferkót.

– Amint lehet, meglépünk – súgja a leány. – Mindennek vége. Bojtháron is látom. Teljesen tanácstalan...

– Bojthár hülye. Fogalma sincs, hogy mit kell csinálni – morogja a fiú.

– Te talán tudod, apafej? – reménykedik Irén.

– Te is tudod. Az előbb mondtad...

– Jó, akkor siessünk!... – érti meg a leány. Menekülni...

Az utcasarkon csak Bojthár és Schubert maradt. Egy fánál állnak, némán. Senki sem törődik velük. Mintha nem is lennének. Egyszerűen otthagyják őket...

Amikor Könczöl Laci a Nyári Parkba ér, már üresen találja. Sehol egy lélek. Csak addig csodálkozik, míg meg nem látja a színpad udvarán a Tátrát. Az autó nyitva van. Benyúl az ablakján, és megnyomkodja a tülköt.

Bemegy a nagyterembe, csak a rendetlenség fogadja: lapos, gyötört szalmazsákok, szanaszét pokrócok és pufajkák és az egyik sarokban fegyverek.

A parancsnoki szoba sem különb. Az asztal tele üvegekkel és poharakkal; mintha most hagytak volna ott mindent.

Benéz Bojthár fülkéjébe is. Majdnem üres ahhoz mérten, ahogy utoljára látta. Itt is pufajkákat, pokrócokat lát, néhány üres demizsont és néhány fölbontatlan üveg pálinkát, a két boroshordócskát és fél láda kézigránátot, töl-

tényeket, puskákat. Egy üres töltényes ládán dézsa, benne a szappanos víz, ahogy Bojthár mosakodás után otthagyta; mellette a falon törülköző lóg...

Mintha járna künn valaki. Kinéz az ablakon: Kaszás Jóskát látja, aki bámészan csodálkozik jobbra-balra, és közben szólongat:

– Halló-halló!... Halló-halló!...

Könczöl Laci ráveri az ablakot, azután kimegy hozzá.

– Hová lettek a barátaink? – kérdezi széjjelmutatva.

– Őket keresed? Bojthár kivonult velük – mondja Kaszás Jóska, és sebtiben közli, mi minden történt reggel. – Az a marha úgy megijesztette Magdát, hogy most tért magához. Alig bírtam életre kelteni. Közben ezek elmentek...

– Tudod, hogy megindult a takarítás?...

– Tudom hát, azért támadt grimbusz.

– Ide külön jönnek, Jóska. Vigyázz! Legyél elkészülve rá! Valószínűleg az apám is köztük lesz. Ha valami csetepaté még támad, tudd, hogy mit csinálj. Legjobb lenne mindjárt az öregemhez állnod, nehogy téged is lekapcsoljanak. Apámnak külön szóltam, hogy te itt leszel, és legyen gondja rád!...

– Jolics Pista hol van?

– Hát nem jött ide? – kérdezi Laci. – Hajnalban, amikor kerestél, otthon hagytam. Reggel újra voltam náluk, nehogy az az állat még jobban bemártsa magát, de már nem találtam. Nem tudták megmondani, hová ment. Azt gondoltam, ide jött...

– Ide nem. Legalábbis én nem láttam – mondja Kaszás Jóska.

– Csak az anyját meg az öcskösét sajnálom.

Körüljárják a színpadot, nem állított-e Bojthár esetleg rejtett őrséget?...

– Szolnoki Flóris már a kezünkben van – újságolja utána Laci –, de annak a girhes Schubertnek sikerült meglógnia, pedig belelőttek a motorjába... Látod, milyen ostoba az is?!

– Hát az, mert ha reggel nem okoz pánikot, Bojthárék talán még mindig itt lennének. Jó fogás lett volna. Ámbár a fiúknak több mint fele elslisszolt...

– Előbb megjöhetett volna az eszük!

A két fiú elégedetten nevet egymásra.

– Te, Laci, nem lenne jó a fegyverekkel begurigázni a kapitányságra? – veti föl Jóska. – Hátha jól jönne az elvtársaknak még néhány puska!...

– Már elkéstünk, Jóska. Szembetalálkoznánk a vonallal, és nem biztos, hogy ismerős elvtársak is akadnak köztük. És ilyen helyzetben nehéz magyarázkodni. Nincsen rá idő. És másképp beszéltük meg az éjjel, érted?... Esetleg azt a Hoyer-leányt kellene innen elküldeni. Jobb lenne, ha nem találnák itt...

– Mindjárt megnézem, milyen állapotban van? Szegényke, összecsinálta magát, annyira megijedt. Nagyon szégyelli...

– A többi is csak ilyen hős, te Jóska – nevet Laci.

De Kaszás Jóska nem nézi meg Magdát...

Váratlanul vendég érkezik, méghozzá nem a bejárat felől, hanem a bokrok közül lép ki. Amikor a két fiút meglátja, visszahőköl.

– Jöjjön csak, Ondriska, éppen magát várom! – kap rajta Kaszás Jóska, és megcsillan a szeme. – A főhadnagy úr meghagyta, hogy adjam vissza az autóját.

– Mi... milyen autót, Jóska fiam? – hebeg a pohos, és annyi ostobaság torzítja az amúgy is szánalmas ábrázatát, hogy Könczöl Laci felkacag...

Mert Ondriska Ödön bőségesen mulatságos. Zubbonyának hiányzik a fél ujja. Kilátszik rengő hasa, mert alája csúszott a nadrág. És liheg most is, mint akit kergettek...

– Elvesztünk, drága Jóska fiam, elvesztünk – siránkozik, és alig mer közeledni a fiúkhoz. Az autót félve nézi, és ezzel elárulta, hogy fölismerte.

– Én meg emlékszem, Ondriska, hogy hétfőn nem így beszélt velem. De nem ám! Irtó nagylegény volt maga hétfőn!

– Jóska fiam, drága Jóska fiam... Ha tudnád, menynyire szégyellem!

– Kinn vagyok vele a vízből...

– Ostoba félreértés volt, édes fiam...

– Nem volt az félreértés, ne mondja!...

Ondriska végre nekidurálja magát, és közelebb csoszog.

– Hol van a főhadnagy úr? – kérdezi alázatosan.

– Mindjárt jön. Okvetlenül várja meg, és vegye át tőle az autót. A főhadnagy úrnak már nem kell!

Ondriska maga a tömény bárgyúság. Kaszás Jóska a legszívesebben belerúgna.

– Valahol elvétettük a számításokat – szuszog a pocakos, és igyekszik még barátságosabb lenni.

De Kaszás Jóskát nem engeszteli. Annak most megsajdult az arca. Otthagyja Ondriskát és Könczöl Lacit, és bemegy a nagyterembe. Kisvártatva kiszól értük:

– Gyertek be, hátha egy golyó belétek téved. Sosem lehet tudni, mi érheti az embert.

Könczöl Laci maga előtt tessékeli Ondriskát, aki gya-

nútlanul nézi Kaszás Jóskát, mint bogoz ki egy karikába szedett kötél-köteget.

– Jó kötél – mondja Ondriska Lacinak.

– Jó bizony – erősíti Jóska. – Kommunista gyártmány.

– Vidd haza. Sosem árt a háznál, ha van kötél.

– Nem viszem, Ondriska, ez a magáé lesz.

– Az enyém? – hűl el a másik. – Minek az nekem, Jóska fiam?

– Majd megtudja, százados úr, csak forduljon meg, és tegye hátra a kezét.

– Mit akarsz, Jóska fiam? – rémül meg a hordóhasú.

– Kuss! Tegye hátra a kezét, míg szépen beszélek! – kiált rá Kaszás Jóska.

– Jóska fiam, drága Jóska fiam!...

– Ne pofázzon! – és ököllel akkorát vág a hátába, hogy Ondriska belenyekken.

– Jaj, édes fiam! – bődül el a nyomorult, de jajgatva engedelmeskedik.

Kaszás Jóska összekötözi hátul Ondriska kezét, majd egy gyors mozdulattal hurkot csavar a térde alá, és körültekeri a hasáig kötéllel, s azután rálöki egy szalmazsákra, mint a zsákot. Úgy is buffan, mint a telezsák.

– Ha életben akar maradni, akkor befogja a száját. Értette, Ondriska?

– Jóska fiam, drága Jóska fiam...

– Kuss, százados úr!...

Könczöl Laci elégedetten búcsúzik el Kaszás Jóskától:

– Csak okosan a másikat is – súgja neki. – Remélem, ma még találkozunk – és nevetve elmegy.

A sarkon csak Schubert és Bojthár maradt... Egyszerűen otthagyták őket...

– Mi lesz velünk? – eseng Schubert, és gyerekesen szipog.

– Mi lenne, te nyomorult? Meg fogsz dögleni, hiába hagytak Rákosiék életben. Neked már régen esedékes a másvilág!...

– Jaj, főhadnagy úr... három gyerekem van!

A levegő tele van a tankok lánctalpainak csikorgásával.

Bojthár föltartott fejjel hallgatózik, majd megindul. Nem a fiúk után megy, nem a közeledő tankok elé, ahogy parancsba adta, hanem visszafelé...

Schubert nem tudja, mit csináljon? Szólni nem mer a főhadnagy után, parancsot kérni, csak nézi, nézi gyámoltalanul. Azután megindul ő is. A Nyári Park felé, mert Bojthár arra tart. Az utca üres, csak a kertekben látni embereket. Lesekednek a bokrok közül.

A második utcakereszteződésnél Bojthár megáll, és visszafordul. Schubert nem áll meg, sőt meggyorsítja a lépteit, mert úgy tűnik neki, hogy a főhadnagy őt várja...

– Mit akarsz tőlem?

Schubert vigyázzba húzza magát:

– Főhadnagy úr, alázatosan jelentem, parancsra várok!...

– Parancsra, te hülye?! Nesze! – és Bojthár szemközt köpi az elképedő emberkét, aki mozdulatlanul, csak a szeme rebben, tűri ezt a megaláztatást is...

Schubert most már nem meri követni. Nekitámaszkodik egy fának.

– Hallja, mért nem durrantja fenéken? Hagyja magát

leköpni, amikor puskája van? – Egy idős férfi szól át hozzá méltatlankodva a túloldalról. – Az ilyen bitang nem érdemel mást!

– Főhadnagy...

– Annál inkább. Nem jószág maga, hogy leköpjék, hanem élő ember!

Bojthár közben közeledik a következő utcasarokhoz. Ruganyosan és egyre határozottabban lépked, mint aki útjának fontos célja van. A sarkon három fiatalemberrel találkozik. Az egyiket rögtön felismeri: Kiszlinger Béla az. Láthatók a kékeszöld foltok a szeme alatt. A találkozás Kiszlingerrel hirtelen és váratlan; arra sem jut ideje, hogy oldalt lépjen. A fiatalemberek válnak széjjel, hogy rést nyissanak maguk között a főhadnagynak. S a következő pillanatban az egyik nekiugrik Bojthárnak, és hanyatt rántja, le a földre, hogy hallani a test zuhanását. A másik avatott mozdulattal csavar egyet a főhadnagy csuklóján, hogy az följajdul a fájdalomtól, és kiejti kezéből a revolvert. Kiszlinger meg föléje hajol, és sátáni vihogás közben teljes erővel pofozza.

– Szevasz, főhadnagy úr, szevasz! – s mint a csephadaró, csattog a tenyere.

Bojthár nem veszíti el a lélekjelenlétét, hanem villámgyorsan hasra fordul, fél kézzel elkaszálja Kiszlinger lábát, aki kapálódzó hátratántorgás után végül a fenekére huppan; a nyakába ugrott fiatalembernek fejjel megy neki, de nem sikerül fellöknie... A másik a revolvert próbálgatja, s hogy látja a fölugró főhadnagyot, ütésre emelt revolverrel rohan rá, de Bojthár ügyesen félreugrik, majd minden erejéből futásnak ered...

– Fogjátok meg! – ordít Kiszlinger, és közben ahogy a

száján kifér: röhög. A társai versenyt rikoltoznak vele, és úgy dobognak, mintha futnának.

Bojthár az életéért nyargal, a dühtől, erőlködéstől és pofonoktól égő arccal.

– Fogjátok meg a bitangot! – ordítozik Kiszlinger.

Schubert mindent látott, és persze nem érti, miről van szó. Három fiatalember, leteperik és megpofozzák Bojthárt... hol a kiabáló, röhögő fiatalembereket nézi, hol a feléje rohanó főhadnagyot. Nincsen ideje csodálkozni sem, mert Bojthárt hallja:

– A puskádat, Schubert! Vedd le már a puskádat, nem érted? Mire vársz, te vadbarom?

Ebből is csak annyit ért Schubert, hogy Bojthárnak a puskája kell. Nyújtja hát előre...

Bojthár vad mohósággal emeli vállhoz, hogy visszalőjön, de szánalmasan csattan a závárzat. Üres.

– Töltény nélkül hozol puskát, te állat! – és ha Schubert nem ugrik félre, Bojthár beléje rúg.

– A főhadnagy úr adta így! – szűköl a sofőr rémülten a járda szélén.

A fiúk először meghökkennek a feléjük fogott fegyvertől. Az utcai fák törzse mögé tapadnak. De amikor látják, hogy a főhadnagy földhöz vágja a puskát, rögtön megértik az okát. Kiállnak a járda közepére, és hangosan röhögnek újra, ahogy a torkukon kifér...

– Megyünk már, főhadnagy úr! Visszük a revolverét! – harsog Kiszlinger, és trappolni kezdenek mind a hárman. Fölemelten hadonászó öklük vadság és fenyegetés...

Schubertet kiveri az iszonyat verítéke.

Bojthár azonban nem várja meg őket, az egyik mellékutcába igyekszik, egérutat nyerni. Schubert mindenütt a

nyomában, mert úgy érzi, hogy a közös veszélyben összetartoznak, de lépésről lépésre lemarad. Nem bírja a versenyt a főhadnagy póznahosszú lábával...

A Nyári Park tulajdonképpen Újtelep északi felének a közepét jelenti. A beléje torkolló nyolc utcában változatlan a tankok szaggatott vonulása. Az így keletkezett gyűrű egyre kisebb lesz a Nyári Park körül. Egyre kisebb és közelibb...

Hoyer Ferkó és Baán Irén is fölfedezi ezt az igazságot, mert ahogy a Határ útnak tartanak, onnan is a közeledő tankokat látják.

A leány a gyakorlatibb gondolkozású. Kiemeli nyakából a puskát, és bedobja az egyik kertbe.

– Mit csinálsz? – förmed rá Hoyer Ferkó.

– Csak nem gondolod, apafej, hogy egyedül fogok nekimenni a ruszkiknak? Nézz körül, ha nem hiszel!...

S Hoyer Ferkó sem lát most, mint a leány. Teljesen egyedül vannak az utcán. A velük tartó fiú is ügyesen lemaradt valamelyik sarkon. Észre se vették...

Csörömpölnek a tankok, és egyre közelebb, egyre közelebb...

A fiú is elhajítja a „gitárját", és megkönnyebbülten fölsóhajt. Mintha nagyobb biztonságban érezné magát, mint fegyveresen.

– A csibész istenteket rakásra! Minket akartok lebuktatni? – ordít mögöttük egy férfi, és Hoyer Ferkó eldobott géppisztolyával rohan feléjük.

Ennek fele sem tréfa... Gondolkozás nélkül menekülnek. Hoyer Ferkó dühösen szitkozódik, mialatt kezénél

fogva húzza magával a leányt, nehogy elmaradjon tőle futás közben.

A következő sarkon jobbra fordulnak.

Már látják a Kiserdőt. Újra mentsváruknak vélik. Patakzik róluk az izzadság, és lihegnek, de még győzik erővel. Fiatalok...

Az Újtelepet átló irányban átszelő széles Pannon utcán kell még átjutniok, ahonnan már száz méternyire sincs a Kiserdő, a menedék.

– Meg se állok Bécsig! – fújtat Irén, és kigombolja a pufajkáját, mert fulladás környékezi.

– És ott mit csinálsz?

– Szabad leszek, apafej!

– Hülyeség! A szabadság nem foglalkozás – zihálja Hoyer Ferkó, és lassítja az iramot, mert kiértek a Pannon utca sarkára.

És itt is, egy jó kődobásnyira, tank áll. Mintha a földből nőtt volna ki, úgy hat rájuk. Körülötte szovjet katonák és néhány vörös karszalagos civil.

Baán Irén megismeri köztük Jaskó Ervint. Mutatja Hoyer Ferkónak.

– Piszok hazaáruló! – rázza az öklét a fiú. – De le tudnám puffantani!

– Ne vessz meg, apafej! – rángatja le a leány a magasban táncoló öklöt. – Azt akarod, hogy kinyírjanak bennünket? Még védekezni sem tudunk...

– Nem hát, mert hülye vagy! Eldobattad velem is...

De Hoyer Ferkó nem fejezi be a mondatot, hanem sietős léptekkel átvág a Pannon utca másik oldalára.

Irén rémülten, lemaradtan nézi.

– Miért hagytál itt? – kiabál a fiú után panaszosan.

– Ne vinnyogj, te, hanem gyere! – hívja Hoyer Ferkó dühösen, és a Kiserdő felé mutat.

A leány elszánja magát, de ő félelmében szalad...

– Irén! Irén! – hallja Jaskó Ervint kiabálni.

Kiabálj csak – gondolja, és arra se fordul.

– Siess jobban! – sürgeti Hoyer Ferkó, és újra futásnak iramodik.

– Állj meg, Irén! Állj meg! Hiába menekülsz! – kiabál tovább Jaskó Ervin a leánynak, de az nem törődik a fenyegetéssel, sőt mint a hármasugró, lendíti át magát a Pannon utcát szegélyező árokszerű mélyedésen, hogy elérje a társát.

Hirtelen golyószóró kelepel, és Irénnek az az érzése, hogy a lövedékek füle mellett fütyültek el. Kétségbeesetten rohan. Attól fél, tankkal indulnak utána...

Hoyer Ferkó a lövésekre néhány lépést visszakoz, elkapja a leány kezét, és olyan erővel húzza, hogy Irén alig győzi csak emelgetni a lábát.

– Na, jól nézünk ki, apafej! – lihegi, amikor az utca végére érnek.

– Látom! – zihál a fiú, és káromkodik.

A Határ úton is tank!

A figyelőtorony teteje fölcsapva, s aki áll benne, háttal van feléjük.

– Már mögöttük vagyunk – ismeri föl Hoyer Ferkó a helyzetüket. És most sem latolgat. Aki mer, az nyer! Magával rántja Irént...

Szerencséjükre a Határ út jóval keskenyebb, mint a fasoros Pannon utca, veszélytelenebb átjutni rajta.

A Kiserdő bokrai közé furakodnak...

– Jaj, megfulladok! – tátog a leány.

– Már most? Mi lesz veled Bécsig? – és Hoyer Ferkó könyörtelenül cibálja tovább a bokrok sűrűjében.

Okos a fiú, mert balra fordul, hogy még mélyebben a tankok gyűrűje mögé kerüljenek. Most már lassulóbb iramban bujkálnak előre.

– Nem bírom tovább, pihenjünk egy kicsit – hörög Irén, és összerogyva elterül egy bokor alá. Erős melle úgy táncol a lélegzete ritmusára, mintha kovácsfújtató segítené...

Hoyer Ferkó melléje ül és rágyújt. Jólesik a pihenés a szokatlan nyargalás után. Ha nem az életükért futottak volna, talán ki sem bírják.

– Ha előre tudom, apafej, hogy Bojthár ilyen link, hogy nincs mögötte semmi, nem jöttem volna Újtelepre – vallja még a leány lihegve, és a blúza alá nyúl, hogy levegőt legyezzen a testére.

– Mit pofázol félre? Kiszlinger után tört a nyavalya téged, azért jöttél. Franzstadtban is utána sóhajtoztál...

– Neked hiába sóhajtoztam, jószágom, te az utolsó pillanatban is otthagytál, és mentél a Teréziához, pedig mondtam, hogy veled tartok Újtelepre. Nem mondtam, apafej?... Te vagy az oka...

Hoyer Ferkó ránéz a hanyatt fekvő, pihegő, hevült leányra, a fölhúzódott szoknyája alól kigömbölyödő térdére, félig nyitott friss ajkára, apró fogaira, meg-meglengő szőke hajára, és fölidézi a kötözőszobai éjszakát, persze hogy megenyhül.

– Marhaság volt Újtelepre jönni, apafej. Azok az okosak, akik már túl vannak a határon.

– Én ebben nem vagyok biztos – dünnyögi a fiú, mert erről meg az anyja jut eszébe, az anyjáról Magda, aki ottmaradt a Nyári Parkban.

Talán igaza lehet Irénnek, amikor azt mondja, hogy Kaszás Jóska mellett biztonságban van a húga. Ő is úgy vette észre, hogy Kaszás Jóska folyton Magda körül forgott. Jobban is illik hozzá, mint Lali vagy Kálmán papa...

Könczöl Laci a kapitányságnak tart, hírt vinni az elvtársaknak, hogy mi a helyzet a Nyári Parkban. Arra nem számított, hogy teljesen üresen hagyják a parancsnokságot. S igazat adott Kaszás Jóskának, hogy Schubert miatt ürült ki a Nyári Park, és Bojthár revolverrel való fenyítése is hozzájárult a pánikhoz. Magda rosszulléte miatt csak Kaszás Jóska árválkodik ott a Tátrával.

Hamar szót ért az apjával és az elvtársakkal, hogy jobb lesz rejtetten körülfogni a színpadot, esetleg szétosztódni a bokrok között, s ha másképp nem megy, egyenként lefülelni a visszaszivárgó ellenforradalmárokat. Biztos, hogy sokan odaszorulnak az egyre szűkülő gyűrű nyomására, legfeljebb akik helyileg nagyon ismerősek, tudnak egérutat nyerni...

De nem annyira a néhány fiúról van szó; legjobban a vezérkolomposokra kell vigyázni. Elsősorban Bojthárra, akinek a Nyári Parkon kívül esetleg Ágnes néni lakása nyújthat átmeneti menedéket. Annál inkább, mert az asszony nincs otthon. De ott van még az a nyomorult Schubert, aki ugyan nem probléma mindjárt, mert Újtelepen lakik, és alig valószínű, hogy ne menne haza, mielőtt messzebbre szökne. És Irén, az a szemtelen, megvadult szőke sárkány! Azt okvetlenül el kell csípni, mert attól nemcsak az újtelepi viselt dolgait kell számon kérni, hanem ferenc-

városi „hőstetteit" is, mint Hoyer Ferkótól, a másik szégyenteljes naplopótól. Annak is sok lehet a füle mögött...

Azt is megbeszéli még Könczöl Laci a karhatalmisták egyik csoportja vezetőjével, hogy tartsák szemmel Hoyerék és Kiszlinger Béla lakását. Könnyen előfordulhat, hogy Bojthár főhadnagy Hoyeréknél rejtezik el, ha Ágnes néni lakását nem sikerül elérnie vagy kinyitnia. Annyira bizalmasa volt a Hoyer-fiú, s annyira megkülönböztetett módon dédelgette Magdát is, hogy logikus, ha náluk jelentkezne a bőrét menteni.

Kiszlinger Bélához aligha megy más, mint Baán Irén. Kihez menjen az a lány, ha nem a szeretőjéhez?

De Jolics Pista is izgatja Könczöl Lacit. Hol lehet az a fiú? A Nyári Parkban nem látták. Igaz, hogy csak Kaszás Jóskát kérdezte, s mert Kaszás nem látta, attól még esetleg ott lehetett köztük. Hisz ahogy Jóska elmondta a reggeli zűrzavart, könnyen előfordulhatott, hogy Jolics Pista nem tünt föl Kaszás Jóskának...

Könczöl Laci következő útja újra Jolicsékhoz vezet. Egyetlen izgalomban találja őket. Jolics nénit azzal igyekszik megnyugtatni, hogy Pistát nem látták reggel a Nyári Parkban, amikor Bojthár revolverrel kergette ki még azt a néhány szerencsétlen kölyköt, akik csak a részegségük miatt nem szökhettek el éjszaka, mint a többiek, hisz Bojthárról, szinte kivétel nélkül, már mindegyiknek különvéleménye volt, amihez a Jaskó-fiú ébersége nagyon sokban hozzájárult...

– Pista talán már nem is él, Laci – mondja Jolics néni, és hasztalan tartaná magát, sírva fakad.

– Katáéknál érdeklődtek? – jut eszébe Lacinak.

– Én voltam náluk – felel Robi leverten. – Nem járt

ott. Nem is látták. Nálatok is voltam, hogy hátha hozzád ment el valamiért, talán kíváncsiságból, hogy kik hívtak el és hova hívtak el hajnalban, amikor nálunk voltál. De ott se volt. Böske mondta, hogyha odamegy, akkor nem engedik el, és valahogy üzennek majd rögtön anyunak, hogy menjen el érte...

Robi még elújságolja, hogy látta a háztetőről „azt a szőke leányt" futni. Egy kövér rendőrrel is civakodott, de aztán otthagyta, és a Gyimesi út felé szaladt...

– Akkor jófelé ment – nyugszik meg Könczöl Laci, és Jolics néni ismételt megvigasztalása után, nagy kerülővel, újra a kapitányságra siet.

Bojthár lohol Újtelep utcáin. Bármerre néz, bármerre fordul, közeledő tankokat lát és egy-egy sunyító fiút. Már eldobálták valahol a fegyverüket, sőt némelyik a pufajkáját is. Úgy csinál, mintha nem látná őket; fussanak. A tankok rajzása mindennél jobban meggyőzte, hogy nincsen már értelme egy puskalövésnek sem, legfeljebb annak az egynek, amit a fejébe ereszt, ha nem tudja máshogyan elkerülni a vörösök fogságát. Igen, inkább agyonlövi magát, ha nem sikerül kiszöknie a gyűrűből, semhogy még egyszer börtönbe kerüljön.

Elvakultságában sem a kommunistákat szidja, hanem azokat, akik cserbenhagyták, akik nem siettek segítségére. Minden második gondolatában Szolnoki Flórist idézi, a börtöntölteléket, és most ismeri el, hogy az a hétpróbás vagány reálisabb érzékkel mérte föl már napokkal előtte helyzetüket, mint ő, a képzett katonatiszt, Maléter külön megbízottja...

Schubertet nem látja már utánaügetni. Kiszlinger sem követi a barátaival. Három emberrel, fegyver nélkül, nem bírja fölvenni a harcot, noha nem ijedős természetű. Az fáj neki, még az arca sajgásánál is jobban, hogy meghentergették a nyílt utcán.

Nem talál más kiutat, mint visszamenni a Nyári Parkba, lehányni magáról az egyenruhát, átöltözni a Szolnoki szerezte öltönyök valamelyikébe, fölkapni a Tátrára, és ha lehet, valahogyan, a mellékutcák valamelyikén, elnyargalni Újtelepről, messze megkerülni, lekanyarodni délnek, és irány Újvidék vagy Szabadka; irány Jugoszlávia, mert az talán könnyebben elérhető, mint az osztrák határ.

A Nyári Park néptelensége megnyugtatja. A környező utcákban, már csak futólépésben bírta, itt-ott még látott néhány embert, jobbára a kertekben, a lakásuk ajtaja előtt ácsorogni és figyelni, de a Nyári Parkban senki, senki...

A Tátra ott áll a színpad mellett. Az autó még biztatóbb reménnyel telíti.

Benyit a nagytermbe, és megdöbben az összekötözött Ondriska láttán. Hogyan, csapdába szaladt? Őt is várják már? Hol lehetnek elrejtőzve?

Fölkap egy géppisztolyt. Legyen legalább fegyvere, védekezni vagy meghalni.

– Főhadnagy úr, drága főhadnagy úr, szabadítson ki! – könyörög Ondriska, és tehetetlenségében ide-oda gurul, mint a zsák.

– Ki kötözte meg magát? – kérdezi, gyanakodva még veszélyre, mely esetleg leselkedik rá valahol.

– Az a Kaszás-gyerek – nyöszörög a másik.

Bojthár erre megcsillapodik. Utálattal néz a kötelek között kihurkásodó hasra.

– Ha Kaszás, akkor jól tette! Gyáva hazaárulónak kötél jár!

– Az a Kaszás kommunista, főhadnagy úr! Ismerem! Óvakodjon tőle!

– Én is ismerem, őrmester úr! – gúnyolódik Bojthár. – Nincsen itt senki? Maga egyedül van, őrmester?

– Nem tudom... szabadítson ki, főhadnagy úr!

– Ha ezt sem tudja, akkor dögöljön meg! – mordul rá az összekötözött emberre.

A parancsnoki szoba ajtaját löki be, de nyomban félreugrik előle, puszta óvatosságból: ha van bent valaki, aki őt várja, most lőni kellene neki.

De nem lő senki. Bojthár besurran, át a fülkébe, és elképedve forog a szobácska közepén. Csak pokrócok, pufajkák, fegyverek, hordók és üvegek. Nincs más. Sehol egy öltöny, amit Szolnoki Flóris kimondottan neki hozott. Ki vihette el?...

Dühében kegyetlen erővel szétrúgja a pokrócokat és pufajkákat. Nincs civilruha. Még véletlenül se talál...

De van pálinka! Indulatában szájára emel egy nyitott üveget, és mohón nyeli a maradékot.

– Ki lopta el a ruháimat, Ondriska? – kérdezi a fojtottan nyöszörgő embertől.

– Nem tudom... Szabadítson ki, drága főhadnagy úr!

– Ezt se tudja!? – lobban újra a düh Bojthárban, és belerúg a jajgató, siránkozó eleven göngyölegbe.

Kisiet az autóhoz, és kinyitja.

– Főhadnagy úr, ne hagyjon itt! Szabadítson ki, az istenre kérem! – árad ki a nagyteremből Ondriska borzongató rimánkodása.

Meddig tartana Bojthárnak szétvágni Ondriska köteleit?

Egy fél pillanatig sem. Rácsukja inkább az ajtót, hogy kevésbé hallja, és hátramegy a kötözőszobába. Szolnoki Flóris oda is tárolt holmikat. Talán odavitte a civilruhákat, hogy ne legyenek annyira szem előtt, mint az ő fülkéjében, ahová a parancsnoki szobából bárki betekinthetett...

Néhány pillanatig hallgatózik az ajtó előtt, s hogy semmi neszt nem hall, belöki itt is az ajtót...

Kaszás Jóska és Hoyer Magda bámulnak rá meglepetten. A hordágyon ülnek egymás mellett. Bojthár szinte megörül nekik. Végre, nincs egyedül.

– Menekülnünk kell! – sürgeti őket zaklatottan. – Egy civilruhát, Jóskám, azonnal!

– Honnan, főhadnagy bajtárs? – áll föl Kaszás Jóska gyülemlő izgalommal, mert későbbre várta a főhadnagy visszatértét.

– Abból, amit Szolnoki Flóris hozott – mondja idegesen. – Át kell öltöznöm! Egyenruhában már nem mehetek utcára. Kockázatos.

– Szolnoki mindent elvitetett Schuberttel – tájékoztatja Magda a főhadnagyot.

– Elvitette? Hová?

– Azt nem tudjuk. Biztonságba helyezi, azt mondta.

– Biztonságba?! A marha állat!... – fortyan föl Bojthár, és tehetetlenségében a kötszeres csomagokat, pokrócokat rugdossa szét, de itt is hasztalan, nem kerül elő civilruha, nincs, nincs...

– Talán Schubert tudja, együtt vitték el! – mondja Kaszás Jóska, és idegesen topog, mert nem tudta még mindig eldönteni, hogyan semlegesítse a főhadnagyot, amíg a Könczöl Laci jelezte elvtársak megérkeznek.

– Schubert? – nevet dühében a főhadnagy. – A hetedik határban jár! Szaladt utánam, de elmaradt...

– Akkor az idejön, főhadnagy bajtárs! Úgy, mint reggel! Várjuk meg! – ajánlja Kaszás Jóska.

– Hová gondolsz, Kaszás? Megvárni, amikor minden perc drága! Vagy neked nem sürgős a menekülés?

– Hogyne lenne sürgős! – színészkedik a fiú, és melege van az izgalomtól.

– Ondriska azt állítja, hogy kommunista vagy! – mondja Bojthár rekedten.

– Csak nem engedte el, főhadnagy bajtárs?! – sápad el Kaszás Jóska a kettős ijedtségtől.

– Nincs rá időnk!... De készüljetek, az istenért!... Magának is szól, Magda!...

– Én nem tudok menni, főhadnagy úr, beteg vagyok! – szabadkozik a leány.

– Olyan nincsen! Itt nem maradhat, értem?! Jönnie kell velünk!...

– Nem megyek!... Nem akarok!...

– Parancsolom! – kiált rá Bojthár nyersen. – Maga nem ismeri a bolsikat! Halálra kínoznák!...

– Akkor sem! Beteg vagyok – ismételi.

– Ne gyerekeskedjen, kérem, mert hallott néhány ostoba pletykát. Ilyesmire nincs időnk!... Kapd föl, Jóskám, és hozd ki! Az életünkről van szó, mit alkudozik?

Bojthár újra az autóhoz rohan. Minden lépésnél idegesebb lesz. A tankcsörömpölést oly közelinek hallja, mintha a bokrok mögött vonulnának. Nem sajnálja a fáradságot, fölszalad a színpadra. Nem csalta meg az érzéke. A fák és bokrok közötti résen látja, két tank elérte a Nyári Parkot. Most kanyarodnak ki...

Visszanyargal az autóhoz.

– Segítség! Segítség!! – hallja a nagyteremből Ondriska jajgatását.

Beszáguld hozzá, és teljes erővel belerugdos a hátába.

– Hallgass, te vadbarom! Elárulsz bennünket! – és fölnyalából egy csomó pokrócot, és ráhányja Ondriska fejére, a tetejébe egy szalmazsákot borít...

De künn az udvaron ő ordít:

– Magda! Kaszás!! Gyertek már!...

És amíg várja őket, újabb és frissebb megdöbbentő fölfedezés rémíti. Kiveri tőle a veríték. A színpadi főbejárat előtt, a park szélén, tank áll. Elzárta a kijáratot. Egyetlen lehetőség maradt csak, valamelyik kanyargós sétányon törni ki a kocsival, vállalva az utánlövés kockázatát...

Egy pillanatot sem lehet várni. Nem, nem! Be a volánhoz! Begyújt, gázt ad a motornak, és az autót szinte kiugratja álltából. Csapkodják, súrolják a bokrok alacsonyabb ágai a karosszériát; nem törődik vele. Menekülni kell; menekülni a börtön elől...

Riadalmában úgy megfeledkezik Kaszás Jóskáról és Hoyer Magdáról, mintha sosem ismerte volna őket...

Ha valaki látná most Hoyer Ferkót és Baán Irént, amint ráérősen, határozatlanul ballagnak a Kiserdőben, világ elől búvókáló szerelmeseknek gondolná őket.

Tankzakatolásra állnak meg. Kérdően néznek össze. Irén bátorodik először tájékozódásra.

– A Gyimesi útnál vagyunk – mondja tört hangon, és kisettenkedik az erdő szélére, körülnézni.

A homokbányából gurul egy tank, épp a sarokhoz ért, és befordul az első újtelepi utcába...

Tank, megint tank. Mindig tank. Belőlük áll a világ?

– Most aztán hova, merre? – kérdezi Hoyer Ferkó gyámoltalanul.

– Te kérdezed, aki itthon vagy? – tör ki Irénből az elkeseredés. – Vár a lakásod, ruhád, kajád. Biztos, hogy Magda is hazament már...

– Neked is van otthonod, mit beszélsz!

– De én nem mehetek haza, apafej! Lehet, hogy már kerestek is – méri föl a leány józanul a saját helyzetét. – Ismerem a vörösöket. Nem térnek fölöttem napirendre. Elég sok balhét csináltam nekik. Ha nem ma és holnap, akkor holnapután vagy azután, de egyszer megkérdeznek, miért utálom őket? És én ebből nem kérek, jószágom...

Hoyer Ferkóban többszörösen visszhangoznak e szavak. Hasonló helyzetben van, mint Irén – gondolja. Menjen haza? Ki tudja, mint fogadja őt Kálmán papa? Nyugodtan kidobhatja őt a lakásból, amiért nem hallgatott rá, és harcolt az új, kommunista kormány ellen is, ahogy azt Kálmán papa többször kihangsúlyozta... Magda más helyzetben van. Magda tulajdonképpen nem harcolt, csak köztük volt. És Magdára még mindig számít Kálmán papa. S igaza is van. Ha már egyszer lefeküdt vele, csak ostoba szeszélye lehet Magdának a húzódozás...

– Menjünk be Kiszlingerhez – szakítja meg a töprengéseit Irén. – Nincsen értelme, apafej, hogy itt csavarogjunk, és veszélyes. Ha megkérdeznek bennünket, mit keresünk itt, hová megyünk, mit mondunk?

– Az igazat. Sétálunk.

– Ne szédíts, jószágom, ezt még te sem hiszed el...

Kiszlingernél, ha egyedül van, rendbe hozom magam. Jól megfürdök és...

– És ottmaradsz nála – kötekedik a fiú.

– Ha kedvem tartja, miért ne? Nem tartozom senkinek számadással. Neked sem, apafej!

– Majd találkozol egyszer valakivel, aki számadást kér tőled. Annyi lesz a tartozásod, be sem mered vallani.

– Egy leánynak sosem lehet annyi tartozása, jószágom, mint egy fiúnak.

Hoyer Ferkó nem vitatkozik tovább. Újra a holnapra gondol, és a következő napokra, hetekre...

– Menjünk! Elkísérlek! Néhány szóra én is beugrom Kiszlingerhez!

– Okos beszéd. Gyerünk!

Némi óvatossággal bújnak ki a Kiserdőből.

Az utcák tele beszélgető csoportokkal. Igyekeznek mindenkit kikerülni. Mit lehet tudni, kinek mi jut eszébe, ha fölismerik őket. Védekezni sincs módjuk. Üres a kezük.

Akadály nélkül jutnak el Kiszlingerhez. Előttük érkezhetett haza, még rajta a fakulásnak indult viharkabát. Tele pofával dicsekszik:

– Kiporcióztam ám a főhadnagyot! Nem maradtam adósa! – és elmeséli aprólékosan, hogyan „ruházták" meg Bojthárt, és hogyan iszkolt az poros köpenyében, nehogy többet kapjon.

Hoyer Ferkó rokonszenvvel hallgatja. Kiszlinger pofonjait azért is törlesztésnek érzi, amiért őt Bojthár megfenyegette és rálőtt. Amilyen indulatos volt, aligha ijesztésnek szánta csak...

Irén közönyös a főhadnagy megcsúfítása hallatán.

Kiszlinger jókedvűen ugrál körülöttük. Egy üveg rum-

mal, poharakkal hozakodik elő. Mindnyájan isznak. Jólesik a szesz. Csillapítja idegességüket.

– Hát betojt a halott, gyerekek! Vége van a hőskorotoknak! Mit fogtok csinálni?

– Azt, amit te – mondja Irén, és kényelembe helyezi magát, mert Kiszlingernél meleg van.

– Honnan tudod, hogy én mit csinálok? – ámul Kiszlinger.

– Rá van írva az arcodra, apafej, csak le kell olvasni.

– Kékkel és zölddel – élcelődik mulyán Hoyer Ferkó.

– De komolyan. Tudjátok, mi a szándékom?

– Csomagolsz és indulsz! Jössz velem Bécsbe! – kacérkodik a leány.

– No, nem éppen oda készültem, de lehet velem alkudni. Hajlandó vagyok...

Már Hoyer Ferkót is izgatja, amit hall:

– Hová mentél volna? – kérdezi kíváncsian.

– Le, délre! Jugoszlávián át Olaszországba vagy Görögországba, mert utálom a telet. Nincsen kedvem fázni. És szeretnék fáról enni narancsot.

– Kicsit romantikus vagy, jószágom, de nem rossz ötlet. Van benne fantázia. Én azonban biztosabbnak tartom Bécset, jobb hely az!

– Nem bánom. Onnan is lesétálhatunk a tengerhez, csak hosszabb az út, és tél előtt állunk. Nem szeretek fázni, mondtam. És Bécsben azért hidegebb van, mint Szicíliában.

– Mit nekünk egy kis hideg! – vidul Irén, és mutogatással jelzi, hogy Kiszlingert számítja magához. – Majd melegítjük egymást, apafej!

– Van már benne gyakorlatunk – érti meg és vigyorog

Kiszlinger öntelten, és megsimogatja a leány félmeztelen karját.

Hoyer Ferkó gúnyosan mutogat, de csak Irén érti a célzást.

Megvető pillantással nyugtázza a fiúnak.

– Holnap reggelre terveztem az indulást, bevallom – fecseg tovább Kiszlinger. – Szombaton és vasárnap már ünnepi hangulatban vannak az emberek, inkább otthon ülnek. Kevesebb az esély találkozásokra. És két nap untig elég elérni a határt.

– Gyalog?

– A rosseb megy gyalog. Indulni biciklivel, aztán útközben meglátjuk...

– Honnan vegyek én biciklit? – kedvetlenedik el Irén. – Még két szoknya sincs nálam...

– Szerzek én neked az éjjel egy női bringát – fogadkozik Kiszlinger. – Van a szomszédban. Ha nem jössz, viszlek – és röhög.

– Nekem se lenne probléma a kerékpár – mondja Hoyer Ferkó –, csak azt nem látom még tisztán, miért menjek el?

– Hát maradj itthon, apafej! Legalább lesz, aki megmondja, hogy mit csináltam Franzstadtban és Újtelepen. Azt is rám kenheted, amit te csináltál, ha nem tudsz másképp megmenekülni a nyakkendőtől. Nem fogok érte hatagudni.

– Csuda okos csaj vagy, Irén! – feszít Kiszlinger a leány mellé.

– Te miért pucolsz? Nem csináltál semmit – szól rá Hoyer Ferkó lekicsinylően. – Egyszer leittad magadat közöttünk, de még aznap elpofozott a főhadnagy. Ennyi a

múltad nálunk. Vagy Bojthárral nem akarsz többet találkozni?

– Bojthárral előbb találkozom, odakint, kívül, mint ha ittmaradok. S hogy én mit csináltam itthon, csak rám tartozik. Van, aki tízszer annyit dumál, mint amennyit a valóságban csinált. Én fordítva. Tizedrészét se dumáltam annak, amit csináltam. Na, igyunk erre!...

S Kiszlingernek nemcsak szomjoltásra kell most a rum. Rózsa Pali húscafatokká vált félarcát szeretné eltakarni az itallal. Váratlanul föltolakodott emlékezetében.

– Hánykor indulunk? – áll föl Hoyer Ferkó eltökélten.

– Mondjuk hétkor – néz Kiszlinger Béla Irénre, aki beleegyezően bólint.

– Ha nem leszek itt hétkor, ne várjatok! Lehet, hogy nekem már előbb föl kell húznom a nyúlbocskort.

– Ha valami zrí van, gyere ide!

– De mennyire, hogy gyere! – biztatja Irén is.

Amikor magukra maradnak, a leány panaszkodására, hogy nincs vele váltóruha, Kiszlinger földúlja Róna néni szekrényeit. Nem egy olyan holmit talál Irén, amit átalakítás nélkül viselni tud. Nyomban átöltözködik, nem kis mulatság közben.

Nincs lelkiismeretfurdalásuk, hogy megrövidítenek egy tisztességes asszonyt. Ellenkezőleg. Kiszlingert többször is elfogja a nevethetnék:

– Sokért nem adnám, ha láthatnám a spínét, amikor keresi a szoknyáit...

Szerencséje van Bojthárnak. Éppen akkor ért ki a park szélére a szeszélyesen kanyargó, murvával hintett gyalog-

sétányon, amikor a szemben levő utcából kikanyarodik a tank. Teljes gázt a motornak, és a Tátra a jól abrakolt paripa frisseségével szökken át az úttesten, méterekkel a tank mögött, és besurran abba az utcába, amelyikből az imént fordult ki a harckocsi.

Akadály nélkül roboghat előre. Az utca Nyári Park felé nyúló vége még néptelen; talán harcra számítanak az emberek, és óvatosságból a lakásukban maradtak, megvárni, milyen fogadtatásban részesülnek a Nyári Parkot bekerítő tankok. Honnan tudnák, hogy a színpadi „főhadiszálláson" csak az összekötözött Ondriska, az izgalmaktól betegen imbolygó Hoyer Magda és az elillant Tátra miatt dühöngő Kaszás Jóska található. A többiek már sehol, azaz szétszóródtak, szétfutottak Újtelep utcáin anélkül, hogy csak egy lövést is adtak volna a tankokra. Fegyvereiket elhányták, és a mellékutcákon, közökön somfordálnak haza vagy menekülnek, ki Újtelepről, kit hogyan hajt a szorongása vagy félelme.

BERCSÉNYI UTCA – ötlik Bojthár szemébe a fekete betűs utcanévtábla. Úgy látszik, a Bercsényi utca kikerülhetetlen: beletapos a fékbe, és félig a járdára futva, de befordul a Bercsényi utcába...

Mert soha jobbkor ez a szerencse, a véletlennek ez a megváltó játéka: kétsoros sötétkék ruhája ott lóg Ágnes szekrényében! Az se baj, ha itt-ott belerágott a moly, csak fölvehető legyen, hogy ne lássák már tiszti ruhában, melyhez nincsen más igazolványa, mint a börtönből elbocsátó levele és Maléter Pál külön megbízása. Mindkettő használhatatlan a határon belül, ha Pesten megerősödtek a vörösök. De határon kívül aranyat érnek, új megbízást, pozíciót jelentenek.

Ágnestől, mint illik úriembernek, bocsánatot kér – határozza el. Nem könyörög, csak bocsánatot kér. És még egyszer, de utoljára, hívni fogja. Lehet, hogy Ágnes azóta megbánhatta a visszautasítást. Ő sem úgy viselkedett az asszonnyal szemben, mint kellett volna. Beismeri, durva volt. Szolgáljon mentségére a különleges helyzete, fölzaklatott idegállapota. Ágnes azelőtt megértő volt, néha makacs, de azért belátó, ha sokszor utólagosan is. Hátha most is így fogadja és várja az első hívó szót.

Géppisztollyal a nyakában fut át a kerten, és kopogtatás nélkül nyit be Ágnes lakásába. A szoba ajtajában összeütközik Jolics Pistával, aki gyűrött arccal, álmos szemmel hátrál a meglepetéstől. Az autó csikorgós megállása ébresztette föl, és menni készült megnézni, ki érkezett.

– Hát te itt vagy!? – ordít rá Bojthár, mert veszejtő indulat forrósága önti el a délceg, bódultan pislogó szőke fiú láttán. – A szeretődet vigyázod?

– Bo... bocsánat, fő... főhadnagy bajtárs – hebeg Jolics Pista, mert nem érti a másik dühét, zabolázatlan durvaságát.

– Ne pofázz, te csirkefogó! Tudok mindent! – és Bojthár teljes erővel belevág a fiúba.

Az arcának szánta az öklét, de Jolics Pista ösztönösen elkapja a fejét, s így az ökölcsapás csak a vállát éri, de attól is megtántorodik.

– Hol a szeretőd? – csikorgatja fogát a főhadnagy, és nekiugrik a fiúnak.

Mindketten lezuhannak...

Jolics Pista estében kapja el egy asztalka szélét, de elkésett. Bojthár lendületét és súlyát nem tudja vele ellen-

súlyozni és föltartani. Fejét belevágja az asztalka sarkába, és a fájdalomtól elködösödik előtte minden. Csak az első ökölcsapást érzi, és elveszíti az eszméletét...

Bojthár néhányat még üt. Azután fölugrik, és belerugdos a rángatózó fiúba, aki az életösztön utolsó maradékával összekuporodik, mint a sün, és hörög.

A főhadnagy belemarkol, megemeli, de hogy nem mozdul, utálkozva visszaejti. És körülnéz az ismerős szobában. A falon Ágnes leánykori fényképe mosolyog vissza. Kitárja a szekrényt, és megkönnyebbül. Ott lóg a ruhája vállfán. A szekrény másik részében, egy polcon, az ingeit is megtalálja...

Újból megmarkolja a fiút, és mint a zsákot, kihúzza a fürdőszobába, és rázárja az ajtót. Dühös rúgásokkal veti széjjel az összekuszálódott szőnyegeket, ne legyenek útjában. Villámgyorsan, lihegve levetkőzik, illetve magára kapkodja a sötétkék ruháját. Egy pillantás a tükörbe: kicsit lötyög rajta a ruha.

Kiszalad az udvarra, megnézni a Tátrát. Nincsen körülötte senki.

A szomszéd ház kertjében néhány tyúk riadozik, és egy macska nyargal el...

Vissza a lakásba. Az előszoba szekrényének tetején utazóbőrönd. Szinte teljesen új. Ágnes keveset használhatta. Diadalmasan viszi be a szobába: lesz mibe rakni az egyenruhát. Szedi ki a zsebekből az apróságokat: zsebkést, töltőtollat, ceruzát, fésűt, igazolványokat...

Amikor a köpenyre kerül a sor, elfehéredik. A nagy köteg bankó hiányzik! A száz darab százas! Nincs!...

Remegő ujjakkal tapogatja újra és újra a köpenyét, sőt a zubbonyát is. Nem lyukasak-e a zsebek, s talán lecsú-

szott a bélésbe? Nem, a zsebek nem lyukasak. És a pénz hiányzik. Száz darab „piroska". Tízezer forint...

Leül és gondolkozik. Elvesztette talán? Nem valószínű! Még semmijét nem hagyta el. Egyébként a belső zsebeit is mindig begombolja, amióta belsőzsebes ruhákat visel.

Ellopták? De ki? Ha igaz, csak egy ember tudott arról, hogy mennyi pénze van, az, akitől kapta. Szolnoki Flóris. Ő lopta volna el? Ezt nem tételezi föl róla; zsivány-becsület is van a világon.

Néhány távolabbi lövést hall be az utcáról. Ez zökkenti vissza a valóságba. Az élete most fontosabb, mint a tízezer forint sorsa.

Minden percnyi halogatás kacérkodás a rabsággal, ha nem a halállal...:

Behányja a bőröndbe egyenruháját, a szekrényből az ingeket, azután mindent, amit elér, még Ágnes fehérneműit is. Lerántja a vastag gyapjútakarót a rekamiéról, melléje Ágnes faragott dobozát, amelyben a cigarettáját tartja. A bőrönd végül úgy megtelik, hogy csak rátérdelve tudja becsukni.

Kimegy a konyhába és kamrába. Alig megkezdett, száradó kenyeret talál, spárgán csüngő téliszalámi-csonkot és a kamra polcain sorakozva, almát. A szerzés vágya vagy a tudat alatti bosszúállás, ki tudja ezt most eldönteni, tovább hajtja. Az alma után vöröshagyma, egy kisebb zacskóban dióbél, megkezdett doboz mokkacukor és néhány dobozka konzerv: olajos hal és májpástétom – mindezt beledobálja egy szatyorfélébe, és magával viszi...

Újra az előszobában. Itt is kinyitja a szekrényt. Aztán marokra fogja a géppisztolyt, és benéz még a fürdőszobába.

Jolics Pista ájultan nyújtózik a fürdőszoba kövén. Ha becsukná az ajtót, és rászorítaná a géppisztoly csövét a fiú szívére, meg se hallanák, amikor átküldi a másvilágra. Megérdemelné. Nemcsak a feleségét vette el, de Hoyer Magdát is. Elárulta, megrágalmazta a leány előtt. Magda ezért nem akart vele jönni.

Mi lesz Magdával? – mar beléje a fölismerés. Egyszerűen otthagyta a Nyári Parkban. Lába előtt megrándul az eszméletlen fiú. Vér szivárog Jolics Pista orrából, a fél arca ettől maszatos. Talán a vér sötétedő pirossága szereli le, és megelégszik újra egy rúgással.

Azután mégis lehajol hozzá, és kizsebeli. Kétszáz forintot és némi aprópénzt talál a fiú erszényében. Gondolkozás nélkül zsebre rakja, az üres erszényt meg beledobja a fürdőkádba. A személyi és a Vörös Motor igazolványán némileg eltűnődik, de azután mind a kettőt elteszi. Jó lesz valamire. Néhány levelet talál még a fiúnál és fényképeket...

Először azt hiszi, hogy Ágnes fényképei.

Nem azok. Katát ábrázolják. Bojthár csinosnak találja a leányt...

Az egyik fényképet, Kata csónakban ül és evez, s ahogy beledől az evezőlapát fogásába, a meglazult fürdőruhából kikandikál a melle, zsebrevágja, majd kihátrál...

Fölkapja a bőröndöt, szatyrot, és elhagyja a lakást.

Az udvaron nem siet. Ha a szomszédok látnák, ne higgyék, hogy menekül, dehogy; ő csak távozik. Látogatóban volt, és most távozik.

Az autó hátsó ülésére hányja a bőröndöt, szatyrot; az első ülésre a géppisztolyt, hogy kéznél legyen; majd gépiesen megkerüli a Tátrát, nincs-e valami baja?

Két nő jön a Határ út felől...

Oly hirtelen bukkantak föl, hogy Bojthár meglepődik láttukra. S még jobban azon, hogy integetnek is. Körülnéz, hátha másnak. De nem; rajta kívül nincs senki az utcán. Az integetés tehát neki szól.

Ágnes lenne talán? – mereszti a szemét a nők felé, de még messze vannak, nem kivehető az arcuk...

Fölpezsgő izgalommal várakozik és integet ő is: siessenek, siessenek, s közben rákészül a találkozásra:

„Minden a kocsiban van, Ágnes, szállj be, mert minden perc drága! Megyünk Jugoszláviába, és onnan tovább, új életet kezdeni!" – ezt fogja mondani, ezzel fogadja. Ha a másik nő Ágnes barátnője és jönni akar velük, hát jöjjön! Elfér a kocsiban...

Amint közelebb ér a két nő, meggyőződik róla, hogy nem Ágnes.

Az egyik, az asszony, valamivel idősebb lehet, mint a felesége. Szép, gusztusos nő, rátartian kecses a járása, csak aggodalom van az arcán. Ha mosolyogna, még csinosabb lenne.

Aki mellette, még leány lehet, annyira fiatal és üde. Hanem milyen ismerős! Mintha látta volna már valahol. De hol? Mióta kiszabadult, nem járt sehová, társaságokba, különösen nem olyan helyekre, ahol ilyen fiatal leányokkal lett volna módja találkozni.

S minél közelebbről látja, annál ismerősebb. A vállára panyókázott kabátka nem rejtheti el karcsú termetét, szép ívű derekát, melle dombját. Barna bőre a legszebb talán. Az arcát pirosra csípte a hideg.

Honnan ilyen ismerős? Honnan?...

És mégsem találgatja tovább. Az asszony nem Ágnes, a

leányról se tudja, ki az? Idegenek, akik akarnak tőle valamit. Majd kiderül, hogy mit...

Ezt már a volán mellett is bevárhatja, és beül, hogy megjárassa a motort.

– Halló! Várjon egy kicsit! – emeli föl az asszony ijedten a kezét, és szalad mögötte a leány is.

Lihegve érnek az autó mellé.

– Ágnesnél volt? Itthon van? – kérdezi az asszony köszönés nélkül, bizonytalanul és izgatottan.

Bojthár megretten, hogy ismerik.

Neki csak a leány arca nem idegen, és íme, mégis az asszony tudhatja, hogy ki ő?

Amennyire csak lehet, kihajol a kocsiból...

Ki ez a két nő? Ágnes szomszédai talán? Vagy munkatársnői a Vörös Motorból?

Mindegy! Számára már egyik sem érdekes. S ha másodpercekig habozott is a felelettel, végül elszánja magát:

– Igen, itthon van! – hazudja szemrebbenés nélkül, és megindítja egy kicsit a Tátrát. Menni szeretne már. Jobban, mint az előbb.

– Ön Ágnes férje, ha nem tévedek.

– Nem téved, asszonyom – morogja Bojthár mogorván, és újra indít. És nem áll meg, hiába tart az asszony lépést az autóval. Nem udvarias, és nem áll meg, hadd lássák, neki sürgős útja van, ne tartsák föl...

– Az elvált férje Ágnesnek? Bojthár András főhadnagy, igen?

– Igen, kérem. Mivel szolgálhatok?

– Nem, semmivel, csak... Jolicsné vagyok! Jolicsné! – válik még izgatottabbá az asszony. – A fiamat keresem, Jolics Istvánt! Bizonyára ismeri...

Bojthár megrázkódik, és visszarántja a fejét. A fürdőszoba kövén vérző Jolics Pistát látja maga előtt...

Görcsösen megmarkolja a volánt, hogy az önuralmát visszanyerje.

– Hol van a fiam? Nem tudja véletlenül?

– De tudom! Bent van a fia! Várja magát! – kiált ki türelmetlenül és idegesen, s a karjával is mutat a ház felé.

– És magát is várja! – int a leánynak, aki néhány lépéssel elmaradt az asszonytól.

Látja még, hogy a csinos asszony hirtelen megenyhül, csupa derű az arca. A leány meg elmosolyodik; mintha váratlan ajándékot kapott volna, olyan öröm ragyog a szemében.

– Köszönjük szépen! Köszönjük szépen! – s már nem követik az autót.

De Bojthár sem bírja tovább. Ráhajlik a volánra, gázt ereszt a motorra, és szinte maximális sebességre lódítja az autót. A géppisztoly lecsúszik a rándulás következtében az ülésről, de nem bánja; nem emeli vissza.

Előre! Csak előre! Minél messzebb Ágnes lakásától! Minél messzebb a vérző fejű Jolics Pistától! Minél messzebb Újteleptől!...

A következő sarkon a Pannon utcát éri a Tátra. Vakmerő ívben kanyarodik rá a nedves bazaltkockákra...

Bojthár gépiesen oldalt néz, nem jön-e valami jármű, amivel összeütközhetik?

Járművet nem lát, csak fegyveres férfiakat. A novemberi délelőtt fátyolos szürkeségében is lobog a tűzpiros karszalagjuk. Szinte mindnyájan integetnek, hogy álljon meg. Hallja, hogy kiabálnak, de nem érti, hogy mit...

És nem áll meg, nem! A sebességmutató túlugorja a 100-at.

A következő pillanatban géppisztoly kelepel mögötte. Hallja a golyók kopogását a karosszérián...

Csak a gumit el ne találják – szűköl Bojthár, és újra gázt ad még a motornak: gyerünk, gyerünk!...

Néhány méter még, és a Határ útra fordul ki a Tátra. Sikoltanak a kerekek a kanyarban.

S pillanatok múlva már eltűnik az autó a novemberi délelőtt fátyolos, ködös szürkeségében...

(Szigliget, 1959.)

Földeák Jánost a proletáriátus költőjeként ismerte meg az olvasó. Most megjelent első regénye is azokról szól, akikkel együtt nőtt fel a külváros jellegzetes világában. Ezért sikerült neki életszerűen visszaadni a külváros levegőjét, hangulatát s az ott élő emberek ellentmondásos vagy éppen egyértelmű szereplését. Könyvében a perifériára szorult ellenforradalmárok kártékony tevékenységét s a hazug propagandával megtévesztett fiatalok belső vívódásait, útkeresését meséli el egyszerű, keresetlen szavakkal. Nem szándéka az írónak, hogy teljes társadalmi ábrázolást adjon; alakjai csupán a meghatározott környezet keretében mozognak. Főképpen a fiatalság politikai és erkölcsi arculatát elemzi és bírálja. Felvillannak a regény lapjain azok az öntudatos, félreérthetetlenül a szocializmust védő, tapasztalt munkások is, akik pozitív értelmű magatartásukkal befolyásolják a megtévesztett fiatalságot. Földeák János új prózai munkája minden bizonnyal megnyeri az olvasók tetszését.